

quia iudem testes affirmarunt, quod post celebratū con-
tractum ab eodem notario requiriti fuerunt, vt si de ra-
ti instrumento interrogarentur, eodem praesentes iuis-
se, responderent, solaque hec extrajudicialis consilio,
concludenter probata, iusticiis ad torturam indicium
faciebat.

Cum testes. *Ex decisione Regni Sicilia 170. Garfia
Mastrilli.*

Cap. XXXIX.

Licet instrumentum nullum existeret, tamen quia alte-
ri nocere potest, saltem per literarum comparatio-
nem, si falsus per notarium factum est, de falsitate puni-
endus est.

Licet instrumentum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 737. parte 1. Francisci Marti.*

Responsio quod vult uti instrumentum quomodo for-
manda sit. Cap. XL.

Petitioni, an quis in iusto p. bono vii velit, affirmatiua
responsio ita facta, sufficiens via est, donec, & quo
uisque de contrario legitime certioratus fuerit, quia licet
quando non pure de praesenti responderet, sed sub cōdi-
tione, quando de nouo bonum apparebit, non suffi-
ciat, tamen quando respectu temporis praesentis pura
est, minimū, quod pro bono vii vult, donec de contra-
rio certificatus fuerit, non aliter cogi potest ad praesens in-
dendum, nisi odor alicuius falsitatis ostendatur.

Petitioni. *Ex decisione Rota Romana 783. parte 4. in
Nouissimis. Seraphini.*

Fides negatiua non probat falsitatem. Cap. XLI.

Cum supplicatio originalis gratiae non exhibetur,
de falsitate circa illam commissā, in rei veritate di-
ci non potest, quoniam nō entis nullae sunt qualitates, ad
veritatem, praesertim quando simpliciter probatio non
admittitur. Ille diligentiā non sufficit, quod in libris
Registri supplicatōum, illa non reperiatur, ad fauorē
Bartolomei, Quoniam non ideo ad falsitatem interri potest,
cum esse possit, quod expeditores bullarum in Da-
tae appositione errauerint, ideo ad falsitatem non infer-
tur. In dubio illa interpretatio fieri debet, per quam deli-
ctum, atque odiosa interpretatio excludatur.

Cum supplicatio. *Ex decisione eiusdem. 904. parte 4.
in Nouissimis.*

Cassans apostillas ad processibus alienis tenetur poena
falsi. Cap. XLII.

Qui apostillas in alienis processibus factas cassarūt,
tam actione iniuriarum, quam falsi puniri pnt, nā
siquid in suo conferendi iuris causa, & non ad alterius
emulationem fit, etiam si alteri noceat, atque praedi-
cet, validum est. Si igitur aduocatus Felicianus, ad maiore
instruccionem, atque facilitatem ius dicentis illas fece-
rant, etiam si falsitatem, ignorantiam, & iniquitatem, vel
variationem, & confipationem testium, examinatorū
que detegerent, per colligantes, aut alios deleri nō po-
terit, plerumq; in iudicio, citata parte, pducte fuerat.

Qui. *Ex decisione Fori Finizancensis 24. parte. 5. Borgnini
Causalani.*

F A L S A R I V S.

Falsificans acta perdit causam per sententiam.
Cap. I.

Post longam discussionē conclusum est, cū tñ, q
acta falsificata, causam amittere, nō ēt cū, qui tes-
tes corrumperet, vel instrumentū, falsum produ-
cit, aut falsi sic, aut eodem videtur, Sed nec ille

ipī iure, sed j. et sententiam causam amittere.

Post. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 291. Nicolai
Borrij.*

Falsarius quibus priuandus sit. Cap. II.

In crimine falsi, officii, siue beneficii priuationi locus
est, Quamobrem falsarius, & ab ordine, & ab omni-
bus beneficiis excludendus est, & in monasteriū detruden-
dus, maxime quando pene acta causa falsitas commit-
titur, ideo enim etiam causam perdit, quoniam ceteris
gravior est.

In crimine. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 667.
parte 1. Francisci Marti.*

Falsarius an possit fideiussoribus relaxari.

Cap. III.

An reus fideiussoribus relaxandus sit, ad arbitrium
iudicis remissum est, qui, vel pro criminis, q obui-
citur qualitate, vel pro innocentia psonae, vel eius cōdi-
tione, q accusator tacere solet, Cū igitur testes post vn-
de viginti annos suas de positiones negauerint, existat,
quod statuti, quo falsi crimine tercentorū aureorū poe-
na puniendū esse disponitur, pena existente pecuniaria,
accusatum fideiussoribus relaxandū esse placuit, qm ne-
gatio a testibus rursus facta verisimilis non videbatur,
cū post decē & octo annos, obliuionem inducū esse p-
sumatur, Et quis speciale fit, ne in hoc crimine ita fiat,
tñ cū qualitas addit, quae iudicis animū mouere possit,
ne facili ita negantibus credat, ab illa ordinaria disposi-
tione recedere potest.

An reus. *Ex decisione Rota Auenionensis 5. Hieronymi
Laurentij.*

De eodem, & quid stante statuto imponente poenam
pecuniariam, & in subsidium corporalem.

Cap. IV.

Si per statuti poena corporalis imposita est, in defectu
pecuniariae non soluta infra certos dies, tunc reus fi-
deiussoribus relaxandus nō est, qm solutio in tpe nō
subsequuta, poena corporalis subintrans ludibrio, atqum
nani existeret, neq; fideiussor ad illā obligare se potuit
qm membrorū suorū dñs non existit: si statuti poenam
corporalem imposuisset, si pecuniaria soluere non pos-
set, aliter dicens, qm qui idoneos fideiussores dat, solu-
ere non posse, dici nullo mō debet. Nec iō testes a fal-
sitate commissa super secunda depositione directio pri-
mae contrariam excusandi sunt, quia iustici, qui a psum-
pto dolo excusationem habent, & post decē annorum
cursum probabilis obliuio inducū esse vī, Qm haec in
dubio, & praesumptiue procedunt, sed vbi de rusticorū
dolo, atque malitia constat, aliter resoluedum est, cum
pleriq; ex his adeo versuti, sagaces, atq; callidi videant,
vt nulla excusatio digni existant. Quis iudex qmqs
possit de crimine capitali inquisitos sub fideiussoribus
relaxare, si eos in casu absoluionis esse videt, quos pro
absolutis habet, id tamen verum est, si formato, ac pu-
blicato processu, terminique datis fiat, ante quos iudi-
ci de innocentia constare non dicitur, quia a secunda attesta-
tione falsitas incipit, quando subornatis praesumitur.

Si per statutum. *Ex decisione Rota Lucensis 42. Hiero-
nymy Magony.*

De poena ordinaria, & extraordinaria falsario
irroganda. Cap. V.

Ex indicis falsitatis nemo ad tritimum poenā con-
demnandus est, Nam poena ordinaria pro hoc deli-
cto, De-

Ad, Deporatio, & bonorum publicatio facienda est. Secus autem vitium in supplicio in datur, extra ordinaria autem, quæ pro infamis imponitur, minor esse debet, Quid si iudicia indubitata existerent ex quibus iudex ad inquirendum vitium moueri non possit? Ne deporationis quidem pena imponi potest, multo minus condemnationis ad tritones, quæ maior existit. Quando expulsi sunt iuncti, condemnationem legi opus est, pena pecuniaria imponenda est. In certis casibus specialiter promissis. Pena mortis pro falsitate imponitur.

Ex iudiciis. Ex decisione Collegij Pisani 249. Doctoris Martia.

F I S C U S.

Fiscus, & Camera vnde nomen sumpserunt. Cap. I.

Fiscus dicitur factus, vel bursa, sed quia argente Imperio factus non sufficerebat, una domus subrogata fuit, quæ postea Camera fiscalis, siue Imperialis appellata fuit, & in Regno Franciæ atque patriâ Delphinali Camera computorum appellatur. Romæ verò Camera Apostolica dicitur.

Fiscus. Ex decisione Gratinopolitana 454. Gnidonis Pappi.

De duplici patrimonio Principis, & eorum nominibus, & differentis. Cap. II.

Cum quis aliquo titulo ab avaricio fiscali acquirit, in continentem secum est, sed Dominus intra quadrennium contra Fiscum regressum habet. Eodem privilegio gaudet, si à Cæsare, vel Augusta, siue procuratore rerum privatarum acquirit, quia omnia principis esse intelliguntur. Quicquid est Filii ad Cæsarem pertinet, sed non convertitur. Regnum Boemie, quod est Cæsaris, fiscale non dicitur, Idem de Ducatu Austriæ dicendum est, qui ad Romanorum Regem pertinet, licet huiusmodi Cæsarem bona eodè fisci privilegio gaudeant scilicet bona Augusta. Itaque duo procuratores deputantur. Alter, qui Cæsaris appellatur, siue rerum privatarum, & super causâ inter Fiscum, & privatum iurisdictionem habet. Aliquando autem rationalis siue legis appellatur. Alter dicitur procurator fisci, siue Imperii, & ille de causâ inter procuratorem Cæsaris, siue patrimonii privati Principis, & ipsi privatum cognoscit. Siue fiscus agat, siue contendant Cæsaris procurator cognoscit. Aliquando etiam cum Præside, ut in causis mixti Imperii, Camera Imperii includit quicquid ad commune Imperii pecuniarum pertinet. Respublica duplex patrimonium habet, alterum fiscale, introitus, & exitus quod in eorum modo pecuniario consistit, alterum, quod in usu publico utitur. Camera Imperatoris aliquando pro Camera Imperii accipi consuevit. Item Fiscus, Camera Imperii, & Respublica pro eodè accipi solent.

Cum quis. Ex decisione Parlamenti Delphinalis 338. parte 1. Francisci Martia.

Fiscum qui habeant. Cap. III.

Papa, & Imperator Fiscum habere dicuntur. Etiam Rex in Regno suo, Cōitates, & collegia licet bursâ Cōem habeant, Fiscalem vero non habent, nisi per privilegium, vel præscriptionem acquisissent. Regulariter hæc iura Principi reservata dicuntur. Quia Cōitates, & alii terrarum dñi iura fiscalia in coram territoriorum obtinuerunt, licet multam remittere possint, infamia tamen penâ non possunt. Procurator fiscalis istorum, alium fiscale vniuersalem, qui Principis est, superiorem habet, & Fiscus provinciarum appellari solet.

Papa. Ex decisione eiusdem 339. p. 1. Francisci Martia.

Fiscus ligatur statuti sui Principis. Cap. IV.

Scuti sententia hominis preterente non ligatur neque statutum promulgantem, Quamobrem Ordinē Ducalem Fisci nullatenus comprehendere videbatur, quo tunc citi est, in causis subalternationis, ei prius latis facienda esset, qui statum impetrauerit, fideiussoresque dederit, nulla anterioris crediti ratione habita. Non igitur Fiscus anteriorē, qui fero crediti declarationē impetrauerat, prius ferri oportere. Contrariū in resolutione est, quod fiscus in re privati vitium, nisi in specie privilegii existat, licet eo dispositio generaliter loquens dñi includit. Quod magis placuit, quod si Fiscus Ordini suppositus, ad probandum suum in eodem iudicio admitti petens, termino ab Ordine præfixo, non obstante, nisi qui legi astrictus non est, illi se subicere possit, clari est, Ad obviandum igitur Ordini se astrinxisse, ut quia faciens actū legis de illo loquentibus se obligare vitium est. Is qui in loco cōtra hit, & si subditiis non existat, in solennitatem ad statum requiritur servare tenetur. In iudiciis quasi contrahitur, & Fiscus non subditiis, ex quasi contractu obligatur, sicut Clericus in litis ordinatoris, eorum iudice seculari obligatur.

Sicut. Ex decisione Senatus Mantuani 13. Ioannis Petri Surdi.

Fiscus debet iurare de calumnia, & in quibus locis non observatur. Cap. V.

In iuramentum calumniæ à parte exactum, omnino præstari oportere notū est, quod de substantia iudicii est, ita ut omni iuramentum processum, si tamen nulla red dat. Quid igitur, si pars aduersa exigit iuramentum damnorū, vel calumniæ à procuratore fisci? Quod obstat? Nani singulenter receptum est, Fiscum in calibus à iure communis dispositionem locum habere, sed iuramentum calumniæ nominatim fisco à lege remissum esse, namque aperitur, ergo iuramentum includitur. In casibus, omni iuramentum iure vitium. Quamobrem calumniæ iuramentum exactum præstandum est, quod expressè non mutatur, quare stare prohibetur. Sed aliter Camera observat, quæ in causis fiscalibus non cogit Fiscum præstare iuramentum calumniæ à parte exactum, verū eo omisso, ad vteriora procedit, Cæsaris enim, & Imperii nomina, ex generali inandato legis, & constitutionis Imperii, causas peragit, & in iudicium deducit, igitur talibus iuramentis ob maiestatem mandantis, grauiari non debet, & alias calumniari non præsumitur, quem officii necessitas excusat. Item qualitas personæ præsumptionē calumniæ excludit. Ex licet veritas sit, fisci iuramentum calumniæ præstare debere. Tamē hoc consuetudine ali quando observari non posse, conclusum est.

Iuramentum. Ex decisione Camera Imperialis. 90. parte 1. Andreae Gailli. & decisione Senatus Mantuani, 18. Ioannis Petri Surdi.

Cap. VI.

Fiscus non est idoneus fideiussores, quoniam idoneus ad conveniendum non est. Fiscus. Ex decisione consilij Neapolitani 88. Martiaei de Affiliis.

Cap. VII.

Hy potecam in bonis delinquentium fiscum habere conclusum est, nimirum à die late sententia contra illum.

Hy potecam. Ex decisione Rotæ Avenniensis 121. Hicronymi Laurentij.

F 3 Priorita-

Prioritatem quis probet Fidei, vel Donatarius.

Cap. VIII.

Non semper creditor rem in bonis debitoris reponere obligatus fuisse probare debet, quoniam Fidei in donatarii conventu probatio non transfert, ita ut nisi probauerit, donatorem Fidei huiusmodi præfessionem, lucubatur, nisi per specialitatem Fidei a privato differre, vilius est. Quod si eodem mense hypotheca, & donatio facta dicatur donatarius prioritatem saltem per inuentum temporis, probare debet.

Non semper. *Ex decisione Consilij Cathalonie 48. Ludovici Pegueri.*

Fiscus an, & quando restituendus. Cap. IX.

Ad instar minoris, etiam in lucro fiscus restitui solet, sed cum præcedentibus substationibus pro ut de iure, & consuetudine, vltimo licitatori Salis arrendamentum deliberatum fuit, qui meliorem conditionem scilicet, petitionem procuratoris Fidei post paucos dies datam, reiciendam esse cõclufum est, & ideo nõ nisi ex noua causa superueniente Fiscum restituendum esse. Fides huiusmodi fiscalis decipi non debet. Vbi damonum est modicum, Fiscus non restituitur. Regia Camera iuxta fidei ad tempus nõ nisi cum pactis solitis vendere potest, tamen si ratio, & experientia aliud suader, alter facere potest, quia Rex de officialibus Camere multum confidit.

Ad instar. *Ex decisione Consilij Neapolitani 340. Matthei de Assis.*

De eodem. Cap. X.

Vtrum fiscus lesus restitui possit, satis de iure dubitatur, sed de stylo, & comuni obferuantia scizatur contrarium, & ita iudicatum est.

Verum. *Ex decisione Gratianopolitana 303. Guidoniae Papa.*

Fiscus succedit nato ex incestuoso coitu.

Cap. XI.

Mortuo eo, qui natus est ex damnato coitu, sine liberis, cõdem fratres vtrini non admittuntur, etiam si ex legitimo matrimonio procreati essent, sed fiscus, aut alius temporalis magistratus.

Mortuo. *Ex decisione Camera Imperialis 91. parte 3. Francisci Marci.*

F V R T V M.

De emente rem furtiuam, & an vigore statuti possit recuperare pretium. Cap. I.

Illa consuetudo, vel statutum, quod emens rem furtiuam in loco publico non aliter, nisi pretio recepto, domino restituat, nullatenus valet, & ita conclusum est.

Illa. *Ex decisione Cappella Tholofana 155. Ioannis Corserii, & decisione Parlamenti Delphinalis, 8. parte 2. Francisci Marci, & decisione Rota Bononiensis 34. Petri Bonintendi.*

De eodem. Cap. II.

At si per manus notarii protestemur, quod est emit, nomine domini, atque restituito sibi pretio reddere paratus est, secus est. Quod si in alteram speciem redacta fuerit, si ad pristinum reduci potest, dominum quæ situm non dicitur, idem si malum silenti habuit.

At si. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 7. parte 2. Francisci Marci.*

Emens rem furtiuam quomodo possit recuperare pretium. Cap. III.

Ita demum illa protestatio vera iudicata fuit, si per proclama facta esset, ut emptor protestaretur, pretium recuperare valeat. Ne vero Dominio rei suæ venditio auferatur, præsertim quia dolum arguit, qui alienam esse putabat, eride autem publice quemlibet excludunt à iure quod habet.

Ita demum. *Ex decisione Rota Perusina 42. Iosephi Ledonici.*

Vtentes rebus alienis quando furtum committunt. Cap. IV.

Vtrum in rebus creditis, ut vulgariter dicitur confidatis, furtum, vtendo, committatur Capiteles non mulierum, quibus cura custodiendi, recipiendi, atque seruandi pecunias demandata est, furti teneri, certum est, si illis abutantur, nimirum si absque dominorum consensu in proprios vius expenderint. Nam si hoc in focis depositum est, multo magis in societatis ministris dictum est. Et Commodatarius furti tenetur, si certi, & scripti vius fines excesserit. Præsertim si non probauerit Dominum permisisse vius. Et enim furtum verè dici possit, satis est, quod cõtrectatio dolo, vel fraude, ex prebe, vel tacite, Domino iniuncta facta sit. Amotio atque acceptio non est necessaria, cum etiam si aliena res non rollatur, furtum fiat. Item depositarius, & creditor, qui re deposita, vel pignore vniu, furti tenetur. Item tutores, curatores, & quicumque alienorum negotiorum gestores, quoniam administrationem habent, sed non intercepti potestatem. Item colonus, qui res domini in predio constitutas caret, vel aliter animo furandi, & se bi appropriandi suscipit, idem si rem, quam ab initio bona fide accepit, inuito domino contumaciter incipit. Si quis pecuniam det famulo, vel alteri, ut eam soluat, vel alicui confignet, furtum committit, si in proprios vius cõuertat. Hæc igitur omnia multo magis cõtra capiteles procedere vilius est, qui se non esse soltendo non ignorant, eorumque facultates non sufficere, dominorum pecunias expendunt. Quare extraordinarie puniendi sunt. Multo magis, cum ad decipiendos nummularios, ne pecuniarum consumptionem uiderent, ab aliis mutuo acceperant, ut tempore reuisionis coram compareret, atque inde posita extraxerunt, amicisque creditoribus restituerunt. Hæc est aperta, & manifesta fraus, quæ aliquo velamine celari non potest.

Vtrius. *Ex resolutione Criminali 136. Petri Caballi.*
Vtentes res falsas committunt furtum, & quomodo puniendi. Cap. V.

Gluntatores, euntes per diuersas mundi partes, gemas falsas, minui valoces, magno pretio vendentes, multaq; fingentes tanquã atrociores fures, laqueo suspendendi sunt. Nam cum mercatores seuerè puniuntur, quando fraude, & machinatione vendunt, defectus ac vitia occultando, qualitates que non existentes ostentando, atque uariis mendaciis, & artibus decipiendo, ac seducendo emptores, ita iniquitatis thesaurus sibi comparando, multo acius cum istis prauis hominibus agendum est, qui in ipsa rerum substantia, sine specie, & qualitate fraudem committunt. Huiusmodi sunt etiam, qui tesauricalem loco aurum, aut pro vino, autum, vel argenti ab alchimista factum pro vero, vel similes res non verè tales, fraudulenter afferentes. Iõ vendens crocum falsum, ductus publicè super asinum mirram perennitatem ad trecentos cõdemnatus fuit. Huiusmodi delinquentes, pena, iudicis arbitrio trahenda, coercentur, cum propria falsi pena in defectum non abierit.

Gluntatores. *Ex resolutione criminali 177. Petri Caballi.*
Pro furto

Pro furto commissio in cau pona qua actione agatur contra caupones. Cap. VI.

Saepe saepius in cau ponis, vel diuerforijs, contra hostes, aut viatores furta committi solent; Ideo dubitatio est, qua actione aduersus caupones experiri-
dum sit? Et placuit ex quasi maleficio teneri, si modò nullum ei sit ius maleficium, sed alienius eorum, quorum opera cauponam exerceat, cum enim neq; ex contractu aduersus eum actio constituta sit, aliquatenus culpa reus est, quòd malorum hominū opera utatur, ideo ex quasi maleficio teneri, in practica receptum est.

Saepe saepius. Ex decisione Consilij Cathalonie 45. Ludonici Peguera.

Cameras tenentes prout caupones deuidi sunt. Cap. VII.

Tenentes cameras, vt eas locent scholasticis, aut alijs pro certa mercede diurna, vel mensura, siue etiam annua, etiam si victum non praestent, Sed tantum hospitentur, atq; contentant mercedem pro cameris, & utensilibus recipient, eodem modo, quo caupones, & stabularijs, teneri visum est, atque in edictum naturarum, cauponum, ac stabulariorum incidere posse; Idè placuit, si scholares pro mercede tenere consueverint, quamuis hospitium, vel cauponam tenere non soleant, Et ita pro rebus in eius domo ablati, contra quandam mulierem cameras tenentem aduersus locandas iudicatum est.

Tenentes. Ex resolutione criminali 70. Petri Caballi.

De furto pecuniarum in gruppis, quomodo probeatur. Cap. VIII.

Cum de pecunijs in itinere asportatibus in partibus Calabriae, Prouinciae Neapolitanae ageretur, vbi continuo maxima furta, & latrocinia fieri solent, propter maius periculum, cauōs agendum erat, quamobrem in abscondito, & quasi intra domesticos parietes, absq; testibus in gruppis poni consueverunt; Ideo per duos testes, quicunque sint, quantitatē, & configurationē Marco factā probari, visum est. Cuius omnes pecunias subreptas esse, notorium est. Ipsi quidem Marco credendum esse, placuit, cum quanto antiorum summam Iulianus amississet, tantò minorem de recuperatis habuisset, ergo non est verisimile contra seipsum testificari voluisse. Pariter Laurētio testis, qui depositionis tempore famulus non exsistebat. Probationem adminicula adiuuabant, nam pro rata subtraharum Iulianus portione per sententiam obtinuit, atque exegit, mox Dominico Serica emi mandanti, cōsignauit, & ille sine profectione recepit. Item ex calculo inter eosdem gestis, Iulianus quantitas huius creditor describitur, quē manu filij infantis scriptā Dominicus exhibuit. Quāobrem huius summae furtum probari placuit, atque ad suorem Iuliani habendam esse rationem, conclusū est.

Cum de pecunijs. Ex decisione Rota Genua 77. in Antiquis.

Dominus nauis aliquando non tenetur de furto in nauis commissio. Cap. IX.

Sed an Dominus nauis de furto in nauis, facto naufragio commissio teneatur? Cum multi pecuniarum sacculi à nauis, alijsq; hominibus subrepti fuissent, qui propterea, vel ad mortem condemnati, vel ad trimecia, & ita executum fuisset, ideo absolendum esse, placuit, Praetertim, quia omnem diligentiam adhibuisse cōstat, quam in similibus infortunijs adhiberi, consuetum est. Nodos quidem duplicem accipiens, eosdemq; in saccis conseruans, vnde furto subtrahū fuisse. Furtum ab alieu-

ius negocij ministris commissum, inter casus isfortuitos, qui ne minem obligant, numerandum est. Et probatio-
ne furdi in genere, etiam in specie probatum dicitur, si corpus reitratat inter bona, quae deficient, repositū esse, appareat. Hae coniectura multo magis obtinet, si el nūter agatur, Item coadiuuat integritas, & bona fides domini, qui facilius gemmarum modum, maioris valoris, occultare poterat. Ador vel furtum commissum non fuisse, vel domini culpa commissum fuisse, probare debebat.

Sed an dominus. Ex decisione Collegij Pisani 58. Decisio Marra.

Pro furto commissio à pluribus, an omnes teneantur in solidum. Cap. X.

Si à duobus, vel pluribus furtum commissum fuerit, singulos pro alijs damnari non conuenit: At si per sententiam in actione ciuili ex delicto descendente oēs condemnati fuerint, si in executione aliqui soluedo nō sint, in subsidium contra alios exequendum est, & ita pluries arresta facta sunt, quorum auctoritatem Senatus amplexus est. Vbi autē de pena corporali agitur, vnus pro altero pati non debet. Si furtum de re factum fuerit, quae separari non possit, vt de trabe, quae pro hominem solum ferri nequit, nec ne delicta impunita remaneant, in solidum tenei placuit.

Si à duobus. Ex decisione Senatūs Pedemontani 254. Antonini Thessari.

Furti indicium, an sit, si reperiar penes aliquem. Cap. XI.

Si is, penes quem res furata reperta est, male cōditio nis, & famae existit, & non doceat à quo habuerit, furti indicium clarum est. Ceterum si bonae vocis sit, etiam si auctorem non doceant, contrarij asserendum est. Idem si huiusmodi res nobiles palam, ac publice emere, ac vendere consueuerit, & ita in Regio Con-
silio conclusum est.

Si is. Ex decisione Consilij Cathalonie 73. Ludonici Peguera.

Si fur constitutur alia furta minima, & non constat de minoritate, nec de indicij aliorum, quae pena puniendus. Cap. XII.

Captus in fragranti cum tribus ducatjs, quos illicò furto subtraxisset confessus est, positus in tormen-
tis, quā plurima furta minima, ex aliorum marlupijs surripuisse, de quibus etiam absq; indicijs, & torqueri, & interrogari poterat spōtē de plano attestatus est. Cū autem de alijs furis, non aliter, quā per ipsius iuramentum constet. Dubitabar, an solius confessionis itando, ad mortē condemnandus sit: Et licet ad formidam inquisitionem indicia praecedere debeant, nihilominus ex sola confessione absq; tormentis, apud acta iudicij facta condemnari possit, Certissimū est. Confessio spontanea meru tormentonij, quae non inteuenerunt, reuocata non est, Nec praesumitur cōtra seipsum falsum testimonium perhibere voluisse, fatisq; verisimilis apparebat, quia vbi illo anno furatus est, actuarij fideles diuersas eodem tempore furorum accusationes adnotatas asserbant. Fures ob minorem aetatem à mortis pena excusantur, sed de illa neq; pater, neq; patruus (quorū alter decimum septimum, alter decimum octauū aetatis annum habere attestabantur) cū de eorum interesse tractetur fidem facere possunt, & ita ad euandandū, & pro priam, & filij, nepotijq; iniuriam, deposuisse praesumitur. Ex corporis aspectu longe maior apparebat.

Capus. Ex decisione Consilij Neapolitani 48. Thoma Grammatici.

Recepta

Receptatores retro in futurum puniuntur ut
fures Cap. XIII.

Receptatores non sicut ac latrones puniri opus est, sed ubi rem quis ignarus receperit, vel ut eam custodiret, saluamque faceret, aut humanitate, vel misericordia ductus, siue alia probata ratione, feceris pariceps esse non dicitur. Non solum si a furto futuri ablata scientes susceperunt, & de susceptis, & pecuniis futuri actione conueniri possunt, sed etiam si a familiari, vel extraneo, cum in omnibus eadem ratio militet, a quocunque igitur rem furto ablata scientes receperit, pro fure habendus est, atque eadem poena puniendus: & ita conclusum fuit.

Receptatores. Ex decisione Consilii Catholonia 25. Ludouici Peguera.

Pro quibus furtis imponatur poena mortis naturalis. Cap. XIV.

Iure cautum est, pro furto neminem mori debere, quoniam delictum priuatum est, adeo poena extraordinaria coercendus est, aliquando calligabitur, aut mitius punietur, si iudici videbitur. Famosi autem latrones fures suspendendi sunt, nā in iure de robatorum publicana furtum stratarum coercendi, famosi autem est, qui tria furti committit. Si cum furto quinq; solidorum, pacis violatio concurret, suspendendus est, idem est, si noster pecuniam publicam, aut quicquid aliis rem sacram, vel religiosam furto abstulerit. Quid si furtum sit valde enorme, quod tribus equipollet, quod vel iudicis arbitrio, vel consuetudine iudicandum est? In principatu Catholoniae pro furto magno centum librarum, fures fures suspenduntur.

Iure. Ex decisione eiusdem 27. Ludouici Peguera.

Poena furti commissi de iure cum schalis.
Cap. XV.

Interduo qualitas aggrauat delictum, nimirum si per nichilam in senectute de nocte appolitas domus ingressus, inuola furatus fuerit: Nam si furtum est magnum, vltimo supplicio puniendus est, In alijs ubi qualitas non interuenit, & poena suffragiorum, vel exilij dari deberet, propter ipsius intentionem acris puniendus est, Ideo per decennium ad senitium Regiarum tritremis condemnare visum est.

Interduo. Ex decisione eiusdem 26. Ludouici Peguera.

Committens tria furti leuia, quam poenam pati debeat. Cap. XVI.

Is qui tria furti committit, etiam leuia, ad mortem condemnari debet, & Jaqueo suspendi, quoniam affuerit furari, publicis, famosisque fur effectus est: Vbi autem furti leuia sunt, nullaque qualitates, vel circumstantias habent, quae grauiora faciant, poena mitior dari consuevit: In Tusciana plerumque nutriti duconur per ciuitates, mox ad tritremas, ad remigandum, siue in perpetuum, siue ad tempus condemnari consueuerunt, iuxta facti personarumque qualitates; aliquando mitior data est, videlicet pro furtis minimis rem comestibilium, licet in Regno Neapolis per constitutionem aliter dispositum sit.

Is qui tria. Ex resolutione criminali 19. Petri Caballi.

Pro vnicui furti magno quis mori debet.
Cap. XVII.

Si furtum est magnum, & ratione loci, temporis, & quantitatis, aut alterius qualitates graue, & enorme existat, non est prohibendum iudici ob criminis qualitate poenam legis agere, si remque vltimo supplicio.

afficere, nam in tanta hominum audacia, omnes afflictae poenae praeter capitale irrisuuntur, ideo aduersus fures durioribus poenis agendum est. Tribus parvis vnum magnum furtum equiparari certum est, pro quibus mortis poenam inferri posse, receptulimum est, cumque alia qualitas concurret, non simplex, sed qualificata furtum appellatur. Vbi iudex magna potestate fungi potest, hunc furem ad fures codemmare posse certum est. Cum noctis tempore ab apoteca, quam adulterinis clauibus aperuerat, multas merces furto abstulerit, quatuor valore sexcentis aureis excedebat, licet aliud furtum confessus non fuerit, fures tamen suspendi, vltimum est.

Si furtum. Ex decisione eiusdem 18. Petri Caballi. & decisione Parlamenti Delphinalis 6. par. 2. Francisci Marei.

Pro tribus furtis commissis vna die, vel nocte, quae poena sit imponenda. Cap. XVIII.

Si statuto, pro primo furto quis suspendi debeat, pro secundo eodem auricula amputari, & pro tertio in patibulo suspendi, si tamen plures res surripiat, vnum furtum appellandum est, quoniam temporis intervalum requiritur, vt hodie vnum, & cras aliud fiat, vt rebus, & temporibus distincta sunt, neque pro tribus potest ad mortem condemnari, nisi pro praecedentibus condemnatus fuerit, & ita seruatur in Curia nostra, nisi essent latrones in itineribus sylus, aut mari, & illa tria diuersis temporibus latrocinia facta fuerint.

Si statuto. Ex decisione Senatus Burdegalenfis 19. Nicolai Boerij.

Furti poena non tollitur per restitutionem.
Cap. XIX.

Fur etsi domino rem furatam restitueret, nihilominus furti actione ad poenam conueniri posset, sicut iudex pecuniam recipiens, vt baratariam committeret, penitendo poenam non euaret. Neque furti excusatur, etiam si dominus de eiusdem consensu furtum esse diceret. Quamvis cumque parum quis abstulerit, furti nomen incurrit.

Fur est. Ex decisione Regni Neapolitani 146. Francisci Vinij.

Cap. XX.

Fur nocturnus impune occiditur, quamuis non se defendens, nam & pro bonorum defensione, etiam diurnus occidi potest, & ita indicauit Regia Audientia.

Fur nocturnus. Ex decisione eadem 146. Francisci Vinij.

Pro furto quando datur facultas inquirendi in domino alterius. Cap. XXI.

Vbi leuia ad sunt indicia, atque iurciurando firmetur suspicio, quod bona furto subtrahita penes Fulanum existant, officium iudicis denegari non debet, vt facilius pro requiringo concedat, nam si propter indicia, & capi, & torqueri potest, ergo multo magis inquirendum est. Ad vtilitatem vero publicam, absque indicij faciendum est.

Vbi leuia. Ex decisione Senatus Burdegalenfis 174. Nicolai Boerij.

Furans ob necessitatem, quando debeat solvere pretium. Cap. XXII.

Cum Rhodi immineret periculum aduentus Turcarum, propter necessitatem futuri licitum fuit, sed quia Religio Hierosolymitana, vel mine temporis, vel partum post, pretium tollere posuit, ideo ad illud exsoluendum teneri visum est, quicunque ad pinguiorem

sem fortunam deueniret, pretium rei furto subtrahere solueret debet. Etiam Princeps rem priuatam ex causa publicam facere potest, sed pretium solueret debet. Cum Rhodi. *Ex decisione Regis Romana 82. parte 2. Iacobi Putci.*

Furtum in bonis debitoris factum an & quando sit excusabile. Cap. XXXII.

Si quis creditum à debitoribus exigere non valens, aliquid ei surripuit, multis concurrentibus excusandus est, si copiam iudicis habere non possit, & nullum scandalum oriretur, ad quod curandum, certiorum reddere debet, ne alterum imputet, cum & ipse non animo furandi, sed de suo credito satisfaciendi acceperit. Quid si ista non concurrerent, in furti poenam incidisse non videtur, sed in crediti amissione, atque extraordinarie pietendus est.

Si quis. *Ex decisione Regis Lincensis 1. Iosephi Ludonici, & decisione Regni Neapolitani 146. Francisci Pinii.*

Clericus profurto non est condemnandus ad trirèmes, & quæ poena imponenda.

Cap. XXXIV.

UT clericus ad trirèmes condemnari possit, tale delictum perpetrasse oportet, propter quod penam immutationis pati necesse esset, quia poena trirerum in locum immutationis, atque arctæ incarcerationis successisse placuit, sed cautum non reperitur, quod profurto notabili, & aliis repetito immutari debeat, sed solum in arctum monasterium detruendi, quæ poena cum depositione, inferior est immutatione, atque trirerum poena. Hæc enim capitalis est, atque illi acquiparatur, qui in publicum opus condemnatus exiit. Quamobrem ad penitentiam peragendam, detrusio in monasterium potius exercenda est, nam ad curandam secularium scandala, secundum canones puniendi sunt, & propterea ab officio, & beneficio suspendere per decennium, & relegare conclusum est.

Ut clericus. *Ex decisione Fori Finizanen. 21. parte 5. Borgini Canalicani.*

FRAUS.

Fraudis suspicio quando cessat. Cap. I.

Vbi superioris autoritas, & decretum interuenit, actus legitime celebratus dicitur, atque omnis fraudis suspicio cessare dicitur, decretum iudicis quamcumque frustrari suspensionem tollit. Substantionis solemnitas omnem fraudis suspensionem cessare facit.

Vbi superioris. *Ex decisione Regni Neapolitani 89. Francisci Pinii.*

Fraus præsumpta contractus, ex quibus probetur. Cap. II.

Cum Hieronymus creditor de stando libris Ioannis se obligasset, in quibus illum certas merces clam vendidisse apparebat, duobus diebus ante ipsius fugam, dubitatum est, utrum creditor venditionem fraude factam esse, opponere valeat, & pro affirmativa resoluitur est, quoniam contractum factum esse non negat, prout ex libris probatur, sed cum in fraudem dicat, non ideo contra promissionem venire, placuit. Etiam si per publicum instrumentum constaret, fraudem allegare posset, ergo fortius si per libros, præsertim quia parte non opponente, fraudem probare tenetur, & super probatione iudex sententia ferre debet. Si stance re iudicata, victus, sciet victore, & non contradicente, ad aliquod proban-

dum, admissus est, super illis iudex sententiam ferre potest. Fraudem præsumptam esse, vium est, cum aliquot diebus ante fugam, omnia bona sua vendiderit, quæ alijs coniecturis tolli potest.

Cum Hieronymus. *Ex decis. Rota Romana 1138. parte 3. lib. 3. in Nonissimis Angulini.*

Fraus, & dolus quomodo probentur.

Cap. III.

LECT dolus, & fraus occulte fiant, & difficile probari possint, nisi per coniecturas, quia tamen fraus delictum est, saltem ex præsumptionibus violentis probanda est. Præsumptiones autem vehementes non sufficiunt, etiam si ciuilitate agatur. Dolus indicij peripicuis probandus est, id est perscèle efficacibus: Hæc etiam excipiendi vera sunt, quoniam saltem facti infamia ex tali probatione in actis facta, irrogatur. Vbi de crimine agitur, siue excipiendo, siue agendo, fama cum vno tunc non sufficit.

Licet dolus. *Ex decisione eiusdem 92. parte 4. in Nonissimis Rebuterij.*

HÆRETICVS.

Hæresis semiplenè probatur, per dictum testis de auditu ab eo, qui dixit se alias fuisse hæreticum. Cap. I.

Crimen hæresis intellectu, & voluntate consumitur, voluntas autem per verba probatur, quæ animi passionum notæ existunt, ideo talis præsumitur, qualia verba prolata fuere: Modicum igitur interesse videbatur, quod quis hæreticum esse, vel alias fuisse, asseruerit, nisi de reconciliatione doceret, propterea testis ita deponens, de directo super ipso crimine testificari dicitur, atque probare ipsum iniquitum non modo fuisse, sed etiam hæreticum esse, ita ut semiplenam probationem faciat. In dependentibus ab animo, & voluntate ipsius enunciatum sufficit, ex qua plena probatio inducitur, etiam si de enunciatum non constaret, & perinde enunciatum accipitur, ac si tunc dictum fuisset. Confessio extraiudicialis de crimine hæresis, non est illi similis, quæ actum externorem ad ipsius essentiam requirit: Hic igitur testis magnam præsumptionem asseret, quoniam si dictum de auditu ab alio, hoc inducit, multo magis de auditu ab ipso principali.

Crimen. *Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 38. parte 2. Thoma Trivisani.*

Hæreticum vniuersique reuelare debet. Cap. II.

Nemo delinquentes reuelare tenetur, sed hæretici reuelare debet, vbi autem tanquam iniunctum non accusat magnam indicium, & quasi semiplenam probationem facit.

Nemo. *Ex decisione eiusdem 51. parte 2. Thoma Trivisani.*

Cap. III.

Asserens simpliciter fornicationem non esse peccatum, hæreticus est.

Asserens. *Ex decisione Cappellæ Tholosana 347. Ioannis Corserij.*

Hæresis per quot testes probanda est. Cap. IV.

Ad conuincendum de hæresi, tres testes esse debent, aut saltem duo, omni exceptione maiores, singulares autem, neque sufficiunt, nec aliquam probationem faciunt.

Ad conuincendum. *Ex decisione Senatus Burdegalen. sis 342. Nicolai Boerij.*

Relapsus

Relapfus mortuus in carceribus non uabet fepelliri, & quando dicatur relapfus. Cap. V.

SI quis hærefim formaliter abiuraueit, poenitentia fua impofitam non adimpleat, quæ eorū hærefim tendebat, nimirum fi cum hæretico conuerfatus fuerit, nam contra eius ab iuramentum directo venit, pro relapfo habendus eft, idem fi indirectè feciffet, nam & uerbo, & factō hæreticus dici debet, immo factō uoluntas magis declaratur. Cum conuideretur ab hæretico reprehensibilem effe, cur exiftens tam perfectus in eorum religione abiuraffet, & propterea dubitaret, an confiteri debuiffet, atque Euchariſtiam fumere, propter hæc dubitationem, poenitentiam fua impofitam omittens, relapfus dicens: Quamobrem in carceribus Inquifitionis mortuus, eccleſiaſtica fepultura tradendus non eſt, quoniā abſolutio à Sacerdote in foro poenitentiali obtentā, quò ad forum Eccleſiæ nō ſuffragatur, & abſolutus quò ad Deum, quò ad Eccleſiam, abſolutus non dicitur, cui ſatisfacere debet. Etiam contra mortuum de relapſu ſententia ſecunda eſt. Erſi exhumandum eſſet illius cadaver, ubi eccleſiaſtica fepultura traditum eſſet, atque Curie ſeculari tradendum, & comburendum, illiusque cineres vento relinquendi: multo magis eccleſiaſtica fepultura tradi non debet.

Si quis. Ex decifione Palatii Apoſtolici Venetiarum 36. par. 2. Thoma Triuſani.

Propter ſuſpicionem de uehementi, an relapſus dici debeat, & an quæ poſſit eſſe obligare ad poenam relapſus. Cap. VI.

Vbi quis de formalis hærefi abiurauit, fi poſtea in uehementem ſuſpicionem incidat, pro relapſu habendus non eſt, niſi aliquod factū admiferit, quod Canones decreuerunt. Vbi abiurauit, ubi purgatio de uehementi præceſſit, & in hærefim lapſus ſubſequatur, relapſus dici debet. Vbi autem uehementis ſuſpicio ſecus eſt: Nam in primo casu etiam tempore abiurationis, & purgationis hæreticus præſumitur, & quod fati noluerit, ſed mentiri, ſed in ſecundo, cum crimen ipſe confeſſus fuerit, & abiurauit, quod uerè redierit, atque poenituerit, præſumendum eſt, quòdque zelo orthodoxæ fidei mentitus non fuerit. Quamobrem cum per cōfeſſionem, & poenitentiam crimen abſolutum ſit, qui denuo lapſum eſſe præſentat, apertis probationibus, & iuris præſumptionibus probare debet. Multo minus pro relapſo habendus eſt, qui de uehementi abiurauit & ſe purgauit, & poſtea in ſimilem ſuſpicionem incidit. Quid ſi abiurando de uehementi, addidit, quòd ſi in ſimilem incidit, pro relapſo habendus ſit. Nō eſt niſi, ut quis ſe ad illam poenam obliget, quam de iure ſubire nō debet, præſertim corporalem, & uulſi ſupplicij, Necno ſuorum meoſque dominus eſt.

Vbi quis. Ex decifione Palatii Apoſtolici Venetiarum 37. par. 2. Thoma Triuſani.

De relapſu, quando, & ex quibus quæſus condemnari poſſit. Cap. VII.

Singularis reſiſ, & ſi maxime, ac probatæ fidei, Fulſum de hærefi non continet: Præſertim cum eius fidei aliquo modo detrahatur, tum ex cedula, quā uis extradiſcaliter, & ubique iuramento, poſt attestationem factā, in qua contrarium eius declarauit, quod depoſuit, tunc ex duobus teſtibus pro deſentione adductis, qui inſimul nihil eorum, quæ aduerſus Euchariſtiam Sacramentum diſſite, opponebatur, cōcludebant, & alter reſiſ paſſer ſingulis, tum ſemiplena quidem de hærefi probationem faciebant, tum maxime quod confeſſus eſt, ſilium contra inquitum impiaſſe, ob

odium in eum concepit, à cuius dicto, cum aliorum depoſitiones origine habent, nullam fidem facere perſpicuum eſt. In cauſa fidelis, teſtes exceptiones præſentantes admittuntur, nimirum ſi cum tormentis, ubi locus eſt, vel alijs qualitatibus à iure requiſitis. Neque ſollicitudinem concludent probatur, quod manifeſtam hærefim ſupiat. Non enim reuocatio demonis ad ſciendum futura, vel adoratio, aut cultus aliquis eidem præſtitus neque characteres cum nimis ignotis, aut Sacramentorum abufus, quæ manifeſtam hærefim ſapere dicuntur, ergo relapſus nullo modo eſſe debet. Quamuis pro ſuſpecto habeatur ad eſſectum, ut de eo quaſio ſumi poſſit, ſolita proſeſtatione præmiſſa, de non faciendo præiudicium inſiſtenti, in his, in quibus cōuictus eſt, ut ſententia de uehementi ferri poſſit. De relapſu autem, vel poſt abiurationem, neminem condemnari poſſe, certiffimi iuris eſt, niſi de vno uere lapſo plerū conſtiterit.

Singularis. Ex decifione eiufdem 39. parte 2. Thoma Triuſani.

Relapſus, an dicatur, ſi bona fratribus hæreticis pauperibus reſtituat. Cap. VIII.

Si quis poſt abiurationem hæreticos viſitauerit, aut bona eiſdem reſtituerit, relapſus iudicandus eſt, licet hærefis crimen plenè probatum nō fuerit. Reiteratur facinus grauiori pena placentum eſt. Quòd purgatio ſit ex uehementi, ad hoc, ut relapſus dici poſſit, nihil prorſus ab abiuratione differt. Quid ſi fratres, & ſorores hæretici pauperes extitiffent? Nam ſanguinis fauore multa permiſſa ſunt, Purgatio autem facta manus, pedesque ligat, ne commercium habeatur. Quamuis aliquam excuſationem à poena habere uideatur, tamen bona, quæ adhuc reſtituta non fuerunt, ſiſco applicanda eſſe, concludimus ſuit.

Si quis poſt. Ex decifione Rotæ Aſenſionis 1. Hieronymi Laurentij.

Quando non ſit iudicandus relapſus. Cap. IX.

Per vnicum teſtem viginti annis minorem, nequam probari viſum eſt, quòd Miſſanda conciones audierit, ſunusque cum alijs hæreticis inſequuta fuerit, & quamuis ipſa, concione interuiſſet, ut fratri complaceret, confeſſa eſſet, tamen niſi interuiſſet aliorū præſentia, hoc ipſum hæreticum dici non poteſt. Et ſi recedentibus illis, peſſio concionabulo renunciauerit, atque in Eccleſiam redierit, excuſationis colorem habere poteſt, cum factum nō iudicatur, quod nondurat. Vbi delictum ſola delinquentis cōfeſſio probatur, extraordinariè puniendum eſt. Quid ſi purgationis de uehementi ſententia antea lata fuiffet? Cum ſecundum à uulſis, & fide dignis teſtibus laudaretur, qui poſt purgationis tempora præ, atque religioſe uixiſſe deponebant, ac quinquies in anno fidelium more communicaſſe ideo continui voto non eſſe relapſum, concludimus ſuit.

Per vnicum. Ex decifione eiufdem 1. Hieronymi Laurentij.

Per ſolam cōfeſſionem poteſt hæreticus condemnari, & an illam reuocare poſſit. Cap. X.

Quando in delicto verſamur, quod ſolo animo perſci poteſt, per ſolam rei cōfeſſionem cōdemnari poſſe, certum eſt, etiam ſi de corpore delicti aliter non conſtare. Ad retractationem cōfeſſionis non ita facile admittendus eſt, præſertim quod pro impenitente habendus eſt, tanquam in negatione perſiſtens, & cum de errore non doccat, nullatenus admittendus eſt.

Quando. Ex decifione Palatii Apoſtolici Venetiarum 31. par. 2. Thoma Triuſani.

Hære.

Hæreticus quando dicitur sponte redire ad ecclesiam. Cap. XI.

Si inquisitus omnem hæresim abjurare velit, atque ad ecclesiæ unitatem redire, admitendus est, quoniam nemini ecclesiæ gremium claudit: sed quando redire possit, dubitatur: Alijs incontinenti post errorem commissum videbatur, nam si ex intervallo, non sponte sed poenæ metu, ob probationes iam factas, propter quas parcendum non est, itaque si neque probationes factæ, neque personaliter requisitus fuerit, erroris suum, publicè, ad Episcopi arbitrium abiret, satisfactionemque congruam exhibeat, sponte redire dicitur.

Si inquisitus. *Ex decisione Senatus Burdegalsis 341. Nicolai Boerii.*

Filij hæreticorum quando comprehenduntur sub statuto. Cap. XII.

Hæreticorum cõdemnatorum, vel abiuratorum filios sub statuto Hispalensi contineri visum est, eosdem inhabitantes, etiam si personaliter citati nõ fuerint, sed solummodo per proclamata, quoniam in hæresis iudicio summanè proceditur. Iustici enim Gabrielæ, & Theresiam de hæresi cõdemnatos fuisse, eò quod per plures annos in lege Moyfis persistentes, quæcunque ad illam legem pertinentia, confirmant, & propterea abiurarunt, ut eam eis misericorditer ageretur. Cum per plures annos legem Moyfis seruauerint, atque ideo cõdemnati fuissent, dici non potest, quod statim, errore cognito, se correxerint.

Hæreticorum. *Ex decisione Regis Romani 69. parte 2. Pauli Emili Peralli.*

Cap. XIII.

Cum pro hæresi cõdemnatus in bonorum confiscatione, & excommunicationis poenâ, a censuris tantum absolutus, abiurauit, vel reconciliatus dicens est, sed bona temporalia recuperare non potest, nisi cum eo misericorditer agatur.

Cum pro hæresi. *Ex decisione eiusdem 202. parte 3. Pauli Emili Peralli.*

Statutum de filiis hæreticorum quando trahitur ad præterita. Cap. XIV.

Statum ecclesiæ Hispalensis, quo cautetur, ne deinceps futuris temporibus quicumque hæreticorum cõdemnatorum, vel reconciliatorum filius, usque ad secundam generationem, ad aliquod beneficium, vel dignitatem, canonicatum, vel præbendam intra ecclesiâ admittatur, neque possessionem, nisi consulto Romano Pontifice, obtineat, ne dum in illorum filiis post statutum locum habet, cum natura legis sit futura pro spicere, sed etiam ante statutum, & sic præterita respici contra legis naturam, quoniam de reconcilians, & ita de præteritis loquitur, ideo ad præterita trahendum est.

Statutum. *Ex decisione eiusdem 208. parte 3. Pauli Emili Peralli.*

De eodem statuto, quod locum habet in possessorio. Cap. XV.

Cuius dispositionem tam ad peritiorum, quam ad possessorem extendendam esse placuit, ita Clemente septimo declarante.

Cuius. *Ex decisione eiusdem 209. parte 3. Pauli Emili Peralli.*

De eodem, & an comprehendat nepotes natus post hæresim, vel filios natos ante. Cap. XVI.

Cum autem generaliter loquatur, etiam de nepotibus, natis post mortem aui de hæresi cõdemnati,

locum habere visum est, quoniam eadem ratio singuius in seclis militat. Etiam filius, natus antequam patre labatur in hæresim continetur, & ita frequentiori calculum receptum est.

Cum autem. *Ex decisione eiusdem 38. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Febij.*

Descendentes reconciliatorum sponte confessorum non continentur sub statuto. Cap. XVII.

Sed an locum habeat in eius reconciliati nepote, qui sponte confessus est, venia sibi promissa. Cum illi propriè reconciliati non dicantur, sed penitentes, quibus non poenâ, sed penitentia imponitur, ideo negatiuè resolutum est. Statutum de cõdemnatis, licet reconciliatis intelligendum est, quorum insignia in ecclesiâ poni solent, qui vulgariter Samboniti vocari consueverunt, eorum igitur nepotes in ecclesijs beneficia obtinere, nullatenus licitum est.

Sedan. *Ex decisione eiusdem 41. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Febij.*

Statutum de hæreticis non comprehendit suspectos, & an sit derogandum, vel dispensandum. Cap. XVIII.

Statum priuans hæreticos, ad suspectos de hæresi, & reconciliatos non extenditur, quoniam odiosum, & penale existit, illa confessio, quod gentiores de hæresi suspecti erant, atque reconciliati, indiuisibiler pro Aluaro cessionario acceptanda est, quod etiam statuti derogatio valde inuabat, neque dispensatione opus erat, quoniam statutum personas non reddit inhabiles, sed tantum prohibet. Cum autè Petrus processum inquisitorum produxerit, per quem vere hæreticos esse probabatur, & ita statuti derogatio, suspitionem dumtaxat narrans, surreptitia erat, contra Aluatum facta dubitatum est: sed quia neque processus per compulsum extractus fuerat, neque aduersarius ad videndum extrahi citatus, & ideo in forma probati non apparebat, neque constabat, illum esse cõdemnatorum nepotem, nam confessio parentis neque extraiudicialis, neque iudicialis filio nocere potest, Ideo pro Aluaro resolutio capta est.

Statutum priuans. *Ex decisionibus eiusdem 999. & 1000. & 1001. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Tolomei.*

Beneficia hæretici dicuntur vacare in partibus, non Romæ ubi sententia lata est. Cap. XIX.

Lara hæresis sententia in Romana Curia contra Bonificum, dubitabatur, utrum beneficia dicantur vacasse in partibus, ubi hæresim incurrit, vel in Curia, ubi sententia dicta est? & pluries cauè discussa, conclusum est, vacasse in partibus, nam hæreticorum beneficia ipso iure vacant, etiamque ante sententiam impetrari, & conferri possunt. Nullam, eo ipso quod hæreticus est, possessionem, vel aliquam considerabilem detractionem habet: Hæc sententia æquior vis est, quoniam ordinarij in iurisdictionem cõseruat, quamvis Papa cum quoque concurret.

Lata. *Ex decisionibus eiusdem 707. & 728. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Taleati.*

Hæreticus, ut repellatur ab actu ciuili, opus est declarari. Cap. XX.

Licet hæreticus ipso canone excommunicatus existat, tamen ad hoc, ut ab actu ciuili repellatur, sententia declaratoria opus est, sicut etiam pro eorum bonis conficiendis requiritur: Ita hæc in Camerali iudicio in Imperiali banno obseruatum fuit, quod licet ipso facto

facto incurrisset, declaratio necessaria fuit. Sed hodie ob multitudinem violentum in pacem publicam, est immutatum, vt non amplius declaratoria aduersus illius violatores requiratur.

Licet. *Ex decisione Camera Imperialis 43. parte 2. locubim Alfyngery.*

Conuictus de heresi, si negat dixisse, sed tenere quod tenet ecclesia, seculari brachio tradendus est.

Cap. XXI.

Accusatus de heresi, si illa negat, de quibus dixisse defertur, sed credidisse contrarium, atque totum illud, quod credit Ecclesia. Verum per testes idoneos, multa hereticalia dixisse, publice predicasse, atque se credere asseruisse conuincitur, contra quos nihil excipit, neque alias defensiones, exculationesq; allegat, tanquam hereticus condemnandus est, brachioq; seculari tradendus, nam cum testibus conuincitur, nihil prodest ipsi negatio. Peccatum non recognoscens misericordia habenda non est, neque venia concedenda, nisi ad superioris arbitrium satisfaciatur. Eum, qui conuincitur, peccare non videtur, quia peccati confessio, pars est poenitentiae. Cum hereticus excommunicatus existat, absolutione indiget, haec autem non nisi reatum confitentem danda est. Non sufficit mores in melius immutare, & de praeteritis malis recedere, nisi etiam de praeteritis talis satisfaciatur. Conuictus reatus non recognoscens, correptus dici nullo modo potest. Delicta manifesta, etiam manifesta correptione indigent. Quamvis dicat se credere, tamen non conuincit Ecclesiae quantum ad humanum iudicium. Cum conuincit apud Ecclesiam, quod hereticus fuerit, ubi absolutionis, atque indulgentiae locus non est, condemnationem sequi oportet; Ecclesia benigna est, atque gremium redempti non claudit, benigna igitur agere vult, ordinat, quod si talis continuo post erroris deprehensionem, ad fidei Catholicam unitatem sponte recurrere voluerit, errorisq; suum coram Episcopo regionis publice confiteri abjuriare, satisfactionemq; congruam exhibere, quod ad misericordiam recipiat, atque impossita salutem poenitentiam sibi vita saluetur, nempe per brachium seculare occidi permittitur, quoniam Ecclesia poenitentes suos defendere debet. Sed cum culpam conuictus non cognoscit, neque poenitet, dici non potest, quod ad Ecclesiae redeat unitate. A peccato quicquam iustificari non potest, nisi illud ante confessus fuerit. Nemo crimen, vel culpam, quam non recordatur, confiteri tenetur, sed Ecclesia militans, siue eius index mentem, memoriaq; suam, & Christianitatem occultam ignorat, scilicet an re vera commiserit, vel sit oblitus, & an de hoc habeat conscientiam, quod solus Deus cognoscit, ipsa autem secundum probata iudicare habet, & de facto recenti, iuxta communem naturae cursum verisimiliter oblitus esse non potuit. Nō ideo brachio seculari relaxandus non est, quoniam verē relapsus non est, quoniam lapsum impenitentem esse sufficit, atque neque debet ad Ecclesiae gremium redeo tem, neque debite satisfaciens. Si confiteretur, & rediret, id eo recipere, quoniam ecclesiae de satisfactione, & sufficienti poenitentia constaret, eo modo, quo poenitens, nam publice culpam confitendo, se humilem reddidit. Cum autem negat, secus est, ideo ad misericordiam recipi non debet.

Accusatus. *Ex decisione Rotae Romanae 1. de hereticis in Antiquis.*

Contumax, etiam post mortem condemnatur, vt hereticus. Cap. XXII.

Silue verus contumax, siue praesumptus fuerit, vt hereticus, etiam post mortem condemnari posse, vi-

sum est. Sepe enim ex sola praesumptione, eodem modo, & ad eandem poenam damnare consuevit, praesertim quando a lege damnati, per iudicem duntaxat declarantur. Contumacia in causa fidei violentam praesumptionem inducit, quae pro probatione ad effectum condemnationis satis est, praesumptio autem vehementer non sufficit.

Siue verus. *Ex decisione eiusdem 677. Agidij Bellamere.*

Filij, & haeredes sunt citandi in processu fiendo post mortem haeretici. Cap. XXIII.

In processu post mortem haeretici fiendo, maxime ad sententiam audiendam, illi, quorum interest, vocandi sunt, videlicet filij, & haeredes: Nam cum sententia iudicialiter ferenda sit, & mortuus in iudicio stare non possit, ergo ille, cuius interest vocandus est. Mortuus in eadem contumacia perdurare non dicitur, quoniam velle habere desit. In quolibet actu iudicialiter expediendo, si principalis contraditor apparere poterit, cuius principaliter interest, ille quidem citandus est, licet ante mortem principaliter non interesset, quoniam iam succedendi adhuc apertum non erat. Non solum in bonis, sed in omnibus principalis contraditores, & competitores sunt, eademque persona esse censenda sentitur, cumq; representare videtur. Etiam extranei, ad defendendum mortuum, qui se defendere nequit, admitti debent. Quamvis in heresibus crimine bona ipso iure confiscata sunt, tamē si filij, & haeredes negent, conuincendi sunt, ergo citare opus est.

In processu. *Ex decisionibus eiusdem 678. & 679. & 688. Agidij Bellamere.*

De eodem, etiam si hereticus mortuus sit pendente termino citationis sibi factae.

Cap. XXIV.

Etiam si edictum peremptorium emanasset, atque in illius personam executum fuisset, qui termino pendente mortuus fuerit, ita vt comparere non potuit, filij, & illius haeredes citandi sunt. Quando dispensatio in tempus delata, ante completum termini pendens, venit ad casum a quo incipere non potest, vitatur, mortuus autem contumax dici non potest, quoniam contumacia requirit contumptum. Negocia secundum tempus, in quo sunt, & expeditum, ponderanda, atq; consideranda sunt, sed tempore ferenda sententia causa mortuum principaliter non concernit, cum in nullo ipsum ligit, aut praediciat.

Etiamsi. *Ex decisione eiusdem 680. & 689. Agidij Bellamere.*

HOMICIDIVM.

Diffamati de homicidio, qui propriè dicantur.

Cap. I.

Cum variz existant bullae summorum Pontificum contra homicidas, à Pio Papa Quinto confirmatae, & in specie bulla Pij Secundi, qua cauetur, quod homicidae, quorum delictum est notorium, vel de homicidio infamati, siue condemnati, ab omnibus actibus legitimis perpetuo suspensi sint. Resolutum est, de simplici infamatione non esse intelligendum, quae tantum ad inquirendum indicium facit, esset enim absurdum, vt pro ipsa tam rigorosa poena irrogaretur. Sed de illa diffamatione, quae condemnationi aequi polleat, propter alternatiuam adiectam, cuius vna pars alteram declarat. Et multo magis, quia bullae de con-

de condemnatis pro delicto, non autem in contumaciam intelligendas esse, resolutum est, ideo diffamatio talis esse debet, quæ notorium inducat, & sola declaratoria requiritur. Sententia autem in contumaciam ob non paritionem monitorij, declaratorie vim non habet, ideo illi non æquipollet, quæ diffamationem sufficiens inducat. Diffamati propiè, pro famosi grassatoribus accipiendi sunt, quàm plura homicidia commiserunt.

Cum variæ. *Ex decisione Rota Romane 523. parte 1. in Nouissimis Seraphini.*

Statutum de homicidio non habet locum in parricidio. Cap. II.

IN multis ciuitatibus statutum est, vt pro homicidio in rixa commissio, poena pecuniaria exsoluenda sit, cum autem omni iure parricidium tãquam diuersum ab homicidio ponatur, ideo sub illis statutis non contineri, visum est, quoniam pro parricidio duo delicta committi dicuntur, ergo statuta simpliciter loquentia, qualificatum non comprehendunt.

In multis. *Ex resolutione criminali 11. Petri Caballi.*

Occidens monstrum, an, & quando teneatur de homicidio. Cap. III.

ALiquando à mulieribus pregnantibus monstruosi partus, contra naturalem hominis formã eduntur, nimirum pauciora, vel plura membra habentes, aut in suis locis non collocata, interdum etiam à forma hominis discrepant, ideo dubitationis est, an illos occidens de homicidio teneatur, & si hominis formam habeat, teneri nemo est, qui dubitet. Idè iudicandũ est in monstruosis corporibus, quæ rationalem animam habeant, nam vbiq; monstrum faciem habet humani corporis, homo est, quoniam monstruosus exiit. Vbi autem non hominis figuram, sed irrationalis formã præferat, homo censendus non est, neq; animam rationalem habere dicitur.

Aliquando. *Ex resolutione criminali 139. Petri Caballi.*

Occidens inanimatum minus puniendus. Cap. III.

PAulus, & fratres, qui interfectorem alterius eorum fratris necauerunt, ad naturalis mortis poenam cum demandando non esse placuit, nam secundo interfectus, alios iugulasse solitus, pluries alterum ex eis interfecit, atque per vim eorumdem atrocem calumnie cognoscere ciuitatus fuerat, & cum minus exequi consuevit fuerit, propter isolum metum, atque dolorem poena temperanda est. Timuerunt horrorem, & cum sic in tormentis deponerent, ob confessionem cum qualitate, poena ordinaria imponenda non est, eoque magis, quia ipsi confesso voce testis conforis erat, per quem ipsæ minz probate sunt, aduersus quas, præuidere, quæ se percuti, expectare, melius fuit. Cum in iudiciis sit potestate, hominem, quem dolore, siue iracundia compulsi, ad mortem non condemnare, atque misericorditer secum agere; etiam si ex iniuria causã motus fuerit, & tunc excessus non puniatur pro toto, sed pro tanto, tanquam minor dolus exiit, ideo visum est condemnare istos reos, dum superuixerint, ad Regias trinitates, ad renouandum.

Paulus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 5. Thomæ Grammatici.*

Homicidium non dolo, sed culpa commissum, minus puniatur. Cap. IV.

Occise mulieris nuerum aliquibus non videbatur, quæ inuerecda Crispinum inhonestissimis

verbis affecterat iniuria, atque baculo verbera intulerat, nam propria autoritate propulsa secebat, verendumque repellere, tantò magis cū præ immenso atrocissimæ iniuriæ dolore, in plenitudine mentis stetit: non dicitur, nihilominus ad tritimes in perpetuum condemnare visum est. Cum autem per appellationem, causã ad Regis cõsiliũ introducta, alijs sententiæ executionem nullatenus impediendam esse videbatur, ceteris autem, quia culpa, non aut dolo homicidij cõmissum fuerat, relegatione quinquennali, prout lex disponit, plebendum esse, sed quia maior erat illorum consiliorum numerus, qui partium vociferationes exaudiant, illa inferioris iudicis sententia cõfirmata, atq; executã fuit.

Occise. *Ex decisione eiusdem 98. Thomæ Grammatici.*

Confessus homicidium an, & quando torquendus sit, vel condemnandus. Cap. V.

IMputatus de homicidio, illud commississe negat, et si apparebit commissum esse ad sui defensionem fecisse, affirmat: Ad interrogationem simplicem, duplex responsio admittenda non est, quomobrem mediante tormentis, ad simpliciter respondendum, cogendum esse, omnium Doctorem consensu vbi libet obuiuit, ipsa enim confessio pluriq; indicij facere dicitur. Sed quid si confessus fuerit, homicidij ad sui defensionem commississe? cum delictum ex confessione qualificata probatum dicatur, ad torturã deueniri non oportet, neque protestatio aliquid operaretur, si super eodẽ homicidio interrogaretur, quoniam factio contraria esset, licet cõfetter, si de alijs interrogaretur. Reus autem ita confessus in suis iuribus audi, iustare debet: Quid si probauerit per testes suspectos, quia inter se varijs, atq; diuersi existerant! Ad habendam veritatẽ torturæ subiciendum est: Diuersa est igitur confessio, quæ à negatina, ab ea, quæ ab affirmatiua exordium habuit.

Imputatus. *Ex decisione criminali 17. Petri Caballi.*

Homicidium quando poena ordinaria, vel extraordinaria puniendum. Cap. VI.

Poena homicidij corporalis nunquam locum habet, nisi voluntariè commissum fuerit, verum enim, atq; expressus dolus interuenire debet, vt legis Cornelie poena obtineat. Vbi de poena corporali agitur, aut quæ infamiam irroget, lata culpa non æquiparatur dolo. Statuta penã capitale pro homicidio in potentia, à iure interpretationem recipiunt, & ideo si dolo perpetratum fuerit: si dolus deest, vbi requiritur, corporalis poena imponenda non est. Dolus à varijs circumstantijs probandus est, à loco tempore, a rationum genere, in prohibitis autem malis animus, atque dolus præsumitur.

Poena homicidij. *Ex decisione Camera Imperialis 110. parte 2. Andrea Gaili, & decisione Regni Neapolitani 279. Francisci Vinij.*

Homicidium aliquando non est punibile. Cap. VII.

Cum moderamine inculpate tutele homicidium ad sui defensionem commissum, puniri non debet, quoniam naturalis defensio omni iure permisa est, & aggressor siue provocans à seipso occidi videtur, vbi non est delictum, nulla poena esse debet. Aggressus ad sui defensionem omnia facere præsumitur, ipsa necessitas doli præsumptionem excludit, sed provocacionem, necessariamque defensionem articulare, & probare opus est. Furiosus homicida poena ordinaria non tenetur, quia dolus in eo esse non potest, qui mente, & sensu communi caret, satis enim suo iure puniri dicitur. Furiosus mentis exilijs patitur, ideoq; in omnibus præsentibus ignorante,

adeoque mortuo habendus est, fati infelicitas illi excusatur. Item si ab ebrio cōnussim fuerit, nam in ebria ebrietas Loch ab incestu excusatur. Ebdj vitam amittere dicuntur, ideo nulla ratio, nec vllum vitę ge-
nerale rectum consilium, neque vlla arum gestorum, aut lectionis inemoriam. Sed quia culpa præcelsit casum, neque illicita opę dedit, excusandus non videtur, nisi inebriatus hęc in ebrietas procedere, nimirum quę ex ebrietas habita nascitur, quod locus est in ebrietas, quę non ex proposito, & industria, sed vini vignorata, deceptus inebriatur, quia hic ebrius, quod ad penas sūriofo, & inebrietas cōparatur. Homicidium per ebrietatem cō-
misiū, ordinaria pena puniendum est, maxime si rixo-
se esse consueuerit, quia tunc ebrietas ad casum ordi-
nari censetur, & prout homicidium magis aggrauat.
Mortuus dolo caret, adeoque mortuo, & sūriofo com-
paratur, & cum voluntatem malefaciendi non habue-
rit, excusandus est. Quid si dormiens, lædendi alios con-
suetudinem habeat, hoc homicidio tenetur, quia victimam
in mora, solus dormire debet. Infans ex delicto pe-
na ordinaria non tenetur, quia cōsiliū innocenti illi non
excusatur, quia dolo caret: At si doli capax existit, pena
puniri debet, non tamen membri mutilatione punien-
dus est, et excusationem meretur. Senes decrepiti inani-
bus comparandi. Homicidium calore itacundię
licet sit perperam, ordinaria pena nō punitur, si ab
alio iniuriis verbis prouocatus fuit, quia sicra excusa-
tur. Iam tunc animo conturbatur, rationis vsu carent,
loqui nesciunt, sensibus uti non possunt, adeoque insa-
niant, & prout dolo, & nocendi voluntas abesse præ-
sumitur. Inimica iracundia tanquā foror arma ministrat.
Homicidium casuale communis, puniendum non est,
cum dolo absit maxime si rei licite operam dederit, vt
si quis in ludo licito inopinatę occidatur. Plurimę fa-
cto, non nocte homicidia impunitur. Lictores si male-
fici armis resistentem occidunt, non tenentur, qm
officii necessitas eosdem a dolo excusat, & repugnantes
maleficos occidere permisiū est, si aliter præhēdi ne-
queant, nec crimina impunita remaneant, iuris executio
non habet iniuriam. Siquid autem magistratus fiducia
iniurię faciunt, conueniri possunt. Mala non sunt, nisi
quę crimine mentem impleant, & conscientia ligant.

Cum moderamine. *Ex decisione eiusdem 110. parte 2.*
Andreae Gaill.

Homicida minor quomodo puniendus.
Cap. VII.

Filius Capitanei spes, qui presbyterum, sapiens in pe-
tris iniuriarum lapides aduersus portam, atque tene-
bras proiecit, & clamoribus alissimis hircū, eiusq;
vixorem meretricem vocantem, quā primū poterat,
post annum occiderat, cum decimum septimum non
excederet annum, nobilitas; existeret, non aliter vltimo
supplicio condemnatus est, cum enim delinquere non
consueuerit, atq; ex causā, licet iniusta morus, dolo ces-
sante, index pentam minorem dare potuit, omnibus vi-
sum est, in insulam per decennium deportare: etiam ser-
uitutem genitoris sui ratio habita fuit, quę in Regem
Catholicum præstitit, & ad penę diminutionem suffra-
gari debent, quod & Dominus in Salomone delinquen-
te considerauit, scindēs scindam regnum de manibus
tuis, & dabo illud ferro tuo, veritatem in diebus tuis
non faciam propter Dauid patrem tuum, sed de mani-
bus filij tui accipiam illud.

Filius. *Ex decis. Consilij Neapolitani. 23. Thoma Grammatici.*

Homicida opem præstitisse non præsumitur qui eua-
giant enes ad si da vltim.

Cap. IX.

Cum rixa corā certis nobilibus accideret, altero ex
rixantibus occiso, dubitabatur, an prædicti nobiles,

qui enes ad sedandum, vt moris est, euagiantur, accla-
mando sepius, vt quęserent, de auxilio, sine ope præ-
stita teneantur: Et pro negatiua conclusum est, quāuis
Tirio nobili obfite videbatur, qd alter interfecit socijs,
etiam socium extitisse deponeret, cuius testimonij non
valebat. Neque solius delinquerē præsumendus erat,
ex quo anno præterito alapam cuiusdam famulo dederat,
eadem enim qualitas non aderat, Ideo alioquin verbe-
rans, homicidij præsumptionem nō patitur. Quamob-
rem sub fideiussoribus liberari visum est.

Cum rixa. *Ex decisione eiusdem 5. Thoma Grammatici.*

Is qui homicidio causam dat, quā pena pu-
niendus. Cap. X.

Mozetus indignatus propter Ioannis cōsanguinei
rixam cum Francisco, præter illius voluntatem,
hunc interemit, igitur Ioannes, vt delicto dans causam,
pro eodem puniendus sit? Quod non videbatur, si
ei, qui voluntatem non habuit, imputandum non est,
Item quia principaliter homicidio causam nō præbuit:
sed quia conuicti alicui illicitum, prohibitum, atq; pu-
nibile est, & iniuria cōsanguineis illata, alij etiam affec-
tus censetur, tanquam occasione nec præbente, ex-
traordinarię puniendum esse placuit.

Mozetus. *Ex decisione Senatus Pedemontani 104. Offi-
ciani Cacerbari.*

Mulier occidens alteram baculo, an teneatur de
homicidio. Cap. XI.

Lavinia eius alumnā baculo, præter intentionem
occiderat, iusto dolore, quem temperare non poterat,
atque origine, quā furebat, commota quoniam
ab eius marito conceperat, ideo dubitabatur, an de homi-
cidio teneatur, qd aulli visum est, cum ex hoc armorij
genere, occidendi animus non præsumatur, quē si ha-
buisset, enes, & gladij domi sue nō desuissent. Præsum-
ptio offensionis in capite tollitur, ex baculo, cū quo le-
thaliter offendere nō poterat, eratq; pia, vt probatū est,
& clemens, atque fois famulabatur larā misericos, cicir-
collato vulnere, succurrere quæsiuit, qui effectus, animi
desuisset demonstrauit: Et quia in legem Cornelij
de sicarijs vltra propositum non incurritur, considera-
ta nobilitate offendentis, penam minorandam esse re-
solutum fuit, atque ideo in insulam per quinquennium
deportanda.

Lavinia. *Ex decisione Consilij Neapolitani, vt in voto,
23. Thoma Grammatici.*

Pena homicidij ex quibus causis fiat minor.
Cap. XII.

Nicolaus constitebatur ad sui defensionem clerico
Troiano vulnus in capite intulisse, & cum propter
malam medicorum curationem, atque vulnerati
intemperantiam, ante quam moreretur, se delicto cau-
sam dedisse, asseruerit, ideoque omnem iniuriam, offē-
samque remisit, insuper matrem, atque fratres prohi-
buerit heredes, ne de cætero accusare possent, ideo tor-
mentis subiigendū esse, non videbatur, nam cum se-
mel occisorem offenderit, atq; robustorem rixosissimę
esse, ex processu constaret, denique prædictum Nico-
laum morigeratum offendere voluisse præsumitur,
præsertim cum die, quā vulneratus fuerat, enes, contra
clericorum regulam, deferrebat, ex cuius delatione
de insula, vel rixa fortę cogitabat. Quare omnibus vi-
sum est, per biennium in exilium, solius fisco censo
dnatis condemnare.

Nicolaus. *Ex decisione eiusdem, vt in voto 24. Thoma
Grammatici.*

De poena homicidij in rixa commissi.

Cap. XIII.

Cum Antonius, & Guglielmus aleis luderent, atque Petrus, & Damianus afficerent, Iudi occasione rixæ, inter Petrum, & Guglielmum facta est, quem Damianus sui ensis pomico in capite vulneravit, cumq; vulneratus Damianum statim fugientem persequeretur, lapidib; contra eum proiceret, idem Guglielmus ab altero homine qui de primis rixantibus non erat, quodam lapide, ita percussus est, vt in terrâ cadens, mortuus videretur, quamobrem Guglielmus ad eundem reuersus, euaginato ensis percussit, atque frustum ossis à capite diuulsit, quo post viginti dies in Hospitali mortuo, dubitatum est, vtrum Damianus, ordinari homicidij poena plectendus esset, & negatiue resolutum est, quoniam primi hominû mortus, qui ex improposito in rixâ, absq; proposito contingunt, in hominib; potestate non sunt, & cum libera voluntate carere videantur, minor poena extimanda est. Cum constet Guglielmum ante decimum quartum diem febre in hospitali minimè laborasse, atque cum meretricie bis concubuisse, siue libidinis causâ, siue quod nocuos cibos ministraret, ex inordinata vita potius, quàm ex vulnere mortuum esse, præsumimus, & ita medici attestabantur. Vbi vulneris qualitas ad salutem haberi potest, ex negligentia potius mortuus præsumitur. Cum ad animi interpretandû, præsumptionibus vtendum est, non ordinaria, sed mitior poena imponenda est. Cumque plures concurrant, præsumptio pro reo amplectenda est. Rixa cû Damianus orta non fuerat, ideo præsumendum non est, qd pro defensione Petri amici sui, rixam habentis, occidendi animum habuerit. Quare citra mortis poenam, ad seruiciû Regiarum tritremum per decennium condemnare visum est.

Cum Antonius. *Ex decisione Consilij Catholonia 15. Iudonic Peguera.*

Pœna homicidij executa contra innocentem, non liberat verum homicidam.

Cap. XIV.

Suspectus de homicidio captus per Curiam, atq; diligenter examinatus, in tortura, illud commississe confessus est, & in executione condemnationis de eo facte, decapitatus est. Post aliquod annos, verus homicida inuenitur, ideo poena illius qui non deliquit, verum homicidam à debita punitione nō liberat, & ita indicatū est.

Suspectus. *Ex resolutione criminali 37. Petri Caballi.*

Plurib; homicida an pro vno, vel pro pluribus sit condemnandus. Cap. XV.

Eum qui duos, eodem tempore, idest eadem rixa duos occidit, de vtroq; homicidio teneri certū est, & ideo statim cōtra occidentes plurib; siue eodem tempore, siue diuersis, & successiuis, intelligendum est. Hæc autem non procedunt, si per vnius poenæ impositionem altera consumitur, vnicui enim poenæ mortis executio fieri potest. In diuersis autem sententijs hoc non inuenitur, quoniam semel in hāno positus, & capitaliter condemnatus, iterum banniri, atque pro alio delicto capitaliter condemnari potest.

Eum qui duos. *Ex resolutione eiusdē 157. Petri Caballi.*

Occidens iniuriam inferentem fratri, qua poena puniendus. Cap. XVI.

Siquis prouocatus, ira furore percitus, aliquē vulne rauit. ex quo mors subsequuta fuerit, poena legis Cornelie temperanda est, & hæc sententiam Senatus amplexus est; excusare autem visum est, quando nō ex

intervallo, sed in continenti, idest, dum adhuc seruet ira cundæ calor, aliquid factum fuerit, quod totum iudicis arbitrio remissum est. Quamobrem Senatus iudicauit, eum, qui, post atrocem iniuriam fratri dictâ, spacio mediæ horæ iniuriam occidit, remissa mortis poenâ, ad tritremes tantum condemnandum esse.

Siquis. *Ex decisione Senatus Pedemontani 178. Antonini Thebauri.*

Pater sexagenarius occidens offendentem filium, qua poena punitus fuerit. Cap. XVII.

Quid si filio Titius iniuriam fecerit, cum ad saxa facerent, seipsoque offendere procuraret, & si perueniens alterius pater, offendentem filium, cum pluribus securis ictibus percussisset, non tamen vulnera intulerit, quoniam securis tergo vtebatur, & post vigesimū muprimū diem mortuus fuit: licet animi occidendi habuisse videretur, quoniam ad euadendam præsumptionem, securis baculo verberare poterat. Cum rursus sacerdos esset, atq; sexagenarius, irregularis declaratus est, atque in perpetuum ab vniuersâ provincia bannitus.

Quid si filio. *Ex decisione Palatii Apostolici Penetiarum 58. per a. Thoma Triuiniani.*

Qui proiecit lapidem non animo occidendi, morte sequuta, teneret extraordinariè.

Cap. XVIII.

Titius scholasticus, & minor, cum in Collegium sancti Nicolai, quidam armati, nocturnis horis venissent, & contra collegiatos Subaudos turpia prædica verba protulissent, illis recedentibus lapides proiecit, quibus commoti aggressores retrocedentes, vnum collegiarum Subaudum occiderunt, quamvis igitur mortis occasionem dedisset videatur, tamen, tum quia arbitraria poena tenebatur, nim quia minor, sub cautione relaxandum esse conclusum est.

Titius. *Ex decisione Rota Aduocatenfis 29. Hieronymi à Laurentijs.*

De indicijis homicidij, & quibus poenis confessus obnoxius sit. Cap. XIX.

Si mortis articulo constitutus, à Nosaro se occisum esse dicat, hoc quidem indicium ad inquirendū est, at si aliud adminiculum concurret ad torturam sufficiens esse, frequentioribus votis receptum est, & cū aliquis inimicitia inter Michaelē & Nosarum orta fuerit, occasione cuiusdam canis occisi, item quia negabat cenasse cum Nosaro, de quo plurimum cōmorcebatur, propter hæc igitur indicia legitimè torqueri potuit, cū aut omnia de plano confessus esset, quod lapidibus eundem percussisset, ex quibus post octo dies mortuus est, ideo & ipsum homicidam debere mori videbatur, tum omni iure, tum etiam statuto. Lucæ ita disponente, etiam cum lapidibus sponte commissum, cum armis factum dicitur, & quamvis à principio, non animo deliberato, non tamen à mortis poenâ excusatur: Ad examinationem membrorum, siue vitæ agi non potest, tamen vt pro occisi animæ orationes fiat agi potest, itē in expensis pro curatione factis intersector deuitus est, deniq; de damno tenetur filiis satisfaccere, ex cuius operis illi alimenta habeant.

Si mortis. *Ex decisione Rota Lucensis 62. Iosephi Ludonici.*

Homicidium à pluribus commissum, quomodo puniendum. Cap. XX.

Si in rixa plurium homicidium committatur, & à quo factū fuerit, ignoretur, vt quia illud obscura nocte, aut loco obscuro, in calefactibus vtrinq; animis commissum

G 2

nam: An tali casu omnes pugnae ordinaria hominum poena, vel extraordinaria pro iudicis arbitrio puniendi sint, dubitari solet, nam quae de nocte, vel in multitudine fiunt, probabiliter ignorantur: In ista incertitudine, poenam extraordinariam locum habere secundum veterem sententiam, concludunt est: Nam cum iudicibus probationes huc meridianae clariores esse debeat, in dubio melius est nocentem aboluere, quam innocentem condemnare. Vbi verò certum est, quis occiderit, solus ille de homicidio, ceteri de vulnerato tenentur. Si constat quae auctor rixae fuerit, pugnamque inieperit, solus ille ordinaria poena puniri possit. Ne delicta impunita remaneant. Idem si homo male frugis, natura contentiosus interuenit, qui rixas excitare, atque alios ad pugnam prouocare consuevit, multo magis si aliud simile delictum commiserit: nam etiam stant in incertitudine, talis peruersus, torturae subijci poterit. Si quis post commissum homicidium, ane inquisitionem auferat, de conscientia sceleris suspectus efficiatur, atque ad torrum indicium factum est, praeteritum si in noxam, quae improbare vitae sit. Interdum si in fuga, carceris metu facta, indicium non facit. Si omnes de iusta voluntate, de industria, & ex proposito ad occidendum aliquem conuenissent, paniter omnes poena ordinaria capitali plectendi sunt.

Si in rixa. *Ex decisione Camerae Imperialis 109. parte 2. Andreæ Gall. & decisione Senatus Pedemontani 31. Antonii Thessauri, & decisione Rotae Auenionensis 93. Hieronymi Laurentii, & decisione Parlamenti Delpinalis 553. parte 2. Praxeii Marti, & ex resolutione criminali 192. Petri Caballi, & decisione Rotae Lucensis 16. Iosephi Ludovici.*

Homicidium à pluribus commissum, quomodo puniendum, & quid si ceteri praeter vnum auxilium praestiterint. Cap. XXI.

Si uel defunctus ex viuo tantum vulnere, siue ex pluribus decesserit, & siue vnum tantum vulnus lethale esset, cetera verò nequaquam mortalia, etiam si dubium existeret, quae vulnerauerit, quoniam negari non potest, quoniam non occidens, auxilium occidentibus praestiterit, sed etiam opem praestans, morte naturali plectendus est, si auxilium praestitit tractatu, & deliberatione praestitum fuerit, imò etiam si sola auxiliatoris scientia homicidium perpetratum fuerit. Etiam si auxilium post debitum praestitum fuerit, quoniam si viq; à principio delinatum fuerat, in ipso facto animo interuenisse censetur.

Si uel defunctus. *Ex decisione Consilij Cathalonij 63. Ludovici Tegueræ.*

Homicidio à Comitibus commissio, qui sint torquendi, & qualiter puniendi, & de assensu, & opem praestante. Cap. XXII.

Si constaret vnum ex comitibus homicidium commississe, sed dubitaret vtrum tractatus, vel deliberatio praecesserit, & aliquae suspiciones, vel indicia apparere possint, quibus aliis dicto homicidio consensisse praestitum, omnes super dicto tractatu, vel scientia torquendi sunt, & ita indicatum fuit. Quod ita verum est, nisi facti qualitas, vel personarum aliud suadeat, videlicet si nulla alia esset cetera eorum suspicio, neque affinitatis, neque amicitiae, vel huiusmodi, & auxilium ab actu homicidij valde remotum fuerit, tunc enim nequaquam torquendi sunt, sed aliqua poena iudicis arbitrio propter assensum puniendi. Assensores delicto, ita denique extraordinarie puniendi sunt, si ob eorum praesentiam delinques audacior factus fuerit, & ulla vnquam inter

ipsum deliberatio, aut inimicitia praecesserit, sed solo casu interueniant, & ita saepius iudicatum est.

Si constaret. *Ex decisione eiusdem 63. Ludovici Tegueræ, & resolutione criminali 192. Petri Caballi.*

Occidens semetipsum, an debeat pati aliquam poenam. Cap. XXIII.

Ubi Monterreus Bononiensis semetipsum interire occidisset, dubitabatur, quid de eius caduere fieri dum esset, & multis furca figendum esse videbatur, ut illius corpore ceteri detererentur. Alijs, manum, quae mortem parauerat, tanquam inpiam, à corpore abiciri dandam, & in publicum spectaculum reponendam, praeteritum quia in doctore, & milite maior constantia, atque fides desiderabatur. Ceterum humanior sententia visa est, cum mors omnia soluat, ideo delinquentium cadauera neque suspendere, neque comburere licitum est, tametsi iudices aliter facientes, sensu careant, veluti quando iubent, ut in frustra diuisi in itinibus, alijque locis publicis reponantur. Sed plurimum sententia obtinuit, ut totum in arbitrio iudicis repositum sit, & cum multo tempore stipendio militibus erogando fideliter à Principe approbatus persueuerit, eodemque die facti famulis integre salaria exsoluerit, atque mercatoribus, quibus egregia summas debebat, in eius cadauer nullatenus seuiendum esse concludunt est.

Cum Monterreus. *Ex decisione Rota Auenionensis 123. Hieronymi Laurentij.*

Mulier procurans abortum, qua poena puniatur. Cap. XXIV.

Mulier quaedam praegnans, furui partus impulsu dolonibus, & cibus iurgens, ad coacta gressa, peritum in asexuali enixa est, qui per ipsius fistulam in collium cadens, mortuus, inibi inuenitus est. Capta igitur à Curia, ignorasse praegnantem se fuisse asserbat, & quod maximis ventris doloribus affecta latrante penit, partum in edississe ignoras. Quam igitur poenam pati debet? Licet vltimum supplicium duera iura constituant, mitius tamen puniendi, quia lege Moysaica homicidii non existit, & ciuili iure, in exilium, quae partum abegit, condennatur. Quapropter Senatus visum est, propter vilis mulieris conditionem, minoremque aetatem, atque imprudentiam, & quia nullae probationes factae sunt, praeterquam eius qualificata confessio, ex qua ad mortem condemnatio sequi non potest, etiam si vehementer iuris, & facti praesumptiones contra se haberit, siq; de genere prohibitorum publice sustigandam esse, atque in perpetuum exilium condemnandum.

Mulier. *Ex decisione Senatus Pedemontani 60. Antonii Thessauri.*

Abortus mulieris senae, quomodo punitur, & quid considerandum in ceteris. Cap. XXV.

Abigens partum in vtero conceptum, abortiue causam praebes varijs modis punitur, prout iuxta casum diuersitatem, iura, atque Doctores variare solent: Si mulier praegnans ictu, vel pugno ab aliquo percussa fuerit, vel abegit, vel partum eiecerit, si quidem illa in seruitute constituta fuerit, ad id, quod per triginta dies damnum datum existimatum sit, teneatur: Ideoque si in libera muliere casum contingat, grauiori poena videtur esse. Iudex casum diligenter examinare debet, vtrum foetus animatus, atque formatus fuerit, vel inmaritus partus, item à qua persona, quoue animo, vel iniuria, quorum distinctione, iuxta casum contingentem poena minuatur, vel augeri potest.

Abigens. *Ex decisione eiusdem 12. Antonii Thessauri.*

Abort-

Abortum procurantes ex proposito, an & quando morte puniendi. Cap. XXVI.

Siquis voluntarie, & proposito abortioni causam dederit, poculi ministerio, aut aliter, Paulus, humiliores in metallum, honestiores verò in insulam amissa boni parte relegandos esse, et si dolus non accesserit, ut in poculo amatorio, quia mali exempli res est, relegandos esse, cum autè huiusmodi penarum genera in consuetudine abierint, humiliores ad perpetuas triremes, honestiores autem in exilium mittendos esse, fecerunt verò post sultum istum in perpetuum servitium alicuius hospitalis dande sunt. Nulla expressa lege cautetur, mortis penam imponenda esse, nisi quando ipsius mulieris exitum sublequutum fuerit: Quid si fetus animatus esset? Qui putant, ideo tunc morte naturali puniendos esse, quia saltem iure canonico dispositum est, plurimum decipiuntur, quoniam nullo canonico de facto animato, vel inanimato scriptum reperiri potest, neque etiam citius, nisi quod ad sui commodum pro nato habendus est, sed non ad mortem alterius, quod alibi dispositum non reperitur. Verus homo dici non potest, nisi natus fuerit. Sicut septimo mense, quo etiam raro vivere solitum est, donec in vitro est, embrio appellatur, atque adeo maris visceribus affixus est, ut illorum pars dici debeat, ergo qui abortui causam dat, verus homicida dicendus non est, nisi ipsa mulier occisa remaneat. Papinianus partum nondum editum, hominem non rectè fuisse affirmat. Quamvis igitur embrio animatus existat, tamen propter abortum, mortis penam reus pati non debet. Cum de legum interpretatione agitur, pena potius mollienda, quam exasperanda sunt. Quando leges expressas non habemus, etiam si plurimi mortem inferendam affirmant, si tamen pauciores solidissimis rationibus defendant: pro absolutione sententia ferenda est; Consideratio animati fetus magis in foro conscientie consideranda est, non tamen ut iudices mortis penam inferant: factique illis, qui volunt capitali poena afficiendum esse, satisfactum in iudicando, si relegationis, exilii perpetui, triremiumque poena imponatur, quoniam istæ etiam capitales appellantur. His casibus Senatus mitius iudicare consuevit, & in dubio, pro ipsa matre iudicavit, quæ infantera iam naram, sine dolo occiderat, & aliam quæ data opera non vitalem occidit à mortis poena absoluit.

Siquis volutarie. Ex decisione eiusdem 12. Antonini Thessauri.

De eodem. Cap. XXVII.

Cuius sententiam insequentes, mulierem, quæ ut suam pudicitiam regeret, fetus iam animati abortum fecerat, ad suffigationem condemnare visum est, atque destructionem eius vita durante, in loco per viceregem declarando.

Cuius. Ex decisione Consilij Neapolitani 592. Vincentij de Franchis.

Abortus interdum nullo modo puniendus.

Cap. XXVIII.

Abertioni causam dans, pro mulieris salute, ab omni poena excusandus est, dum modo à medico parata conscientia, & secundum canones actum sit, minus enim malum est vnum mori, quam duos, & ita Regia Audientia iudicavit.

Abortioni. Ex decis. Regni Neapolitani 82. Francisci Vinij & decis. Senatus Pedemontani 12. in 3. casu Antonini Thessauri.

Mater quæ semel, vel bis procuravit abortum filiae, quæ poena plectenda. Cap. XXIX.

Si mater filiam habens prægnantem, poculum abortionis causam dedit, vel suasionibus, & minus, illam

ad accipiendum honorem servandam causa impulerit, ita propter impias suasiones animati corpus peremerit, idque semel commisit, exilij perpetui, vel relegationis poena mulcanda est. Si altera vice ab ipsa commissum fuerit, morte ferièda est, pro ut alias iudicatum fuit. Merito quidè impia mater his poenis afficitur, quoniam facillime poterat ita rem secretam habere, ut nullus prægnantem esse cognosceret. Matri imputandum est, si filiam ita impudicam aluit, quæ se hominum amplexibus tam facile committeret. Non tamen in viroque casu ipsa filia, sultum istus evitabit, cum impijs suasionibus acquieverit. Quod si poculo abortionis dato, ipse abortus lequutus non fuerit, mitiori poena ipsa mater coercenda est.

Si mater. Ex decisione Senatus Pedemontani 12. in 4. casu Antonini Thessauri.

Mater ipsam et abigens, quomodo puniatur.

Cap. XXX.

Si mater ipsa proprijs visceribus ita vim intulerit, ut abegerit, quo casu, etsi non solum poena legis Cornelie, sed etiam patricidij, puniendam esse aliqui voluerint, si foetus animatus erat, tamen legum civilium sanctiones amplectendo, vite animatus, siue inanimatus fectus fuerit exilij perpetui poena cum suffigatione punièda erit. Iuriscofultus nullam animati, vel inanimati foetus differentiam fecerunt. Aliquando non solum mariti odio, aut alia venosissimi causa partus abactus est, sed propter pecuniam à secunds hereditas acceptam, quo casu, cum delictum gravius, atrocisque reddatur, poena capitali plectenda erit.

Si mater. Ex decisione eiusdem 12. in 5. casu Antonini Thessauri.

Mater infantera iam naram occidens, quæ poena puniatur. Cap. XXXI.

Ed si mater partum iam natum intrinsecit, Patricidij poena plectenda est, & ita Senatus iudicavit. At si infra quatuor, vel sex menses animatus fuisset, sed non vitalem peperit, & propter pudorem suffocavit, mitius coercenda est, prout senatus censuit. Si mulier interrogata, mortuum se peperisse respondit, illumque speliavisse, vel statim post natiuitatem mortuū esse, licet confesso qualificata acceptari non possit, neque valeat quod ad poenam omnino evitandum, nisi alie coniecturæ ad fuerint, mitius tamen punièda est, & ideo senatus suffragandam, atque per quinquennium bannendam esse iudicavit.

Sed quid. Ex decisione eiusdem 13. Antonini Thessauri.

Abortus causatus propter defensionem aggressi non est puniendus. Cap. XXXII.

Laura vitæ perosa verba dicta, rocha, siue colu, quæ deferrebat illam offendere procurabat, quæ mulieres cito altercando, colluctandoque in terram ceciderunt, abortus causatus fuit. Cum autè proficuo dubitaretur, quæ poena plectenda esset Aurelia, quæ modum in defendendo excessit, contra fectum reolutio capta fuit, quoniam niam excessus probatus non fuit, ut fisco incumbere, isti qualitat, veluti si intentionis fundamentum adhaerere, neque de delicti corpore liquere dicitur, nimirum ut propterea Laura partum abiecerit, abortumque fecerit, iudex igitur excessum arbitrari non potest. Aggressorem incontinenti percutere licitum est, quod ad defensionem factum præsumitur, & ne ab aggressore iterum, atque iterum pulsetur.

Laura. Ex decisione Regni Neapolitani 458. Francisci Vinij.

Homicidium in alterius persona, ob c. rorem commissum, non est punibile pena uocis.

Cap. XXXIII.

Il qui Titium deliberato animo interfecit, Manium occidere cogitans, utrum ordinaria poena puniendus sit, quaestio est. Cum hominem interemerit, rei illius operam dederit, excusandus non videtur. Praefectum, qui ex Constitutione nostri Senatus propositum puniunt, quamvis non sequamur effectus, sed quia hoc Decretum poenae moderationem ad Senatus arbitrium remittit, ideo à poena ordinaria, quae mortis est, receditur. De iure autem si qui alterum pro altero necat, mortis poena non tenetur. Homicidium, quod siue dolo sit, sed tantum casu, & culpa, extra ordinem puniendum est. Quod si valde egregium, atque in magna dignitate constitutum occidere volens, vilem personam per errorem interfecerit? Magis quod in veniente, quam quod in exultatione erat, inspicendum est. Et quia Senatus in poenis semper mitior, atque clemens est, ideo contra poenam mortis inclinatur.

Is qui. *Ex decisione Senatus Pedemontani 243. Antonini Thessari.*

De eodem, & quomodo intelligatur.

Cap. XXXIV.

Hanc sententiam ita procedere visum est, si homicida, id quod sequutum est, ab initio cogitare non potuisset, quia ictus ad eundem finem non tendebat, quia casu aliquis superuenit, qui à porta exibat, aut à latere erat, vel aliter percussus fuit, ita ut neque directè, neque indirectè, doli accommodari possit, tunc enim delictum ordinaria poena delicti condemnandum non est, sed alia minori, iudicis arbitrio. At si insulans alterum, quam aduerfariam percussisset, itaque illi rei operam dedit, cum ex proposito, & animo deliberato faciat, ad inegram poenam condemnandus est.

Hanc sententiam. *Ex decisione criminali 31. Petri Caballi, & decisione Collegii Lipsiensis 38. Iacobi Thomingii.*

De Occidente alterum per errorem ad sui defensionem, qui extra ordinem punitur.

Cap. XXXV.

Multum refert, an se defendendo, vel alterum insultando Titium pro Maui occiderit. Si duo notis tempore vnum aggressi essent, ac vulnerassent, & hicense nudo surgentes persequens illic pertantentem, quem vnum ex aggressoribus esse putabat, pluribus vulneribus affecisset, vel occidisset, à mortis poena absolvendum esse placuit, atque exilio duntaxat multandum esse. quoniam rei licite operam dabat; At si modum in defendendo excessisset, culpa in modo, atque defensionis excessu, secundum eius mensuram extra ordinem poena plebenda est. Culpa etiam in offensore probatur, etiam si aggressorem fugientem, & non alio offendisset, nam cum in periculo amplius constitutus non esset, potius ad viandam, quam ad defensionem fecisset, quomobrem extra ordinem puniendus est.

Multum. *Ex resolutione criminali 31. Petri Caballi.*

Occidens Titium de mandato domini sui minantis, non est morte puniendus. Cap. XXXVI.

Cum Iacobus, de mandato Comitis suae patriae, domini valde potentis, & ingloriosi, Titium occidisse confiteretur, quaestio erat, utrum aliquo modo à morte excusari posset? Quas similes erat, nam confessus ad defensionem homicidium commisisse, defensione non probata, mitius puniendus est. Metus Principis potestis est quodammodo vis praecellens, quae penitus, & omnino

cunsensum tollit, multoque magis ubi de damno in rebus propriis agi posset, quoniam amissionis timor, metui mortis, atque corporis cruciatus comparatur. Delinquens necessitate coactus, saltem à poena ordinaria excusandus est, quoniam dolo caret, ideo adulterium coactum punibile non existit, & c. minas Comitum praefectis probetur, de metus facto, dubitandum non est. Quae sententia cum frequentiori Iuriscōsultorum voto recepta sit, ideo mitiori poena, quam mortis puniendum esse, placuit, videlicet ad regias tirremes via durante. Prout in simili Magna Curia Vicaria simulium, qui de domini sui mandato, in quodam cratere argenteo fragmenta lapidis ad mantini apposuerat, eiusque vinum Comitibus potandum dederat, ad perpetuas tirremes condemnatus fuit.

Cum Iacobus. *Ex decisione Regni Neapolitani 394. Francisci Piusi.*

Homicida in quibus casibus non gaudent immunitate ecclesiastica. Cap. XXXVII.

Industria, secundum quam homicidium aliquando committitur, nil aliud est, quam dedita opera, & ex proposito facere: Infidia vero technae dicuntur, & machinationes, ac veluti laquei quidam latentes, quae simplici posito non conueniunt. Dissertit autem industria, & infidia sicut genus, & species, insidiae quidem semper in malam partem accipiendae sunt, industria vero etiam in bonam, specialia semper generalibus insunt, Proditio & infidia synonyma sunt, atque vnum pro altero accipitur. Ita igitur aliquem vulnerans per infidias, si mors non sequatur, immunitate gaudet Ecclesiae? Homicida proditorius, siue per infidias, ille dicitur, qui nulla rixae causa interueniente, secutè aliquem occidit, nihil tale praecauentem, aut se defendere valeentem, nulla amicitiae, vel inimicitiae causa considerata. Huic inmodi homicida ab altari euellendus est, nulla amicitiae, aut inimicitiae ratione habita, nam & proditio, & infidia contra inimicum committitur, locum habet. Vix aliquis reperiri potest, qui homicidium appensit, secundum communem loquendi usum, faciat, & prius eidem infidias non struat, vel in locis occultis expectandum, vel multis conuocatis hominibus, inscium grassentur. Infidia dupliciter parari possunt, aut leuiter, ut cum quis odium dissimulat, arma parat, socios adhibet, qui à longe sequantur, itè si exploratores adhibet, ut quid aduerfarius iter faciat, notitiam habeat; Aut cum magna industria, ut si alicubi lateat, ut praetereuntem ex improviso aggrediantur. Infidia enim ab insidendo dicuntur; Car igitur ex proposito factum homicidium per industriam, vel per infidias commissum dici non debet? Quare homicida siue cum animo deliberato tantum, siue etiam altera qualitate proditoris immunitate ecclesiastica gaudere non lateat debere, in multis locis indicatè est, & hanc sententiam amplexi sumus.

Industria. *Ex decisionibus Consilii Cathalonici 54. & 58. Ludouici Peguerae.*

Vulnerans cum insidijs animo occidendi, non gaudet immunitate ecclesiastica. Cap. XXXVIII.

Si quis per infidias animo occidendi aliquem percussisset, tamen si mors ex percussione sequuta non fuerit, immunitate ecclesiastica gaudere non debet, quoniam verbum occidendi, quantum ad immunitatem pertinet, non solum ei, qui vere occidit, sed etiam si animo occidendi cum insidijs vulnerauerit, tam à iure diuino, quam canonico comparatur, & hac sententia inter omnes recepta fuit.

Si quis. *Ex decisione Consilii Cathalonici 62. Ludouici Peguerae.*

Homi-

Homicida per sententiam non exprimentem non est priuatus beneficio. Cap. XXXIX.

Condemnatus de homicidio, si in sententia beneficiorum antea obentorum priuatio posita non fuerit, ad ius in beneficio competens contra possessores agere non prohibetur. Licet beneficium siue curatum, siue non curatum administrare non possit, cum eo tamen disputare concessum est.

Condemnatus. *Ex decisione Rota Romana 233. parte 2. Jacobi Putei.*

INCENDIUM.

Incendium cuius culpa factum praesumitur.

Cap. I.

Incendia plerumque culpa inhabitantium fiunt, id dominus fundatus intentionem habet contra conditorem: Ad probandum culpam abfuisse, aut diligenter adhibuisse probare opus est, siue quod ignis ab alio immixtus fuerit.

Incendia. *Ex decisione Parlamenti Telpinalis 61. p. 1. Francisci Marti.*

Quando vniuersitas teneatur de incendio, vigore statuti. Cap. II.

Statuto Florentie disponitur, Vbi ignoratur quomodo, & a quo ignis in domo conremata immixtus fuerit, quod communitas, Castrum, Villa, siue vniuersitas ad rescandum dampnum passio teneatur. Nam pro bono publico alterum pro altero pecuniaria poena puniri posse per statum, nulla dubitatio esse debet: si igitur ab inhabitantibus factum esse, praesumi non possit, ut quia de diligentia constat, & culpa desideretur, ipsa vniuersitas, sub cuius territorio factum est incendium, punienda est. Hoc statum si per negligentiam fundatum est, a qua vniuersitas praecauere debet, cum loca sua custodire teneatur, atque a malis hominibus expurgata reddere: Cum igitur custodie omnia habeat, non custodiendo, in culpa esse dicitur, propterea ad emendationem conueniri poterit. Nam probato facto, in curia, & negligentia probata dicitur. Quamuis ex causa non punibili contingere possit, puta ex fulgure celitus emissio, hostilitate incurrit, aut alio accidenti, cui humana providentia resisti non potest. Tamen iura ad ea, quae frequentius accidunt, accommodantur, pro ut est factum, & culpa hominum fieri contingere. Interdum etiam in delictis duorum interpretatio faciendi est, propter necessitatem negligentiae consequentiam. Quando autem vniuersitas teneatur ad dampnum, etiam passus incendium, qui de vniuersitate est, pro rata solvere debet.

Statuto. *Ex decisione Rota Fiorentina 24. Hieronymi Magonij.*

De indicis Incendij, & tortura illata. Cap. III.

Contra Titium de incendio inquisitum, haec coeurrant indicia, videlicet inimicitia, Item mendacium, & variatio inquisiti, quia interrogatus an audiisset ea nocte campanam, atque ignem immixtum, negatiue respondit, & postea variavit, Item minae, quae indicium faciunt, quamuis aequivoce prolatae essent, nec de incendio aliquam fecerint mentionem, & cum secum de incendio sermo habitus esset, expalluit, etiam probabatur, eundem eo vespere, quo incendium factum est, per aliquod temporis spatium extra domum stesisse, ideo satis probabilis coniectura esse potuit, quod ad incendium locum accesserit, atque ipse commiserit, ex his So-

natus torturae locum esse indicauit, mitius tamen ac leuius, pro ut erant leuiora indicia, & is, contra quem haec omnia militabant, in quarto torturae gradu tortus fuit, altitudine vnius hominis eleuatus, atque per quartam horae partem detentus, nam eleuatio, & detentio maiorem infert dolorem, atque tormentum, quam quassatio. Et cum Fiskus appellasset, atque ad quinimum & ultimum torturae gradum decemendum esse, instaret, Senatus attenta indiciorum qualitate, & quia quinquagenarius existeret, bonaque fama, atque qualitate probata, purgatusque ut supra indicis, liberavit.

Contra. *Ex decisione Senatus Pedemontani 24. Antonini Passari.*

Vicinus an vicino de incendio teneatur.

Cap. IV.

Vtum vicinus vicino ad damni emendationem teneatur, si domus vicina una conflagrauit, distinguendum est, utrum vicini, an absque ipsius culpa incendium exortum fuerit, cum de certa, & determinata per sona collat, ad damni dati emendationem teneatur. Nam lex aequilae ad patrimonij conseruationem pertinet, ideoque dampnum inferens, non solum de lata, & leui, sed et de leuissima culpa obligatur, & qui non habet in aere, licet in corpore, culpa autem certi hominis non probata, inter casus fortuitos connumeratur, quos cum nemo praestare cogendus sit, ad damni reparationem non est obligatus, si enim de certa persona non appareat, neque certa sententia condemnatoria ferri potest. Incendium fortuito factum, venia indiget.

Vtrum vicinus. *Ex decisione Camera Imperialis 22. parte 2. Andreae Gaill.*

Vicinus pro reuisione suae domus potest diruere domum vicini propter incendium.

Cap. V.

Porro qui ardens incendij gratia vicinas domos intercidit, & demolitur, siue hoc iussu magistratus, siue iusto metu ductus faciat, ne scilicet ignis ad se perueniret, ut plerumque his vicinis periculi metu fieri consuevit, utroque casu, legis aequilae actione non tenetur, etiam si ignis non adhuc ad se peruenisset, solent enim ea, quae ex improbitate casu, potius quam fraude accidunt, facta, non noxae imputari. Immo si pro salute totius viciniae, ne ignis omnia comburat, & latius serpat, domus vicini diruatur, omnes vicini pro eius reparatione in commune contribuere debent, quemadmodum in iactu mercium pro saluanda naue, hi qui merces suas adhuc saluas habent, aliis dampnum passis adiungunt, atque sub sidio esse debent.

Porro. *Ex decisione Camera Imperialis 22. parte 2. Andreae Gaill. & decisione Regni Neapolitani 150. Francisci Diui.*

Vicinus an teneatur pro incendio facto in domo vicini. Cap. VI.

Cum incendium a domo Baptistae vicini ortum habuisse non probetur, ideo ab habitantibus in domo Raynaldi originem habuisse praesumitur, ita ut, nisi fortuitum casum probent, culpam habere censentur. Quando ab homine factum praestitit, & de culpa dubiatur, ad coniecturas, atque indicia recurritur, quibus cessantibus habitantium culpa ab ipso iure probari dicitur. Ignis autem, qui in domo Baptistae erat, ad assandum carnes pedum habitantium, per necesse non probet incendium, quoniam per duos annos continuis ibidem factus est, & nunquam eo loci peruenierat, contra vero cum in domo Raynaldi furnus existeret, in quo singulis diebus panis coquebatur, Cur igitur non ex ipso fumo,

fo fumo, atque in domo propria prefumendum est, ergo cum de principio clare non cuniter, fententia abfolutoria ferenda est. Quid si initium de domo Baptiste prefumamus, etiam ipse abfoluendus est, quoniam ab ipfis pedibus, abiente Baptista ignis factus est, & cū author incertus efferet, ideo Baptista nō tenetur, quoniam habitantem imputari non debet, quod ab incerto authoris praeteritum hospite, causam habet. Si omisit prohibere praeteritum hospitem, causam pariete accederet, hospites non ignem in communi pariete accederent, per culpam leuissimam in omittendo damnum ex incendio subsecuturum emendare non tenetur, & ita indicatur est.

Cum incendium. Ex decisione consilij Neapolitani. 57. Mathias de Affiliis.

Pœna incendiarii, & quid si factum sit ex culpa. Cap. VII.

Qui vel inimicitie, vel preda causa ignem immit-
tunt, tam de iure communi, quam ex Consti-
tutione Imperatoris Caroli Quinti, viui exure
di sunt, Item legis Cornelie de sicaris pœna obnoxii
sunt. Porro quod ad culpam attinet, illud singulariter
in praxi obferuandum, omnem culpam ad casum for-
tuitum ordinatam nocere committenti, & ideo si in-
cendium ex tali culpa immittebat exortum sit, noxia erit
committenti, etiam si præter opinionem incendii casus
euenierit, quia damni occasione dedit, culpæ autem
omnia imputantur, quæ immediate ab ipsa veniunt, se-
cus est si mediate. Quamobrem ex culpa immediate
ad casum ordinatam damni cunctationem condem-
nari placuit.

Qui vel. Ex decisione Camera Imperialis 22. par. 2. An-
drea Gaill.

De conductore per solam leuissimam non condem-
nando, & quid in incendio probari opus est. Cap. VIII.

Factum extrinsecum omnem in conductore culpam
accessit ostendit, si quidem locator ipsam domo
ad eandem artem exercendam per multos annos antea
vius fuerat, ad quem effectum conductor locasse cen-
setur, ubi torratum erat muris non circumdatum, atque
tuba camini cum muro terminabatur, ita ut supra tor-
ratiū solum non eleuabatur, inibi locator, & ligna qua-
dam antiquissima retinebat, quæ ad nihilū, nisi ad ignem
defensuere poterant, & plures famentorum siccorum
fasciculos: Cum igitur ignis in dictis fasciculis, atque li-
gnis antiquis comburendis primo visus fuisset, & post
certum sparium a fenestris exire, vbi palea pro equis de-
tinebatur, vti testes deponunt, circa sextam horam no-
ctis, quando conductor, eiusque familia grauius dormie-
bant, ita ut domus ostium fere ab acclamantibus diuini
oportuit, antequam expergicerentur, Nihil culpa con-
ductoris opponi potest, qui diligentior probatus est, sem-
per prohibendo, ne famuli ad paleæ locum cum lumi-
ne accederent, ideo antequam aduclperaceret, illi pro
equis gubernandis accipere faciebat, Nec illo seruo ignis
maior solito in eius domo factus fuerat. Ignis in torra-
tum primum visus est, inibi nihil conductor habebat,
ignem in loco solito ualde de longinquo faciebat, nec eo
loco accedere opus fuit, cum hyemis tempus existeret,
Non tunc potuit a radio puluere obbardico repleto, qui
arundinula alligata ascendit in aerem, ab alio forte emis-
so, originem habere incendium? Et si ab ipso camino
ignis scintille aliquæ euolutæ, locatori ipsi auri lara, aut
saltem leuis culpa imputari debet, qui materiam facere
fidem retinebat, atque camini alio die eleuationi non
preuidebat, ideo potius ad reflectionem damnum con-
ductoris condemnandus videbatur, si locator his occur-

risset, incendium nullatenus ortum fuisset. Incendium,
& cum culpa, & sine ea oriri potest, licet plerumque cum
culpa, ideo locator tanquam eius fundamentum proba-
re debet, quoniam in conductore sola leuissima presu-
menda est, quæ in contractu locationis, & cōductionis
non venit, qui intrinsece gratia celebratur. Probari igitur
debeuit, conductorem illum diligentem non adhibu-
isse, quam diligens quilibet facere consueuit, sed hic
de conductoris diligentia constare visum est. Per quam
omnis culpa excluditur. Conductor per solam leuissi-
mam condemnari non potest, nam probari opus fuit,
quod circa ignem male versari consueuerat, & nisi ne-
gligentia, etiam de incendio tempore, probata fuerit, ab-
soluendus est. Vt quis de eo teneatur, certi, atque deter-
minati hominis culpa probanda est, quia licet inhabita-
tium culpa factum presumatur, tamen abique certe p-
sonæ culpa fieri non potuit. Sed propter incertitudinem
condemnationis sequi non potest, ubi locator certe perso-
næ culpam non probat succumbere debet. Conductor
de familie facto teneatur, quando ad illud factum, ex quo
incendium subsequutum est, deputati essent, nimirum
si a coquis, quantum maiorum hominum opera usus
est. Ita demum habitantes ad damnum refectionem
teneantur, propter incendium, quod eorum culpa, quā-
uis leuissima, factum presumitur, si eorum tantum gra-
tia contractus celebratus esset, vide licet incommoda-
tio, aut si rei custodiam, pretio habito, receperit: Nisi igitur
de leui culpa presumatur, & sic puniuntur, frustra co-
ductorem probare debere casum fortuito dicitur, hoc
enim procedit, ubi de leuissima obligatus est, de qua cū
teneatur, in dubio intrinsecus presumitur, nisi vel ca-
sum fortuitum, vel diligentissimum se esse probet. Ne-
que actione legis Aquilæ teneri, resolutū est, quæ per
clausulam omni meliori modo intentata dicitur, quoniam
illa lex leuissimam continet, quæ in faciendo con-
sistit, sed nos agimus de leuissima in omittendo.

Factum. Ex decisione Rote Florentinæ 111. Hieronymi
Magoni.

Conductor domus an teneatur de incendio. Cap. IX.

Conductor de leuissima culpa non tenetur, multo
minus de casu fortuito, inter quos incendium cō-
numeratur, ergo nisi culpa illius probata fuerit, ab-
soluendus est. Nemo casus fortuitus prestare cogitur, Ni-
si culpa, pactum, vel mora præcedat. Licet ut plurimum
incendia inhabitantium culpa fiant, ita ut locator pre-
sumptiue intentionem suam fundatū habeat, & con-
ductor culpam ab esse probet. Hoc tamen cum moderat-
nine accipiendum est, nam culpa leuissima est, ex qua
contra inhabitantes presumptio resiliat, quam con-
ductor prestare non tenetur, aliud igitur contra condu-
ctorem probandum est, multo quæ magis si habitatores vi-
giles esse consueuerint, neque alia negligenter iudicia
contra eos a præparent. Item culpa certi, ac determinati
hominis probanda est, ut quis de incendio teneatur, p-
ter quam probationem conductor per generale illam
presumptionem obligatus est, ergo si non probetur,
intentata certa ferri non potest, si de ignis principio
non constat, & conductor vigilæ diligens esse consue-
uerat, ab soluendus est.

Conductor. Ex decisione Camera Imperialis 21. parte
2. Andrea Gaill.

Dominus an teneatur ob incendium commissum
culpa famuli. Cap. X.

Si culpa famulig incendium ortum fuerit, verum do-
minus teneatur, quæstio est, & quidem, nisi delin-
quant circa officium sibi commissum, in quo pater fa-
milias

miliis eorum opera veitur, non tenetur, puta si stabularius ignem, aut candelam in stabulo negligenter custodiat, quia circa officium sibi commissum peccat, sed si in alio loco, stabularii culpa incendium ortum fuerit non tenetur, quia extra officium sibi deputatum delinquit, licet dominus ex facto, & cōtractu infistoris teneatur, illud tamen non procedit, si eius rei gratia, in quam præpositus est, contraxerit. Prætor siue potestatis, ex delicto similis non tenetur, si extra officium demandum delinquant.

Si culpa. *Ex decisione eiusdem 21. parte 2. Andrea Gail.*

De incendio an, & quando quis teneatur civiliter, vel criminaliter, & quomodo.

Cap. XII.

Quando incendium casu aliquo sortuito exortum est, neque conductor, neque alius ex inhabitantibus tenetur, cum nulla eorum culpa præcesserit. Quando aorem in domo conclusa dolose, & data opera excitatum est, idque euidenter constat, tunc si quidem in ciuitate, vel oppido eueniat, & conductor vilis persona sit, & incendium in magnum, tunc non solum ad damni emendationem tenetur, sed etiam criminaliter puniendus est. Aliis igne puniendum esse videbatur, aliis gladio. Alii denique bestis obiciendum putant, ut dilaceretur, pro vt iudici, iuxta delicti, & personæ qualitate videtur. Quod si incendiarii vilis persona non existat, sed in aliqua dignitate constitutus, seu honestate conspicuus, capite plectendum volunt. Sin verò incendiū extra moenia ciuitatis, vel oppidi contingerit, & persona vilis, atque incendium magnum fuerit, capite puniendus est, vbi persona honesta est, deportari tantum debet, vel ad triremes condemnari. Quando incendium lata, vel leui culpa conductoris factum fuit, tunc ipsum ad damni reparationem teneri, vniuersim omnes concludunt, sed quo ad penæ impositionem variant, nam si culpa inhabitatoris lata existerit, magna que fuerit, penam corporalem, circa tamen mortem, aut maximā pecuniariam imponendam, sin parum fuerit, pecuniariam leuiorem. Quod si leui culpa incendium euenit, pariter criminaliter puniendus non esse, si illa levis in facie do fuerit, secus si in omittendo, quæ negligentia propriè dicitur. In huiusmodi casibus iudicis arbitrio multam tribuitur. Aliquando incendium culpa leuissima exoritur, & tunc conductorem ad refectionem damni nequaquam teneri, omnes vno ore affirmant multoque minus ad aliquam penam criminalem, cum delata, & leui tantum teneatur, non autem de leuissima. Quando de exorto incendio non apparet, neque de aliqua conductoris culpa, tunc inhabitantium culpa emerisse præsumitur. Talis verò neque lata, neque levis est, sed tantum leuissima, de qua nullatenus tenetur. Ideo vt locator damnum refectionem obtineat, haur laram, aut saltem leuem ipsius conductoris culpā probare debet, alius frustra agat.

Quando incendium. *Ex decisione eiusdem 88. parte 6. Ioachimi Misfingery, & decisione Rota Persina 25. Iosephi Ludouici, & decisione Parlamenti Delphinalis 47. par. 2. Francisci Marti.*

Pœnæ incendiariorum quales sint.

Cap. XII.

Quidio, vel inimicitia accensum, siue cum mulis frumenti non triturati in area, non tamen iuxta domum vicinorum posita, de nocte combussit, poena trirerium, ad tempus, atque ad refarciendum damnum cōdemnari posse, putari, si area iuxta domos fuisset, capitale poenam incurrisset. Incendiarii dolo-

si, mortis poena tenentur, non vniuersim, sed varia, secundum perlonarum conditionem. Interdum duo fratres sarcis suspensi fuisse, quæ certas ædes in quodam oppido combussent. Interdum conuictus de incendio turgurii ad triremes per bœnium cōdemnatus est. Alter pro incendio in senili potio, vltimo supplicio affectus ē.

Qui odio. *Ex resolutione criminali 22. Petri Caballi.*

Milites excusantur ab incendio facti iussu ducis.

Cap. XIII.

Cum militum cohors in locum Sarriani habitanti gratia nocte conuenisset, & portis clausis, Dux equitum diplomata à Principe non haberet, ingressum incolæ denegarunt, & cum furore commotus, quod extra pernoctare cogere tur ab eis, fratis, & pabulis, iubere militibus, vt in suburbia ignem immitterent, Raymundus ad damna pulsatus est, qui vnus ex capitibus militum erat, atque ignis immisioni in certis locis abstinere probatur, Vbi enim plures delinquant, aut opem ferunt, si de certa persona non constat, singuli in solidum tenentur, præsertim si malo animo, & data opera committantur. Sed contrarium concludum est, quoniam occasione denegati ingressus Ducem incendium imperasse constat, ideo executores non teneri certum est, nā excusatione digni sunt. Etiam Catholicis militibus hæreticos persequentibus ingressum denegantes, excusandi videbantur, quia de mandato non apparebat, neque passim, neque omnibus credendum est.

Com militum. *Ex decisione Rota Auenionensis. 74. Hieronymi Laurentij.*

I N C E S T V S.

Incestus inter ascendentes, & descendentes puniatur morte. Cap. I.

Denefandissimo incestu inquisitus pater cum filia, qui regulariter morte plectendus est, vt penam, quam adultero inferre potest, ipse participet: licet in primo iudicio ambo confessi fuerint, cum tamen coram appellationis iudice, bis torti negauerint, sitque filia quasi demens, siue mente carens, quousque amplior super his inquisitio fiat, liberati fuerunt.

De nefandissimo. *Ex decisione Senatūs Burdegalensis 318. Nicolai Boerij.*

Incestus inter transfusiles quæ poena puniatur.

Cap. II.

Eadem poena puniendus videbatur, qui inter transfusiles: sed re vera neque propriè incestuosus, neque nefarius coitus appellari potest, inter quos tanta iuristigētia prohibito non existit, & ideo aliquando magna poena pecuniaria, aliquando sustigatione puniri contineuit, Ideo Senatus censuit, Marem, & feminam verberandas esse, atque fororē publicatis bonis, si agnati non extarent in exilium mittendam, fratrem verò ad triremes in perpetuum remigandum.

Eadem poena. *Ex decisione Senatūs Pedemontani. 100. Antonini Thefauri, & decisione Collegij Lipsiensis 42. Iacobi Thöningij.*

Incestus commissus cum fratribus consobrinis, & sic in quarto gradu est punitus de iure civili. Cap. III.

Quidam sceleris stuprum cum incestu commissum, cum duobus consobrinis fororibus, & per Magnam Curiam Vicarij nimis rigorose ad vltimi supplicii poenam condemnatus fuit, sed causa per appellatorem ad consilium

consilium deuoluta, dictum est, quod licet adulterij, & incestus eadem poena existeret, tamen postea in adulterio poena aucta est, quae cum in incestu aucta non fuerit, illa prima iuris poena mutari non debet, ubi agitur de iuris correctione, extendit per subauditos intellectus, facienda non est: Propterea reformata prima sententia, stu prator deportatus fuit, atque auulceres in monasterium detrinse.

Quidam. Ex decisione Consilij Neapolitani 228. Vincenzij de Franchis.

Incestus prohibitus de iure canonico est punibilis de iure ciuili. Cap. IV.

Ille igitur coitus cum duabus consobrinis sororibus, iure canonico tantum punibilis erat, & propterea cum dubitaret, utrum incestus de iure canonico tantum prohibitus, etiam de iure ciuili poni possit. Affirmatiue respondendum est, prout ex omnium Doctorem dictis sententia venior visa est; & ita etiam aliquando indicatum fuit.

Ille igitur. Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi, & decisione Consilij Neapolitani 240 in ultimo dubio. Vincenzij de Franchis.

Incestus diuerse poenae inter varias personas. Cap. V.

Incestus est coitus illicitus cum personis, inter quas matrimonium esse non poterat propter impedimentum, aut consanguinitatem, aut affinitatem. Prohibita autem nuptiae ob cognationem carnalem in primis inter ascendentes, & deicendentes in infinitum, nulla gradu in distinctione habita. Huismodi coitus nefarius, crimen contra naturam humanam Societatis, atque maximi exempli appellari consuevit. Horum autem delinquentium poenam tam in masculo, quam in femina naturalis mortis existit, at qua neque victicus est pruiqua, neque focer cum nuru coeius excusandi videbantur, cum hae filiarum loco sunt, sed aliter in facti contingencia seruatum est: Nam si qui priuigium cognouerant, poena pecuniaria puniuntur. Regulariter autem poena in incestu aucta non reperitur; Quamobrem eandem, quae de iure Digestorum imponenda esse, frequentissimum votorum calculo receptum est. Itaque hodie etiam poena incestus est de portatio. Quamobrem in locis, ubi insulae de iure, altera, iudicis arbitrio, imponi potest. Vbi simul cum adulterio commissus fuerit, aliter dicendum est: Nam si propter solum adulterium mors irrogatur, multo magis si aliud crimen admixtum sit. Inter transuersales hae carnali cognatione, vel affinitate coniunctos, hae ad quartum tantummodum gradum inclusiue prohibita sunt, gradum computatione secundum ius pontificum facienda. Concubitus igitur inter hos, cum quibus matrimonium fieri non potest, proprie incestus dici debet. Quia in contentibus matrimonii, & eorum prohibitionem, vel permissionem lex ciuili canones sequitur, & imitatur, propterea in huiusmodi, etiam in terris Imperij ius canonicum obliuiscitur. Incestus est. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

Poenae incestus contracti ratione affinitatis ex illicito coitu. Cap. VI.

Per concubinarum, & illicitum coitum affinitas contrahitur, unde huiusmodi affines matrimonio copulari prohibentur, aliter non solum stuprum, sed etiam incestus committitur. Hodie ex dispositione sacrosancti Concilij Tridentini, haec affinitas ex illicito proueniens, ultra secundum gradum non extenditur, ergo incestus ultra eundem non committitur. Huius incestuosi

coitus non in figura matrimonij habiti, eadem poena est, quae in proprio incestu cum vera, & legitima consanguinea, vel affine, & ideo Parlamentum Tholosae, cum qui cum matre, & filia concubuerat, ultimo supplicio afficiendum esse indicauit. Alterum verò, qui illam uxorem duxerat, cuius neptem grauidam prius reddiderat, ad tredecim in perpetuum condemnauit.

Per concubinarum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

Quae poena sit si incestus committatur inter coniunctos cognatione legali. Cap. VII.

Cum impedimentum a legali cognatione prouenit, nimirum si arrogatus, vel adoptio, sematis seruandis factae fuerint, vera affinitas non contrahitur, & ideo largo modo incestus committi diceretur. In penis autem in propria significatio admittenda non est, quamobrem non ordinaria incestus poena, sed ad iudicis arbitrium imponenda esse, placuit. Inter tutorem, & pupillam matrimonium de iure canonico prohibitum non est, ideo incestus non cadit, canonum dispositio, non autem Caesaris iuris in hac materia attenditur; Quamuis Senatus Mediolani, ad catenam quandam tutorem poni iussit, atque suffragari, qui cum eius pupilla matrimonium contraxerat.

Cum impedimentum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

De poena incestus inter coniunctos cognatione spiritali, & decumbente cum moniali. Cap. VIII.

Inter personas cognatione spiritali coniunctas, mendicantibus Sacramentis Baptismatis, vel Christianitatis, nuptiae prohibita sunt, ergo inter easdem incestus committi dicitur; Quando autem incestus de iure ciuili non consideratur, sed tantum de iure canonico, tunc ordinaria poena iuris ciuili imponenda non est, sed extraordinaria, ad iudicis arbitrium, nisi cum tali incestu stuprum, aut adulterij crimen admixtum esset. Is qui moniale carnaliter cognoscit, incestum etiam committere dicitur, & licet hoc delictum in ecclesiasticam personam commissum fuerit, tamen etiam ad iudicibus secularibus plerendum est, & ita passim vbi libet obsecratur; & ideo Titius cum Florentiae moniale cognosceret, & gratiam redderet, decapitatus est.

Inter personas. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi, & decisione Cappella Tholosana 16. parte 3. Gerardij Maynardi.*

Incestus contrahitur per coitum prohibitum ratione iustitiae publicae honestatis, & quomodo puniatur. Cap. IX.

Ob impedimentum iustitiae publicae honestatis matrimonium prohibitum est, quod vel ex sponsalibus de futuro oritur, vel etiam de praesenti ante carnalem copulam subsequatur. In coniunctionibus non solum, quod licet considerandum est, sed & quod honestum, quamobrem propter impedimentum consanguinei intra quartum gradum, matrimonium cum spoliis cognati etiam praetertitum prohibitum est. Sed hodie ex dispositione Sacrosancti Concilij Tridentini, ubi sponsalia quacunque ratione valida non sunt, impedimentum sublarum est, ubi autem valida sunt, primum gradum non excedere iustum est. Haec autem diu diu otio in sponsalibus de futuro duntaxat intelligitur, non autem in matrimonio per verba de praesenti contracto, quamuis non consummato, quia tunc in omnibus casibus, atque gradibus impedimentum durat, in quibus iura vetera ante dictum Concilium disponebant, atque intacta remanent.

nent: Adeo vt contra dō matrimonio per verba de prę-
sentis, si carnaliter vxor cognita non fuerit, impedimen-
tum remanet, propter qđ altero mortuo, super viuens
cum actinibus pręmortui, vsque ad quartum gra-
dum inclu suo, matrimonium contrahere non potest.
Is igitur, qui contra fecerit, incestum committere dicitur,
sed quia poena plectendus sit, dubitatur, Verius ob-
tinuit, vt extraordinarie ad iudicis arbitrium poniamur.
Ob impedimentum. *Ex resolutione criminali 200. Petri Caballi.*

INDICIVM.

De indicio per testem cognoscentem vocem delin-
quentis de nocte. Cap. I.

Testis, super facto de nocte, si delinquentem ad
vocem se cognoscentem deponat, indicium ad tor-
turam facit, quoniam cum difficilis probatio-
nis existat, indicia, & coniecturę quevis sufficiunt, &
ita pluries in Regia Audientia decism fuit. Duos tes-
tes impuberes in oculis, probare visum est.

Testis. *Ex decisione Regni Neapolitani 169. Francisci Vinij.*

Indicium vnum fit ex pluribus pręsumptionibus
imperfectis. Cap. II.

Testium singularitas coniungitur, quando dictum
vnum alteram coadiuaret: Quamobrem si plo-
res sint testes, singulariter de pluribus indicij deponen-
tes, plures pręsumptiones dicenda sunt, quę vnum suf-
ficiens indicium faciunt. Vt autem testis alteri ad mini-
culum faciat, omni exceptione maior esse debet. Quod
si plures pręsumptiones imperfectę diuersi generis exi-
stant? Idem visum est.

Testium. *Ex decisione eiusdem 200. Francisci Vinij.*

Testes qui reprobantur, faciunt indicium ad torturam.
Cap. III.

Qua ratione singularis testis domesticus, vel infan-
tis repellitur, eadem etiam si plures sint in cau-
sa graui reprobantur, præsertim si iuratos fuerint, & bla-
sphematores, atque tēpore liti testimonij sic probentur.
Si parte non citata recepti fuerint, dubitatur, an suf-
ficiens indicium resultabat? Quod quo ad condemnationem
negatum est, Vt autem ad torturam ex eis procedi
possit, visum fuit.

Qua ratione. *Ex decisione Consilij Neapolitani 11. Thomę Grammatici.*

Testes executores pro informatione curię exa-
minati non faciunt indicium.
Cap. IV.

Biruarij autem, & executores, qui post formatam in
quisitionem examinati, siue repetiti non fuerint,
sed tantum eorum dicta in bastardello descripta fuisse,
neque probationem, neque indicium faciunt. Quam-
vis pretor sine crepita, & figura iudicij procedere pos-
sit, nulla in iuris, vel statutorum solemnitate seruata, Hoc
tamen legitimis præcedentibus indicij intelligendum
est. Statuta eam semper interpretationem recipere de-
bent, nequis indebitè damnum patiatur.

Biruarij autem. *Ex decisione Regni Bononiensis 137. Casaris Barzj.*

De indicio ex teste singulari, & an simul cum fama
sufficiat. Cap. V.

Singularis testis, vt semiplenam probationem faciat,
omni exceptione maior esse debet, at si eius fides

in aliquo vacillaret, ne ad opinionem quidem iudicem
induceretur. In crimine probandum nulla exceptio, nulla q̃
macula contra testes per se sufficere debet, quę opponi pos-
sit, etiā in crimine heresis, præ ceteris detestabili, in
quo testis exceptionem patiens, neque indicium facere
dicitur. Testes pauperes, & viles à criminalibus repellē-
di sunt. Interdum admitti oportet, quādo verisimiliter
alii occurrere non poterant, At si posuerint, etiam si
casu non interuenierint, aut veritas aliter sciri non pos-
sit, illi non admittuntur. Insulsi, & rixi in populo ci-
uitate cōmissi, via publica, festiua die, horaque, in qua
Sacra Deo sacrificia offerebantur, apud insignem Ec-
clesiam, ad quem frequens hominum concursus ire co-
suevit, ergo non est verisimile quod iste solus ad una q̃
plures defectus patitur, interfuerit. Vt autem in subdi-
um admitti possit, clarè constare oportet, quod alię
probationes deficiant. Neque ipsius depositionis stan-
dum est, qui alios non adfuisse attestatur, quoniā hoc
dictum ipsius idoneitate respicit. Nisi sanę requisita
probata fuerint, neque ipsa probata dici potest. Fama
in criminalibus semiplenam non facit, nec sufficiens ad
torturam indicium est, Ideo etiam cum teste idoneo in
criminalibus non sufficit.

Singularis. *Ex decisione eiusdem 147. Casaris Barzj.*

Indicium remotum quot testibus probetur, & an
coniungatur ad torturam inferendam.

Cap. VI.

Omne indicium à maleficio remotum, per duos te-
stes probandum est, & licet vnicuius nō sufficiat, ta-
men aliqualem pręsumptionem facit. Quando autem
plura remota exant, licet singula per singulares testes
probentur, tamen plures pręsumptiones vnum indicij
faciunt: Quando de indicis ad torturam agitur, proba-
tionum coniunctio facilis sit, quā si de plena proba-
tione ageretur, quamobrem plures diuersi generis vni
sufficiens indicium constituant. Non semper per indicia re-
mota per duos testes phari possunt, & si depositiones
singularium reiterentur, infiniti delinquentes imponi
ti euaderent, qui mediante tortura, confitentes eorum
crimina, penas luunt. Quod iudex haberet arbitrium,
tunc ex vnius dicto indicij habere posset, etiam si om-
ni exceptione maior non sit. Quando testes singulares
ita notabiles sunt, ut iudicem ad indubitantem fidem ad
ducant, de singularitate curandum non est.

Omne. *Ex resolutione Criminali 193. Petri Caballi.*

Fuga an sit iustum indicium, & quid si cum fama.

Cap. VII.

Quando Suspicionem non sufficit, sed plena proba-
tio exigitur, fugam delinquentis semiplena tantū
probare, receptum est. Si ante inquisitionem, vel accusa-
tionem fiat, ipsa enim delicti perpetrati verè conscientiam
arguit, secus si quis iam accusatus, vel inquisitus
ausugeret, qm̃ nō potius vexationis metu, quā ex de-
ficientia ausugisse pręsumitur. Hęc intentia in
causis capitalibus tantum locum habet, nam in non
capitalibus, si cum fuga fama concurrat, siue ante, siue
post accusationem, tantum ad torturam indicium re-
sultat. Pro confesso, & conuicto haberi consensit, si in-
stē carceribus mancipatus fuit, indebit autem, etiam
si ausugiat, propter fugam cum carceris statione non
ponitur, neque pro confesso habetur.

Quando. *Ex decisione Camera Imperialis 98. parte, 6. Ioachimi Misyngery.*

De Indicij Fugę, & Famę. Cap. VIII.

Quando fuga obicit in crimine, plenè probat, quan-
do verò ad probationem criminalis, idem est, si aga-
tur in

tur in casu, in quo suspicio probat, At si plena probatio requiritur, indicium tantum facit, si ante inquisitionem, vel accusationem ausisset, Quando ex causa provel accusatio potest, indicium nullum facit, ut si habili excusati potest, indicium nullum facit, ut si ad euadendum timorem parentum, vel amicorum. Fama in causa civilis per duos testes probata semiplenam, nisi alia indicia concurrerent. Hæc autem si fide dignis initium habuisse oportet, & quod testes testimonii causam reddant.

Quando fuga. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 184. parte 2. Francisci Marci.*

De indicio ambulantis per viam insoletam.
Cap. IX.

Via plana, & facilis per difficilem, atque inusitata relinguenda non est, namque viatorum, & non aliter attendi debet. In culpa dicitur faciem iter per loca visuspecta, si depredata extiterit, & ita Regia audientia condemnando mulionem iudicauit.

Via plana. *Ex decisione Regni Neapolitani. 190. Francisci Viui.*

Inimicitia quale sit indicium. Cap. X.

Contra inimicum capitalem, male conditionis hominem, præsumptio homicidii subsequenti capienda est, multo magis si aliqua præparata facere visus fuerit, ut emere gladium, & similia, item per vicina loca deambulare visus. Occisus ab eo præsumitur in via, qui malus homo estimatus illam deambulare solitus erat.

Contra. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 557. p. 2. Francisci Marci.*

De indicio confessionis extrajudicialis.
Cap. XI.

Extrajudicialis confessio criminis indicium ad torturam facit, siue abente, siue præsentem patet fieri, & ita pluribus vicibus iudicatum est. Vbi autem coram Sacerdote, & aliquibus testibus facta fuerit, publicus reus criminis confessi, dicendus est.

Extrajudicialis. *Ex decisione Regni Neapolitani. 149. Francisci Viui.*

Confessio passi crimen an sit indicium.
Cap. XII.

Confessionem crimen passi sufficiens ad torturam indicium facere videbatur, quod ita demum verum esse conclusum est, si alia concurrant indicia. Nam confessus vere factoriosus est, de cuius crimine per eius confessionem constare dicitur, itaque vilis, & abiecta persona exstitit, & propterea in tertio iudicio nullatenus credendum est, ne vel in illius odium dicat, siue ex illius persona liberationem speret. In crimine hæresis, & contra maleficos est secus, in quibus si speciale exstitit, ergo regula est in contrarium.

Confessionem. *Ex decisione Regni Neapolitani 247. Francisci Viui.*

De eodem. Cap. XIII.

In casu nefandissimi criminis, ita denum confessionem crimen passi, indicium facere visum est, si de delicto confaret, patet ex fractura de recenti, unica vice secuta, nam reterata patientis vitium argueret, atque de mala fama inquisit, item si cõducatur vis, vel metus confaret, quod patienti illata sit, nam tunc, etiam si de corpore non constet, indicium sufficiens ad torturam exstitit.

In casu. *Ex decisione Palatii Apostolici Veneriarum, 14. parte 2. Thomæ Triniiani.*

Offensi inculpatione non facit indicium.
Cap. XIV.

Principalis offensio, testis nullo modo esse potest, unde si quis ab aliquo se verberatum asserat, tanquam inimicus non probat, non enim accusator, & testis esse potest, assertio vulnere tantam modicam suspicionem facere placuit. Quia alia indicia legittime probata sunt, hæc inculpatione indicium ad torturam facit.

Principalis. *Ex decisione Regni Neapolitani 168. Francisci Viui.*

Sanguis profluens à vulneribus occisi coram inquisito, an faciat indicium. Cap. XV.

Quod sanguis ex cicatricibus occisi profluat, præsumptio inquisito, cui quo suspicio de delicto habet, experientia fallax reperta est, & plerumque eodem præsumptio, qui verè reus erat, sanguinem non exiisse apparuit de hoc nulli leges meminerint, & quibus contra opinio recepta sit, ita apud Senatum nostrum, hoc indicium ad primum duntaxat torture gradum sufficit, at si alia concurrant indicia, & ad vteriores torture gradus deueniri poterit. Idem si sanguis ex naribus, aut ex ore exiuerit, ut aliquando accidit, Cui iam biduo cadauer fultum esset, à sepultura extrahitur, eoq; accersito, contraque de homicidio suspitio existeret, statim de naribus, & ore, guttæ sanguinis exiuerit, & quia aliquot alia concurrerant, indicia, in secundum gradum torquendum esse, Senatus iussit. Aliqui post octo dies exiit, interdum etiam post duos menses: Hæc supernaturalia indicia, ad consequentiam trahenda non sunt.

Sanguis. *Ex decisione Senatus Pedemontani 173. Antonii Thessauri, & decisione Senatus Burdegalsis 166. Nicolai Boery.*

De eodem. Cap. XVI.

Cum cadauer occisum extra præsentiam Claudii visitatum fuerit, non eruantur, postea in eius præsentia sanguis exiit, & cum nobis indicium fecerit, ad torturam positus, confessus est, atque sententia capitaliter executus fuit.

Cum cadauer. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 190. parte 2. Francisci Marci.*

De indicio contra maritum de homicidio uxoris.
Cap. XVII.

Quando crimen pbari non potest, modus irregularis tenendus est. Quid si homicidio in domo peccato interfector non appareat? Quid si vxor? Id quod de marito præsumendum est, plectum si qua indicia cõcurrerent, nimirum fuga, vel fama, aut minae de illa occidendo, & si ictus auditi fuerint, & uxorem acclamare vicini audierint, hæc ad torturam sufficere visum est.

Quando. *Ex decisione Senatus Burdegalsis 261. Nicolai Boery.*

Vbi indicia dubia sunt, ubi, & quomodo iudex terrore ulcat. Cap. XVIII.

Adueritatem indagandam iudicibus simulare licitum est. Quid igitur, si indicia adeo dubia sint, ut nullus torura locus esse possit, sepe facius ad terrorem incutiendum, ad locum tormenti inquisitum duci iubent, Tunc igitur confessio tormentorum in metu facta dicitur, si ligatus ducatur, ac si non ligatus leuiter torquatur, idem si extra locum tormentorum confitatus fuerit.

Ad veritatem. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis, 516. parte 1. Francisci Marci.*

De plus

De plurius iudiciis ad torturam sufficientibus.
Cap. XIX.

Sola, & simplex inimicitia capitalis, indicium ad torturam facit, & cum ita in Regia Audientia obtineatur, post genitula tormenta illata, alter extraneus de homicidio culpatus apparet, & cū hic furcis suspensus esset, & ille liberatus, euidenter apparet ab hoc indicio remoto, nisi alia concurrant ad torturam procedendum non esse, qm̃ licet lex de inimico omne malum p̃sumat, tamen indicium fallax est. Delatio armorum facit indicium. Fuga inuenti cum ense cruore tincto, uel hemetisū facit indicium. Idem si de maleficio loco fugere uisus fuerit, fugit enim impius nemine insequere. Illa fuga, quæ sequuta est, postq̃ familia Curie capere procurauit, procul dubio purgatur, si deinde citatus, sponte compareat. Si quis e loco, ubi vulneratus est, palidus cum gladio sanguinolento egressus est, cōtra illa est indicium, ut efficitur testimonium, sed trepidatio, & pallor in carceratis, fallax indicium est, cū debile, uerum iudici arbitrium, qui satis accuratus in aliis esse debet quia hoc indicium uerum non est. Præparatio, & armorum delatio tempore perpetrati criminis, indicium facit. Vociferatio, & exclamatio contra fugientem, indicium facit. Contumax, & fugiens, indubitanter torqueri potest. Singula indicia per duos testes probanda sunt, At si directio super maleficio, & sic de veritate deposuerit, uenicus testis ad torturam irrogandum sufficit. Si plura indicia per testes singulares probentur, simul iuncta ad minicula faciunt. Rixæ precedens magnum facit ad torturam indicium, & ita in Regia audientia obseruari est, sed re uera semper fallax esse, deperi. Item mitans, etiā si minas exequi non consequitur, indicium habet, sed nunquam ad torturam deueniri est, nisi alia clariores, atque uigentes circumstantie interueniant. Vbi in loco parati criminis, nemo, nisi Titius repentur, uolenta præsumptio non solum ad torturam, sed etiam ad condemnationem parit. Nimia castella per inquisitum adhibita dolo arguit, excusatio non perita, est acerrima manifesta, & sic contra sollicitantem Curiam, uel utro se ingerentem indicium oritur. Contra corruptum testes indicium oritur ad torturam, quoniam de iustitia suæ causæ diffidere præsumitur. & in hoc vni testi contra corruptum credendum est. Taciturnitas inquisiti, tēpore delicti inducit indicium, præsertim ubi cumque a testibus acclamare ex auditu non fuerit, ex variatione, & mendacio præsumitur dolo, & indicium oritur. Fama si alia concurrant indicia, cōducat, etiā si effusus in his, quæ difficilis probatio existit.

Sola. Ex decisione Regii Neapolitani, 281. Francisci Viui.

De eisdem. Et quando probationes imperfectæ conjunguntur ad poenam ordinariam imponendam. Cap. XX.

Quādo testis singularis de veritate delicti, est fide dignus, & omni exceptione maior, hoc indicium iuris appellatur, sed omnis minima qualitas, uel defectus illud impedit. Confessio extrajudicialis per duos testes de loco, & tēpore probata est. Monterratus dixerat se Petrum in archiboli occidisse, & hæc in sua specie sufficiens indicium facit, genecia aut, & indifferente non sufficit, ne moenim in delictis aliquid contra ueritatem dicendo, præiudiciu p̃ se inferre potest, & hæc generalis, etiam absque errore, ad euadendam torturam reuocari potest. Concurrerebatur assertio morientis, quæ ad inquirendum tñ, parit effectum, nam quicquid, ille fuerit, est bonæ famæ, & opinionis ad torturam non sufficit. Et capitalis inimicitia probata erat, quæ ex uniuersa

li bonorum petitione facta per Petrum procedebat, hæc autem ad torquendum sufficit, si aliud indicium aut ad miniculum, etiam a maleficio remotum concurrat. Etiam minas probate fuerit, quæ ad torturam confert ubi minas est potes, qui exequi cōueuerit, ut per ira cundia uerba proferatur, quæ in executione non possunt. Item cōuenirebat fama, & fuga, ex quibus omnibus conclusum est, ad ordinariam delicti poenam condemnandum esse. Nam licet in criminalibus probationes imperfectæ non coniungantur ad faciendum plenam probationem, tamē qñ probationes imperfectæ, in suo genere perfectæ sunt, eadem coniungi posse in quætionibus uotis receptis fuit, equidem non cōiungi uisus testis de veritate, alter de fama, si uideat aliu indicium, sed si cum illo de veritate delicti cōcurrant alia indicia, & singula per duos testes probata, tunc cōiungi possent, cum illis, hæc quidem imperfectæ, perfectæ probata, alteri testi de veritate æquipollens, ita ut condemnatio ad poenam delicti ordinariam sequi possit.

Quando testis. Ex decisione Consilij Catholonia 17. Ludouici Peguera, & decisione Parlamenti Delphinalis 96. p. a. Francisci Marti.

Fama an, & quando sit uerum indicium.
Cap. XXI.

In criminalibus sola fama non probat, At si diffamatus homo mala conditionis existat, & mala fama in eodem genere, torqueri poterit. Mala opinio ad torturam insingendam multum operatur, in dō et ad condemnationem, qm̃ interdum Regiū cōsiliu ad trientem cōdemnare solcat. Mala aut fama purgatur, qñ reus bonatus in specie illius delicti probauerit, amo per præsumptionem bonæ famæ quæ uis indicia purgari solent, bona aut fama in genere, etiam quæ in specie de delicto est, non tollit. Vbi reus per triennium proximum, bene uixisse, atque bonæ famæ, uocisq̃, ac cōuersationis existisse p̃bauerit, mala fama præsumpta, in totum purgata est. Si fama uehemens fuerit, sola indicium ad torturam facit, qñ autem uehemens existat, iudicis arbitrio relinquitur. Qñ ab honestis personis, & fide dignis ortū habuerit, sola est ad torturam sufficiens. At si de re turpi agatur, ea q̃ a turpibus personis ortum habet, contemnenda non est, qñ in lupanari non nisi a meretricibus, & lenonibus ortū ponit. Qñ cum fama concurrat dictum officialis denūciantis cum iuramento, siue fuga, & torqueri poterit. Quando etiam causa probata fuerit, ex quibus ortū ponit, puta inimicitia, uel similes, tunc indicium sufficiens existere placuit, quædo ex probabilibus causis oritur, ex quibus populus ad ita credendum, aut dicendum inducitur, ad tormenta deueniunt. Registra famæ sunt, ut testes dicant a pluribus auduisse, & aliquos ex his nominent, Aut saltem dixerit publicè auduisse. Item eam sam exprimant, propter quam ortum habuit, atque ac cūlationem præcessisse necesse est.

In criminalibus. Ex decisione consilij Catholonia 17. Ludouici Peguera.

De Iudicio Fuge. Cap. XXII.

Fuga non probat delictum, licet per statum aliqui contrarium induci possit, sed si post delictum, & ante accusationem, uel inquisitionem fugerit, indicium ad torturam emergit, interdum etiam post accusationem si alia indicia, uel suspensiones apparent. Si cum fuga post citationem concurrat bannum decem, uel viginti dierum, indicium facit. Quando ante fugam aliqua timoris occasio esse potuit, excusatur.

Fuga. Ex decisione eiusdem 17. Ludouici Peguera.

H Si con-

Si concurrant indicia pro delicto, & pro innocentia, quæ præterenda sunt. Cap. XXIII.

Si indicia ad mortem sufficerent, & cõtraria pro innocentia apparerent, aut scirent virgentia, itaq; neque torquendus, neque condemnandus esset, cõtutiora partem recipere debeamus. Reus in suis defensionibus audiendus est, unde siensem Tini, qui cõ occiso repertus, alteri commoisse probauit, aut consanguineis esset, cuius quædam stuprum ratiocinatum esse cõsulerit, ab homicidio, atque stupro absolueundus est.

Si indicia. Ex decisione Rotæ Auenionensis 165. Nicolai Boery.

Falsitatis indicia, quæ iudicata non fuerint. Cap. XXIV.

Ipse bona fama debiti præsumptionem tollit. Nō iō falsam esse donationem præsumendum est, q̃ senex ex corporis dispositione iū impediens, breuiore uia arripuisse poterat, & non longius ad notarios omnino incognitos, qm̃ cupere potuit, ne uoluntas facili detegatur, varia sunt. n. hominū uoluntates, & quilibet rerum suarū moderatō exultat. Nec de iure requiritur, ut donantem notarius, & testes cognoscant, licet actus donationi p̃p̃ statuti prohibitionem, nullus existeret, non tñ falsus censendus est. Designatio quæ per aspectū corporis fit, ualde fragilis est, præsertim post nouem annos, q̃ a donatione effluxerunt. Nā intra hoc tempus, & colorum, & frontis rugas mutasse potuit. Cumque omnes circa staturam conueniant, q̃ exigō esse dicant, iō alia, quæ de colore attestata sunt, extrinsecæ, atque accidentalia videant. Qñ testes ex abrup pro ad testi moniū euocantur, illas si nūctas, & occultas hominis formas aduertere non solent. Hæc igitur uti uera indicia æstimata non fuisse, led tanquam præsumptiones tantum res, ad torquendum sufficientes non existerent.

Ipsa. Ex decisione Rotæ Auenionensis, 64. Hieronymi Laurentij.

Indiciorum copia non data, sententia nulla est. Cap. XXV.

Debent iudices, etiam non petentibus reis, indiciorū copiam, & defensiones dare, q̃ obrem iudiciū, qd̃ a grauissimis tormentis, omisso omni iudiciorū ordine, neque data indiciorū copia, & sine defensore, nullū existere resolutum est. Quid si de grauissimo crimine assat finis ageretur? Quid si de confesso, contra quæ fama cõcurreret, & q̃ eius loci furis suspensi fuerant? Quid si iudex, de mandato, sola facti ueritate inspecta procedere potuisset? Non p̃or Princeps defensionē tollere, illa igitur facultas ad iuris terminos restricta est, & si contra male famam hominem super atrocissimo scelere ageretur, Neque de delictis noticiæ allegata, probata fuerat, alioq̃ exsecutio fieri nequit, l'atrum aut occidisse non nisi ex leui fama constabat, quæ nisi alia præcedant indicia, nullō modo probat, & nisi testes deposuerint, a quo audiuerint, uel à maiore populi parte. Errauerunt iudices, q̃ testes in præsentia delati rei non adhibuerunt, contra quos obiectus dare poterat. Nec aliq̃ nisi uocato, & presente reo fidem facere possunt. Cur igitur absque nouis indicijs quæstio repetita est? Etiam contra confessionem opponere poterat, aut minorem ætatem, uel iurisdictionis defectum, siue ē: q̃ per errorem facta esset, ubi indicia non præcedunt, ipsa confessio nocere non solet, quā uis in eadē persequatur. Illa duorū latroq̃ sociorum accusatio, ad detinendum suis erat, non aut ad condemnandum. ex præsumpta, p̃batione mors uel infligit, & si præsumptiones indubitate dicent, de tiolētissimis aut aliud iudiciū est. Quare ista mortis reuocata, pro a-

liis delictis, de quibus iusticiere apparebat, ad tritremes in perpetuum condemnare uisum est.

Debent. Ex decisione Rotæ Auenionensis 15. Hieronymi Laurentij.

Indiciorum copia data est reo. Cap. XXVI.

Omnia acta, tam ciuilia, q̃ criminalia partibus edenda sunt, imō & indicia, atq; informationes ad partem sumptæ, & ita semper in Senatu obseruatum est. Reo aut, siue pro eo agens, nō nisi de mandato iudicis data est, & ita ad remouēdā oēm collusionem, uel fraudis suspicionem obseruati est, & si aliter fieret, notarius seuerā reprehensione dignus est. Vbi copia à Senatu, aut iudice quouis decernit, clausula illa apponi cõsuevit, exceptis informationibus. Nisi publicatæ essent, nā tunc facta rñsione per reū, q̃ illis stare uult, uti ritē receptis, dā da est. Interdū, & sine illa rñsione à contumacibus facta exhibent, ut si cuius delicti capitalis plures correi existant, quorū alii ad fugissent, alii in carceribus detinerentur, cum non sit conueniens ob aliorum absentia, alios in carceribus macerari, presentibus autē ita respondens, copia ceterata conceditur, & hæc est communis huius provincie obseruatio.

Omnia acta. Ex decisione Senatū Pedemontani, 265. Antonini Thessauri.

De eodem. Cap. XXVII.

Si uirtute statuto, uel consuetudinis ad finem diffinitiuum contra reum abentem deueniri p̃ot, quia tunc procurator ad defendendum in meritis admittitur, etiam ad eorum copia data est. In contumaciā reus pro confesso pronuntiari non p̃ot, led nostra constitutione aliter dispositū est, atq; stylus ualidis iudicatus. Si uirtute. Ex eadem decisione 265. Antonini Thessauri.

Ex quibus indicijs possit fieri sententia condemnatoria. Cap. XXVIII.

In ambiguis rebus, absolutum nō debet esse iudiciū, præsertim ad mortem inferendam, nam etiam in crimine heresis probationes lucidissimæ esse debent: Cū igitur dubitetur, utrum ex indicijs grauissimis, & indubitatīs contra inquisitum, ad condemnationem deueniri possit, præsertim in criminibus occultis, atque difficultis probationis, tractantibus, & secretis, in quibus ueritas eladus inuestigare non potest, in eam sententiam itum est, ut ad ordinariam delicti penam, uidelicet mortis de ueniri non possit, led ad alias, etiam corporales poenas, nimitum trirēmiū, suspensionis, id uim furus, & huiusmodi, & ita in Consilio Neapolitano obseruatur. Indubitata autem indicia sunt illa, quæ immediate, & illico in factum inflant, ex quibus de necessitate factum sequi oportuit. Quæ uerò à facto remota sunt, huiusmodi dici non possunt.

In ambiguis. Ex decisione Regni Neapolitani, 533. Francisci Uniij.

Iudicia indubitata quæ sint. Cap. XXIX.

Indubitata indicia illa sunt, quæ iudicis mentem arctant, ut in contrariam credulitatis partem inclinare non possit, leuicō falsam esse illorum sententiam, uisum est, qui assenserunt, indubitata fieri ex pluribus ad iudicis arbitrium collectis, nā a iure approbare esse debent, ut iudex ita declarare possit: Quādo autem à lege approbata non sunt, si ea talia sint, quæ iudicis animus ita stringant, ut ad aliud inquiri edum, moueri non possit, illa quidem indubitata iudici faciunt.

Indubitata. Ex decisione Collegij Pisani, 248. Duflauri Martia.

I N D U L T U S.

Ius remittendi an aliis, quam sup. premis principibus possit competere. Cap. I.

Remittendi crimina, eorumque penas nisi supremo Principi, eiusque iura obtinent, et ex aliqua causa, nemini fas est, et id Comites, Barones, ceterique vassalli Imperatori recognoscunt, multoque magis illi inferiori Principem fas restituere, delictoque indulgere non posse. Ne Imperi quidem Vicarium, receptum est, nisi specialiter sibi demandati fuerit, quod poenas remittere sit contra legem, atque naturam, ergo inferioribus a Principe non possunt, qui prescriptione antiquissima iurisdicendi, ac aequitatis statuende necessitatem, tanquam ordinarii iudicis munus susceperunt, Ideoque iuxta legem virtutes innocentes absolvere, vel reos punire, nec indulgentio, appellationis iura subvertere possunt. Neque privilegium facultatis indulgenti sollemnibus a iure requisitis carens, fidem facit, precipue epistolarum sigillo subscriptioneque concedentis, atque notarii, quorum defectus, ipsum inutile, atque inefficax reddunt. Limitatum quo ad ex pressa, ad ea non extenditur, quae dominii ratione, vel specialis reservationis retinentur: Huius generis cum sit ius indulgenti non prescribitur, sed quatenus consuetudine possit, sicut cetera regalia acquiri, difficultas probationis exat. Scientia, et patetia Principis, quae in iuribus incorporalibus, prescriptione acquirendis requiritur, praecipue ubi ius resistit, propositis comitibus probata non apparet, et si praesumeretur, potest per diversas coniecturas, atque eiusdem Principis iuramentum, aliasque praesumptiones probari ignorantia, quae hic facit, ubi Princeps habita notitia contradixit. Testes praescriptione solum quinquagesimum annum agere debent, et propter malam fidem etiam neque inducitur, neque probata dici potest, nam quod meum non est, ad alium pertinere, scire debeo, iurisque error iniustus est, quod malam fidem tribuit: Et quatenus innotat tituli, bonae fidei praesumptionem, tamen quia constat de iniusto, atque invalido, ideo mala fides probatur, et contra iuris praesumptionem, probatio per indirectum admittitur: ergo si antiquitatem tanti temporis tituli, atque adscripti vim non habere, probari nequit, poterit tamen admitti, tales praesumptiones, propter malam fidem, quae praescriptionem impedit, non obesse. Nam si nulla exceptio contra instrumentum opponi potest, illud non esse instrumentum obici poterit, quia certum praesuppositum prius statuendum est. Item quia praescriptionem fuisse completam ante hoc tempus prolationis sententiae, uti debebat, probatum non fuit, ideo contra comites in dictum est.

Remittendi. Ex decisione Senatus Pedemontani 101. Obstanti Caccabari.

Gratia delicti an dicatur valida, ante quam sit interdicta, et pax ab offensa habita. Cap. II.

Gratiam, et remissionem delicti Princeps cuique facere potest, quae tamen non valere consuevit, nisi a Senatu interdicta fuerit, ut ubique in omnibus regnis, atque Ducatibus observatur. Cum homicida verbi iniuriis se ab occisio prius offensum esse non probaret, immo ex processu contrarium apparet, ideo se natus censuit, gratiam surreptitiam interdicendam non esse. Quod si postea recurrens ad Principem ampliationem obtinuit: Cum pacem ab offensa non habuisset neque interdicendam esse videbatur, quoniam per ipsam gratiam ius partis offensa remissum non censetur, et ita se

natus observare consuevit: sed cum prolatum fuisset, quod omni conatu pacem procurasset, quam ob remigeratam charitatem, malumque offensae aium obtinere non posuit, ex eo etiam, quod aureos obtingentis pro interesse, et iniuria petiisset, ideo senatus interesse moderatus est, in quo homicida aureos occisi fratrem condemnauit, quo soluto, aut scilicet deposito, gratia interdicendi mandauit, etiam si pacem pars laesa facere recusat, quoniam calumniosus facere videbatur. Aliquam de gratiam ita interdicendam esse visum est, si ab oppido Bugellae, unde oriundus erat, atque domicilium haberet, donec pacem a matre occisi, quae maximum interesse praetendebat, obtinuisset, quoniam claustrum, satisfactio prius parti laesa in gratia posita fuerat.

Gratiam. Ex decisione eiusdem 21. Antonii Thessari. Indultus debet verificari reo in vinculis constituto. Cap. III.

Paulus, oblati precibus, dolere de casu, voluisse cum patre occisi reconciliari, atque interesse solvere, illumque reculare, atque nolle recipere: et cum facta pro infectis haberi non possint, petit gratiam, memoratque se Cardinalis de Guimbris nepotem esse, pugnae propriis stipendiis pro fide Catholica, neminique alteri in hunc, nocuisse, Legatus auditis rationibus a multis etiam grauius viris rogatus, in solatium matris, quae alicum filium in bello amiserat, gratiam facit. Aduersarius de obreptione opponens, paratumque probare offerebat, reo in vinculis constituto, cum veritate detecta, auspicere possit. Quid si diceretur homicida defuncti uxoris pudicitiam attenta, maritum prohibuisse domum, et ob id occidisse? Conclufum fuit, gratiam reo carcerato probandum, atque parte audita, verificandam esse.

Paulus. Ex decisione Rata Auenionensis 47. Hieronymi Laurentij.

Facultas indulgenti delinquentem competit ei, qui immediate seruimus Curiae.

Cap. IV.

Sancitum lex, quod quicumque N. publici depredatorem Curiae traderet, vel quomodo libet mortuum ultra indulgentiam propriorum delictorum, vel facultatem nominandi alterum, cuiuscumque generis delinquentem, si seruans innocens fuerit, mille scuta pro talia consequatur: Hic malefactor in domo quorundam religionum commorari consueuerat, Lucernis talarum de domo, et reo vtilitatem simul cum Priore habuit, Prior autem de ordine superiorum, ex exequutus est, quod Lucernius consueuerat, cum autem dubitaret, ad quem indultum concedendi facultas competere, conclusum est ad Priorem, quoniam cum eo, quod factum persequi legem in contractum transiisse dicitur, ipse Prior caput delinquentis Curiae consignauit, ergo et ipse premium habere debet, quem constat propriis manibus laborasse, miram denique pulchre possit, male factorem observasse, ac denique ignem accendisse, ipse ex tripationis facinorosi hominis formalis causa extitit, ergo omne commodum per legem promissum habere debet. Conditorum legis in genere cogitasse subtile, Prior autem a Papa ad hoc seruatum faciendum habile factus est. Neque propter irregularitatem beneficiorum temporali priuandus est, et per dispensationem huius ei assitit, ideo commodum dicitur legem amittere non debent: In hoc negotio finis factus, non autem principii, siue consilium attendendum est.

Sancitum. Ex decisione Collegij Pisani, 155. Trossi.

Maria.

H = Facultas

Facultas indulgentiam comprehendit etiam per aliam legem exceptum. Cap. V.

De indulto non concedendo pro undecim homicidiis. Cap. IX.

Super delatione archiepiscopi specialiter dispositum est ut nemo delinquens recusat, aut liberari possit, sed quia per pacem publica Rex damna, atque iniurias particularibus subditis illas remittere potest, ideo illam precomizationem Regie promissionis, quod qui facinorosi caperent, atque in manu Regie Carie ponerent, pro singulis pacem, atque liberationem duabus personis, pro quibuscumque delictis Carie obligatis, concedendi facultatem habere, et illum casum comprehendere visum est, quod leges ipsae limitantur, atque restringuntur in casibus, in quibus de publica utilitate tractatur, cuius ratione Rex ne dum terris ins tollere potest, sed & bona priuorum capere, atque homicidia deliberata, & quaecumque alia crimina, etiam damna, & interesse partis, illa inuita, eisdemque consensu non requisito, remittere leges quantum uis generales, nunquam conditae praesumuntur, ut bono publico praediendum.

Super. Ex decisione Consilij Catholonia 65. Ludouici Peguera.

Indultus intelligitur de delictis praeteritis, non autem futuris. Cap. VI.

Indulgentia Principis ad bonum publicum facta, de praeteritis delictis intelligitur, ad futura, ne delinquenti occasione praebeatur, non extenditur, cuius publicatio in provincia facta, attendi debet: sed quia in singularibus locis manifestari prouisum fuerat, & ante publicationem Fulius deliquerat, ideo omnibus visum est in indulto comprehendere.

Indulgentia. Ex decisione Consilij Neapolitani, 360. Vincentij de Franchis.

Nominatus pro indulto delinquens, gaudere debet, sed puniendus est. Cap. VII.

Quid si post indulgentiam nominationem vocatus delinqueret. An libertate pro praeteritis gaudere possit, & Aliquis videatur indigni praecedenti gratia estimari. Contrarium tamen visum est, sed quo ad alia puniendum esse.

Quid si. Ex decisione eiusdem 433. Vincentij de Franchis.

Indultus non gaudet delinquens post promulgationem legis. Cap. VIII.

Ad extirpandum latronem insignem, qui statim infestabat, Princeps legem promulgauit, quod quicquid reus, praeter quam si esset laesae maiestatis, illum Curiae quolibet traderet, indultus gauderet, post legem condita Tirus occidit Caium, cum quo inimicium sub fide, & securitate Principis concouaerat, postea unum latronem Curiae tradidit, & cum dubitaretur, utrum indultus gaudere possit, denegatum est, quia lex indulgens de hactenus de praeteritis intelligitur, ne delinquendi occasio aperiat, atque in damnum publicae utilitatis condita videatur, cuius interest, ne delicta perpetrentur. An ista lex fauorabilis dicenda sit, magna contentio est, & contra delicta ne fiant, statuta fuerit, odiosa dici debet, quamuis Reipublicae fauorem, atque utilitatem cõcedat. In odiosis autem, item in correctioris extensione denegatur, praesertim ubi via ad delictum appetitur. Is qui illum occidit, cum quo sub fide Regis concordauit, laesae maiestatis crimen committit, sed hoc crimen ab indulto exceptum est.

Ad extirpandum. Ex decisione Collegij Pisani, 143. Doctores Martia, & decisione Consilij Catholonia, 64. Ludouici Peguera, & decisione Consilij Neapolitani 463. Vincentij de Franchis.

Facultas veniae in centum tribuit delinquendi, iocundo, et iocunda, nisi semel commissae veniae remissio nem obtinere non debet, nec in eis libertas Augusti referri debet humanitas, qui in punitis veteris admittit, si non emendationis potius, quam cõsuetudinis deputauerit. In compositionibus priuatis, vel indulgentiis, multa consideranda sunt, potissimum personae conditio, & etas, ac si alias non inciderit, qualitas facti, ne sit de atrocioribus, tempus, locus, intentio delinquentis, ac sexus, nisi magna (ut plerumque) aut rixosa mulier fuerit, aut in singulis affecta, quia neque Principis largitate, neque legis benignitate digna est. Salubris legum promissio circa Reipublicae conseruationem, pleniorum consequetur effectum, si penarum relaxatio, de facili non procedat, caelestium enim crassatur iniquitas, si eorum audacia transiit impunis, & ideo rigide in eis exercenda est iudicialis auctoritas, ne si res talia committendi amplius crescat, iudicium coercionibus reprimenda, illarum delinquentibus supplicium, reliquos saluos facit. Helioco igitur non suffragatur de undecim homicidiis, diuersis temporibus factis, indultus, parte enim non concordata, Barones non possunt, ne Princeps quidem reiteratas indulgentias elargiri, & quod pecuniantur parti interesset, si absque argenti causa remitteret, grauius peccaret. Quamobrem visum est omnibus in ultimo supplicio tantam incorrigibilitatem emendare.

Facultas. Ex decisione Magnae Curiae Vicarij Neapolis, ut in Foto 35. Thoma Grammatici.

Indultus comprehendit etiam poenas contumaciae, & ex causis civilibus, & mixtis. Cap. X.

CAelarea maiestas omnibus delinquentibus, inquisitis, & non inquisitis, bannitis, fornicariis, & conrummatis, indultus generaliter cõcessit, & cum dubitaretur, an subintelligatur poenae perentiae ex cõtumaciis atque obligationibus accusatis, item praesentationibus instrumetorum. Post longa discussionem p parte affirmatiua conclusum est, Verbum contumaciis non refert ad uerbum fornicariis, quia conrummatio, si per annum non cõpareat, fornicariis, quod de poenis ex contumaciis p nentis intelligendum est, cui maius concessum est, etiã quod minus est, intelligitur. Beneficia Principum latissime interpretanda sunt. Quare sub indulto etiam poenas conrummationis cõprehendi, nec solum ex delictis descendentes, sed ex causis civilibus, & mixtis, ut sunt peruenientes ex praesentationibus instrumetorum, atque poenas abolitionum accusatorum etiam contineri relatum est, atque ita seruatur.

Caesarea. Ex decisione Consilij Neapolitani 4. Thoma Grammatici.

Indultus aliquando gaudet occidens clericum malefactorem. Cap. XI.

Sillococcus erat Clericus, sub banno contineri non uidebatur, quoniam respectu eorum intelligit, in quibus Princeps iurisdictione habet, sicut igitur Clericus in posse Curie secularis existens verè ad mortem cõdennari non posset, ita nec fidei. Sed quia hic in termino non cõparuit, neque clericus fide esse docuit, ergo in eis fornicationibus fides sit per potuit, quod super cõstitutione fundata est, item quia publicè armatus cum maxima delinquentium multitudine in viis publicis, furta, rapinas, & homicidia cõmmittebat, quietemque publicam conrummabat, cum bannum in se re publica fundatum sit, nihil fideus contra occidere op ponere potest. Propterea pro indulto iudicatum est.

Si occisus. Ex decisione Consilij Neapolitani 463. Vincentij de Franchis.

Deco-

In hoc indultu Catholice maiestatis, sacrilegi crimine exceptum non reperitur, quod alias excipi consuevit, & ideo Zuinghius inquisitus de homicidio in periculo clericis, obientia remissione, ad illius beneficium se admitti petebat. Sacrilégii crimen, siue consideretur respectu personarum in percutiendo, vulnerando, vel occidendo Clerico Sacerdote, siue in cœuendo cum persona sacra, siue in rem, cum locus facit violatur, vel sacrum de sacro, aut de non sacro auferatur, semper mixti fori existit, & quo ad poenas temporales, atque contentiosas laici tantum iudicare debent, & ita sæpius iudicatum est, arque obseruatum, Quare indultus poenas prædictas respiciens, illos comprehendit.

In hoc. *Ex decisione Regni Siciliae 68. Garzia Masfrilli.*

Crimen proditorium, ab indultu exceptum, quale dicitur. Cap. XIII.

Rex Catholicus Philippus tertius propter adeptam possessionem suorum Regnorum absolutis exoptatissimis nuptiis, indultum generale mœcesit, etiam in beneficium carceratorum, condemnatorum, relegatorum, vel de portatorum, sed inter alia crimina vulnus proditorum scilicet rotato, aut alter illatum, excipit, & cū dubitaretur, utrum vulnus à retro per inimicū scilicet rotato illatum, proditorum dici debeat, & sub exceptione contineretur, Prorex in discussione causæ tribunalia regia uniri iussit, in quibus vnanimiter cōclusum fuit, proditorum non esse, quoniam illud verè proditorum appellatur, quod vel ab amico, vel amicitia colore commissum est, & ille proditor dicitur, qui aliud in opere gerit, quàm in corde habet. Nec genus armorum proditorum homicidium facit. Indulgentia motu proprio concessa est, ideo verba pro ut sonant intelligenda sunt.

Rex. *Ex decisione consilij Neapolitani 713. Vincentij de Francis.*

Quale crimen proditorum dicitur exceptum ab indultu. Cap. XIV.

A Regis indultu homicidium excipitur, proditorie, sub specie amicitie, scilicet rotato factū, & cū hæc tria pro substantiis posita fuerint, post singula, plures singulos facere oportet, sed punctus stat loco copulæ præcipue in oratione soluta, quæ eo ipso in coniunctam conuertitur, atque omnia verificari opus est, Quamobrem cum solo scilicet rotato occidisse non sufficit, sed proditorie, sub amicitie specie, necesse factum esse oportet, ut ab indultu excludatur. Si ex mente proferentis, orationem pro coniuncta haberi apparet, omnia verificanda sunt, sed Rex dixit, sub specie amicitie scilicet rotato, & dictio sub ponitur subiectiue itaque quam species sub genere, ergo clare de mente constat, quod vnice voluerit vulnus scilicet rotato sub specie amicitie illatum, verba enim restringitur respectu causæ specialiter deductæ. Verba scilicet rotato ad illa sub specie amicitie trahi debent, nā hæc deperire stat non possit, & Proditorie, aduerbium est, quod totam orationem inficit, & plus ponderat, quàm nomen, & verbum, ergo coniuncta oratio dicenda est, Item substantia ab adiectiuo illi coniunguntur, ac regulantur; & in dispositione legali semper oratio soluta pro coniuncta habetur, sed hic indultus per viam legis generalis, ac de potestate plenitudine concessus fuit, ergo verba hæc in exceptione posita, coniunctam intelligenda sunt.

A Regis. *Ex decisione Collegij Pisani 235. Doctoris Martia.*

I N F A M I A.

Condemnatus propter libellum famosum aliquando non est infamis. Cap. I.

Is qui pena iniuriæ illatæ condigna cōdemnatus est, infamis efficitur, At si libellum famosum conscripserit, aut scribi fecerit, grauior pena in postea est, quàm decem mœorum auri, & sex mensis exilij. Qui condignè cōdemnatus non est, liber ab infamia manet, lata sententia. Cum iudex causā cognita penam mittit infamis non remanet. Etiam finito exilio cessat infamia.

Is qui. *Ex decisione Senatus Regni Lusitanie 139. Antonij Gama.*

I N N O C E N T I A.

Innocentia quomodo probetur per testes. Cap. I.

Tantus est Innocentiæ probandæ fauor, quod et testes inhabiles admittuntur, præsertim si aliorum copia haberi, aut veritas aliter probari non possit: Hoc autem obtinet si reus bonæ conditionis, & famæ existat, secus si coniectura, & vehementia indicia contra ipsum militent, Nisi huiusmodi per torturam putasset. Iudex ad tuendam rei innocentiam, non solum ad partis petitionem, sed etiam ex officio, nouos testes super eisdem articulis, etiam si publicata testimonia sint, conclusumque in causa fuerit, recipere potest. Statutum excludens omnem exceptionem, nunquam eam, quæ ad innocentiam pertinet, excludere intelligitur, ideo et si pro confesso, vel conuicto haberetur, innocentiam probare poterit. Aliquando extraneus ad probandum ban niti innocentiam admissus est.

Tantus. *Ex decisione Camera Imperialis 13. parte. 5. Ioachimi Misfenger.*

I N I U R I A.

Iniuria est facere ficas iudici. Cap. I.

Aut verbis, aut rei iniuria fieri dicitur, aliquando etiam per contempnum. Quid si rusticus, iudici præcipiendi nihil dixerit, sed sublata manu, posito vnique pollicis sub digito indice, pugnum faciens, quasi in contempnum ficas iudici fecerit? iniuriarum agi posse placuit, & propterea Senatus in aureis viginquinque erga ficum atque ad petendam veniam iudici iniuriato condemnauit.

Aut verbis. *Ex decisione Senatus Pedemontani. 229. Antonij Theffanti.*

Iniuria est appellare spurium qui est. Cap. II.

Icet quis spurius natus fuerit, cuius scientiam haberi, propter multum interesset Reipublicæ, quia tamen iniuriarum actio contra eum datur, qui iniuriandi animum ex verbis, vel facti qualitate ostenderit, ergo tale asserens verum conuiuium, vel iniuriam hac actione tenetur. Per contrarium ubi libello, vel iniuriandi voluntas abfuerit, non tenetur. Dixit quingus sum bonus homo, sicut tu Carole, an hic igitur provocatus fuerit: quod non credo, cum non ipse in culpa fuerit, sed progenitores, qui neque despicendus, sed adiuvandus est. Vtque via agitur, si in libello exprimitur,

H 3 crimini-

criminaliter a reum iudicis officio ad partis denunciationem proceditur, quod licet sit correctum in regno, quia tamen idem Carolus mandauerat simul, ut illum occiderent, quod statim reuocauit, poterat tamen interficere, & ideo iudex pro interesse publico procedere ualeat. Omnis uisum est, in annale exilium condemnare, remediandum pro vniuersi viginti quinquē.

Licet. *Ex decisione Consilij Neapolitani 37. Thoma Grammatici.*

Iniuria inferitur per elevationem manus, & per retentionem equi. Cap. III.

Sola manu eleuata in eum, quem sepius comminatus est, iniuriarum actionem exerceri posse, certi iuris est, quod de iure Regni non procedere, conclusum est, retinens equum seculo, quamuis equitanti non percutiat, iniuria inferre dicitur.

Sola. *Ex decisione Regij Neapolitani 161. Francisci Puij.*

Actio iniuriarum, an detur pro verbis iniuriis coram Principe. Cap. IV.

Quando coram Principe, vel in iudicio aliqua verba iniuriosa reprobantur, iniuriarum agendum esse non videtur, quoniam paria dicta mutua compensatione tolluntur, praeteritum si neque in auditorio, neque in foro, neque in officij executione prolata sunt. Contrarium tamen verius est, quoniam si iniuria diuersa concernunt, quilibet agere potest; At si idem prouocatus agere debet, quoniam innocentiam defendere licuit. Quando ad iracundiam quis prouocatur, iustum dolorem retinere, difficile est, & lubricum linguae de facili ad poenam trahendum non est.

Quando coram. *Ex decisione Parlamentij Delphinalis 674. par. 1. Francisci March.*

Seruientes publici si quem percusserint, an teneantur iniuriarum. Cap. V.

Milites castellani, siue correarii seruientes, baculum portantes, cuos per viros, & plateas discutunt, causa eorum officij excusandi, si fe inuicem percusserint, iniuriarum actione non tenentur. Offitarius Curiae Parlamenti deferens baculum, siue virgam ante Dominos ad faciendum fieri iter, etiam causa officij excusantur, licet percussio causa attendi debeat.

Milites. *Ex decisione eiusdem 7. parte 2. Francisci Mart.*

Iniuria in scriptis facta aequiparatur verbali, sed anno non tollitur. Cap. VI.

Iniuria per scripturam illata verbalis dicitur, non solum quod ad poenam, vnum etiam quod ad delicti qualitatē, sed utrum anno tollatur? Scriptura quidem perpetua est, semperque manet, ac loquimur, ideo in scriptum perpetua esse censetur, ergo post annum iniuriarum agi poterit, & ita conclusum est.

Iniuria. *Ex decisione Camerae Imperialis 104. parte 2. Andreæ Gaili, & decisionibus Rotae Spirenensis 43. & 48. par. 1. Gasparis Guglielmi.*

Cap. VII.

Verbum iniuriarum praecedens declarat voluntatem inferentis in reservatione deesse. Ideo illa verba mentis saluo honore tuo, iniuriarum inferre dicuntur. Verbum. *Ex decisione Gratianopolitana 446. Guidonis Papae.*

Iniuria quotuplex sit, & quando punibilis.

Cap. VIII.

Ome quod non iure fit, iniuria dicitur, & duobus modis committitur, facto, vel verbo, verbis qui-

dem, ut coitum factum est, facto vero, si quis pugno, baculo, vel ensis offenditur. Cum verba sint animi passionum notae, ideo factum absque nomine non datur, & nomen, nisi quid essentiale nominet, non formatur, ideo quilibet iniuria factis, & verbis coituntur: si quis verbis aliquem percutiat, & facto eum villipendit, & verbis aliquem iniuriando, ut assilando cum affinis, ideo separata non sunt, sed altera magis verbis, altera magis facto praeualet, semper principalis trahit secum alteram in consequentiam. Iniuria verbis praeualens duplex est, nam interdum Reipublicae interest publicari: si quis Rebelle appellauerit, refert delictum discuti, quod si probata fuerit, non tenetur. Cum sciri non interest, tunc probando veritatem, iniurias non tenetur, quia iniuriandi animus non habetur.

Omne. *Ex decisione Palatii Apostolici Venetiarum 61. par. 1. Thoma Trisiani.*

Iniuria etiam dicta a Magistratu animo iniuriandi punitur. Cap. IX.

EA qua iure potestatis a Magistratu sunt ad iniuriarum actionem non pertinent. Cum igitur Regio privilegio concessum esset, ne cuiquam officio in confratratia exercere licitum esset, quod de genere, & Iudeorum prosapia existeret. Carbonellus, uti proceri confratratia, eam famam opponere licitū videbatur, quae de Simeone erat, quod de Iudeorum prosapia esset, quae cum in multis locis, ciuitatibusque partibus afferuisset, ita ut iniuriandi animus, negari non posset, atque ex meritis processus constaret, ex optimis, & Christianis parentibus natum esse, atque ex Christianiorum prosapia descendere. Propterea Carbonellus ad arbitrium Regij Consilij condemnatus fuit, nimirum quod in loco per suam Excellentiam nominando recognosceret, atque in publicum diceret se male, & citra veritatem illa dixisse, & quod deinceps per loca solita praefectis Ciuitatis Barcinonae duceretur, atque ad annum banniretur.

Ex qua. *Ex decisione Regij Consilij Cathalonie 13. Ludouici Peguera.*

Creditor non tenetur iniuriarum, si debitorem ad carceres duci procurat. Cap. X.

Si quis iure suo utatur, iurisq; sui conservandi gratia ordinaria actione experiat, animo iniuriandi facere non praesumitur, ideo iniuriarum non tenetur, quam ex affectu faciendo inferri oportuit, ut locus sit; In hac actione solus dolus venit, lata culpa non venit. Cum igitur creditum consequendi causa capturam debitoris procurasset, animum iniuriarum inferendi abesse apparet, praeteritum quia nulla inimicitia, aut odium inter eos intercesserat.

Si qua. *Ex decisione Rota Bononiensis 134. Casaris Barz.*

Atrox iniuria est respectu personae, coram qua sit. Cap. XI.

Quod iniuria coram persona iurisdictionem habente facta est, atrox propter multitudinem asilantium dicenda est, & propter reuerentiam, quā Magistratibus debemus, ideo si iurisdictionem coetivam non habeat, etiam si in dignitate constituta sit, aliter dicendum est, & ita conclusum est. Archidiaconus iurisdictionem habere dicitur.

Que iniuria. *Ex decisione Rota Romana 303. parte 1. Jacobi Putei.*

Cap. XII.

Quando alicui Camerae sui status, vel conditionis ratione, iniuria inferitur, tum fiscalis se intromittit. Et ita obseruatur.

Quando. *Ex decisione Rota Spirenensis 39. par. 1. Gasparis Guglielmi.*

Pro

Pro iniuria atroci est locus carcerationi.

Cap. XIII.

Verbis iniuria, quæ magistratui in dignitate existit per inferiorem irrogatur, atrox dicenda est, ita ut detentioni carceris locus sit, interdum iudex penam viæ, ad mortem arbitriari possit; Detractores homicidii æquiparari solent, ideo cautioni commendandus non est. Aliquando coram Curia diffidit consuevit, atque agnoui, quod contra veritatem verba protulit, genibusque flexis veniam petiit.

Verbalis. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 34. parte 2. Francisci Marti.*

Iudex punit iniuriam sibi factam.

Cap. XIV.

Eum, qui literas iniuriarum plenas ad Senatam scripsit, posse ab eodem Senatu, pro delicto magnitudine, atque personæ qualitate, incontinenti, absque alia accusatione, & in eis ordine prætermisso, puniri, certum est, nam hoc casu, qui notorius est, iudex non in suo, sed in alieno negotio procedere, & condemnare, imò eundem magis exequi, quàm cognoscere, aut pronunciare existimandum est: In notorio cognoscere, vel sententia proferre non expedit, sed exequi, & punire opus est, si tale notorium fuerit, quod inficiari non possit, atque poena ad vindictam Reipublice tendat. Non possit iudex ad priuam vindictam, puta ad poenam sibi applicandam iudicare. Vbi etiam probationem adhuc requireret, ad superiorem recurrendum est. Poena extraordinaria est, atque a iudice iudicis committitur.

Eum qui. *Ex decisione Camera Imperialis 39. parte 1. Andrea Gail.*

Iniuria facta clerico est mixti fori.

Cap. XV.

Si officialis Gratianopolitanus pro iniuria facta clerico, seculari iudice præuenierit, poterit laici puniri, & ita in Curia Parlamenti obseruari. At si laicus veniam à Rege, vel à Domino Delphino impetret, ipsa Curia Parlamenti de intertatione gratiæ cognoscere debet.

Si officialis. *Ex decisione Gratianopolitana 562. Guidonis Papa.*

Dominus, an agat pro iniurijs factis subditi.

Cap. XVI.

Contra episcopum tallantem, vel spoliantem, siue turbantem subditos præpositus, & quisvis alter Dominus iniuriam in actione pro suo interesse agere possunt, dummodo præmissa in odium præpositi, vel Domini fiant, secus si in subditiorem, vel colonorum odium: Ideo pro rebus ablati eisdem subditi, quando non interest, agere non possunt.

Contra episcopum. *Ex decisione Rotæ Romanæ 13. de iudicijs in Nquis.*

Maritus vindicat iniuriam vxoris. Cap. XVII.

Pro iniuria facta vxori, actio marito competit, si matrimonium probatum fuerit, quod per instrumentum dotis nequaquam probari visum est, licet enunciativè narretur, quoniam de tertij præiudicio agit.

Pro iniuria. *Ex decis. Parlamenti Delphinalis 490. parte 2. Francisci Marti.*

An collegium agat pro iniuria vni ex collegiatis facta. Cap. XVIII.

Si aliqui de collegio vel vniuersitate iniuria facta fuerint, neque collegium, neque vniuersitas agere potest,

neque mater agit pro iniuria filij, quia non habet in potestate: At si est talis actus, per quem contumelia vniuersitatem afficiat, etiam nomine proprio agere poterit, & Dominus propter iniuriam eius vassallo factam in eius contemptum, agere potest.

Si alius. *Ex decisione Gratianopolitana 465. Guidonis Papa.*

Propter iniuriam factam procuratori, vel officiali, dominus agit. Cap. XIX.

Si quis procuratorem vni verberet, aut officialem, dum est in executione officij, donec persona meam repræsentant, iniuriam mihi facere dicitur, quoniam in re dispositum est, ut iniuriam militibus factam, iuxta latus Principis existentibus ille suam reputat, ideo in Regno Franciæ verberantes ierunt Regis in executione officij, capite puniuntur, aliquando manus amputantur, propter iniuriam Principi illatam, in paria Delphinali pecuniariter puniuntur, aut aliter iudicis arbitrio, secundum personarum qualitatem, aut delicti exigentiam.

Siquis. *Ex decisione eiusdem 557. Guidonis Papa.*

Cap. XX.

Si iniuria sit actu permanentis, actio non solum ad vindictam competit, sed consequituv ad rem, etiam ratione iurisdictionis mee latæ agere possunt.

Si iniuria. *Ex decisione Capella Tholofana 145. Ioannis Corfery.*

Cap. XXI.

Is qui cedit bonis iniuriarum actionem intentatam prosequi non potest.

Is qui. *Ex decisione eiusdem 250. Ioannis Corfery.*

Cap. XXII.

Si quis Tituli capi, aut alias per Curiam non existentem iusta causa, inquirari faciat, iniuriam conueniri potest, & ita practicitur in Curia Parlamenti.

Siquis. *Ex decisione Gratianopolitana 325. Guidonis Papa.*

Libellus in actione iniuriarum qualis esse debet.

Cap. XXIII.

Etiam si civiliter agatur, specificatio talis in libello requiritur, ut in actione iniuriarum, & pars certior reddi possit, & testes deponere: Obiectus multo plus odiosi sunt, atque maiori specificatione opus est.

Etiā. *Ex decisione Rotæ Romanæ 1. de iniurijs in Antiquis.*

Auditores Rotæ quando procedunt in actione iniuriarum. Cap. XXIV.

Licet iniuriarum actio aliquando ad vindictam non detur, Domini tamen Auditores sacri Palatii, de ipsis, ut illicitis casus minime cognoscunt, nisi à Papa specialiter commissum fuerit, aut Vicecancellarius manu propria de iniurijs scripserit.

Licet. *Ex decisione eiusdem 2. de iniurijs in Antiquis.*

Assimilatione iniuriæ quot modis fiat. Cap. XXV.

Ad assimilationem iniuriæ, quæ per legitimas probationes haberi non potest, iudex prius consideratis omnibus, quæ ipsam augere, vel minuere solent, suo arbitrio certam quantitatem taxabit, ut cum circa illam pars aduerfa per suum irrametum de clauis, ipse condemnet. Duplex igitur taxatio est, altera, oue irramenti limitandi, per partem præstandi vim obinet, altera verò quæ vim condemnationis habet.

Ad assimilationem. *Ex decisione eiusdem 1. de iniurijs in Nquis, & decisione 722. & 724. Bellamere.*

De

De iniurijs per annum agi potest. Cap. XXV I.

Intra annum irrogata iniuriæ actio intentari potest, in quo lapsa, extincta est. Cum etiam dissimulatione tollatur, si tanto tempore tacuit, dissimulare præsumitur.

Infra annum. *Ex decisione eiusdem 2. De iniurijs in Np. nis, & decisione Regni Neapolitani 55. Francisci Vinj.*

Cap. XXVII.

Quia iniuriarum æstimatione per te non probari potest, index illam exequi debet, & tunc sententia super ipsius, nulla prævia taxatione valetur.

Quia. *Ex decisione eiusdem 1. De iniurijs Marcelli Crescentii.*

Annus in actione iniuriarum est utilis.

Cap. XXVII.

Anhus in actione iniuriarum continuus non existit, sed utilis, ideo solum contra scientem currit: Pretores enim in edictis suis, de anno utilis loqui consueverunt. Præscriptiones contra actiones penales Prætorias temporales, propter moram, atque negligentiam non agnitionem tantum currunt, sed ignorantia nulla negligentia imputari debet, ideo præscriptio initium sumere nequit. Ignorantia allegantis iuramento probatur, quoniam in intellectu, & conscientia consistit. In Camera sola ignorantia allegatio sufficit, cui tantisper creditur, donec per citatum in puncto deuolutionis contrarium probetur. Regulariter ad fundandam iudicis iurisdictionem, nudis narratis supplicanti fassandum est.

Aonus. *Ex decisione Camera Imperialis 105. par. 2. Andrea Gaill, & decis. 7. par. 5. Ioachimi Misyngerij.*

Actio iniuriarum descendens ex lege Cornelia est perpetua. Cap. XXIX.

Quod autem actio civilis ex lege Cornelia descendens sit perpetua, in Camera obseruatum est, & bis opinio Azonis contrarium sentientis, reprobatur.

Quod autem. *Ex decisione eiusdem 84. par. 1. Ioachimi Misyngerij, & decisione Rota Spirensis 68. par. 1. Gaspari Guzelmi, & decisione Capella Tholosana 140. Ioannis Corserij.*

Actio iniuriarum ad palinodiam, an sit civilis.

Cap. XXX.

Formula agendi de iniurijs admodum in frequenti apud nos est vsu, ut si qui passus est iniuriæ, ad reuocationem verborum iniuriosorum, restitutionemque, si male læse agat, quam etiam Imperator Carolus Quintus in Angustia Imperiali Camere ordinatione cõprobat. Autem talis actio, quæ ad reuocationem iniuriæ hoc modo instituitur, criminalis, vel civilis esse censetur, variatum est à Dominis Affectuibus, sed tãdem cõ crebris inum est, vt ciuili existat, quoniam ad nullam poenam agitur fisco applicandam, quod in criminali omnino necessarium est: Deinde quod etsi iure communi in criminibus appellatio permissa sit, moribus tamen Germanie contrarium obseruari, sed ab hac ad reuocandum iniuriarum actione, appellatio passim admittitur. In criminalibus iudicijs, vel ad persequendum, vel ad defendendum procurator interuenire prohibetur, sed in controuersijs reclamationis iniuriarum contrarium obseruatur, & procuratorem tam agendo, quam defendendo admitti constat. In Camera Imperiali nulla criminalis accusatio admittitur, sed hæc iniuriarum reclamatione passim admittitur. Postremo expeditum est, criminalem cõ privilegio suo, vt ea peden

te, nulli civilis questionis locus sit. Quod si actio iniuriarum reuocatoria criminalis esset, sequeretur, cum cum civilis, quia ad æstimationem iniuriæ agitur, cumulari non posse, cuius tamen contrarium vsu frequentatur, valetque libellus, in quo actio cum reclamatione, æstimationem iniuriæ sibi applicandam cõiungit. Et de post, & mandati, & de dolo, atque alie quamplurimæ actiones insistant, quæ propterea criminales non sunt.

Formula. *Ex decisione eiusdem 98. par. 2. Ioachimi Misyngerij, & decisione 65. parte 1. Andrea Gaill, & decis. Rota Spirensis 12. par. 2. Gaspari Caglielmi.*

Aliquando civilis causa cum criminali concurrit ad penam intrinsecam. Cap. XXXI.

Quando iniuria pluries personas separatim respicit, & magnum scandalum affricat, ita vt fiscus ad publicam vindictam insurgat, vel ex iniurijs unus ad iniuriæ emendationem priuatum agat, alter vero cum interuentu fisci criminaliter puniri petat, licet ad viuis instantiam reus vna poena affectus fuerit, tamẽ alter, vel fiscus etiam ad accusandum admittitur, & ita reus in vigintiquinque erga fiscum, & in alijs viginti quinque erga partem lætam condemnatus fuit. Vbi iniuria damnum intrinsecum affect, vbi est debilitatio, tunc ad poenam agi poterit, & vltius peti damnum: Hoc casu, si solus fiscus compareat, Senatus cõsuevit reum etiam in partis interesse condemnare, in cuius exactione pars læsa præferri solita est. Ex pluribus alter ciuile pro iniuria alter criminelem intentare non prohibetur. Si actio iniuriarum civilis iniuriarum familiariter fuit pro simplici æstimatione damni, & interesse, non autem ad vindictam, æstimationemque iniuriæ, tunc cum familiaris hæc actio sit, poterit postea criminaliter agi, & ita cumulationem in causa iniuriarum admittendam esse Senatus iudicauit, in qua duplici poena pars condemnata fuit, altera in fiscum, altera vero in partem, quoniam pars ad solam æstimationem reum condemnari petierat, fiscus vero separatim ad vindictam publicam: si iniuria illa in aliam delicti speciem transeat, vt quia in ecclesia, aut in palatio Principis verberatus fuerit, aut coram iudice verbalis iniuria facta fuerit, tunc pulsatus si ciuiler ad refectionem agat, fiscus criminaliter pro sacrilegij poena, aut læte Maiestatis agere non prohibetur. Si lege, vel consuetudine decretum sit, vt pro iniuria quis additaneè puniatur, nimirum erga partem ad solutionem damni, iniuriæ, & vltius in poenam erga fiscum quæ propnẽ poena est, cum fraus, vel doli interuenit. His casibus ad vtrumque condemnatur.

Quando. *Ex decisione Senatus Tedemontani 18. Antonini Theauri.*

Iniuria facta ad repellendum, an, & quando punibilis sit. Cap. XXXII.

Si defendendi animo, per verbum mentiris, illam iniuriam reprobasti, iniuriarum actione non teneris, quia contra extirpatores bonorum vnuerſi rati cõvincentur, latrone est replicauit, quia mitius plectendus est, poenam ducatorum octo arbitrii visum est.

Si defendendi. *Ex decisione Consilij Neapolitani 38. Antonij Cappeij.*

Ab iniurijs quæll et causa excusati. Cap. XXXIII.

Preſupposita fructuum liquidatione per iudicem facta, a qua sunt agi petatur, & clausula in supplicatione posita, sine præiudicio liquidationis fructuum, quoniam communis opinio sit, quod si non pareatur censuris ab homine illatis, iterum causa cognita introſio fieri debeat, tamen quia plerumq; firmarunt, etiam absque causa.

causæ cognitione reintroductionem fieri posse, cōclufum est hoc fufficere ad excusandum Hieronymum ab iniurijs.

Præfupposita, Ex decisione Rota Romana 52. parte 3. Jacobi Putei.

Veritas excusat rusticos ab iniuria illata in precibus.
Cap. XXXIV.

Veritas in precibus narratorum proferentem ab iniuria excusat. Quæ in iudicio illata, atque probata est ab iniuriarum actione eximit. Quæ habet causam quæ rumus iniuria, ab iniuriandi animo excusat, quoniam per eam animus delinquendi abesse præsumitur: Supplicatio ad superiorem famulos libellus non dicitur. Oratores rustici illa verba vera in precibus posuerunt, ut facilius Principem ad concedendum mouissent. Rustici à dolo præsumpro excusantur.

Veritas. Ex decisione Rota Florentina 25. Hieronymi Magoni.

Illata iniuria non est locus poenitentiae ad evitandam poenam. Cap. XXXV.

Si Titius aliam dederit, vel opprobriosa, & diffamatoria verba dixerit, poenitere non potest, eo quod trucidæ calore fecisse, aut dixisse asserat, si quis actum faciat à iure improbatum, propter iracundiam calorem minus puniendus est.

Si Titius. Ex decisione Cappella Tholosana 410. Ioannis Corfery.

Veritas coniugij an excuset iniuriantem.
Cap. XXXVI.

Si alicui verè obijciatur latrocinium, lepra, vel defæctus natalium, quia Reipublice interest infamiam manifestari, coniugium faciens iniuriarum non tenetur. Illius interest ut delicta puniantur, vel ab hominibus confortio contagiosis remouear, utque in capax ad dignitates non admittatur. Quando verò non interest, veritas coniugij iniuriantem non excusat, quoniam libido, & voluntas iniuriandi consideratur, defectus deregi in humanum, atque iniuriosum est. In actione iniuriarum iniuriandi animus sub iudiciali requisitus est, voluntas, non exitus in delictis consideratur, prauus animus reuelantis rem iniquam officit: Si coniugium in iudicio dictum fuerit, eiusque veritas probata sit, non tenetur, extra iudicium autem semper tenetur.

Si alicui. Ex decisione Camera Imperialis 99. parte 2. Andreae Gaill.

Prouocatus an iniuriam retorquere possit.
Cap. XXXVII.

Si quis factus, vel dictus iniurius ad iram prouocatus, calore iracundie aliquid iniuriosum dixerit, iniuriarum retorqueri, non tenetur, quoniam iniuriandi animus abest, inconfusus calor calumniae vitio caret. Prouocatus impunè dicere potest, uti mentiris, nam honoris sui defendendi gratia, non animo iniuriandi talia verba protulisse intelligitur, quemadmodum permissum est in contententi vim vi repellere, ita iniuriam retorquere. Ad si coniugium prouocanti obiectum, aliquid factum concernat, ita ut ad eius innocentiam non spectet, eo casu utriusque iniuriarum actio competat, licet prouocatus mitius puniri debeat. in quo dolus non præsumitur, qui se defendit, licet modum excedat.

Siquis. Ex decisione eiusdem 100. parte 2. Andreae Gaill. & resolutione criminali 154. Petri Caballi.

Mentiam non licet retorquere. Cap. XXXVIII.

Licet prouocatus imponè aduersarium mentiri possit, non tamen aduersus mentientem licet mentito

impunè retorquere, dicendo quod ipse mentiens mentitur, quoniam prouocatus licet ita respondit, sed non licet mentitum retorquere in mentem, ergo pro ea puniendus est.

Licet prouocatus. Ex resolutione criminali 154. Petri Caballi.

De iniuria reali verberationis, & eius poena.
Cap. XXXIX.

Zacchagninus Nicolaum inimicum Ioannis verberauit, de cuius ordinatione deposuit, & fuit de cum missione credendum est, eoq; magis cum ante, & post prædictum maleficium in domo ipsius mandatarum detinuerit, cum autem mandans tum propter nobilitatem torquendus non sit, tum quia ultra relegationem poenæ imponenda non est. Ideo ex Capitulo Regni torquendus non est, neque Regni constitutio loquens in verberante locum habet in mandante: attentis præiuratis iudicijs, ad condemnationem per iudicem moderate procedendum esse, visum est: Quare ad centum uncias soluendum fisco, & pro contumelia partis ad exilium biennale condemnare placuit.

Zacchagninus. Ex decisione Magnæ Curie Vicarij, ut ex voto criminali 15. Thoma Grammatici.

De iniuria reali facta imaginibus sanctorum, & eius poena. Cap. XL.

Imaginem Saluatoris nostri Iesu Christi, Beatissimæ Virginis, aut Sanctorum, spatio, luto, vel immunditijs, aut aliter denarantes, vel illam frudentes, lacerantes, ferientes, percutientes, aut alio modo offendentes factis, mortis poenam incurrunt, interdum prius manus amputatur, deinde fureis suspenduntur. Nam si poena mortis puniatur, qui in Christianæ religionis contemptum, signum Sanctissimæ Crucis in terra, vel in silice, aut in marmore humi positus pinxit, aut sculpserit, ita ut pedibus deuiant, & calcari ab incedentibus possit, multo magis hic capite puniendus sunt, qui studiosè deturpant, profcindunt, feriant, atque lacerant. In huiusmodi criminibus poena fori iudicialis ad iudicem seculari pertinet, poena verò fori penitentialis ad iudicem ecclesiasticum, & altera non tollit alteram.

Imaginem. Ex resolutione criminali 91. Petri Caballi.

De iniuria illata per picturam, & eius poena.
Cap. XLI.

Qui ad hostium, & senectas domus alienæ pudenda virilia, & muliebria depicta vel cornua appedit, aut aliud simile facit, grauem iniuriam infertur dicitur, cuius poena cum regulariter arbitraria existat, fidei, & personarum qualitate inspecta, clarum est huiusmodi delinquentem graui admodum reuerfione dignum esse, & ideo ad trimeses ad tempus condemnatus est, ad quas transmittitur per ciuitatem mitratus, & cum scriptura in pectore, quæ huiusmodi punitionis causam denotaret, ut sic & ipse palam, & publice poenam infamem pateretur, postquam mulierem ita patenter infamia afficeret.

Qui ad hostium. Ex resolutione criminali 71. Petri Caballi.

Statutum puniens facientem iniuriam officialibus, quos comprehendat. Cap. XLII.

Qui Autianos, vel Priores, aut alios officiales communis offendit, ex statu locorum solet plerumque grauius puniri, quam si aliam personam priorem offenderet, sed non contineri visum est, eos, qui officium compleuerunt. Officialibus, dum in syndacatu existunt, idem honor debetur, qui officio durante debetur.

bitus erat, ergo eosdem offendens, ita puniendus est, ac si in administratione existerent, adhuc enim reliquæ, & appendices officij remanent.

Qui Autianos. *Ex resolutione criminali 111. Petri Caballi.*

Actio iniuriarum non extinguatur per reuocationem.
Cap. XLIII.

Licet iniuria, quæ nudis verbis fit, quandoque reuocari possit, tamen actio per reuocationem non extinguatur, si dictum per iracundiam reuocatur, nihil aufertur iniuriarum passio, quoniam minus illam ad animam reuocare possit, poenitentia in delictis locum non habet, neque ius alteri quaestum tollit, & post litis contestationem irreuocabili quaestum est, quia ad hæredem transmittitur. Neque atrox iniuria sub pretexto caloris iracundiae reuocatur. Illa declaratio, quod non animo iniuriandi fecerit, nullus considerationis est, quoniam factio contraria fuit. Qualitas iracundiae ita deum excusat, si delinquens a mente alienare consueuerit, de qua cum non constet, neque excusetur, de poena agendum est.

Licet. *Ex decisione Rote Marchia 58. Stephani Gratiani.*

Iniuria verbalis non tollitur honoris præfatione.

Cap. XLIV.

Honoris præfatione iniuria non tollitur, Tu mentis filio honore. Hæc reuerentia ab actione non excusat: Nihil refert utrum protestatio, vel honoris præfatio iniuriarum præcesserit, vel subsequatur. Quando provocatus dixerit, iniuriandi animus absesse dicitur, Ignoscendum est ei, qui provocatus se viciis voluit, dummodo incontinenti fiat, at si ex intervallo, retorsio magis ad vindictam, quam ad defensionem honoris pertinet. Si quis contra testes expiendit, eosdem infames, perarios, & adulteros, alijque criminibus obnoxios dixerit, & proinde fidem non facere, si crimina obiecta non probet, utrum iniuriarum actione teneatur? Non videtur tibi ab initio protestatus fuisse, si iniuria odium non excipere, sed potius ad sui iuris defensionem, ut aduersarium ab intentione repellat, ne ipse in causa succumbat, non autem ut illi puniantur, nam hoc casu, crimine probatur, testes facti tantum, non iuris infamia percutiuntur. In contrarium tamen sententiam communitatem est, quoniam qui non probat, quod opponit, calumniari videtur, & iniuriarum actione conueniri posse, dispositum est, adeoque duæ presumptiones contra non probantem oriuntur, altera ex verbis iniuriosis, altera ex probationis defectu, quæ illam omnino elidunt, quod iuris sui tuendi gratia, opposita sunt.

Honoris. *Ex decisione Camera Imperialis 101. parte 2. Andrea Gail.*

Infamia in actione iniuriarum, quomodo evitari possit.
Cap. XLV.

Condemnatum iniuriarum, infamia notari certum est. Hæc actio siue criminaliter, siue civiliter intentata, modica, vel atrox iniuria existat, ignominiam condemnatis irrogat. At si contentus propter dubium litis euentum personaliter non compareat, quo casu sententia in procuratorem, tanquam dominum litis effectum, proferatur, neque ipse condemnatus, neque eius principalis infamia iuris notabuntur, sed illius opinio apud graves viros notabitur. Sententia aliquando fertur in personam domini, pro arbitrio iudicis, etiam si nunquam in iudicio præfatus fuisset. Si reus ante condemnationem in causa, vel si conclusum fuerit ante condemnationem, iniurie estimationem perfoluerit, infamiam evitabit. Is qui Imperatoris auctoritate super iniuria, vel

poenali aliqua actione transigit, infamia non notatur, iussus enim iudicis regulariter excusat, si propria auctoritate, suaque sponte transigit, secus est. In Camera transactiones super iniuriis non confirmantur. Si pacto gratuito, nulla data pecunia, iniuria remittatur, citra infamiam notam fieri potest; At si pactum gratuitum non sit, quo casu pacifcentem comitatur infamia. Hoc pactum inflat transactionis est, & non solum instantiam, sed actionem ipsam perimit.

Condemnatum. *Ex decisione eiusdem 102. & 103. par. 2. Andrea Gail.*

Cap. XLVI.

Si filius familias absque patris præsentis consensu super actione iniuriarum litem contestatus fuerit, si postea processus nullus pronuntiatus est, actio iniuriarum perpetua non est.

Si filius familias. *Ex decisione Cappella Tholosana 127. Joannis Corserij, & decisione Parlamenti Delphinalis 735. par. 2. Francisci Marci.*

Cap. XLVII.

Pater actionem iniuriarum tam civilem, quam prætoriam filio competentem, remittere potest. Nam & pacem cum iniuriantis filium facere potest.

Pater. *Ex decisione eiusdem 242. Joannis Corserij.*

Pater solus non potest remittere iniuriarum factam filio descendente ex lege Cornelia. *Cap. XLVIII.*

Vt indulgentia delinquentes gaudere possint, ab offensis remissionem habere opus est. Ideo quærebatur, utrum in pro iniuria facta filio a parte habita sufficere, nam ad ipsum ius vindictæ remittende spectare videretur: sed hoc ita demum procedere visum est, si de iure Prætorio tantum agi possit. Ceterum si ex lege Cornelia, pater solus remittere non potest: Nam si persona filij pullata, vel verberata fuerit, hoc ad patrem trahi non potest; Ideo actionis exercitium ad eum pertinere non sufficit. Cum ab offensis remissio habenda sit, ideo utriusque consensu opus est.

Vt indulgentia. *Ex decisione Consilij Neapolitani 715. Vincentij de Francis.*

Iniuria per reconciliationem remissa censetur.

Cap. XLIX.

Si reconciliationis signa sequantur, iniuria remissa censetur, sed necessario concludere debent, non autem promissa, incerta, & occultata esse: Nam voluntas suscepta, atque animi affectio durare presumitur, nisi contradicentibus argumentis mutata appareat. Certum reconciliationis signum est, si inimici aditum manus tangerent. Per salutationem siue per literas, siue viva voce factam remissa censetur. Item si simul in eodem poculo bibant, aut in eadem mensa comparent. Si simul conuerfentur, & mutua obsequia, & seruitia sibi exhibeant. Per legatum ab inimico alteri factum. Item vbiunque alter ab altero tutor continuatur. Per venditio nem seu di inimico factam reconciliationis præsumitur, dissimulatione etiam, veluti iudendo sublata censetur. Hæc nisi probentur, durare præsumitur.

Si reconciliationis. *Ex decisione Regni Neapolit. 330. Francisci Pinij, & decisione Parlamenti Delphinalis 736. par. 2. Francisci Marci.*

Iniuria aliquando per dissimulationem remissa non censetur. *Cap. X.*

Si Titius iniuriam ad animum reuocauerit, & contra pronocantem libellum dederit, quamvis postea finalis comederit, & biberit, nihilominus exceptio dissimula-

mulacionis non impedit, hoc enim casu verbis, vel pa-
cis remittenda est.

Si Titius. *Ex decisione Cappella Theolofana. 234. Ioannis
Conferij.*

Azione iniuriarum quis proponat, & quomodo
excusatio permittatur. Cap. LI.

Iniuria vni fca totam illius familiam, agnationem-
que afficit, cum igitur Cerialis crimen etiam excu-
piendo opponitur, & non probatur, grauius punien-
dum videbatur, quoniam etiam iudex offenditur, & cu
ad iudicium nemo, nisi bene instructus veniat, sola leui-
tas, aut temeritas considerari non potest, sed dolus, pre-
meditatio, atque deliberatio, propterea quicquid ibi co-
mittitur, inexcusabile est, neque leuiter condonandum:
In hac actione non solum damnum rerum, sed etiam
cortumelie estimatio continetur, vt quia inuoluit per-
dere mille aures, quam talem pati iniuriam, quamuis
iudex considerat omnibus circumstantiis, suo arbitrio
quantitatem taxabit. Non omnibus de familia agere
licet, nisi si habeat iniuriam in potestate, neque filius
illius hereditatem repudiat. Actio pro emendatione
honoris ab eo, qui heres non est, insumi non potest, li-
cet criminaliter accusando defuncti mortem vindicare
possit. Actiones ex delicto descendentes, ad heredes
ante litem contestatam non transeunt. Procuratoris
mandatum per mortem domini ex placitum est, ideoque
actionem iniuriarum, nondum propositam, inirentare
non potest, ad accusandum etiam speciale mandatum
requiritur, actio respectu emendationis honoris con-
sistit in animo, declaratio autem animi non nisi a procu-
ratore speciali fit. Ab hac actione quilibet causa etiam
iniuria excusatur, quoniam solo dolo concurrente datur,
lata culpa non sufficit, sed causa etiam iniusta doli tol-
lit. Animus iniuriandi est substantia in actione iniuria-
rum, sed cause existentia illi abesse indicat, de quo per
circumstantias, atque indicia iudicare solemus. Quando
exceptio non probatur, calumnia presumitur, sed si hac
per alias preliumpriones tollitur, tunc absolutionis locus
est. Hac iniuria erat, q. gemme mutare etiam, nec illas
proprie restituere fueram, & quis probationes facte ve-
ritatem non probauerint, tamen illam dubiam reddidit,
ergo animus cessat. Ideo iniuriarum, qui in iudicio crimis
obiectum non iustificat, absoluitur, si a relictis dece-
pit fuit, qui ita deponere promiserant, aut aduersarij
potentia impeditus fuit. Quare iusta causa ab actione
iniuriarum excludit, si conuentus onus probandi subit,
quod dolus non interuenit. Aliquando pulsantem
non teneri visum est, si id quod opposuit exiendi de
genere prohibitorum non existat: sed ille nihil opposuit,
quod sui natura crimen existeret, replicando dixit, gemas
sibi restitutas non esse illas, quas ipse emerat, & polien-
das dederat, quod sine crimine contingisse poruit, hac
autem verba iniuriandi animo prolata esse, dici non po-
test, in dubio animus abesse presumitur.

Initia vii. *Ex decisione Senatui Mantuani 89. Petri
Sardi.*

Dicens iniuriam, quam ab alio audiuit, non
excusatur. Cap. LII.

Claudius autem excusari non potest, ex eo, quia non
ipse expressit, atque formaliter Ioanni imposuerat,
quod esset hereticus, sed quod in libro hereticorum re-
pernas est, in peccatis enim excusatio non admittitur,
etiam si quis id audivit, & coniunx ab alio, quoniam
ambo tenuerunt. Etiam famosum libellum reprens,
si non corruptus punitur.

Claudius. *Ex decisione Parlamentis Delphinalis 736.
parte 2. Francisci Marei.*

De percussione facta baculo, & eius poena.
Cap. LIII.

Baculo aliquem percussit iniuriarum actione tenetur;
& Senatus poena exilij per triennium condennat;
uit. Vbi autem quis elencum, aut alium in dignitate con-
stitutum percussit, poena augenda est, & cu quis Guar-
dianum monasterij sancti Francisci in claustris baculo
percussit, Senatus ad triremes per quinquennium
condennauit.

Baculo. *Ex decisione Senatui Pedemontani 224. Au-
gustini Thessauri.*

Disiuncta iniuriarum non admittuntur in iudicijs.
Cap. LIV.

Disjuncta iniuriarum non seruatur, ideo pulsatus in
iudicio petere non potest, vt iniurias meniat,
veniam petendo, atque famam restituendo: Huiusmo-
di satisfactioes ex partium voluntate secundum con-
suetudinem fieri solent, item in foro conscientie quan-
do cora sacerdotibus agitur, qui similes satisfactioes pro
penitentia imponere potest. Iudex autem secundum
iustitiam poenam arbitrari debet.

Disiuncta. *Ex decisione Rota Marchia 195. Stephani
Gratiani.*

INQUISITIO.

Cap. I.

Ordinarius contra certam personam inquirere
potest, etiam no precedente infamia, neque li-
te contestata, diuimodo suspicio adfit.
Ordinarius. *Ex decis. de accusationibus in Antiquis.*

De modo procedendi per inquisitionem, etiam
stante statu. Cap. II.

Vbiunque iudex ex inquisitione procedit, semper
aliquid precedere debet, quod iam inquirendi
aperiat, ne iudices irregularo arbitrio procedentes, ad li-
briam quocunque vexare valeant, & viuos homines
suffocare, & hoc seruandum esse placuit, siue de iure co-
muni, siue statutorum procedatur: Quamobrem cum
ex processu constet, nullis precedentibus informationi-
bus, nullaque alia rationabili causa, Prætor ad ita inqui-
rendum prosilisse, ideo male pronunciarum esse, et si
nihil. Prætoris assertioni non ereditur, si diceret Seba-
stianum de contentis in inquisitione diffamari, neque
si ita Princeps mandasset, sine præcedente legitimarum
informationum, inditiorumque ad inquirendum requi-
situm, iudex procedere debet, nisi ille ex certa scientia
committeret. Auctoritas statuti ad inquirendum, se-
cundum ius regulanda est, & quamuis renouit diffama-
tionis præcedentem, tamen verbum inquirere, veri-
tatem proprie loquendo, transuisionem citationis libel-
late non importat cum tenore inquisitionis delicti, sed
informationem quadam, & instructionem per indicia,
testiumque examen contra aliquem de delicto suspensum,
ideo duplex inquisitionis constitui solet, alterum ad inqui-
rendum, & instimendum Curiam, atque iudicem ad viam
facti, alterum ad instruendum ad viam iuris, videlicet
ad condemnandum, & quoniam primum, tanquam modici
præiudicij quilibet, etiam inimicus admittitur, pro-
pter circumstantias delicti ab eo datas: statutum igitur
primam iuris communis necessitatem remittit, dando
plenam potestatem iudici, vt quocunque casu, etiam
non precedente infamia, vel alia quacunque re, viam
facti præcedente, inquirere possit, non tamen adeo rela-
xat habenas vt informationes recipere non debeat, &

receptas

receptas in bastardellis redigi facere, quous mediantibus legitime ad condemnationem procedatur. Multoque magis dicendum est, quia ipsi iuramentum statim temperando illud plenarium arbitrium iudici concessum precipit, ne cui grauiam inferre audeat, sed vbi quem absque indicio, & informationibus molestaret, grauiare diceretur, atque ad interesse teneret. Vbi necessitas indiciorum sublati esset, etiam defensionis facultas iubla-
ta censeretur.

Vbiunque. *Ex decisione Rota Lucensis 22. Hieronymi Magoni.*

Cap. III.

Ad faciendam inquisitionem generalem, de delicto per summam appareat satis est.

Ad faciendum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 901. par. 1. Francisci Marci.*

Cap. IV.

Simplex inquisitor, siue promotor criminis non auditur, si vel appellare, vel appellationem prosecui velit.

Simplex. *Ex decisione Rota Romana 3. De accusationibus in Antiquis.*

Commissarius deputatus ab inquisitore, iudicat illo mortuo. *Cap. V.*

Inquisitor hereticæ prauitatis quâvis sit delegatus, potest tamen Vicarium sibi constituere, quem nos Commissarium appellamus, & hic præsentem inquisitore votum consilium habet, sicut Vicarius generalis ordinarij, sed illo absente, votum decisum habet, quia Vicarius est: sed an illo absente, vel mortuo Commissarius adhuc causas hereticas cognoscere possit, & suo voto decisum terminare. Pro affirmatiui conclusum fuit, quoniam in his causis morte inmandant, mandat non expirat. In causis hereticis ab his finendis duo concurrere debent. Ordinarius, & inquisitor, nec vnus absque alio d. i. iuramentum sententiam proferre potest, ergo si Commissarius loco inquisitoris inuolunt non assisteret, Ordinarius ad vltiora minime procedere posset, propterea fauore fidei mandatum non expirat.

Inquisitor. *Ex decisione Palatii Apostolici Penitularum 66. par. 1. Thomae Trivulsi.*

Per inquisitionem proceditur contra eum, qui fugit, tam iniecit, etiam si vulnus non intulit.

Cap. VI.

Et apud nostros lex acriter puniit eos, qui sagittæ istu mortem, vel vulnera inferunt, in quo delicto, etiam per viam inquisitionis, præter non petente, ex iudicio officio procedi potest, ideo dubitatum est, vtrum sufficit sagittæ istu, vel etiam vulneris illatione opus sit ad ipsam habendam, & licet aliquibus illatione opus esse, videbatur, Tñ res euicta est, etiam si vulnus a sagittæ istu illatum non fuerit, vt per inquisitionem procedatur.

Et apud. *Ex decisione Senatus Regni Lusitaniae 170. Antonij Gamæ.*

Solemnitas accusationis requiritur in inquisitione.

Cap. VII.

Tam in accusatione, quàm in inquisitione eadem solemnitas necessaria est, præter quàm subscriptio ad talionis penam, nam iudex vices accusatoris tenet: sit autem promotor eorum siue periculator habere, secus est. In decidis conclusio non est necessaria, sed consilium est, vt secundum formam in iuris tractatibus puniri peccatur.

Tam. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 559. par. 2. Francisci Marci.*

Inquisitio super homine occiso inuento, quomodo fieri possit. *Cap. VIII.*

Quando quis occisus reperitur, in via, siue ante aliquam domum prostratus, in primis per medicos, & alios expertos visitari debet, atque vulnera describi, vt de maleficio appareat. Item testis ad occisum cognoscendum examinari debent. Quando in alicuius hospitio reperitur, iudex torquendi diuiliates domus potestatem habet, atque summam in procedendi. Officiales, quando maleficio occulto committuntur, vicinos accipere consueverunt, a quibus veritas declarari possit. In homicidio occulto iudex à tramite iuris deuiare potest, io quibus promptior, atque facilius ad torturam esse debet.

Quando quis. *Ex decisione eiusdem § 31. parte 2. Francisci Marci.*

De inquisitione nulliter facta, ex defectu citationis. *Cap. IX.*

Non solum principia, & initium, sed etiam progressus solido inquisitionem habere necesse est: Nā si inter alia, detectus, quantumcumque exiguus adsit, actus pro nullo habetur, effectumque producere nequit, contra eum, qui plane non, aut male citatus fuit, vt in inquisitione fieri videret: Quam ob causam ad nostram relationem in secunda clausa inquisitionis, in causâ Bertradi appellantis, inquisito alterius litigantis nulla declarata fuit, eo quod Commissarius, cui examinatio testium mandata fuerat, primo quidem aduerlarium locum, diem, & horam citasset, deinde vero, eodem non comparente decreuisset, vt mutato loco, in commodiore, & alteri vicino commissus expediretur, neque hoc de nouo aduerfario significasset, sed vigore cōsummatæ, quò ad priorerum locum commissæ in altero, & vicino loco, in commissio-
nis, seu inquisitionis actu processisset.

Non solum. *Ex decisione Cappelle Theolozane 64. parte 4. Gerardi Mainardi.*

Cap. X.

Curæ arresto, cōvocatis omnibus classibus prolato, decretum fuit, quòd Doctores, quibus examinationes restit, siue inquisitiones principales obediunt, vt appellantur commissæ fuerint, causæ principales relationes esse non possunt, sed eius relatio, alteri in eadem classis, vbi causâ iudicari debet, committenda esset. Hoc autem Curia, vt sumptus lingant, qui alias hoc tempore nimis magni sunt, quodammodo minueret, non addo rigidè, ac strictè obseruatur, vt præterea inquisitione statum nullam esse declarat, si tādā fuisset ab eo, cui antea relatio commissæ esset, sed falsas legitime, & ritè processisset, inquisitionem, falsare, atque eum ab vltiori causæ relatione abstinere iubens, eandem alij deferre solet.

Curia. *Ex decisione eiusdem 66. parte 4. Gerardi Mainardi.*

Nullitates inquisitionum, & reprobationes testium, cumulari possunt. *Cap. XI.*

Post nullitates propositas solent etiam exhiberi reprobationes contra testes in inquisitionibus auditos, quorum nomen, cognomen, domiciliū, conditio, ætas, eorundem productio, & à quoniam prodici fuerint, singulariter iocentur; etiā debent, vt Ordinationis à Francisco primo promulgatæ, ipsi inquisitionis conceptioni, sine rotulo Commissarij inferri. Qui rotulus litigā vni, vel pluribus, contra quos inquisitio facta fuit, & qui instantia sunt, ex vulgari stylo cōciliari cōsumit, antiquam is, qui inquisitionem inpetrauit, eandem recipi postulare queat. Si item in rotulo Commissarij defectus sit,

fit, tum rectè à prædictis litigantibus, si velint, peri potest, vt interim receptio suspendatur, donec de dictis ille repareatur. Vnde postea in dicta Curia haud raro eue nit, vt intra dilationem, proponendis nullitatibus, & reprobationibus concessam, aut alias antequam causa iudicetur, petita receptio ad mitti soleat, saluis contradi ctionibus ad nullitates, arque subleuanonibus, quò ad reprobationes, antequam causa iudicetur. Aliæ Curie inferiores, eo haud videntur, sicut nec vii possunt, sed post ordinarias contumaciam exclusionis, quæ in rem iudicatum transierunt, nihil remediij superest, quàm vt ordinarias vias appellationis siue reclamationis, Corà eodè iudice, si casus ita ferat, recurrant. Per production nem reprobationum in eodem libello cum dictis nulli tatibus, iisdem haud præiudicium fiat, ac si ijs tacite reprobationi objectione renuncietur, veluti excep tionibus oppositis, aut si quis non expectans sententiã maioris, aut præiudicialis gónis, quæ ad le minore trahit, per hæc illi præiudiciũ facere vellet, aut alias pati, & oc casionem præbere, vt ab eo ius seruatus peteretur, du rante controversia præprietatis fundi, de cuius iure, in ter eadem partes disceptatur. Præter quæ enim quòd tale quippiam haud leuiter præsumatur, aut si eueniat reuocationi: vel etiam restitutioni in integrum, per res cripta Principum, obnoxium sit, quibus in casibus præ fertim exorbitantibus, vitium, talis cumulatio nullita tum, & reprobationum nullã aliam ob causam sit, quã vt abbrevientur lites, & eueniant sumptus, interlocu torie, molestæque prolongationes, sub protectione communi, vt ius prius dicatur, perinde arque, in dictis exceptionibus, aut etiam generaliter, prout iuris est.

Post nullitates. *Ex decisione eiusdem 67. parte 4. Gerardi Maiuardi.*

I N S V L T V S.

Statutus puniens insultantem cum armis intelligi tur, etiam si illis visus non fuerit.

Cap. I.

STantum puniens insultantem cum armis, in eo etiam locum habet, qui aggressus est, quamuis arma non extraxerit: Qui enim armati venerunt, et si armis visus non fuerint ad deiciendum, sed deiecerunt, armata vis facta esse videtur, iustitias enim armorum terro r, vt armis deiecit videatur, iuno si arma deposuerit, & de facili reassumere potest, cum armis scisse di citur. sufficit arma, aut baculum habere, vt cum armis attentasse dicatur, quamvis illis visus non fuerit.

Statutum. *Ex resolutione criminali 90. Petri Abathi.*

Aggressus præsumitur facere omnia ad sui de fensionem. Cap. II.

AGgressus, siue primo percussus, semper ad defensionem recipere præsumitur, si in eadem rixa fa ciat: Defensionem igitur probant sufficit, qd aduersarius occidendi, vel verberandi animo contra veniebat. Non solum ex actuali provocacione, sed etiam ex sola præpa ratione ad offendendum, vel aggrediendum, offendere licet: Eo ipso quod probauerim Titium cum cultro contra me venire, defenso probata dicitur. Ne dum aggressorem ad eundem mortem, vel vulnera occide re licet, sed etiam ad personalem iniuriam euadendi. Qui post volens illatum non recedit, animum percu tienti iterum habere præsumitur.

Aggressus. *Ex decisionibus Rota Bononiensis 141. & 142. Casaris Barzj.*

I N T E R D I C T V M.

Exceptio interdicti non repellit ab agendo. Cap. I.

INterdictum à diuinis duntaxat homines separat, & à sacramentorum percceptione, à comunione autè fidelium non separat, quare exceptio interdicti ec clestie ad eum ab agendo non repellit.

Interdictum. *Ex decisione Cappella Tholosana 133. Ioannis Corsery.*

LÆSÆ MAIESTATIS CRIMEN.

Pœna rebellis in secundo capite, non extenditur ad filios. Cap. I.

COmmittere in Maiestatem est dicitur, qui iurisdic tioni, & potestati Imperij suppositus, ab eius iurisdictione se realiter subtrahens, hostis animum assumit, & se Domino suo, vel eius officiali ad uersarium parat, aut cum armatis contra tuitionem vt bis associatur, & Perduelles vocantur. Horum filij in habiles ad successionem facti sunt. Facta declaratione quòd commisit in Cæsarem, eiusque bona publicando, an memorie damnatio virtualiter ex sententia infera tur, verumt est, si in Principis duntaxat personam, aut Rempublicam commiserit, qui se superiores recognouerint, vt ius etiam, qui circa supremi Principis latu existunt, tunc visum est, delinqueris memoriam dam nari non posse, eiusque poenam vsque ad liberos nõ ex tendi, quam obrem hoc casu ad successionem auiæ ma ternæ filium delinquentis habilem declarare, atque ad mittere placuit.

Committere. *Ex decisione Consilij Napolitani 6. Tho mæ Grammatici.*

De eo qui scinit tractatum prodicionis, & non reuelauit. Cap. II.

FRustra reum conaris defendere, quem ad Setenissi mi Ducis hostes, prodicionis tractatum continen tes literas transmisisse eius proprius filius attestatur, & ipse varius in depositione, inimicitia causam contra su preum Principem concepsisse affirmavit, qui literas hostibus detulit, licet criminis participes fuerit: Quia ta men in hoc delicto qualiterque inhabiles admittun tur, & per reuelationem ipsius, inhabilitas, si qua fuerit, sublata censetur, cum et non de extraiudiciali cõfessio ne, sed de tractatu est ipso teste deponat, de difficulte probationis crimine, siletem ad torturam quantò citius inferendam, privilegio dignitatis non obstat, per legi tima indicia constare omnibus in Senatu visum est.

Frustra. *Ex decisione Senatus Pedemontani 79. Olla niani Caccherani.*

Sciens tractatum prodicionis, & non reuelans, qua pœna puniatur. Cap. III.

Prodicionis tractatum, qui sciuerit, & non reuelare, ritualij pœna læsæ maiestatis, si subdixit est, puni endum esse, asserunt, ceteri si tractatum probare po terunt, id intellexerunt, aliàs à delicto imunes esse di cebat, cum nemo tormentis subijcere, neque in vita dis crimine se ponere debeat: sed licet nouissimi hæc secun dā interpretati fuerint, si per viā accusationis procederetur, si verò per viā admonitionis nõ faceret, superiori pœna afficiendus esset: Tutius tamen in iudicando erit ab hac eoi sententia non recedere, vt prodicionē sciens, & non reuelans, altera, citra mortem, arbitaria pœna puniatur.

peniendus sit, quia consentientes, pari quia agentes po-
na, placendos esse, dummodo cooperati fuerint, sanc-
tum est. Sed an singulorum ratio parentes à reuelatione
excolet, sicut multis iure cautum esse videbatur. Cer-
tius tamè visum est, infidelitatem patris, vel filii in Prin-
cipem, vtrumque denunciare teneri, & nisi fecerint, ip-
sius arbitrio, citrà mortem placendos esse, cum etiam
alijs relegationis poenam infigendum esse videatur.

*Proditionis. Ex decisione consilij 80. Othauiani Casce-
yani, & decisione Camera Imperialis 40. par. 5. Ioachimi Dis-
singeri.*

De eode. n. & an habeat locum in omni Principe.
Cap. IV.

AN autem hoc in omni Principe locum habeat;
Alij tantummodum in Imperatore, & Republica
Romana obtinere dicebant; Alij ad quemcumque Prin-
cipem non recognoscere superiore in porrigunt, quò
sententiam Domini Assessores tanquam veniores, &
magis communem approbarent, tametsi plerique vo-
luerint, quòd etiam in Principe superiorem recognos-
centem locum habeat, quam sententiam de consuetudi-
ne seruari dicunt.

*An autem. Ex decisione Camera Imperialis 41. par. 5.
Ioachimi Dissingeri.*

Cap. V.

QUANDO contra Officialem Baronis conspiratur, le-
ge Maiestatis eodem non committitur, imò ne in Ba-
ronem quidem, aut Comitum, vel Ducem. Poena le-
ge Maiestatis non committitur, nisi in offensione Ca-
saris, aut eius Collateralis.

*Quando. Ex decisione Regni Neapolitani 178. Franci-
sci Viani.*

Laesæ Maiestatis an committatur propter delictum in
personam officialis. Cap. VI.

CUM de laesæ Maiestatis agitur, propter offensionem
in officiales, intelligitur de maioribus, quia à latius
Principis existunt. Præsertim si propter odium priuati
extra officij executionem contra alterum officiarium
homicidium committitur: At si in Domini contemp-
tum facerent, quia Principi obedire nollent, tunc rebel-
les dicerentur. Contra consensientem in personam alte-
rius ex consilio Curie Parliamenti, laesæ Maiestatis cri-
men non incurritur.

*Cum de laesæ. Ex decisione Parliamenti Delphinalis 192.
par. 1. Francisci Marci.*

Carceratum eximens, an, & quando teneatur laesæ Ma-
iestatis. Cap. VII.

CUM quis sub custodia satellitum, & in manu, ac po-
testate familiarie existens, carceratus dicatur, atque in
vinculis constitutus, sicut & ille, qui in carceris mansio-
ne degit, & utroque casu Maiestas Principis in ministerio
iustitiæ pariformiter lædatur, nulla differentia esse debet,
an quis & carceribus, vel & manu Curie eximatur: Si quis
igitur iam condemnatum, vel confessum aut convictum,
& sic de proximo capite condemnandum exemerit, le-
ge Iulia Maiestatis, & sic mortis poena tenetur, quò
vis pro quocunque capitali crimine detentus esset. Si quis
autem nondum condemnatum, vel confessum, aut de
crimine cõuictum exemerit, sed simpliciter carceratū,
vel captū, quamuis multum eadem poena teneri aiat, quia
ereptus condemnandus esset, tamè cum aliquò minime
illa poena teneri possit, & huius aduocia, temeritas, ac in-
solentia maiore punitione exigit, opere preceptū est, vt ex-
recto iudicis arbitrio, timore poenæ exemplis ceteri
correcantur. Quamobrem aliqui in taliter exemptes gra-

uiter, vltimi supplicij poena animaduersum est, aliquan-
do traximā, ad tempus, vel in perpetuū, interdū exiliū,
aut pecuniaria cum duobus finis iudicibus, prout iudici
cõuenire visum fuerit, ita vt certus diffinitionis modus,
minimè dari possit videatur. Quod de carceratis dictū,
intelligendū est, etiam de detentis in Palatio, vel domo,
aut alio loco pro carcere à iudice assignato, nam carcer
est omnis locus, à quo ad libitū voluntatis suæ quis re-
cedere non potest. Quæ in eximentem dicta sunt, etiam
procedunt in fautore, instigator, auxiliatore, vel consul-
tore, aut alias fugā cauente, nam & eisdem modo
tenetur, & puniendus est. Ideo cõdennatus ad trineces,
opera ad artipicidam fugam ferens, accomodando ei
linas, malleos, scalptra, vel alia instrumenta ferrea, vlti-
mi supplicij poena condemnandus est, aut mitius age-
do, eadem trinecem poena, vel perpetua, vel tēporali,
qua fignitū alitū, & condemnati reperiebantur.

*Cum quis. Ex resolutione criminali 8. Petri Caballi, &
decisione Regni Neapolitani 92. Francisci Viani.*

Laesæ Maiestatis teneat eximentes carceratos, aut fuga
auxilium dantes, vigore bullæ. Cap. VIII.

ET si delictum ignoraretur, propter quod de ordine
sacrae consilii A. in carceribus detineretur, cū ta-
men inde aufugisset, fractura vnus offij carceris subse-
quuta, pro qua Pasqualis forbes inueniret, & ad cam
occultandā, atque palliandā, quandam scalam scaphis su-
niculorū, & gradibus ligneis fabricauerit, ibi sitiado, ex
quo optabatur in hominum opinionem venire A. ausu-
gisse, ne villo vnquam tempore appareret, per offiū sibi
aperitum consilio aufugisse. Commentariensis igitur,
& Pasqualis pecunia, & promissionibus corrupti, diste
fuge cū prædictis cautelis, inuentionibus, atque compi-
cibus operam nauauerint. Ideo intrare Bullam Sixti V.
eisdem maiestatis reos factos esse, certum est, per quā di-
sponitur contra effractores carcerū, aut alterius cuius-
cūque custodiæ, item cõtra quocumque modo violare ten-
tantes, siue ad hoc homines, vel arma, aliae ministran-
tes, aut cõsiliū, vel fauorem palam, vel in occulto per-
se, vel alium, siue alios, quocumque modo, etiam extra ter-
ritoria, iurisdictionis, & domos proprias disposuerint,
seu præstare permiserint. Propter quam dispositionem
etiam in hanc sententiam aliquando itum est, quòd ex
mens de manibus satellitum debitorem captum ad in-
stantiam creditoris, poena mortis, & laesæ Maiestatis pu-
niendus est.

*Et si delictum. Ex decisione Rota Marchia 104. M.
Antonij de Amatis.*

Eximens carceratum, si reponat in carceres, an po-
niendus. Cap. IX.

SED an talis poena mitiganda sit, si opera eiusdem vi
eximentis in manibus Curie repositus fuerit? Illa
bullæ etiam affectum punit, dum exprimit, etiā si viola-
re tentauerit, sed iudex lege clementior esse non debet.
Per indulgentiā criminis, iteratò flagitia cõmittēdi oc-
casio datur. Cū Papa per suam legē aliter iudiciū faci-
latē sustulerit, adeo ad ipsum recursum haberi opus est.

*Se an talis. Ex decisione consilij 103. M. Antonij de
Amatis.*

De poena legis laesæ Maiestatis non extendenda.
Cap. X.

POENA legis quicquid non habet locum, nisi in crimi-
ne laesæ Maiestatis in primo capite, videlicet quādo
contra Imperatorem, vel eius Collaterales committitur,
secus dicendum est in alijs capitibus dicti criminis, quia
in correctionis, & odiosis extētio faciendā nō est, præter
tim respectu filiorum, & propterea cõsumum est, quòd
filius dotem matris suæ petere non impeditur, licet eius
mater

marer virum interfici iusserat, qui dominus absque iuribus In perij civitatis Fauentine existerat, quia non summus in crimine lese maiestatis in primo capite.

Pœna. Ex decisione Rotæ Romanæ 295. parte 1. Pauli Aemilij Verali.

Filii continentur sub pœna legis quisquis.
Cap. XL.

Fœminæ plebuntur pœna lese maiestatis, sicut & filij masculi, quoniam læsæ punit filios tanquam ex infecto patris sanguine provenientes. Macula patris est in filiis, & descendendis, qui non diligunt, quem pater odit, & in quem deliquit, ideo neque pater ex rebellionem filij, neque frater ex rebellionem fratris tenetur. Quamquam semina sexus miseratione legitimam tantum in bonis materiam habeant, sed institutione hereditatis priuata remanent. In crimine lese maiestatis diuina tam semine, quam masculi incapaces sunt, & ideo Imperator Federicus in constitutione contra rebelles disposuit, vt liberi delinquentes ex hereditatione damnentur, quorum appellatio etiam sceminas contineri, certum est. Et Imperatores antiqui, post quàm de bonis damnatorum disposuerunt, quod ad filias hæc verba subiecerunt, excepta sola maiestatis questione, quâ si quis sacrilego animo assumperit iussu pœnam ad suos etiam posteris transmittit, sed verbum posteris, etiam filias comprehendit. Hæc sententia certior vix est, atque communiter inter eos, qui verè questionem disputant.

Fœminæ. Ex decisione Collegij Pisani 56. Doctoris Martæ.

LENOCINIUM.

Leno quis sit, & quomodo puniatur. Cap. I.

Lenocinium, facere non minus est, quam corpore questum exerceere, imò maius est, cū duo delicta, alterum in se, alterum in alijs cōmittantur, propterea tanquam crimen horrendum legis oboliū est, propterea mortis pœna pro eo imponi solitum erat, quæ pœna de consuetudine non seruatur, sed lenones, vel mixti sustingantur, vel alior, iudicis arbitrio, citrà mortem puniuntur, aliquando relegantur ad tempus, vel exulant. Vbi lenocinium committens esset maritus, pater, aut frater prostituta mulieris, fortè iuris cōmunis poena obierunda esset, quia multis in multis locis ex consuetudine non imponatur, in Alemania lenones vxorum infidèles Afino verà facie per totam ciuitatem turpiter circumducuntur, acclamantibus sequentibus, ita lenonibus fit, quod Parisiis etiam fit vxore Afino trahente: Neque iniquum etiam videri debet, filij masculi etiam ad truces condemnentur ad tempus, scemine etiam iustigentur, & amplius relegatione, exilio, siue carcere ad tempus detinentur, prout casus exigit. Est autem leno, qui quatuordecim mulieres prostituat, siue principaliter, & ex professu hoc negocium gerat, siue alterius negociationis occasione utatur, vt si caupo fuerit, vel stabularius, atque mulieres tales ministrantes habuerit, & occasione ministerij quæstum facientes, siue balneario fuerit, & in balneis ad custodienda vestimenta, conductas habeat mulieres hoc genus obseruantes: Necessè est autè, p tale crimen facere consueuerit, & sic vt ad minus per duas vices deliquerit, at si propria vxoris lenocinij, vnicus actus fufficit. Lenocinium attentatum pro moru iudicij puniendum est.

Lenocinium. Ex resolutione criminali 171. Petri Caballij, ex decisione Consilij Catholici 15. Ludouici Peguera, ex decisione Regni Neapolitani 183. Francisci Pinij.

Maritus in quibus casibus de lenocinio puniatur.

Cap. II.

Cum quis vxorem suam delinquere patitur, non ob quæstum, sed ob nimiam negligentiam, vel quamcumque patientiam, aut nimiam credulitatem, hic casus extra legem est, & licet maritus sit in culpa, non tamen est in dolo, qui ad puniendum lenocinium requiritur, ideo si aliter apparebit, quod maritus vxorē delinquere patiebatur, & ad hoc ipsam inducebat, licet quæstum non fecerit, nihilominus de lenocinio puniendus est, quia plus est inducere vxorē ad adulterium, ipsamque pati adulterari, ac permittere, quod vxorem in adulterio deprehendere, & retinere. Is igitur, qui in adulterio deprehensam retinuerit, & non dimiserit, pro lenone habendus est. In pari quoque causâ sunt illi, qui mulieres adulterij damnatas, scilicet in vxores duxerint, aut reduxerint, nam & illi ex causâ lenocinij puniendi sunt.

Cum quis. Ex decisione Consilij Catholici 15. Ludouici Peguera.

Matres propter paupertatem, non puniuntur de lenocinio. Cap. III.

Vbicumque matres ob inopiam, paupertatemque filias dotare, atque maritis nupti tradere non valeant, illas prostituendo, tradendoque ad fornicandum, & carnaliter cognoscendum, pro vitæ sustentatione, per Regni Constitutionem, puniri non possent, & ita Regia Audientia iudicauit, propter quam legem teamporalis tantum poena emittatur, sed mortaliter peccant.

Vbicumque. Ex decisione Regni Neapolitani 454. Francisci Pinij.

M O R S.

Regula cancellariæ de notitia obitus an procedat in vacatione per resignationem.

Cap. I.

Regula, quod prouisiones per obitum non valeant, nisi post obitum, & ante datam prouisionis tantum tempus fluxerit, vt interim vacationes verisimiliter ad notitiam Pape peruenire possint, de locis, in quibus persone decesserint, locum non habet, si quis per obitum impetrauerit, sed veni per resignationem vacent, & extendi non debet: si hodie vnus obtiner per resignationem sibi prouideri, qui pridie obiit in loco, ita & Romani Curia distanti, quod insperata possibilitate verisimilis notitia haberi non potuerit, scilicet videbatur, quia quāvis clausula generalis, alio quouis modo vacet, etiam per obitum, & quenuis alium vacandi modum continet, tamen, quia non datur alia vacatio, quam per obitum, obstat regula, non attento quod resignationis modo expressio fit per resignationem, ex quo re vacat per obitum, & in tali vacatione tantum prouision verificatur, in qua regula loquitur, seu modo expressio, seu per generalia verba continetur.

Regula. Ex decisione Rotæ Romanæ 29. super Regulis Guilielmi Cassadori.

An regula habeat locum in prouisione per cessionem commuendam. Cap. II.

Per obitum Regni cessatur commenda cuiusdam beneficii, & dabatur de ista regula, atque dubitatur, vt in tali vacatione procederet, & negariis vterior videbatur, ex quo non vacat per obitum, sed cessante cōmenda, eo modo quo prius, que opinio apud Dños de Parco in Cancellaria obferuatur. Sed Rota inclinabat pro affirmatiua, quasi mens regule, & isti casus cōplectatur. Oimoda rō est euitanda fraudis, atque ambitionis

I 2 eorum

etiam tollenda, qui in infirmitatibus Curiores ad Papam mittunt, vel alijs de infirmitate certificat, quæ ita in cessatione commendæ verificatur, sicut in vacatione per ubitum. licet resolutio capta non fuerit. Verum regula de resignantibus infirmis, etiam infra viginti dies ex eadem infirmitate decedentibus, in eo qui cedit Commendæ locum habet, atque ita resolutum est.

Per obitum. *Ex decisione eiusdem 30 super regulis Gaglielmi Cassadori.*

Mors quomodo probatur. Cap. III.

Mors eius, qui in lōginoquo decessit, per publicam vocem, & famam probatur, quæ si in beneficii loco existat, & ordinarius infra sex menses non provideat, facultas conferendi denoluitur.

Mors eius. *Ex decisione eiusdem 520. parte 2. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. IV.

Aliquando fama, quæ ab vno oritur, potens non est, quamobrem si neque frater, neque alij coniuncti luctum de illo fecerunt, ordinarius non esse mortuum credere potuit.

Aliquando. *Ex decisione eiusdem 143. parte 3. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. V.

Contra Ludonicum ageretur, ideo ex confessione eius in supplicatione impetrata de Iulij obitu constare visum est, quæ supplicatio per eum impetrata præsumitur, cum eius fauorem concerneret, atque eiusdem expensis obtenta est. Quomodo per procuratorem impetrata fuisset, tamen reuocare non poterat, cum omnia per illum gesta, atque gerenda ratificauerit, & cum confessio de eiusdem mandato dato facto intelligitur, illam, tanquam erroneam reuocare non potuit. Enā per testes probari visum est, quia duo Iulij reditū probant ante mensem Septembris, & per alios probatur, quod post reditum publica vox & fama mortis Iulij extitit, ut quoniam natus de longinquo probatur. Et quoniam alter ex testibus ante mensem Septembris deponeret, quia tamen singularitas obstat non erat, sufficere visum est, quod ante mensem Septembris Iacobus redierit, & ita si per singulas probationum species probari dicitur, multo fortius coniungendo supplicationem cum testibus.

Contra. *Ex decisione eiusdem 171. parte 3. Iacobi Putei.*

De eodem. Cap. VI.

Si duo testes, obitus annum probent, & duo alij mensem, obitus satis clare probatus dicitur, iuncti simul ofusum dicitur, ut annus, & mensis certus probetur.

Si duo. *Ex decisione eiusdem 3 de probationibus Martelli Crescentij.*

Mors quando probatur ad effectum vacationis beneficii, & ad effectum reservationis.

Cap. VII.

Ad effectum vacationis obitus per testes de fama deponentes probatur, cum de modico præiudicio agatur, nam si ille viuit, cum primū venerit beneficium recuperare poterit. Sed ad effectum reservationis, ut quia beneficium tanquam vacans in mense Apostolico, sit reservatum, semiplena probatio per famam, non sufficit, sed concludens requiritur, quia de ordinarij præiudicio agitur, aut alterius ad se beneficii collatione pertinere prætendunt. Tempus obitus hoc est mensis Apostolicus est fundamentum impetrantis, & ideo plene probare debet.

Ad effectum. *Ex decisione eiusdem 46. parte 2. in Nouissimis Cautiij.*

Etiam quod ad effectum reservationis, si mors in mari congerit, per famam probari sufficere, visum est, in his enim, quæ difficultatis probationis sunt, sola fama plenam probationem facit. Mors in mari difficultatis probationis est, cum etiam per eos, qui non interfuerint, probari possit. Et ita conclusum est.

Etiam. *Ex decisione eiusdem 53. parte 2. in Nouissimis Cautiij.*

De eodem. Cap. IX.

Contra dubitatur, an ad probandum obitū de mense Nouembris, quod ad effectum reservationis, sufficeret probatio per famam publicam ex quatuor testibus, atque duobus de auditu, ac literis missiis, simul cum sententia in partibus lata, quæ vna cum processu producta est, & cum aliquibus alijs adnuntiis. Domini resolverunt sufficere, cum præsupponerent difficultatis probationis existere. Sed dixerunt, quod hoc casu fama plenè, atque legitime probata esse debet, atque ante litem motam, de alijs nulla ratio habita est, quoniam personam concernebant, non autem mentem de quo agitur.

Cum dubitaretur. *Ex decisione eiusdem 666. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Palesi.*

Conualecens præsumitur mortuus ex prima infirmitate. Cap. X.

Victoriam ex causa partus obisse conclusum est, nā cum antea benè se haberet, & post partum semper malè, & manifestè liqueat de causa infirmitatis, quia in alijs perperis multo plus purgare consequitur, quo factum est, ut semper totius corporis dolores passa fuisset, quodque genus, manus, & crura eidem in mœstia fuissent, quæ in alijs pati non consuevit, & ideo illæ in propinquas exortæ fuere, coagulatio lactis, & alia, manifestè appareat ex dicta infirmitate obisse, quia mortalitas causæ euentus docuit. Nec verè probatur, quod conualecens non integraliter sanus redditus est, sed cum baculo ambulare visus est, tunc ex eadem causa obisse præsumitur, nisi contrarium probetur. Recidua breui superueniens, ex prima causa præsumitur. Neque facit, quod nisi de domo exiisset, morbi reliquæ curari possissent, quia causa prima præponderans culpe, & aduersarij contrarium probare debet. Cumque materia arbitraria existat, has circumstantias sufficere indicari, sed quia probatio probationem non excludit, si aduersarij probare volunt, admittendi sunt.

Victoriam. *Ex decisione eiusdem 701. parte 1. in Nouissimis Aldobrandini.*

Cap. XI.

Robata morte eius, cui submissio pupillaris facta est, in ætate pupillari mortuus esse præsumitur. Probata. *Ex decisione eiusdem 491. parte 2. Iacobi Putei.*

Filius impubes ante matrem decessisse præsumitur. Cap. XII.

Contra mater Ioannis impuberis à patre hæredis facti, atque ipse impubes eadē die simul interfecit fuisset, & non constaret, quis prius decessisset, iuxta iuris præsumptionem dicendum videbatur eum, qui debitor est, prius decessisse, quod obrem prius filij necatus esse

esse intelligimus, donec igitur altera probatio fiat, aliter iudicari non potest, & ita fiduciaria possessio iuxta prædictam inris præsumptionē, matri, vel eius hæredibus adjudicanda est, alter res exitum suum habitura nō esset. Aliquando autem Curia Parisiensis propter alias præsumptiones contrarium iudicavit.

Cum mater. *Ex decisione Cappella Tholosana 83. par. 3. Gerardi Maynardi.*

De probatione mortis. Cap. XIII.

Mortis probatio difficilis est, quoniam priuatiua, ideo & negatiua existit, sed quia loco, & tempore coarctata est, ideo probabilis est: Vbi agitur de actu maximi præiudicii verè probanda est, in criminalibus exactissimis probationibus opus est, & vbi agitur de recenti plene probanda est. Si de modico ageretur, per famam sufficit.

Mortis. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 183. par. 2. Francisci Marci.*

De eodem. Cap. XIV.

IS qui morte se fundat, quia iuris præsumptionem contrariam habet, probare debet, sicut etiam qui se fundat in vita. Quando de rebus maximi præiudicii agitur, & sumus in facto de recenti, atque in loco propinquo, tunc per nuncium probanda est. Si tractetur de opulenta hereditate, aut alienius status successione, sola mortis probatio per famam non sufficit. Item si tractetur aliquem violentem mortuum esse, tunc exploratissimis probationibus fieri oportet, aut per officia-rium relationem, qui ex iudicis commissione, de delicto notitiam habentis, ad interemptum cadaver accesserunt, atque ita reuulerit, prout vultu obferuauit, aut per testium clarissimas depositiones, vbi agitur de pleno præiudicio, ibi plenissimæ probationes esse debent. In causis pecuniarijs, vbi in antiquis versamur, etiam si maximi momenti, ac præiudicii essent, per famam probari poterit; Ant si probaretur militem bellum intrasse, & postea non reperiit. Vbi de tabularum apertura agitur, mors per famam probari constituit. Cum de aliquo præiudicio agitur, Nec solum per famam plene probatam, sed per vnum testem de visu probatur, cōcludenter factum esse placuit, testis singularis de visu mortui præiudiciu non vitæ cessare facit. Per libros Rectorum ecclesiarum mortem probari visum est, in quibus mors sepulchorum in eorum ecclesijs describuntur, vbi de modico præiudicio agitur huiusmodi libri propter consuetudinem probant.

Is qui. *Ex decisione Rota Persina 12. Iosephi Ludonici, & decisione Senatus Burdegalesis 288. Nicolai Boerij.*

De probanda morte militis, vel vagabundi.

Cap. XV.

Si quis bellum ingredi visus fuerit, & non exire, & quinquennium lapsum fuerit, quo domum nō redierit mortuus præsumitur. Hoc probato ad eius hereditatem admitti potest: Nam & huic actui per restitutionem mederi poterit, vxor autem semper certum mortis viti nuncium expectare debet, quia si postea prius reuenteretur, intactam vxorem recuperare non posset. Aliquando obitus eius probatus dicitur, qui per orbem vagari cepisset, & post quinquennium de eius morte dubitanti congerit.

Si quis bellū. *Ex decisione eiusdem 30. Iosephi Ludonici.*

De eodem. Cap. XVI.

Cum in insulam Ciperi profectus esset, vbi maxima hominum multitudo decessit, & abinde citra per

octo annos, & ultra nunquā de eo notitia habita fuit, ideo mortuus esse præsumitur, cuiusque hereditas adiri posse placuit: Locus belli periculosus est, in quo homines non nascuntur. Longa, siue pedestris, siue per mare peregrinatio, mortis periculum ita suadet, vt statum sit, testes de istis ad perpetuam rei memoriā examinari posse propter periculum, & mortis timorem, quoniam ob locorum distantiam, temporis diuturnitatem, & incommoda multa, illos domum non esse reuerfuros verisimile est. Sola mortis probatio per famam, ad apertam tabularum ad immisionem in positionem hæreditatis alicuius sufficit; Præsertim si propinquorum æstus accesserit, atque opinio, eum pro mortuo habentium, atque signa lugubria gerentium. Raro, vel nunquā accidit, vt quis viuat, & per multorum auroreum spūti ignoretur, in qua mundi parte existat, quin de eo notitia aliqua habeatur.

Cura in insulam. *Ex decisione Rota Lucensis 44. Hieronymi Maynarij.*

Mors non probatur per productionem testamenti.

Cap. XVII.

EX simplici productione testamenti, mortem non probari certius est, atque ita pluries iudicatum fuit: Nam testamentum nuncupatiuum testibus notū, Notarius extrahere, atque hæredi consignare, prohiberi non potest, cum ex traditione illius, etiam abique iussu iudicis, dispositioni testatoris nequaquam contrarietur, quoniam eiusdem voluntas, etiam testibus in testamento adhibitis innouit, qui optimè mentem, atque in testamento cōtenta nouerint, & nisi testator ante eius mortem publicari voluisset, solemniter, & in scriptis testatus esset. Si per productionem testamenti nuncupatiui mors probaretur, heres testes in iudicio ob id examini faciens, mors etiam probata esset, quod valde ridiculum est. Aliquando Notarius per edictum de tabulis exhibendis cogi potest, & si iudici constituerit, vel per vnum testem, vel per semiplemam aliam probationem, aut aliam præsumptionem de ipsius testatoris morte, testamentum hæredi exhiberi, mandare poterit, & si postea produceretur mors probata dicitur. Si testamentum absque mandato iudicis extractum esset, & heres aliquos testes de fama mortis ipsius testatoris examinari fecisset, aut vnum de visu, vel præsumptiue, quia consanguinei luctum fecerint, mors ad hunc effectum probata dicitur.

Ex simplici. *Ex decisione Rota Lucensis 49. Iosephi Ludonici.*

Obitus in mense relemato ex quibus non probatur. Cap. XVIII.

Narratiua brevis Papæ, quæ obtinuit de mense Nouembris, non sufficit ad probandum obitum in mense relemato, quoniam Papanque factum proprium narrat, neque coram se factum. Neque verba narratiua sententiæ fidem faciunt, præsertim in tercij præiudicio, & Rota sententijs in partibus laijs, non multum tribuere solet, nisi in consensu istis iustificetur.

Narratiua. *Ex decisione Rota Romana 498. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Paleoti.*

Mors civilis quando equiparetur naturali in fidei commissis. Cap. XIX.

IN resolutione supremæ Curie Tholosanæ bonorū confiscatio dationes perennes ad triennes conuatur, & cum damnatio perpetua ad triennes in locum damnationis antiquæ in metallū si flecti fuerit, aut simile opus publicū, per quam ferri poenæ efficiebatur,

& pro mortuis naturaliter habebantur, ideo accedente confiscatione mortis naturalis locum facit: Et propterea indicatum est, quod parem vim habent hæc mortis in fideicommissis cum naturali.

In refectione. *Ex decisione Cappella Tholosane 81. parte 5. Gerardii Mainardi.*

Cadavera sepulta non sunt tradenda pro anothomia.
Cap. X X.

Cadavera mortuorum sepulta non aliter extrahenda esse, atque tradenda pro anothomia fienda, visum est, nam & antiqui ossa mortuorum detineri, aut viciari prohibuerunt, postea Pontifices decreuerunt in loco facrum, & sic in cimiterio sepelienda esse, neque debere spoliari, percuri, vel lacerari, & contrasacientes puniri, ac si reliquias spoliasset, sacrilegiumque committeret. Corpus autem penale, nimirum eius, qui propter demerita suspenditur, honore publica utilitatis posse medicis tradi pro anothomia fienda, de consuetudine introductum est, quamvis de iure cautum non sit, quoniam hoc corpus, abique iudicis licentia amoveri non potest, ne bonum iustitiae contemni videatur, quamvis ne Palatus quidem sepeliendi licentiam denegavit.

Cadavera. *Ex decisione Fori Fuzzanensis 13. parte 5. Borgini Canaleani.*

O F F E N S I O.

Statutum contra offendendum in domo propria, quos comprehendat. Cap. I.

Quoniam vnicuique domus sua, tutissimum refugium, & receptaculum esse debet, mirum non est, si statuta in quam pluribus iudi partibus facta sunt, gratiorem iniuriarum existimantia, si in domo propria facta fuerint, atque ideo maleficio commissi poenam duplicent: sed certe dum hoc statutum loquuntur de domo, id est de edificio ordinato ad habitandum, in quo seipsum quis, & familiam recipit, locum non habere visum est, in quo quis neque cum familia, neque omnibus diebus moratur, non igitur in statione apotheca, siue taberna obtinet, nisi hæc libitus propriam domum extiterint, aut partes domus fuerint. Statutum duplicans poenam offendendi in palatio potestatis, etiam in percutiente in confinis locum habet. Idem in portico, si est affixa domui.

Quoniam. *Ex resolutione criminali 13. Petri Cabelli.*

Promissioni de non offendendo an censetur contrahentum per offensionem factam in personam primo offendentis.

Cap. II.

Illa promissio de non offendendo non comprehendit offensam ex superuenienti discordia ergo licet fratres ita pro se ipsis, & eorum familia sub poena promississimæ, cum Elisabeth alterius vxor, ab Agata alterius vxore iniuriis verbis pulsata esset, eademque die ipsa Agata ab Elisabeth baculo pulsata, ac pluribus vulneribus affecta esset, non propterea in poenam incidisse visum est, iusta causa dicitur, per quam ad indignationem quis prouocatur, atque prouocans puniendus esset, quæ etiam à poena cõuentionali exculat: Cum quis alterum non offendere promissit, intelligitur, nisi iusta causa hoc faciat. Verba contractus intelliguntur, rebus ita se habentibus, atque altero fidei lenante, propter culpam igitur alterius partis, poena apposta non committitur. Aliud est allegare offensam ex noua causa processisse, vt quia partes ex causa de nouo superueniente, venerunt ad rixam, & hoc, etiam iure commu-

ni inspecto, satis est ad poenam pacis ruptæ cuitandam, aliud est quod promissio ista per alteram partem prius rupta fuerit, & tunc secundo offendens, non tenetur, in secundo casu noua causa proprie allegari non dicitur, sed sibi de iure offendere leuissit: Offensus ne dum potest imponere offendere, sed etiam poenam à primo offendente petere. Clausula tamen manente pacto, qui si dem non ieruat nullo modo prodest, etiam si additum fuerit, quod toties committatur poena, quoties contrahentum fuerit. Neque primo offendens ex contractu agere poterit, quem prius ipse rupit, neque fidei, cui pars poenæ stipulata fuerat, nam fidei non potest, si pars aduerbia non potuit. Neque Agatam ex intervallo positam esse, dici potest, nam incontinenti fieri dicitur, quod commodè fieri potest: Illa verba iniuriarum in ecclesia contra Elisabetham prolata sunt, cum primum Agatha ad domum redibat, vapulantis, si ad extraneos actus deuocum non erat, adhuc calor iracundia durabat, ergo non animo deliberato, sed in rixa fecisse dicitur. Item incontinenti fieri dicitur, quod eadem die fit, vel saltem pluribus consideratis, ad iudicis arbitrium remissum est.

Illà promissio. *Ex decisione Rota Bononiensis 13. 2. Caroli Barzj.*

Offendens partem lite pendente, ex causa litis secisse præsumitur. Cap. III.

Verba constitutionis Alexandrinæ sunt, quod offendentes procuratores, aut principales ex causa litis, omnes ius amittunt, quod habent in causa, & cum Ludouicus Sulpitium colligantem vulnerauerit, tempore, quo lis in Curia vigeat, ex causa litis præsumi secisse, conclusum est. Etiam extra Curiam offensio facta esset, ipsam constitutionem locum habere, pluries resolutum est.

Verba. *Ex decisione Rota Romana 639. parte 1. in Nouissimis Vicecomitis.*

Minas, & iniuriarum faciens aduersario ex causa litis, perdit causam. Cap. IV.

Propter minas, & iniuriarum per Marcum Iacobum illatas, bullam Alexandri intrare, conclusum est. Quis probari placuit, tum ex Marci confessione in supplicatione, per hæc verba facta, si quæris mihi auferre panem, & ego cor tibi etiam, cum multis alijs iniuriis verbis, tum ex quærela Iacobi, qui eadem verba scripsit, atque ex testibus huiusmodi minas, atque iniurias probantibus, item conclusum est huiusmodi minas, atque iniurias ex causa litis super molendino, de quo agebatur, dictas esse.

Propter minas. *Ex decisione eiusdem 166. parte 2. in Nouissimis Cantuicj.*

Bulla Alexandrina contra offendentes colligantes quando liget extra Curiam. Cap. V.

Vt sit locus Bullæ Alexandrinæ, offensionem factâ fuisse sufficit, quia eo ipso ex causa litis facta præsumitur, hanc igitur qualitate probari non oportuit: & licet illa circa occasione offensiones litium factas, extra Curiam non liget, tamen quia bandimenta adfunt, in quibus omnes prece in illa bulla comprehensæ contra litis occasione offendentes dantur, ideo & ipsi constitutioni locus esse debet. Cumque statuta à Legatis de latere facta fuerint, quævis antiqua durat, & Legatione finita, obseruanda sunt. Apparet etiam de confirmatione omnium Proclamarum per antecessores factorum, per quam licet ius nouum non inducatur, vetus ius confirmatur.

Vt sit. *Ex decisione Rota Marchia 34. Stephani Gratiæ.*

PARRI.

PARRICIDIVM.

Parricidij poena quæ sit, & quando ex causâ minoranda. Cap. I.

Licet filius patris uxorem adulterando, filij privilegium amittat, & propterea illum occidens a parricidij poena excusetur, non tamen delictum hoc in totum impunitum remanere debet, quoniam si licet accusare debuit, non autem occidere. Alia igitur minor poena plectendus est, & propterea deportatione dignus est. Quid si non incontinenti, sed ex intervallo occiderit, idem dicendum est, Nam si incontinenti fecisset, quia filius, qui privilegium amittit, ut extraneus reputatur, totaliter impunitus euaderet. Quando pater occidit filium, vel e contra, propter unam ex illis causis, quibus exhereditatio fieri potuisset, parricidij poena cessat, atque arbitraria subintrat, in cuius locum arbitraria succedit. In locum illius antiquæ poenæ parricidij, de cõsuetudine damnantur, ut ad caudam equi, aut quodvis vehiculorum genus affixæ, erantque vimineis insidentes, aut afferti, ita de decrochi ad suppositi locum pertrahantur, ubi decollentur, & corpus truncatum Rotæ in altis erigende affigatur. Quid si res, aut ratio postuler, ut his poenis aliquid propter enormitatem adiiciendi foret, hoc totum in iudicis arbitrio situm sit.

Licet filius. *Ex resolutione criminali 15. Petri Caballi.*

Uxor consules, & consensient neci viri, tenetur de parricidio, & morte poenitur.

Cap. II.

Etiam inter coniuges cadit parricidium, propterea frustra Antonia excusationem opposuit, quod illa verba, perisse, quod facere cogitasset, interficendi vitum meum si tibi videbatur, potius sonant in consilium, quâ in mandatum, Nam, & in crimine parricidij, confoci, & non reuelantes, puniuntur, item ipsum consilium aui ci sui gratia datum donat ut non fuit, sed ipsius met uxoris consensum, ut marito occiso, filius fornicaretur, atque eum illo matrimonium contrahere attentaret: Neque consilium dari debet super actu, qui punibilis est, & cum absque consilio, & consensu, reus delictum perpetratur non fuisset, consilior eadem poena, qua principalis puniendus est, & propterea ad mortem condemnata est.

Etiam. *Ex decisione Consilij Cathalanæ. 83. Ludonici Peguera.*

P A X.

Constitutio fraetæ pacis quos casus comprehendat.

Cap. I.

Quando narratur pacem publicam per receptatorem fraetam esse, processus decerni possunt non ex ista narratione, sed ex deductione, quod viatorum hospitio, domo, & mensa exeperit, & foverit, atque ita narratur, ut pacis fractorẽ no torum esse ostendatur. Hoc enim casu ex Ordinatione prosumitur, quomodo actori, & accusare volenti procedendum sit, atque ita sub ipsâ Constitutione Receptatores comprehenduntur, ut crimen pro notorio narratur, nimirum quod reus scienter, eum, quem hospitio, mensa que exeperit, ac foverit pacis violatorẽ fuisse. Neque hic, pater, filius, agnati, vel cognati excipiunt, si modo participes criminis fuisse, vel scientiam habuisse narratur, atque probetur, quo casu pater receptatorem filium, vel e contra, non excusatur. Similiter & Diffida-

tionis casus hic comprehenditur, licet non simpliciter narratis stet, sed ad obviandos processus requiratur, ut diffidatio aliquo documento probetur. Quando vidualia denegantur, & hic casus ad constitutionem fraetæ pacis pertinet, & hic etiam, ut in diffidatione aliqua lis probatio requiratur, ut processus decerni possint.

Quando. *Ex decisione Rotæ Spirense 141. parte 1. Gasparis Guglielmi.*

De eodem. Cap. II.

Si proposita pacis violatio in effectum perducitur non potuit, propter facti impedimentum, quo violator impeditus fuit, ita ut perficere non valuerit, tunc conatus, volũtas, & propositum pacem frangere violentius consideranda sunt, atque in supplicatione, coadunatio hominum, ac reliqua fraetæ pacis requisiti, ut vis armata, dolusque ex proposito narranda sunt, ex primo effectum, ob superuenientes impedimenta. Solomodo subsecutum non esse: & tunc constitutioni locus est propter conatum, sed poena iudicis arbitrio moderari potest.

Si proposita. *Ex decisione eiusdem 142. parte 1. Gasparis Guglielmi.*

Libellus in causâ fraetæ pacis prius dandus est.

Cap. III.

In citationibus fraetæ pacis, reus ad camerale iudicium certo in termino comparendi perem prore citatur ad videndum, & audiendum se in poenas fraetæ pacis Cæsari, & Imperialis banni incidisse, iure per sententiam declarari, vel causas relevantes, quare id fieri non debeat opponendum. Et licet tenor emanati processus in nuere videatur, non adlorem ad libelli oblationem, sed reum ad productionem legitimam exceptionum, ac neri, tamẽ de usu, ac stylo cameræ obtinuit, quod actor primo in termino libellum exhibere teneatur, & ita Constitutio approbat.

In citationibus. *Ex decisione eiusdem 133. parte. 1. Gasparis Guglielmi.*

Constitutio fraetæ pacis, & per coadunationem hominum, & per pauciores verificatur.

Cap. IV.

Cum constitutio fraetæ pacis coadunationem hominum requiratur, conclusum est duos, vel tres in coadunatione contineri, sicut, & collegium roẽ dicitur, in quo tres saltem inveniuntur, & familie appellatione tres continentur. Licet ex ipso Constitutionis tenore, plures, quâ tres exigi videantur, quia hic numerus constitutus valde imbecillus est, quâ in per eum quis debellari, obfisione cingi, aut ars, vel pagus vastari possit, tamen quia additur spoliare, manu armata capere &c. in tribus, vel duobus etiam, maximẽ si præter expectationem, & ex improviso, alieno tempore, & per insidias tale quid fiat, verificari poterit: Et ita Domini Camerales existimant, quantum certus numerus statui non possit, cum & ipsa constitutio in genere disponendo, & plures, & pauciores comprehendat, Tamen & per duos, tres, vel quatuor pacem publicam frangi posse. Vbi igitur vis publica, & armata narratur, ibi coadunationem requirunt, idque ex facti circumstantia, iudicis arbitrio determinandum est. Aliud tamen putant esse delinquere in constitutionem pacis publicæ, & aliud vis publica, & armata turbare, vel pacem frangere, hoc casu coadunatio requiritur, illo minus, si nimirum per plures, vel pauciores in legum constitutionem peccetur, ut sit per receptatores, diffidatores, vidualia negantes, & similes casus, in quibus, & si nulla vis exterior appareat, tamen,

tamen, quia in constitutionem peccat, eodem iure censetur.

Cum constitutio. *Ex decisione eiusdem 124. parte. 1. Gasparis Guglielmi.*

Cap. V.

In supplicatione super constitutione fracta pacis si nulli supplicari non potuit, pro mandato de relaxando arrepto, quoniam iniqui processus sui natura, & secundum requisita inter se differentes coniungendi sunt. Maxime quod ei procedit, si contra diuersas personas processus petantur.

In supplicatione. *Ex decisione eiusdem 179. parte. 1. Gasparis Guglielmi.*

Requisita processus super fracta pace quot sint.

Cap. VI.

V hac actio super fracta pace, quae ex Constitutionibus Imperii competit, insituantur, tria requiruntur, vis publica atrox, quae repelli non possit, Vis armata, quae sit coactilis, & coadunatio hominibus, (Arma autem omnia dicuntur, per quae nocetur, non tantum gladii, hastae, & frameae, verum etiam fustes, & lapides, & armatos eos intelligimus, qui tela habent, vel quid aliud, quod nocere possint). Requiritur etiam dolus malus, vim publicam, & armata, dolo malo, ex proposito, & destina- ta uoluntate offendendi, praecedente consilio, de industria, & data opera factam esse: Hac requisita in libello inferre, & postea si negentur probare tenetur, sed hodie dolum praesumptiuè probare sufficit, videlicet si vis publica, coadunatio hominum, manus armata, incendium, uisio territorij alieni, atque similia appareant. Evidentes praesumptiones legitimarum probationum vim habent. Quamobrem sufficere visum est, si ex circumstantia, & qualitate facti, dolus colligi queat.

Vi hac. *Ex decisione eiusdem 112. parte 2. Gasparis Guglielmi, & decisione 14. parte 3. eiusdem.*

Pax habita a filiis communibus vxotickae non valet. Cap. VII.

Regulariter pax per minorem facta cum intendentibus, & auctoritate tutoris, vel curatoris, & cum de creto iudicis valet, & firma est, sed quando maritus interficit uxorem, pax habita a communibus filiis, quasi facta timore quodam eob debitam patri reuerentiam, nul- latenus valet, & ita pluries iudicatum fuit, attentum igitur, atque propinquorum etiam consensu concurrere debere visum est.

Regulariter. *Ex resolutione criminali 58. Petri Caballi.*

Producens instrumentum pacis non videtur facti de- hctum negatum. Cap. VIII.

Ad cautelam, etiam neganti maleficium pax ab at- tentibus fieri potest, necessarium igitur non est, quod veritas maleficij, pacis instrumenti veritatem praecedat. Negatio delicti ab instrumenti pacis produc- tione differt, quia si concordia non prodest, nisi io par- te poeuz, quae per statum remittitur, negotio tamen prodest in totum, si maleficium non probatur. Produ- cens pacem, crimen facere non intelligitur, & multo magis, si eam gratis habuerit. Hodie instrumenta pacis, ad euitandos litis sumptus fieri solent, non autem quia qui praetendit alterum offendidit, delictum commi- serit, de quo pacem facit.

Ad cautelam. *Ex resolutione criminali 74. Petri Caballi.*

Pax producta ab vno reo non prodest constitutis.

Cap. IX.

Sed an vno ex corrantibus producta, alteri con- tumaci prodest, ad obtinendum beneficium statuti pe- nam mionetis, ei qui pacem habet: Hoc statum est contra ius commune, ideo in ipso producete, atque be- neficium implorante intelligendum est. Nec est incon- ueniens, quod pro eodem facto plures vna sententia dif- formiter condemnentur, videlicet alter maiore quan- titate, quia contra ius est, neque confessionis, aut pacis beneficium sibi imperiti petierit. Quare qui ex pace beneficium statuti consecutus vult, illam coram iudice p- ducere debet. In iis, quae coherent facto, ab initio, & ab eo separari non possunt, quod per vnum sit, alijs etiam non laecitibus prodest, in iis, autem, quae superueniunt extra factum, secus est, sed anu scuiusque factum inspi- ciatur, & iudicatur confessio, & pax circumstantiae sunt post delictum superuenientes, in quibus singula perso- nae delinquentium, atque singula facta considerata sunt. Quando plures funi de eodem delicto imputan- tur, & non omnes in carceribus se constitunt, solent iu- dices prius contra non comparentes procedere, atque in coartumaciam, veluti confessio condemnare, & postea carceratorum causam prosecui, & aliquando eisdem ab- soluere, & tamen unum factum, & una causa cum con- tumacibus communis est.

Sed aob uno. *Ex resolutione eiusdem, 75. Petri Caballi.*

Pax facta de delicto in genere comprehendit etiam qualitatem aggravantem.

Cap. X.

Remisso delicto, licet de qualitate mentio facta non fuerit, etiam qualitas remissa censetur. Quomo- brem si uolueritis pacem dederit, nulla mentioe fac- ta, quod noctis tempore delictum perpetratum fuerit illam suffragari unanimitet concludum est, quoniam p- relationem ad processum certior facta fuit, & quamvis delictum esset reiterabile, tamen reiteratio non praesu- mitur. Pax loquens de delicto certa die commissio, intel- ligitur etiam si de nocte, quia diei appellatione uenit nox, cum de naturalis uiginti quatuor horarum intelli- genda sit.

Remissio. *Ex resolutione eiusdem 175. Petri Caballi.*

Pax, & remissio data in mortis articulo, valet. Cap. XI.

Pax, siue remissio iniuriz facta per uoluntatem morti- fere Sacerdoti in articulo mortis, cui peccata sua co- fitebatur, recipienti nomine, ac uice uoluerit, ualida est, atque ad offensoris commodum, & beneficium in foro iudiciali admittenda est, quoniam sacerdos publica persona est, per quam ius, & actio alteri quiritur, & pro- diuore esse debemus, ut actus magis ualeat, quam pereat. Factum ius pacis fauorabile est, adeo ampliandum.

Pax siue. *Ex decisione extrajudiciali. 34. Petri Garzia de Teletto, & resolutione criminali 141. Petri Caballi.*

Propter plura delicta, quoties dicatur contranentum paci mpta. Cap. XII.

Inter inimicos pace facta, cum promissione de non offendendo, neque in persona, neque in bonis, toties committenda, quoties contra factum fuerit, si illi de una parte alterum occidant, eique domum innadat, & spoliem, dubitatur, an una, uel duplex poena com- missa fuerit. Si rapina homicidium praecesserit, duas pe- nas deberi, certum est. At si primo homicidium factum est, una tantum, quoniam robaria publica sequens, pacem rumpere.

rumpere non potest, quæ non est, & defuncto furtum, vel offensâ fieri non dicitur. Quid si simul etiam si homicidium præcesserit, cui incontinenti rapina adiuncta sit, duæ poenæ imponende sunt, quoniam totum uigete pace factum dicitur. Et dicitur incontinenti factum, quando sine temporis intervallo sequitur, & in eodem loco, ita ut actus continui sint, atque homicidæ ad extraneos actus non duerant, si milie contrahentes ex utraque parte fuerint, ex rapina, etiam post alterius ex ipsis morte, sublequata, ceteri offenduntur, quoniam quoties contra factum fuerit, poena committitur.

Inter inimicos. *Ex resolutione criminali. 189. Petri Caballi.*

Pax an dicatur rupta ab offensa, vel ex noua causâ.
Cap. XIII.

Quando pace inter aliquos facta, cum promissione de se inuicem non offendendo sub poena, etiam si sic applicanda, unus alterum offendit, pacemque frangit, si offensus illum repercuisset, contravenire non dicitur, postquam pacem non observant, servare non tenebantur. Neque clausula ratio manente pacto aliquid ad fauorem non observant, operari potuit, et etiam si secundus ex intervallo offenderit, pacem rumpere non dicitur. Quando post pacem alter alteri occasionem præstat, ut illum offendat, propter nouam causam, quæ superuenit, de qua in actu pacis considerari non fuit, primo offensus contrauenire non dicitur, quod si cum alterius uxore concubuit: Pax de antiquis offensionibus facta fuit, si ex noua causâ prouocante, noua offensio sequitur, pax rupta non dicitur. Quid si causa ad offendendum sufficiens non existerit: quolibet, vel iniuria excusatur, dummodo colorata fuerit, & neque assectata, neque procurata. In dubio autem illa causâ æstimaenda est, per quam pacis rupta poena coitetur. Sed quamuis excusetur à pena pacis, non tamen à poena in ris excusationem habet.

Quando pace. *Ex resolutione eiusdem 101. Petri Caballi, & de decisione Rota Bononiensis. 133. Cesaris Barziz.*

Etiam si non constet, quis prior pacem ruperit, poena ab utroque si sic applicanda est.
Cap. XIV.

Si non constat, uter prior offenderit, neutrum de pace vel tregua, aut promissione rupta teneri, sed utrumque ab aboluendum esse placuit, quoniam propter incertitudinem nemo condemnandus est, offensâ, & poenâ ut ex actio respectu partium inuicem compellantur, cum utraque pars contraria esse dicitur. Sed quo ad penam si sic applicandam, utrumque ex rixantibus teneri certis visum est, & ita iudicatum. Propter incertitudinē à corporali poena omnes absoluantur, sed in pecuniaria puniantur, utique contra rempublicam deliquit, cuius respectu dolus cum dolo compensandus non est. Si intentio fundata est, cum uterque rei illicitæ operâ dedecit. Etiam in delictis, ubi ab utraque parte uulnera illata sunt, si de aggressore non constat, omnes de insultu puniuntur. In verbis iniuriis si fecit, per quæ res publica non offenditur. Vbi igitur ab utraque parte offensiones contra promissionem factæ fuerint si sic contra utrumque rixantem agere debet, sed una tantum poena contentus esse debet, ad quam omnes in solidum tenentur.

Si non constat. *Ex resolutione eiusdem, 102. Petri Caballi.*

Vno ex paciscentibus suo ipse tregua, an ceteri teneantur. Cap. XV.

Antiqua est questio, An vno ex paciscentibus inducias frangente, ceteri quoque teneantur, & inuicem offendi possint, quæ variantibus sententiis tractata est, quibuscumque existimabimus sicut in pace, ita in tregua, siue induciis regulari locum esse. Aliis contra sententiis, præfata regulam in pace tantum, non etiam in induciis, siue tregua, id est, pace temporanea locum habere, & hanc posteriori sententiam, uti saniorē, & æquiorē Domini assecliores amplexi sunt: si quis igitur inducias ex parte sua violant, alter nihilominus, quod in se est, observare debet, quoniam tregua ad tempus est, quare lapsa die vlticis se potest, quod in pace non est, cum perpetua sit.

Antiqua. *Ex decisione Camera Imperialis 7. parte 4. Ioachimi Misyngery.*

Pax dicitur rupta per solum insultum, siue percussione. Cap. XVI.

Per insultum personam offendi certo non est, cum dicitur in alium insultus, ideo ex sola iniuria, quæ cum omnis percussio non intervenit, pacem ruptam esse, cum clausum fuit, ita ut pacis locus sit. Nam & inuicem infentes pacem rumpere dicuntur, multo magis ex iniuria cum armis facta contra Rodoredam in domo existerent: Præsertim quia etiam in casu iniuriæ poena stipulata est. Propterea conclusum est, pacem ruptam esse ad effectum, de quo agitur.

Per insultum. *Ex decisione Consilij Cathalonici 21. Ludouici Peguera.*

Pœna pacis ruptæ committitur ob falsum testimonium. Cap. XVII.

Cum alter ex paciscentibus falsò contra alterum de posuerit, Senatus pro absoluto habuit paci cōtraueniunt esse, quoniam essentia appellatio intelligitur de quacunque, scendere autem dicitur, quicumque alterum ad iustam iracundiam prouocat, siue offensâ dicitur actus pro quo poena inferri potest, & qui facit, ut alter dignitatem, vel honorem, aut quid simile amittat, iniuriarum actione tenetur. Si quis iustitiam zelo aliquem accusat, poena pacis ruptæ non tenetur. At si accusans absolutus, quia probatum non fuerit, accusator tanquam pacis violator tenetur ad poenam, multo magis si per calumniam, aut falsas probationes obtinuerit. Falsum deponens contra aliquem, dicitur illum iniuriarum afficere, cur igitur hac poena teneri non dē?

Cum alter. *Ex decisione Senatus Mantuani 79. Ioannis Petri Sardi.*

P E C U L A T V S.

Pœna furti nunquam imponenda est pro peculatu.
Cap. I.

Crimen peculatus magis iure communi puniunt, quam furtum: sed quid si statuto contrarium disponatur, an furti poena pro eo imponenda sit, quod furto grauius est, quæ & pro sacrilegio etiam imponi solet: Cum in pœnalibus etiam ex maioritate rationis extensio faciendâ non sit, & ex sequente furtorum poena grauior danda est, quod in Regis, vel ciuitatis liberæ pecunia contingere non solet, licet aliter dicendum est.

Crimen. *Ex decisione Consilij Neapolitani 315. Vincentij de Franciis.*

Crimen

Crimen peculatus, & residuorum quomodo differant,
& quæ pœna capitis, & criminales imponen-
da sunt. Cap. II.

Crimen peculatus, & crimen residuorum ad eo si-
militer sunt, ut pro eodem accipi consueverunt, sed
re vera differunt, quoniam primum ab eo committitur,
qui nec officialis est, neque deputatus ad publicam
pecuniam exigendam, vel custodiendam, & expenden-
dam, Residuorum autem crimen ab eo committi di-
citur, cuius cura, & periculo pecunia commissa est, In
utroque autem criminaliter, & civiliter agi posse, certum
est, & cum delictum exiit furto grauius, ideo acrius,
quàm simplex furtum puniendum est. Vtrumque co-
mittitur tam in pecunia Fisci, & ciuitatis Romæ, q̃
in pecunia Principis, vel ciuitatis superiori non reco-
gnoscens, sicut de crimine læsæ maiestatis, & de quadri-
ennii præscriptione tepus conclusum est. Pro pecu-
lato aqua, & igni interdici solebat, in cuius locū succēssit
fit de portario, sed certè differentia constituenda est inter
officiales, & priuatos, Nam illi pœna capitali, id est
mortis tenentur, & similiter opem præstantes, priuati
vero deportantur, in cuius pœna locum arbitrarū soc-
cessisse pluries conclusum est. Cum verò civiliter agi-
tur in peculatum incidit, damnantur in quadruplū.
Residuorum autem criminalis pœna, tanquam specia-
liter à lege non expressa, sine determinata, pro mortu iu-
dicis arbitrandæ est. Quod si civiliter agatur, pœna est re-
stitutio eius, qd debetur, & vltimus tertiæ partis eius,
& ita obsecratum, atque iudicatum fuit. In hoc etiam
hæc crimina differunt, quod plures damnari crimine pecu-
latus non eodem modo tenentur, quo plures Residuorum,
quia in pluribus damnatus peculatus, qui officiales non sunt, quilibet in solidum tenetur, sed in pluri-
bus residuorum, cum officiales essent, inter omnes vna
pœna tenentur. Cum igitur hic Camerarius pecunia in
exactione in vñs destinatus non erogasset, sed singulis
quasi diebus in ea quæ antea surreperat, pro qua quoti-
diani propriis expensis indigebat, & sepius de etiam in
notabili summa in solita arca, vel cassa in loco officij re-
tenta, extraxit, & expecta tempore opportuno in saccu-
lis ad domum propriam clam detulit, & denum vñq̃
ad quantitatem seutorum decē, & octo millium, & vl-
tra consilij nisi debita ipsius, atque aliorum, pro quib.
fideiussorat. exsoluendo, innumerabilibus personis mu-
tuando, mobilia emendo stabilia meliorando, victu, &
vestitu sibi, & familia subministrando, super electione
Pontificis, atque creatione Cardinalium sponcioni-
bus ludendo, in vñs proprios, atque priuatos in damnum
publicum, atque priuatum erogando, nimis in magni
numeri fideiussorum, quorum septem singulis annis
præstabat, qui tam ingens debitorum solueret eorum.
Ideo in pœnam furcam condemnandum esse visum
est, Nam & furtum mali exempli commississe, certum
est. Furtæ etiam plurima sunt, initio officij considerato,
à quo vsque ad finem furari non cessauit, & quamuis
pro uno habenda essent, atque unica pœna puniendus,
tamen ex quo idem delictum tot vicibus perpetravit,
atque in eo diutius perseuerauit, id acrius, atque acrius
punendus est. Ideo si quis pluries delictum commis-
sit, pro quo pœna capitis non imponebatur, etiam morte
naturali plectendus est. Hæc furtæ qualificata fuerit,
quia in publica pecunia, in qua grauius delictum consi-
derari videtur. Officialis in officio delinquens, grauius
punendus est, quoniam delictum in doctus, atque con-
tinentiam dignitatis cuius, magnitudo furti evidens
est, vel aliqua demonstratio non indicat. Cum huius
modi delicta in Prouincia Tuscia, atque in Dominio
Florentino à multis annis citrà frequentius fieri consue-

uerunt, atque multi Camerarii in fraudem officij con-
miserint, atque publicam pecuniam furati fuerint, ideo
seueritate vniuersum est, atque pœna conuenienti augeri,
& exacerbari debet, vt, & alij tercantur, & supplicium
vñus, multorum sit metus.

Crimen peculatus. Ex resolutione Criminali, 99. Petri
Caballi.

P E O N A.

Pœna quid sit, & quomplex. Cap. I.

Pœna est delictorum debita castigatio, quæ à le-
ge imponitur, vel à ministro legis, & duplex est
genus, alia capitalis sunt, alia nequaquam Ca-
pitales sunt, Mors, ad terribiles damnatio, & de-
portatio. Non capitales vero corporum verberatio, in-
famie notatio, relegatio ad teopis, seu exilij, remo-
tio priuilegij, dignitatis priuatio, ciuitatis expulsiō, pe-
dis truncatio, manus amputatio, officij priuatio, remo-
tio ab administratione, dupli, vel quadrupli amissio, ex-
ilium, & verberatio, in Atram damnatio, cuius loris cru-
ciatio, siue flagellatio, bonorum confiscatio. Aliæ in-
super sunt pœna legibus comprehensæ, quas enumerare
difficile esset. Pœna iuris canonici sunt, degradatio, sus-
pensio, incarceration, excommunicatio, depositio, intru-
sio, & verberatio. Pœna vñq̃ est multorum metus.

Pœna. Ex decisione Regij Neapolitani, 232. Francis-
Pini.

Tempus quale inspicitur in pœnis imponendis, an de-
licti, vel sententiæ. Cap. II.

Quando delicta certam, atque ordinariam pœnam ha-
bent à iure limitata, siue delicti cum nulli tem-
pus attenditur, alia vt nullum subiequens pri-
uilegium, aut status mutatio consideretur, sed secundum
primænam personæ delinquentis qualitatem condem-
natio fiat, Neque noua leges suspensiois prouiso at-
tendenda est. Quando uerò extraordinariam pœnam ha-
bent, hoc est iudici à bitarum, tempus sententiæ at-
tendum est, & priuilegij superueniens, siue status mu-
tatio consideratur. primo quidem casu, delicto cum nul-
lo statim reus ad pœnam obligatur, secundo vero, ad
pœnam, cum iudex arbitrarie, alitridus est, ideo iudex
ex qualitate superueniente condemnatioem minuire
potest. In processu idem, quod in sententia feruandum
est, Nam si sumus in pœna certa, atque determinata, cui
delinquens non miles statim ac deliquit, obligatus fuit,
tunc ex priuilegio, vel qualitate superueniente, atque
eiusdem personæ inherente, neque pœnam minui, neq̃
aliquod com modum habere potest. Quare non gaudet
priuilegio diminutionis pœnae propter confessionem,
vel pacem, militibus concessio, aliter sententia secundum
delicti tempus non daretur, Neque habilitate militum
concessa vri potest, circa relaxationem à carceribus, &
solutionem intercedis Resolutionum, atque notariorum
processibus, quam si in principali, ac si milites non ef-
fecti, tractandi sunt, ergo pariter in accessoriis, quæ natu-
rali arbitrarie sequuntur, Quod si sumus in pœna iudici
arbitraria, ipse poterit de qualitate personæ inherere,
& in iudicando, & in procedendo habere rationem,
quia nihil prohibet, quin vt miles tractari possit, pro ut
tempore compariationis exiit, quoniam ad aliquā cer-
tam pœnam alitridus non fuit, Cum igitur nullus ad
cedens tempus respectus habendus sit, iudex ex aquita-
te omnia iudicabit, cumque omnia ab eius arbitrio
pcedant, ipse procedat, & iudicat, pro ut eiusdem legi-
onis videbitur. Sed quid è contra, si delicti tempore miles
erat, qui postea talis esse desijt, idem conclusum fuit, &
ideo

ideo sententia cum iudice militari participata fuit, ac si in militia permansisset.

Quando delicta. *Ex resolutione criminali, 147. Petri Caballi.*

In delictis puniendis qualis lex attendatur, an tempore delicti, an postea condita.

Cap. III.

Sed quid si post delicti commissi tempus nova lex superueniat, minus eius, vel augens penam. Quando per statum pena delictum imposita est, quae conueniens delicto fuit, tunc delicti tempus incipit, at si grauiorem continet, sententiae tempus in spiciendum est. Quando pena iam imposita per nouam dispositionem mutatur, ut si dixerit, quod bannitus soluendo centum, liberetur, tunc etiam ad bannitos anterioris temporis porrigitur, quoniam liberationis modus post delictum commissum in contingit, si nouum statum in ad litem ordinationem pertinet, huius dispositio attendenda est. Si statum in deat, quod de tali crimine, ultra quatuor menses cognosci non possit, et aliud superueniat per quod visque ad triennium cognosci permittitur, lapso tempore statuti veteris, antequam procedi inceperim fuerit, delinquens molestari non potest, quoniam nouum statum in ad crimina extendi non videtur, quoniam impunitati praescriptum erat, secus est, si statum in personam loqueretur, dicendo, quod Potestas possit, & teneatur de tali crimine infra quatuor menses procedere, quoniam tunc verba ad praescribendum impositi principaliter non tendit, unde licet, quo tempore antiquum statutum viguit, lapsis quatuor mensibus manus potestatis ligatae iuerint, nunc vero conditio nouo statuto, ligamen per causam successuam resolutum est, quia variatur ex tempore, & cum quo ad originem, & progressum a primo statuto cunetur, eo subiecto, & ipsum ligamen tollitur, quoniam effectus in esse perfectus productus, sed causam successuam habens, non praescriptio impunitatis effectus perfectus est, quae exceptionem inducit, & propterea per subsequens statum non tollitur.

Sed quid. *Ex resolutione eiusdem 156. Petri Caballi.*

Poenae per statum imposita, iuris poenam tollit.

Cap. IV.

Vbi poena per statum imposita est, in iuris poena cessat, etiam in eo, quod plus contineret, quia ubi ad vindictam agitur, iura poena per alteram tollitur: sola igitur statuti dispositio attendenda est: Hae sententiae ubi libet receptae est, & secundum eam ubi libet iudicatur. Quando statum in expressae legis poenam solueret, tunc vnus electio, aut exadio, alteram non tollit.

Vbi poena. *Ex resolutione eiusdem 2. Petri Caballi, & decisione Parliamenti Delphinalis 907. p. 1. Francisci March.*

Cap. V.

Quando quis crimen committit diuersis legibus variisque poenis puniunt, est in iudicis electione, quam delinquenti inferre mauult, & quamvis delinquens omnibus teneatur, vna tantum exequenda est, quam index eligit.

Quando quis. *Ex resolutione eiusdem 2. Petri Caballi.*

Poenae pro maleficijs a statuto impositae comprehendunt etiam maleficia, &c.

Cap. VI.

Statum de penarum duplicatione pro maleficijs de nocte commissis, etiam Blasphemiam, verba in iuriis male scripta, male consilia comprehendere certius est. Nam & iniuria, quae verbis fit maleficio dicendum est, non quasi male factum, sed potius quasi

malum officium, quod est tam si factum, quam si verbum fiat, & ita indiffinitè semper obseruandum est.

Statutum. *Ex resolutione eiusdem 51. Petri Caballi.*

In penalibus quando ius commune censetur sublatum per statuta. Cap. VII.

Aliquando dubitatum est, Vtrum si statuto disponatur, quod nemo corporaliter pro delicto puniatur, nisi statuto dispositum fuerit, Ominio a iure communi recessum videtur, ita ut si casus eueniret, qui a statuto pronus non fuerit, reditus ad ius commune fieri non possit. Vt ius commune a municipali corrigatur, sufficit, quod tacite fiat, & si plium punitionis appareat, expressa derogatione opus non est. Ita credendum est, vbi cumque delicta, specialiter in statutis non comprehensa, impunita non remanent, ut si ad iudicis arbitrium poenas in pondas esse statum foret, vel quod Princeps consulatur, aut quod de similibus ad similia procedatur; His casibus ius commune omnino sublatum dicatur, aliter secus dicendum est, ne praefata interpretatio amissa, quam plurima delicta impunita remanerent, contra bonum publicum, & quae pacificum Republicae statum, si ad ius commune recurrendum non esset.

Aliquando. *Ex resolutione eiusdem 52. Petri Caballi.*

Statutum relaxans partem poenae comprehendit carceratos, & eos, qui fidei iussorem dederint. Cap. VIII.

Illud statutum, quod soluenti condemnatione infra certum tempus, quarta pars relaxetur, siue remittatur, etiam in codenatis locum habet, qui carceribus detinentur, quoniam beneficii, per quae poena tollitur, etiam ad carceratos porriguntur. Decretum quod banniti a banno liberentur, si infra certum ipsi quantitate soluerint, ad carceratos extenditur. Sed quid si fidei iussorem dederint, de soluendo? Idem dicendum est, quoniam per satisfactionem, condemnatus esse non desinit, neque ex prima obligatione teneat, ideo dispositio de condemnationis loquens, etiam in ipsi locum habet. Remissio poenae, siue condemnationis, sententiam condemnationis iam latam non impugnat, sed modificat, atque limitat, eiusque executionem minuit, propter exceptionem ex statuto competentem, sed omnis exceptio peremptoria, quae non venit ad impugnandum sententiam, sed ad limitandam, siue moderandam executionem, etiam post sententiam opponi potest.

Illud. *Ex resolutione eiusdem 57. Petri Caballi.*

Poenae impositae offendenti alium in domo propria locum habet, etiam si in communi.

Cap. IX.

Statum duplicans poenam offendenti alium in domo propria, etiam si in domo communi cum alio offendit, locum habet, illa regula, quod cōe est, meo est, etiam in statutis obinet, quando offensus in domo habitat, quoniam statum de domo, id est de habitatione intelligitur. Ceterum si communis esset inter offensum, & offendentem non procedit, quoniam alter contra alium privilegium esse non debet.

Statutum duplicans. *Ex resolutione eiusdem 106. Petri Caballi.*

Poenae contra abscentem membrum an habeat locum contra abscentem digitum.

Cap. X.

Constitutione Regni dispositum, quod committens iniuriam cum armis prohibitis, si inde membris mutilatio sequatur poena amputationis manus puniatur, cuius

tur, cuius loco pena trimerini in subrogata fuit, & propterea contra huiusmodi reos, ad torturam ex abrupto nullis datis defensionibus, procedimus: sed dubitationis est, an procedat contra mutuantem digitum. Pro negatiua sententia aliquando alibi iudicatum est; sed Magna Curia semper iudicauit contrarium, quoniam hac constitutio etiam in debilitate membrum recepta est, sed inutili digito, si manus debilitata dicitur; per cuius abfensionem aliquantulum impeditur, & multo magis dicendum est, si ideo tota manus inutilis, atque arida facta esset.

Constitutione. Ex decisione Regni Sicilia 168. Garsia Masitelli.

Vt pater per statutum teneatur pro filio secum habitante, sufficit presumptio probatio habitationis. Cap. XI.

Patrem teneri pro filio qui secum habitat ad poenam fisco applicandam, atque ad emendationem damni Luciano statuto disponitur, quod ex causa valere, certum est, & iusta causa visa est, si aliqua patri culpa imputari possit, que si scorum habitat imputari non potest. Qualitas igitur cohabitatio, vi fundamentum intentionis agentis deduci, atque probari debet. Neque probatio presumptio sufficit, neque iuramentum supplementum dari potest, quando per modum conditionis a statuto requiritur. Vt exceptio actionis exclusiua pro sita alleganda, atque opponenda est, alias perdit officium suum, & reus ex actione iam nata condemnari potest. Ceterum in conditionem importatam per relationem qualem, parum referre visum est, quoniam verbum futuri temporis non adiungitur. Neque tacita conditio pro conditione habetur, neque actum conditionalem expressè facti, & presumere, quod per illam relationem statuentes conditionem importare voluerint, est presumere de mente hominum, cuius nullum rectum testimonium est: & si cur tacite inferri hanc conditionem contenditur, ita & presumptio impeditur contentum debet, cum de citate conditionis verificatione non sit curandum sit, si cur de expressa. Actus cohabitandi cum patre necessarius est, sed in necessitate conditionibus nihil refert, si ex aequi pollentibus fieri. Presumptio autem cohabitationis patris, & filii, adeo verisimile est, & credibile, ut vix contrarium iudicari possit, ne inter eos dura separatio inducatur. Est inter eos necessaria obligatio, alterius in alimenta prestando, alterius in cohabitando, ad quod etiam iniuncti filius cogi potest, filius igitur in patris domo habitare presumitur, in qua naturaliter esse debet, de qua, si forte discedat, redeundi animo discessisse presumitur. Hac allegatio presumptions, etiam post conclusionem in causa fieri potest.

Patrem. Ex decisione Rota Lucensis. 27. Hieronymi Magioni.

Poenae capitalis quod duplex, & de qua intelligitur. Cap. XII.

Capitalis poena altero de tribus modis intelligitur, videlicet de morte naturali, item de civili, ut quia quis seruus efficitur, item per ciuitatis amissionem puta per deportationem, quae alicuius caput a ciuitate eximit. Quando autem lex vel statutum capitalis poenam imponit, semper de iuxta intelligitur, & sic de exilio, vel deportatione.

Capitalis. Ex decisione Camera Imperialis. 45. parte 2. Joachimi Misyngery.

Poenae exilij quando sit ad tempus, & quando perpetua, & quid de condemnatis ad beneficium. Cap. XIII.

Si index Titium in exilij, vel relegationis poenam eo demanentem, nulla expressa temporis quantitate, in perpetuum intelligitur, Si vero ad tempus superaddiderit, per decennium intelligitur. Idem in similibus condemnationibus intelligendum est. Beneficium pro iudice non censetur inuito ipsius, vel Principis tantum personae priorae in sententia appositum, sed respectu officij, vel dignitatis, quam obrem mortuo iudice, vel Principe, condemnatio extincta non est, sed facultas renouandi ad successorem in officio, sine dignitate pertransit. Et ita semper obseruatum est.

Si index. Ex resolutione criminali 143. Petri Caballari. & decisione Parlamenti Delphinalis 361. parte 1. Francis Marci.

Poenae vigore statuti an sit minuenda ei, qui primo negauit, & postea confessus est. Cap. XIV.

In plerisque Italiae ciuitatibus statutum est, quod in causis criminalibus poena sponte delictum confitenti minuitur, neganti vero augetur, adhuc ut per confessionem Fiscus, vel accusator a probandi onere releuet. Interdum in dubitatum est, quid si primo negauit, & postea confessus est, an statuti beneficium gaudere debeat, & de aequitate melior opinio pro affirmatiua obtinuit, dummodo post negationem reus ante litem contestatam confiteatur poenam, reus amplius integra non est, & ius situm quo ad integram poenam remissum est. Quia obrem etiam in ijs, quae ante litem contestationem disputanda emergunt, vel sunt exceptiones declinatoriae fori, & iurisdictionis, si reus, qui maleficus locum de territorio esse negauit, aut se clericum esse dicit, de mendace conuincatur, sibi praedictum non intulit, quin postea in liris contestatione delictum confiteri possit, atque beneficium consequi. Minor autem aduersus negationem integram restitui potest, atque ad obtinendum beneficium, etiam lae coactura, delictum confiteri, Siquis vnum delictum confitetur, & alterum negat, quia separata delicta sunt, ideo in poenis imponendis vnum quodque per se decernitur. Is qui factum negat, sed de meritis statim disputat, sibi non nocet, quin postea, ad habendum statim beneficium confiteri possit. Ideo ista responsio non valeret, si culpabilem se esse negaret, quoniam an fecerit, vel non fecerit delictum responderet opus est. An autem culpabilis sit, in iure consistit.

In plerisque. Ex resolutione criminali 56. Petri Caballari. De eodem contra, si primo confessus est, & postea negauit. Cap. XV.

Qui vero primo delictum confitetur, & postea confessionem renouat, statim beneficium non gaudet, quia intelligitur cum durabilitate, perseverantia igitur est, quia negans confessioni renuocare dicitur, & statum augens poenam propter negationem, intelligitur de negatione cum perseverantia. Post confessionem igitur reuocationem, beneficium uti non potest, si negationem ipsam reuocare velit, atque ad confessionem redire, quoniam leges iudicario habere videtur. Qui confessionem renouat, statim statuto subiacet quoad partem negantis, quia confessio, & negatio contraria sunt, & statim ac negat, confessioni renouat. Item confessio nis reuocatio mendacium arguit, propter quod statim beneficium indignus est. Ex reuocatione reuocationis ius amissionis recipere non potest.

Qui vero. Ex eadem resolutione 56. Petri Caballari. Confiteus

Confitentis delictum ad sui defensionem, an sit minuenda poena vigore statuti diminuendis confitentibus. Cap. XVI.

Sed quid si dixerit, ad sui defensionem delictum commississe, factum licitum de iure confiteretur, ideo pro reo indictum est, nimirum, ut poenam pluri neganti impositam non incurat, quoniam neque Curiam neque accusatorem probandi onere responsio grauat, sed semper penes respondentem remanet, ideo nisi reus delicti qualitate probauerit, confessio simplex remanet, ex qua condemnari poterit, & hanc sententiam praxi de æquitate obseruare consuevit: secus esse placuit, quando delictum quis confiteretur, & qualitatem negaret, ex qua facti substantia alia retur, vel condemnatio tolleretur, aut minueretur, quia tunc beneficium propter confessionem non competere, neque augmentum ciuitaret, quoniam Curia, vel accusator probandi onere pergrauatur: Hæc ita procedere visum est, si poena negatæ qualitatis diuisibilis sit, atque separabilis ab ea, quæ pro simplici delicto imponitur, nam respectu poenæ ipsius simplicis maleficii, vel confessus puniatur, respectu vero poenæ pro qualitate quam negauit, puniatur, ut negans.

Sed quid. *Ex eadem resolutione 56. Petri Caballi.*

Pœnæ in quibus casibus sunt augenda per statuta. Cap. XVII.

Statura de poenarum duplicatione de poenâ tantum in quantitate consistentibus locum habet, Vnde si pro maleficio poena amputationis manus imponenda sit, non propterea neganti, ex illo statuto, ambe manus amputandæ erunt, quia in poenis in specie consistentibus, duplicatio non interuenit, aliquando autem poena duplicanda, altera pecuniaria imponi consuevit, si ex statuto extrahens blada, amittit belitias, imputatus de extractione cum vno mulo, propter negationem duos amittere non debet, quoniam in specie, siue corpore duplicatio non cadit. Quare poenarum duplicationes solum in quantitatibus locum habet, siue in ijs, quæ pondere, auctore, ac mensura locum habent: ergo si statutum considerat tempus tanquam quantitatem, ut si dixerit, quod percussit aliquem in platea, stet in confibus per duos annos, si factum sit de nocte, propter quam poena duplicatur, ipsa duplicatio locum habet, sin autem tempus considerat, tanquam speciem, ut quia dixerit stet in confibus per duos annos a die commissi, vel conuicti criminis, vel a die condemnationis, & tunc poena non duplicabitur, quia de certo biennio sensuit. Hæc statuta in penis non determinatis, & certis, sed arbitrarijs locum habere certum est. Statutum de augenda poena locum non habet, quando lex, vel statutum ipso iure condemnat, siue penam imponit, tunc enim propter negationem poena non crescit.

Statuta. *Ex resolutione eadem 56. Petri Caballi.*

Pœna banni in pecuniariam verti potest. Cap. XVIII.

Pœnam banni ex iusta causa alterari, & in pecuniariam commutari posse, non solum hodie per Constitutionem publicæ pacis dispositum est, sed certiorum tenentium de iure communi existere visum est, hanc enim facultatem a lege præscriptam augere, vel diminuire posse, vel in alteram speciem commutare, in dext ab ipsa lege habet, vel eidem ullatenus auferri, vel minui non possit. Etiam si statutum certam pe-

nam pro maleficio imponat, iudici ex causa in alteram mutare licitum est, & ita sequentiori Calculo obinuit. Cum dubitaretur, an causam mutationis poenæ legalis, vel statutarie iudex exprimere teneatur, in Camera pro negatiua obtinuit, Vt cum non errare iudicem, visum est, si causam in genere expressest, uidelicet, ex iusta causa eius animam mouentibus: tamen quæ nullam exprimat, nec in genere, nec in specie, nec ex actu appareret, quæ iudicem ad ita pronuncian- dum mouere potuisset, intentia, tanquam contra ius constitutionis lata, nullitatis argui posset.

Pœnam banni. *Ex decisione Camera Imperialis 30. parte 2. Iocchini Missergeri.*

Pœnæ minoris executio suspenditur, donec videatur exitus an poena maior imponenda sit. Cap. XIX.

Pœna obtruncationis manus per Regni Constitutionem ei statuta est, qui cum armis prohibitis alii cui vulnus intulerit, contra occidentem verò per aliam Constitutionem, mortis naturalis poena statuta est, & cū Telephus cum armis prohibitis Gratiosum vulnerasset, Magna Curia vicarie statim ad manus obtruncationem condemnauit, illius morte non expectata, pro cuius executione cum Fiscus instaret, & carceratus appellasset, Regio consilio visum est, exitum vulneris expectandum esse, nam cum quis varijs penis plectendus est, si mirio ri punitus est, cessat maior, item quia ex vulnerati depositione apparebat magnas iniurias vulneranti intulisse, qui de iniurijs eodem instanti illatis probare intendebat.

Pœna. *Ex decisione Consilij Neapolitani 334. Pincentij de Francis.*

Pœna amputationis manus an sit duplicanda propter duos delicta. Cap. XX.

Condemnatus pro vulnere in faciem Titij illato ad manus dexteræ amputationem, denique cum sinistra alterum crudeliter vulnerasset, licet illam minime obtruncandam esse videbatur, sed de æquitate poenam esse commutandam, Nihilominus quia ipse fuit sibi culpe conficius, & iniusta misericordia est poenam parcere delinquenti conclusum fuit, sinistram quoque amputandam esse.

Condemnatus. *Ex decisione eiusdem 94. Thome Grammatici.*

De poena interdictionis aquæ, & ignis, & quæ in eius locum successerit. Cap. XXI.

Romani cum in homines malos, & Reipublicæ perniciosos carnisficium exercere abstinuerint, & a malis hominibus societatem ciuilem purgare desiderarent, primo facinorosos interdictioni aquæ, & ignis multabant, quod sicut in his duobus colore, & humore uitæ hominis consistere, ita interdictione eorundem usum non consistere credebant, quorum se indignos maleficiu reddiderant: Hæc autem durissima poena erat, & in defectu iudicem abiit, nec amplius in aliquo loco obseruatur, in cuius locum deportationem successisset, vnanimiter concluditur. Quoniam uerò deportatio in usu non est, saltem in illis regnis, in quibus iustitiae non sunt, ideo eius loco poena iudici arbitraria successisset, uidelicet, tiremum in perpetuum, vel ad tempus, aut exilij, vel similis, pro ut sibi melius conuenire uidebatur, citra mortem, ne poena loco, & ignis interdictione subrogata maior exulteret.

Romani. *Ex resolutione criminali 103. Petri Caballi.*

De pena damnationis a bestias, & eius locum subrogata. Cap. XXII.

Sunt & alie antiquis legibus cognitae, quae amplius in utro non sunt, ut damnatio ad bestias, item damnatio ad subijciendum in bestias. Ad bestias dammati dicebantur, qui cum bestijs in publicis uenationibus ludere, & depugnare debebant, ad quem effectum explendum seruantur, nec morti tradebantur. Dammati uero, ut bestijs obicerentur, siue subicerentur, erant, qui protinus bestijs dilaniandi proieciuntur. Huius secundae loco, de capicatio naturalis succellit. Sed difficultas est de prima, quae uere naturalis mors non exhibebat, sed civilis, & cum dubitaretur, utrum pena arbitraria eius loco succellisset, uerius obtinuit, decapitationem naturalem succellisse.

Sant. *Ex resolutione eiusdem 104. Petri Caballi.*

Iudex in arbitrijs, an penam mortis imponere possit. Cap. XXIII.

Magna quaestio est, utrum quando pena iudicis arbitrio remissa est, is mortis penam imponere possit. Quae ita resoluitur, quod si delicti qualitas talis exisset, quod de iure communi, vel consuetudine, mortis pena inferenda esset, iudex illam irrogare ualeat. Alias uero secus esse: Hanc autem negatiuam non procedere placuit, si delictum adeo atrox sit, ut ex circumstantijs, & qualitatibus illud aggrauantibus suaderi possit, quod mortis pena inferenda sit. Arbitrium iudicis in condemnandum multum operatur, & propter enormitatem criminis leges, atque consuetudines transgredi licet, Neque liberum diceretur arbitrium, si tantum secundum leges, & consuetudines regulandum esset.

Magna. *Ex resolutione eiusdem 92. Petri Caballi.*

De pena ponentis scalas ad muros causa attentatae pudicitiae. Cap. XXIV.

Si quis per scalas ad muros, uel ad fenestras alicuius honestae mulieris violenter castitatis appositae ascenderit, mortis pena dignum esse videbatur, Pro ut Neapoli per Regiam edictum talis pena imposita, executioni demadata est, sed re uera cessante edicto, quod propter frequentiam delictorum iure fieri conuenit, citra mortem puniri ueniamiter concluditur, praesertim si consensus mulierum accederet, interdum pena deportationis, uel exilij, & si uirginem destituerat, etiam ad dandum dotea, addi solet. Aliquando confinio temporalis, & pecuniaria simul, interdum, & pena trimerium, ubi qualitas loci, temporis, & personarum exigere uideatur. Vbi mulier inhonesta est, & meretricis tunc delictum cum scalis commissum causa eam violandi, non est ita seueriter puniendum, sed pro iniuriarum crimine pleciendum est.

Si quis. *Ex resolutione eiusdem 97. Petri Caballi, & de cisione consilij Calabronia 26. Ludouici Peguera.*

Pena mortis, ubi ex aliqua causa minoratur, qualis esse debeat. Cap. XXV.

Vbi pena mortis imponentis est, & ex aliqua causa minorem dari uideatur, tunc non aliter corporis afflictum infligendum esse concluditur, sed mitiorem, uidelicet pecuniariam, aut exilij, uel relegationis, sine carceris: sed haec resolutio de consuetudine non

seruatur, Nam & Senatus Mediolanensis, minuendo penam ordinariam, delinquentes ad tricesimas transtulit, Interdum etiam in perpetuum, pro ut etiam Consilium Neapolitanum obseruare scimus, & in statu Ecclesiastico pluries obseruari certum est. Iudex ad ordinariam mortis pena, ex causa recedens, si reus uilis sit, & pauper, in penam suspensionis, item trimerium condemnari poterit, quas inter corporales connumerari certum est. Senatus Pedemontanus penam mortis cuidam mulieri dimittens, publicam eam suscipi iussit, atque exilio perpetuo damnari: Et ita pluries in Haereturia obseruatum est.

Vbi pena. *Ex resolutione eiusdem 135. Petri Caballi.*

Decodem. Cap. XXVI.

Si ex praesumptionibus contra delinquentem proceditur, etiam a lege approbatus, propter quas iudex in qualibet capitali causa animaduertere potest, utrum sententiam suam temperando, corporaliter condemnare ualeat: Cum Pilaeus de Caesaris homicidio inquisitis, indicijs indubitatim assereretur, teste uidelicet de visu, ac eiusdem Caesaris in vltimo uitae depositione, item inimicitia, fama publica, ac uoluntate, statim eodem Caesare uulnerato, exorta, etiam fuga foris criminis, qui cum prisionario a loco necis, euaginatim ensibilibus auulgis, conuinebatur, Iocico semel tortus, dolorem non sensisse ostendens, & propter certas orationes in eius nasitigio repertas, indicia praedicta, per reiterata tormenta purgari ualde dubitabatur, seposita uera, atque ordinaria delicti pena, ad remigandum in trimeribus per quadriennium, condemnare unanimiter conclusum est.

Si ex praesumptionibus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 42. Thomae Grammatici.*

Pena ordinaria an sit imponentia propter indicia. Cap. XXVII.

Controversia est, an exploribus indicijs, & ceteris, atque praesumptionibus plena delicti probatio resultare dicatur, propter quam ad mortem condemnatio fieri possit, iuxta antiquiorum Doctorum sententiam, uel mitius puniri, sicut doctores Bononienses suo tempore concluderunt, & licet tutius sit, tunc rei confessionem per tortorum habere, Quia tamen contra Gaream multa erant indicia de depredatione pyratice, atque homicidio in navi existentium, tum ratione fugae, atque aliorum homicidiorum confessionis, per ipsam perpetratorum, quorum a paribus remissione, quae magis afflictae, in iudicium produxit, & a consuetudine delinquendi in praedicta indicia firmabantur, uisum est Senatui, indicantis arbitrio puniendum fore.

Controversia. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 164. Nicolai Boerij.*

Pena extraordinaria condemnatur ex indicijs indubitatis, etiam tortus, & nihil confessus. Cap. XXVIII.

Fiscus, qui duas sententias reportauerat, pro confirmatione instabat, eo quia contra Zarzillum indubitata indicia esse, opponere, cum per duos testes convictus erat, quod in coram domus defuncti cum ense sanguinolento quiesceret, sit in uia publica mortuum tenere, atque acclamare quod frater eum occiderat, & quod alias egerat necauerat: Et licet indicia indubitata ad condemnandum pena ordinaria non suf-

non sufficiant, nihilominus prædictas probationes ad condemnationem sufficere exclamabat. Regio tamen Consilio contrarium visum est, videlicet depositionem ancillæ, & filiarum iungi non posse, quoniam testes eo defectu inhabiles, ex quo odium, vel inimicitia resultat, nullo modo probant in casibus, in quibus aliud probatio haberi non potest. Item ad finem condemnandi poena ordinaria, probationes in criminalibus non coniunguntur, Propterea torquendum esse placuit, & cum in tormentis nihil confessus esset, extraordinaria poena apud nos condemnari consuevit.

Fiscus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 538. Vincentij de Francis.*

De Poena dantis alapam. Cap. XXIX.

Alapam manu vacua inferens, & si atrocem iniuriam faciat, nihilominus poena pecuniaria puniendus est, & ita iudicatum fuit. At si Potestati inferat, capitis poena plectendus est: Propter excessum facinoris arbitrarie poenæ usque ad mortem extenduntur. At si in inferiori loco sedenti, propter priuatam inimicitiam fecerit, aliter dicendum est. Militi data, grauior offensâ, quam vulnus reputatur.

Alapam. *Ex decisione Regni Neapolitani 46. Francisci Vini.*

De poena auxiliantis ad euadendum.

Cap. XXX.

Si quis officialis, delicto commisso, auxilium ad euadendum commiserit, eadem qua reus poena puniendus est, aliter de priuato dicendum est, ubi pecunia recepta præstatur, grauius delinquitur.

Si quis. *Ex decisione Parlamentis Delphinalis, 247. per te 1. Francisci Marti.*

De poena iudicis male indicantis.

Cap. XXXI.

Sicut iudex ordinarius, siue delegatus fuerit, qui contra conscientiam iudicat, & grauiam parti infert in iudicio, ad litis estimationem tenetur, atque ab officij executione per annum de iure canonico suspendendus est. Per sorores fieri dicitur, si prece, precio, timore, vel odio iudex corruptus sit. De iure ciuili, quando iudex per imprudentiam male iudicat, litem suam facit, atque ex quasi delicto tenetur, non in solidum, sed in quantum religioni indicantis visum fuerit: si verò dolo iudicat, scienter iniuste, si pretio, sententia nulla est, si per gratiam, restitutionem reinducitur. Quòd iudex corruptus est, atque Principum institutiones neglexit, in falsi poenam incidit, quando barattariam committit, officio priuari, atque dignitate exui debet.

Sine iudex. *Ex decisione eiusdem 684. parte, 1. Francisci Marti.*

Pœna indignationis Principis qualis sit.

Cap. XXXII.

Contemptor mandati Principis absque certa poena, quandoque leuiter, quandoque grauius, interdum grauius puniendus est, etiam ad mortem, secundum negotij qualitatem, pro quo mandatum factum est. siue in committendo, siue in omittendo iure hō magnæ considerationis contemptus existeret, superioris partes erunt, leuiter pro sua clementia inobedientem punire, & ad summum, exiliij poena ad modicum tempus. Interdum similes contemptores, corripit, ac reprehendi ab alijs alia poena consuevit.

Contemptor. *Ex resolutione criminali 30. Petri Cabelli.*

De poena eorum, qui precio, vel precibus promittunt victoriam cause, vel gratiam Principis.

Cap. XXXIII.

Qui iudicum amicitia, vel familiaritate ligantibus litis euentum, atque negotij victoriam, aliquo recepto, vel promisso, pollicentur, rem illicitam, & punitione dignam faciunt: Huiusmodi summi venditores, aliquando cruci affixos, interdum fumo necatos tradunt: si Comites iudicum sunt, lege Julia reprobantur puniendi sunt, si autem non ex Comitibus, iudicis arbitrio, pro delicti qualitate, ita tamen ut puniantur, licet leuius si pecunia non accepta, neque promissa, amore tantum, vel gratia ducti crimen commiserint, sapientissime improbitissimi viri, fallacia detecta, grauius puniti sunt, poena pecuniaria, exilio temporalit, ac officiorum dignitatumque priuatione.

Qui iudicum. *Ex resolutione eiusdem, 67. Petri Cabelli.*

Pœna plures dandæ sunt ei, qui in vno facto

vnus vulnerat, & alterum occidit.

Cap. XXXIV.

Si quis in vnum hominem eodem impetu plura vulnera inferat, & postea mors sequatur, de occiso tantum tenetur, & vulnera cum homicidio confunduntur, nam propter continuationem unicum delictum censetur, At si vulnera cum homicidio eiusdem hominis non concurrunt, sed alteri per occisorem in eadem rixa illata fuerint, tunc licet unicum factum sit, cum tamen plura delicta diuersæ speciei existant, & personæ offensæ diuersæ sint, diuersique effectus resultent, vulnera cum homicidio non confunduntur, sed punienda sunt. Quid si Titius vulnerasset, & postea ex interuillo eundem occidisset? Quid si eundem aggressus fuerit, & postea ex interuallo percussit? Plura delicta plures poenas merentur, ergo qui vulnera vni, & mortem alteri intulerit, de vtroque condemnandus est. Punio vnus, satisfactio nem alterius non continet. Concilians remorem in populo, & in eo hominem occidens, de vtroque punitur, neque alterum cum eodem confunditur, quoniam diuersa crimina sunt in eodem facto, atque duæ personæ offensæ sunt. Res publica per turbationem, & persona priuata per sui corporis afflictionem. Resistencia facta officialibus Curie non confunditur cum homicidio subsequero in eodē facto, sed vtriusque delicti poenæ locus est. Aliter euenire posset, quod condemnatus in solam homicidij poenam, nulla vulnerum alterius illatorum ratione habita, varijs de causis absolui posset, vel à poena delicti homicidij condemnari, & ita vulnere illata iniusta remaneret, cum nulla de eis condemnatione facta esset, nec amplius de illis cognoscendum ni deamur, cum tamen, eorum respectu, altera ratio esse possit, quia iusta vulnerandi causam non habuit. Quando poenæ compatibiles sunt, omnes executioni præcedenda, altera per alteram non tollitur. Quotidie videntur famulos fures, atque latrones, siue alios scellos ad furcas condemnant, & ulterius ad poenas particulares pecuniarias, ob percussiones per eos in eodem furti, siue latrocinij actu illatas, aut ob delationem armorum uetitorum, vel quodcumque aliud delictum diuersi generis simul commissum, quod ueluti à primo, & principali distinctum, suam poenam recipere debet, neque cum poena delicti principalis confundi potest. Interdum aliqui ex varijs causis in bonorum confiscationem, & ulterius in centum condemnati fuerunt.

Si quis in unum. *Ex resolutione eiusdem, 158. Petri Cabelli.*

Pœna duplex inferenda est his vulneranti, propter statutum de vulneribus.

Cap. XXXV.

Sive statim de vulnere, siue de percussione loquatur, si quis eodem tempore, siue impetu in eodem loco cum ens, pugione, aut altero instrumento, duo vulnera intulerit, pœna pro duobus, non autem pro vno vulnere imponenda est, quando ex secunda percussione illud idem vulnus ampliatum est, licet alias secus, quod fit, vt cum communiter vulnus ex percussione in eodem loco ampliat, & vix aliter esse possit, raro; aut nunquam pœna bini vulneris cutitur. Si statutum de percussione meminit, res clara est, cum bina percussio interuenierit, si verò de vulnere, non esse idē vulnus asserendum est, pro vt ex vlna percussione erat, sed alud differens, & magis amplum a secunda percussione alteratum, maiore cura, quam impensis indigens, maioremque dolorem patienti inferens, item maius vitæ periculum habens.

Siue statutum. *Ex resolutione criminali, 167. Petri Caballi.*

Pœna maior an possit imponi ex probatis in processu, præter accusationem.

Cap. XXXVI.

Si accusatio prætermissa certa qualitate, quæ delictum grauius facit, simpliciter proposita fuerit, & postea in processu, delictum de nocte commissum esse appareat, vel quod percussio cum sanguinis effusione facta est, aut cicatrix remansit, siue membrum debilitatum est, frequentiori calculo receptum est, quod lectum factam probationem condemnationis fiat, & ita narratione non attentata, pœna augeatur. Nam qui factum generaliter deducit, postea qualificatum professi potest. In criminalibus etiam ad aliud reus eodem rari potest, quam actum fuerit, ex ipso libello non ita arctatur iudex, quin summum arbitrium (etiam actore inuito) exercere possit, siue per inquisitionem, siue per accusationem agatur, quas in his terminis à pari procedere visum est. Hæc multò magis admittenda sunt, si per rei confessionem delictum qualificatum, probati fuerit, quoniam de forma inquisitionis, vel accusationis curandum non est, neque de eo, quod à parte petitiui fuerit, sed iuxta rei confessionem, condemnationem se qui opus est. Hodie tam ample clausulæ in accusationibus, & inquisitionibus apponi solite sunt, vt etiam vltra deducta in petitione condemnatio sequi possit.

Si accusatio. *Ex resolutione eiusdem, 173. Petri Caballi.*

Iudex an possit augere penam statuti.

Cap. XXXVII.

In multis delictis per privilegia, & libertates Gratiopolis pœne pecuniaria statuta sunt, quæ privilegia, atque libertates, iudices ad Consilium requisitionem iuramento obstrictæ promiserunt. Nunquid igitur iudex qui inuitat, pœnas augere, vel minuire possit? Ite pœne statuti in locum ordinariam à lege taxatam subrogatæ sunt, ergo illam naturam sequi debent, quas iudex olim augere, atque minuire poterat. Non igitur statim plus iudicem asstringere potuit, quam lex communis, quæ maioris autoritatis est. Aliquando statuta super pœnis minorandis effectum fortiri debere non videntur, Vbi causâ augendi, vel minuendi non existit, statuta, atque libertates seruabit. Causæ autem diminutionis pœnam sunt, vel conditio personæ delinquentis, vel ignorantia. Conditio

quidem, nimirum propter iuuentutē, aut senectutem, sæpe etiam dignitatem, Item propter in consiliau factionem, si propter dolorem repentinum deliquerit. Causæ augmenti esse possunt, delictorum atrocitas, frequentia delinquendi, & propterea hodie omnes pœnas arbitrarie esse, iure citius dispositum est.

In multis. *Ex decisione Gratiopolitana, 1707. Guidonis Papa, & decisione Parlamenti Delphinalis 908. part. 1. Francisci Marci.*

Pœna quibus augeatur, & quibus diminuitur.

Cap. XXXVIII.

Illud memoria tenendum est, quod pœna homicidii ordinaria, aliquando in extraordinariam commutari potest, videlicet, ob benemerita delinquentis, si de Principe, vel Republica benemeritis fuerit, aut excellens artifex, cuius opera, & industria Principi, & Reipublicæ utilis, & commodo esse possit. Nobilitas, & Dignitas delictum aliquando augeat, aliquando minuit. Cum contra nobilitatis splendorem commissum fuerit, augeatur, veluti si dignitate, vel excellentia indiguus sit. Nam ex circumstantiis peccata augentur, puta ratione loci, dignitatis, ac scientiæ. Ideo magis peccat clericum, quam laicum in eodem genere delicti certū est. Item magis literatum, quam illiteratum. Familiares Principis, & agentes in rebus, grauius alijs non existentibus in aula puniuntur, Nobiles commotores mandatorum Principis seuerius popularibus plectendi sunt. Delictum minuitur dignitate, & nobilitate, si delicti qualitas ex ipsis incrementum non acceperit. Quo ad pœnam corporalem mitius cum nobilibus, & clarissimis personis, quam cum ignobilibus, & plebeis agendum est. Quo verò ad pecuniariam intensius nobiles, quam ignobiles plectendi sunt. Apud Deum nulla est personarum differentia, sed anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.

Illud. *Ex decisione Camera Imperialis, 110. parte 2. Andrea Gaill.*

Pœna minoratur ob temporis antiquitatem.

Cap. XXXIX.

In delictis momentaneis, ob lapsum longi temporis, si nunquam contra eum actum esset, & ille postea semper bene vixerit, Senatus pœnam minorem consuevit. In delictis continuatis secus est, nam tantò maiora delicta videntur, quanto diutius infelicem animā detinent eo crimine alligatam.

In delictis. *Ex decisione Senatus Piedmontani 76. Antonini Theauri.*

Pœna ex sola probatione bonæ famæ non mitigatur, nisi in primo delicto.

Cap. XL.

Vt mitigationi pœnæ locus sit, non solum famam bonam probari opus est, sed quod toto tempore vitæ rei, aliud delictum non commiserit, vbi autem hoc probatum non fuerit, nullum in bona fama fundamentum fieri potest. Neque testes scientiæ causam reddunt inquisitos ab ipsis, & omnibus eo cognoscētibz bonæ famæ reputari, quoniam cognoscētiis huiusmodi di minor pars hominum esse possunt, qui de iure ad talem probationem necessarij sunt, & suspitione eō exant, quasi ipsi omnes cognouerint, atque cum eisdem locuti fuerint. Hæc suspicio aufert fidem, quoniam affectionem ad causam ostendunt, ideo repelluntur.

Vt mitigationi. *Ex decisione Regiæ Marchiæ, 102. Marci Antonij de Amalij.*

Pœna

Penā semel imponenda est. Cap. XLL.

SI quis minori quā in conueniat pena punitus fuerit, vltimus puniendus non est præsertim si per diffinitiuam sententiam ab solutus fuerit, etiam post delicti confessionem, vltimus condemnari non potest, nam post quam in contrarium iudicatum est, illi confessioni amplius standum non est. De delicto eiusdem hominis sæpius discipari non potest.

Si quis. Ex decisione Senatus Burdegalsis 289. Nicolai Boerij.

De pena transcendens muros ciuitatis ad euandendum mortem. Cap. XLII.

TRāscendens muros alterius ciuitatis quā in Roma nā pena capitali non esse puniendum, sed extraordinaria certum est, capitalis quidem imponenda est, si tempore guerræ, non aut pacis transiret. Quid si ad effugiendam delicti penam, & mortem euandendam aufugeret? Mitius puniendum esse, placuit.

Transcendens. Ex decisione eiusdem, 232. Nicolai Boerij.

De pena reiterantis delicta. Cap. XLIII.

BLasius sceleris, solitus delinquere, cum denique alteri associatus, insulans Titium vulnerauit, du bitatum est, an vltimo supplicio propter reiterationē, condemnandus esset. Quod videbatur de rigorē iuris, sed hoc oīquam in regno obstatum est, delictorum igitur reiteratione non obstante, ad ordinariam penam condemnandus est.

Blasius. Ex decisione Consilij Neapolitani 16. Thomæ Grammatici.

De pena stigmatis. Cap. XLIV.

Pena stigmatis in fronte, vel alicuius facie imprimē da non est, quia est contra leges, & cum facies sacra sit ad instar diuinę imaginis, ideo cicatricibus deformari non debet. Hęc pena, etiam si per statum imponeretur, seruanda non est.

Pena. Ex decisione Camera Imperialis 45. parte 2. Iohannis Misyngery.

De pena deierantis. Cap. XLV.

Quia reus in criminalibus, iudici interroganti intrare debet veritatem dicere, & generali totius Italianę consuetudine, atque stylo obseruatur, qui multum apud nos viget, vtique si mentiat, ne iudicio frustra iuramenta præstentur, pena committitur, iudicisque arbitrio exigenda est. Et licet qualitercumque & sanguinem suum redimentum ignoscendum sit, id tamen locum habet, vbicumque sanguinis pena imponitur, vt pro confesso habeatur. Qui contra sententiā, de ordinaria pena intelligendi sunt. Nulla ratio seipsum quis prodere debet, si responsio ad par tis instantiam facienda sit, focus si a iudice, ex suo officio interrogatus fuerit. Iuramentum ei, quem verisimiliter deitate creditur, deferendum non videtur. Quia tamen & præcepto Domini nemo periret præsumitur. Senatus placuit, penam impostam mutigandam esse.

Quia reus. Ex decisione Senatus Pedemontani 65. Officiarii Saccerani.

In pena exequenda an sit superfluum propter furorem. Cap. XLVI.

Aliquando delinquentes furiosos & fingunt, ut inritę executioni dilaterentur, ideo du batur vtrum in executione sententię capitalis superfluum esset,

Nam si delictum furoris tempore commissum esset, impunibile foret. At si postea furor superueniat, cur debitam delicti penam pati non debet? Etiam animal irrationale propter criminis atrocitatem conbitur: sed hæc opinio ita verior visa est, si quidem ille parum ante furorem eius peccata sacerdoti confusus esset.

Aliquando. Ex decisione Rota Persina, 77. Iosephi Ludouici.

De pena prodigi. Cap. XLVII.

Prodigus corporaliter sicut quouis alias puniendus est. Quod in eius fauorem inducitur est, ne in egestatem deueniat, ad licentiam delinquendi extendi nõ debet, & certè ridiculum esset, vt a pena pecuniaria excusaretur, quæ corporali maior exilit.

Prodigus. Ex decisione Consilij Neapolitani 461. Vincentij de Francis.

Pena duplex quando imponenda sit.

Cap. XLVIII.

Cum rei hostiam irregerint, atque fenestram domus Elisabethę, eamque carnaliter in cognouerint, & ita prius pena, & propter hostij fracturam, violentiamque illatam puniendi sunt, quoniam hæc delicta præambula non sunt, neque ad unum finem tendunt, ita ut pro finali consummato, vnica pena imponenda sit. Violentia facit, vt cum humili commissum stuprum puniendum sit: Pena statuti tollit iuris communis penam, etiam si illi non deroget statuti pena imponenda est.

Cum rei. Ex decisione Rota Lucensis, 21. Iosephi Ludouici.

De pena mendacij. Cap. XLIX.

Pena mendacij ad rem non commissam extendi non debet, At si res indiuidibilis est, & super vno do mendacio conuictus fuerit, etiam super alio præsumitur, nisi per eum contrarium probetur, aduersarij igitur ab hoc onere releuatur, si quis dotis recognitionē negauit, in odium mendacij, exceptionem dotis non soluit opponere prohibetur.

Pena. Ex decisione Rota Marchie 227. Stephani Gratiani.

Pena prouenientes ex nouo delicto declarato per Principem sunt soluende, cui per ipsam nouam legem declaratum fuerit. Cap. L.

Si per nouam Regis legem frumenti venditio prohibita sit, & sub certo taxato pretio concessa, quæ de iure communilicita erat, vique ad ipsum, cuius nominē editum factum est, & qui principaliter læsus fuerat, pena pertinere debet. Nam cum Princeps in concessione omnimodæ iurisdictionis, & Imperij, nunquam dominium alium concessisse dicatur, quod habet, vt Princeps, factus iurisdictionis ad eum spectant, qui iurisdictionem exercent. Illa concessio de penis, & condemnationibus intelligi debet, quæ ex delictis, concessionis tempore existentibus proueniunt, ea autem, quæ de lista non erant, tunc Princeps cogitasse non censetur. Pena extra rem prouenire dicuntur, ideo in concessionem meri, & mixti Imperij contineri non dicuntur. Cam quæ pro semitio Regiam tritremium applicata fuerit, si habentes merum Imperium noua lege vi voluit etiam cum qualitatibus vi debere opus est, ita vt pro effecto predicto applicentur, & cum pluries pro Fisco Principis in variis locis conclusum fuerit, hanc etiam sententiam sequuti fuimus.

Si per nonam. Ex decisione Regini Sicilie. 145. Gaspari Mastriulli.

De Poena mortis inferenda attentanti delictum,
etiam non consummatum.
Cap. LI.

Pœna truncationis capitis datur nobilibus in regno,
quando ignobilibus datur pœna fur-
carum. Cap. LVII.

Per regias pragmatias prouisum est, quod emitten-
tes idem scopede, vel balistæ, damni facienda ani-
mo contra aliquem, ipso iure in vitæ naturalis pœnam
incutiant, siue idus percussit, siue non, & sic conatus
expressè punitur, licet non sequatur effectus, lex ipsa no-
ceat animi confiderat, quia ad factum ordinari sue-
rat, sed is, qui cum arcu, vel balista lanceam mittit, occi-
dendi animi habere præsumitur. Licet alias pœna vi-
tæ, siue capitis, de ciuili intelligatur, tamen cum eadem
lex, contra gestantes scopos rotatos, ad nocendū aptos,
trifurcarios in perpetuum pœnam imponat, ergo con-
tra exonerantes, animi damnum faciendi, pœna vitæ
naturalis intelligenda est, maius enim delictum, grauius
rem pœnam meretur.

Per regias. Ex decisione eiusdem 155. Gaspari Mastrelli.

Quæ pœna ex tribus differentiis imposita, ex-
quenda sit. Cap. LII.

Saliter ex tribus indicibus ad remigandum per quin-
quennium condemnauerit, alter per idem tempus
in exilium, tertius verò ut per annum tantum exularet,
Magna Curia iudicauit, in iudicando pœnam inclinan-
dam esse, Nam rei fauore iudicandum est, & in crimi-
nalibus humanior interpretatio accipienda est.

Saliter. Ex decisione eiusdem 183. Gaspari Mastrelli.

Ad quam pœnam quis se subscribere debet.
Cap. LIII.

Si certo modo impetrans, simoniam deduxerit, ut ad
utrumque beneficium priuatus declaratur, licet ad
pœnam talionis se subscribere non debeat, cum crimi-
naliter non agatur, tamen conclusum est, quod ad pœ-
nâ extraordinariam iudicis arbitrio se subscribere dēt.

Si certo. Ex decisione Rota Romana 2-de Simonia Mar-
celli Crescenzi.

De pœna priuationis ipso iure. Cap. LIV.

Illa verba sub pœna priuationis, siue à lege, siue ab ho-
mine proferantur, nunquam laxæ, sed semper cano-
nem sententiæ importare conclusum est.

Illa verba. Ex decisione eiusdem 129. parte 3. Iacobi
Putei.

De eodem. Cap. LV.

Pœna priuationis à lege imposita, non intelligitur ip-
so iure, & ita conclusum fuit. Etiam si lex ipso iure
disponeret, ante sententiam beneficium acceptare, & p-
uisionem obtinere non poterit. Quia in notorijs, & tra-
hentibus secum executionem, declaratoria non est ne-
cessaria. Item declaratoria ad factum, non autem ad ius,
opus est.

Pœna. Ex decisione eiusdem 1. de penis. Achillis de
Grassis.

Pœna periurij transactionis extenditur ad omnes
contractus. Cap. LVI.

Pœna periuri transactionem non obferuantis, in om-
ni contractu locum habet, quoniam dispositio
exorbitans, tendens ad maiorem iuramenti obferuatio-
nem, ex identitate rationis de casu ad casum exten-
ditur, & propterea frequentiori calculo conclusum est,
quod à contractu censuali ratione periurij cadit, si cen-
sus non soluerit.

Pœna periuri. Ex decisione eiusdem 2. de iurjurando.
Guglielmi Cessadori.

In hoc regno Nobilis, vel de capitatur, vel deportatur,
siue relegatur, plebeius verò furca suspenditur, aut
ad tritentes in perpetuum, siue ad tempus condemna-
tur, pœna verò exilibi vtrique communis est. Cum igitur
Nobilis, & plebeius de furto magno in strata publica
conuincerentur, & Magna Curia vtroque ad furem
suspendi condemnasset, sententiam quo ad nobilem
nobis reformare visum est, atque ad capitis truncatio-
nem condemnare, tum ex ipsa consuetudine, etiam in
criminibus læsæ maiestatis diuine, vel humane obser-
uata, & in crimine falsi, ac furto, tum propter Capituli
regni, in specie loquens in furto, atque nobili pœnam ca-
pitalem inferit, quod semper de capitis computatione in-
terpretatum, & obseruatum est, quia plebeio furem
pœnam dari iubet. Cum vtraque sententia ad mortis
naturalis pœnam damnet, quauis in modo differens
existat, tamen substantia conformes sunt, id exequen-
das esse visum est.

In hoc regno. Ex decisione Consilij Neapolitani, 569.
Vincenzij de Francis.

Nobiles in regno non condemnantur ad remi-
gandum. Cap. XVIII.

Nobilis Cæsar ob manus iniunctionem in Capita-
nem ciuitatis Cafertæ, atque persecutionem co-
tra ipsum cum ense euaginat, & alijs excessibus in insu-
lam Caprarum relegatus est, quo antequam accessisset,
alteri caput fregit cum baculo, & in carceribus, demum
in insulam perueniens, pœna metu dimissus, fines fregit
& domum in Curia fortim perueniens, & de pœna im-
ponenda dobitaretur, iterum in carceribus alterum per-
cussit, & vulnerauit, Quamobrem tanquam in corrigi-
bilis ad remigandum ad regias tritemes ad tempus con-
demnandum esse, videbatur, Contrarium tamen con-
clusum est, quoniam pœna ignominiosa nobili non in-
fertur, Neque Decunones, neque eorum liberi, & pro-
nepotes in metallum damnari poterant, neque in opus
publicum, vel ad bestias, aut fustibus cadere, idcirco re-
legandum, aut in exilium mittendum esse visum est.

Nobilis. Ex decisione eiusdem 32. Thoma Grammatici.

Pœna diuersa datur nobili, & ignobili.
Cap. LIX.

Sivis literatus, aut in dignitate positus deliquerit, aut
plus peccauerit, in pœna pecuniaria plus punien-
dus est, sicut in corporali ignobilis. Quando delictum
cadit in derogationem officij, vel dignitatis plus ipse, q-
alter puniendus est. In crimine conditionis maiores fur-
ca suspenduntur, & ita in Regno Franciæ obferuatur.
In ualde disciplinatis, ratione eminentis scientiæ, quia
maior prærogatiua debetur, ideo à statuto cecedi pot-
est.

Sivis. Ex decisione Parlamenti Delphinalis 673. parte
1. Francisci Marci.

Nobiles homicidæ quæ pœna plebendi.
Cap. LX.

Etiam nobiles, atque in dignitate positi pro homi-
dio mori debent, nimirum decapitari. Nisi esset
multorum strages, Inter monis pœnas index arbitrii
poterit, vel ignem, aut furcam, siue decapitationem,
sed gratiam vitæ facere non potest. Viles personæ, & in
fames, aut comburantur, aut furca suspenduntur.

Etiā nobiles. Ex decisione eiusdem 569. parte 2. Fran-
cisci Marci.

¶ Clericus pro furto seculari traditus, suspenditur.

Cap. LXI.

Degradatio clerico in sacris constituto pro gravi, & lucroso furto, atq; Magnæ Curie Vicarie traditur, etiam Cardinalium consultatione præcedente eidem ad penam vltimi supplicij condemnare visum fuit, prout ceteri alij socij laici puniti fuerant, sed cum inflaretur pro retractatione sententia, quia status delicti attendendus erat, in quo clericus pro furto, minori pena, quam mortis plebi debebat, Ite Canones decreuerunt, clericum seculari traditum exilij, vel alia legitima pena puniendū esse, ergo de alia, quæ exilio similis sit, nõ autem de morte, ad quam magnus saltus fiebat: Nihilominus Regium Consilium, prout alias iudicatum fuerat, sententiam confirmauit. Cum ecclesiastica Curia cum dignum morte cognosceret, in degradationis sententia, nõ alter intercessit à laico, vt citra mortem castigaret. Cum degradatus clericus traditur, prout isti videbitur, puniendus est, & ideo clericos assilinos, etiam degradatione non facta, quæ ab homine non requiritur, iudex secularis furea suspendit: Quamobrem sententiam exequi demandatum est, sed quod clerici corpus in frustrā non diuidatur, sicut aliorum locorum corpora diuisa fuerant.

Degradatio. *Ex decisione Consilij Neapolitani 571. Pincentij de Franchis.*

Cap. LXII.

Interduum rei se mente captos, aut furiosos, euitande poenæ causā fingunt; Ideo in hoc medicorum iudicio standum esse placuit.

Interduum. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 435. pars 2. Francisci Marci.*

Cap. LXIII.

Multæ poena declarata, fisco ius quæritū est; ideo iudex neque immutare, neque remittere potest.

Multæ. *Ex decisione eiusdem 206. parte 1. Francisci Marci.*

Cap. LXIV.

Poenā modica, quæ fisco applicanda est, ad opus publicum conueri potest, 1o tertij autem præiudicium conueri non potest.

Poenā modica. *Ex decisione eiusdem 17. parte 2. Francisci Marci.*

Poenam fisco, vel parti adiudicatam, an iudex remittere possit. Cap. LXV.

Parti per penalem sententiam ius quæsitum iudex remittere non potest, Nisi per viam restitutionis in integrum fiat, nimirum si iustus ab sententia, aut alias causis legitimis allegauerit, quia tunc, & si ius quæsitum sit, nihilominus iudicis officium quod ad restituendū superest. Noti iuris est, restitutionem aduersus sententiā diffinitiuam ab eodem iudice, qui eam iudicari potest. Quod ad fiscum pertinet, iudex in Camera, ratione poenæ partes ad fiscum remittit, vt com eo componant, qui plerumque de iure suo aliquid remittere Imperatoris nomine, poenam quæ mitigare consuevit, idq; pro qualitate causæ, magnitudine, & atrocitate delicti, puta in causis fractæ pacis, facilius ius quæsitum, quam priuatorum remittitur. Principes, publice vilitatis gratia, ius parti quæsitum, remittere potest.

Parti. *Ex decisione Camera Imperialis 118. pars 1. Andree Gaili.*

Penā pecuniaria commutari potest in corporalem.

Cap. LXVI.

Senatus in iudicando, Principis loco est, illiusque magna authoritas est, qui igitur in penā pecuniaria condemnatus est, & quia delictum nouum, in corporalem transmutari supplicat, audiendus est, quod etiam quilibet iudici ciuili, & pedaneo concessum est: Nec dicitur Senatus suam sententiam commutare, sed illam confirmat, quia in pecunia exequi non potest, iuris autoritate in corporalem conuertit, ne sententia elusoria reddatur.

Senatus. *Ex decisione Senatus Pedemontani 232. Antonini Thessenci.*

Penā damni dari, quando exigenda.

Cap. LXVII.

Regio edicto disponitur, quod penā prius quàm damnum reficiatur, non exigatur, neque damnum concedere debeat, ergo si damnum non extat, penam exigere non posse, certum est, quoniam non entis, nullæ qualitates exsistunt.

Regio. *Ex decisione Regni Neapolitani 520. Francisci Vinij.*

Cap. LXVIII.

Castellani militare non possunt, sed de consuetudine patriæ Delphinali facere consueuerunt.

Castellani. *Ex decisione Gratiopolitana 626. Guidonis Pape.*

Cap. LXIX.

Quando reus in penā pecuniaria condemnatus est, & pendente tempore appellandi moritur, penā extinguatur, Idē si appellatio interposita esset. Quando reus. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 758. pars 1. Francisci Marci.*

Penā ob non partitionem, quomodo declaratur.

Cap. LXX.

Si compulsores producantur, eisq; non pareatur, declaratio poenæ statim non fit, sed artiores decernuntur cum annexa citatione ad videndum se incidisse in penā simplicium; At si producantur excusatores, & poenæ declaratio petatur, atque artiores processus statim fieri consuevit, tum annexa citatione ad videndum, vltiores compulsores tunc decernuntur, quando acta non integraliter edita sunt.

Si compulsores. *Ex decisione Rota Spirensis 194. pars 3. Gasparis Guglielmi.*

Penā pecuniaria in criminalibus debetur in solidum.

Cap. LXXI.

Bvila Innocentiana cauetur, vt quilibet cum minoribus contrahens, penā ad decem pro centum puniatur, quæ fisco applicentur; Ideo cum plures contraxerint, dubitabatur, vtrum in solidum tenerentur, & ita teneri resolutum est, quia si solum pro parte, penā pro delicto ponendo ordinata, si alter ex condemnatis non solueret, pro parte exigeretur, sed sententia dicit, fiscum tantam summam consequi debere, tanquam iure sibi debitam, siue igitur ab vno, siue à duobus habeat, nihil interese sibi imputet, qui in sufficientem socium elegit. Et est verius causam criminalem esset, cuius penā fisco applicatur, & ita quilibet in solidum obligatur est.

Bulla. *Ex decisione Rota Auenionensis 112. Hieronymi à Laurentijs.*

De eodem. Cap. LXXII.

Sed quando sententia etiā in solidum condemnauit, sic ois difficultas cessare dēt, & ita plura arresta lata sūt. Sed quando. *Ex decisione Senatus Burdigalensis 310. Nicolai Boerij.*

Penā

Pena pecuniaria in corporealem, ad cuius instantiam commutanda sit, & a quo. Cap. LXXIII.

Plebeius ad Regias trirèmes per quinquennium, atque ad interfecti partis, in quinquennium liquidato pro homicidio condemnatus fuerat, completo tempore ad carceres transmissus fuit, demandus donec interesse exsolviret, & cum nil haberet, ad penam huiusmodi in corpus admittendum esse iudicabat, hæres autem offensus, ad instantiam creditoris tunc hoc fieri debere excipiebat, at si creditore, ut illi carceribus inaceret, non puerit, iudex arbitrari ob impediret. Quod debitor, inuito creditore, non lauit in corpus, in carceribus detinere non debet, sed fides de debito habenda est, donec ad meliorem fortunam perveniret, fuit igitur expectare debebat, aut debitor admittit, ut in corpus lauit, & ita conclusum est, dubitabatur a quo iudice pena pecuniaria in corporealem commutanda erat, non iudex cuiuslibet penam in corporealem commutare non potest, sed ad criminales iudices committere debet. Propterea cum remissa causa ad Magnam curiam, ad trirémiam penam pecuniariam convertisset, interposita appellacione, Regium consilium in penam exilij transmutavit.

Plebeius. Ex decisione Consilij Neapolitani 358. Vincentii de Franchis. & decisione consilij Cataloniae 6. Ludovici Peguera. & resolutione criminali 77. Petri Caballi.

Pena pecuniaria in corporealem potest transmutari in eadem sententia. Cap. LXXIV.

Vbi ex statuti forma pena pecuniaria pro delicto commisso exsolvenda est, poterit in sententia condemnari, quod nisi infra certum terminum dederit, in capitale, siue corporealem condemnatus existat. Hoc casu fideiussor non admittitur.

Vbi ex. Ex decisione Parliamenti Delphinalis 183. parte 1. Francisci Marci.

Pena pecuniaria residuum non commutatur in corporealem. Cap. LXXV.

Si reus in solvenda pena pecuniaria in modico deficiat, quamvis plurimum dicebant in corporealem convertendam esse, nihilominus in contrariam sententiam, velut acquiritur etiam est, ut scilicet carceratus maiorem penam pecuniaria parte solvendo, pro modico quod restat, & non potest, corporaliter non puniatur, sed prestita cautione de solvendo, si ad pinguiorem fortunam deveniret, relaxetur.

Si reus. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi, & decisione Consilij Cataloniae 6. Ludovici Peguera.

Pena pecuniaria quando non commutatur in corporealem. Cap. LXXVI.

Fideiussor de representando reum, qui ob non factam presentationem condemnatus reperitur, & in carceribus positus, cessionis bonorum beneficium habet, ideo in corpus luere non debet, quia neque delinquens est, neque pro delicto condemnatus, sed pro contumacia fideiussionis. In penalibus extensio facienda non est, neque vnius pro alio puniendus.

Fideiussor. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi.

De eodem. Cap. LXXVII.

Quandoquis non in penam pecuniariam per sententiam condemnatus fuerit, sed tantummodo multatus, data rei pauperare in corporealem commutari non potest, in nulla cessio bonorum admittitur, Iudex potest illam diminueri, & ex toto remittere, quia plerumque interloquendo imponitur, & officii iudicis durat, sed pena huc ordinaria, siue extraordinaria,

per sententiam diffinitivam imponitur, quia lata iudex officio suo functus est. Si multa parti, pro interesse adiudicata fuerit, iudex condonare non potest. Quando reus solvendo est, hanc penam commutationem obtinere non potest. Idco si statuto caveatur, condemnatum ad penam pecuniariam, quam infra mensem non solverit, in amputatione manes, vel pedis, aut ad trirèmes puniendum esse, si solvendo sit, penam corporealem eligere non potest, iudex audire non debet, sed bona eisdem vendere, quia nemo suorum membrorum dominus est. Hanc commutatio solum in vilius personis locum habet, quia in nobilibus, vel aliter honestis, omnia, vel minima etiam corporalis, quamlibet penam pecuniariam excedit. Neque in muliere, etiam inhonesta locum habet, sed in carceribus detinenda est, aut sub fideiussoria cautione relaxanda. Si reus solvendo non sit, & fideiussorem habeat commutationis locus non est, quoniam impossibilitatis solvendi cessat.

Quandoquis. Ex resolutione criminali 77. Petri Caballi.

Pena in corporealem qui subdit loco pecuniariae, ex tunc est obligatio. Cap. LXXVIII.

Si pena corporalis, in quam pecuniaria commutata est, propter impossibilitatem, executi fuerit, debitor, siue reus poenitus liberatus est, ita ut licet ad pinguiorem fortunam deveniret, veterius non teneatur, quoniam corporalis loco pecuniariae successit, per cuius executionem, siue satisfactio, obligatio sublata est. Quando multa propter pauperatam, ab eodem iudice remissa est, licet postea dies efficiatur, tamen nihil volere debet. Sed cedens bonis, si ad pinguiorem fortunam deveniret, creditoribus satisfacere debet.

Si pena. Ex resolutione eiusdem 77. Petri Caballi.

Pena pecuniariam convertam in corporealem non potest iudex exequi. Cap. LXXIX.

Quando pena pecuniaria in corporealem transmutatur, iudex veterius eligere non potest, & dimissa corporali, ad pecuniariam redire, nam si condemnatus in quingentis libris, infra decem dies non solverit, ita ut per vigore statuti, atque sententiae amputandus sit, executionem in bonis iudex veteris facere non potest: Quare conversi pecuniaria in corporealem, hanc certam, & determinatam iudex dimittere non valet. Sed quando Republica, eiusque Rectores, post terminum pecuniariam malleint, quam corporealem, obtinere debent, quoniam post terminum facta translatio intelligitur, si creditor placuerit, Verba, quae in favorem creditoris prolata sunt, in eius odium retorqueri non debent, & ita in Regio Consilio conclusum est.

Quando pena. Ex Consilio Cataloniae 91. Ludovici Peguera.

A pena conventionali, quolibet causa excusat. Cap. LXXX.

Cum ad excusandam priuationem, ac penam, quolibet causa, etiam bestialis sufficiat, Idco priuationis pena apposta in euentum non solutionis pecuniae, non ideo incurritur, quia Episcopus in cutis, non autem in ducatus de Camera pecunias deposuit, quoniam ad supplementum agi potest, & rescindendo vique ad verum valorem, excusatur.

Cum ad excusandam. Ex decisione Rote Romana 4. de transactionibus Ioannis Moberiani.

Cap. LXXXI.

Nonquam penae promissae pro interesse locus esse potest, nisi si, qui agit ex contractu ultro, citroque obligat.

obligatorio, adimpleuisse etiam in mîmo quadranti docuerit.

Nunquam. *Ex decisione eiusdem 238. parte 2. in Nominis Blanchetel.*

Pœna conuicta non debetur, nisi quatenus interest.

Cap. LXXXII.

Sive pœna obligationi quantitatis appositâ fuerit, siue facti ad pœnam, Regum Consilium, nunquam ad illâ condemnare consuevit, nisi quatenus interest concurat, & hic stylus legis vim habet. Quando pœna obligationi adiecta est, quæ consistit in fieri, nullatenus debetur, nisi quatenus cum interest concurat.

Sive pœna. *Ex decisione Consilij Neapolitani 135. Matthæi de Affiliis.*

Cap. LXXXIII.

Agens hereditas defuncti personam representat, ideo pœna conuentionalis contra eam debetur. licet restitutum in integrum competat.

Iacens. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 31. parte 1. Francisci Marci.*

Pœna conuentionalis à compromittentibus promissa an in casu reductionis peti possit.

Cap. LXXXIV.

Vbi cuncta aliquid non fieri promittitur, & certa pœna si contra fiat, tacite agi videtur, quod pœna non committitur, si obseruentur ea, quæ de iure seruari debuerunt, & de committenda pœna, nisi ea seruentur, quæ de iure seruari debuerunt: Compromisso igitur facto, ad id videtur quod arbitrer de iure pronunciat, at si non de iure, sed inique pronunciat, & ita vna pars appellatur, pœna commissâ non est: si causâ ad fauorē appellantis terminetur, pœna exsoluenda non est, idem si laudum confirmatum fuerit, & ipse appellas, siue reductionem petens, iustam, petendi reductionē, causam habuerit, nam fieri excusatur ab expensis, ita à pœna conuentionali dicendum est. Cum effectu igitur committi non dicitur, quoniam do arbitrantis exceptio opponi poterit, executionemque illius impedire. Quando arbitrer ad male pronuntiandum moueri potest, pactum non valet petenti igitur pœnam exceptio in validitatis pacti obstat, arg: doli commissi, qui etiam re ipsa factus est. Is qui laus est etiam si iure iurando reductioni renouauerit, nihilominus reductionem petēs sibi contrarius non exiit, neque pœnæ locus est. Is qui appellat, & postea renunciat, cum effectu contrarietate non dicitur. Quando pœna conuentionalis propter interest apponitur, hoc ante omnia probandum est, sed per renunciationē appellantis nihil pati potuit, quando verò propter contemptū iudex, an pœna exsoluenda sit, arbitrari debet. Quando pœna in stipulatione respectu tertij appositâ est, contrauentionē reuocare sufficit, vt pœna non soluitur. Aliquando à qualitate sententiæ pœna commissâ dicitur, nam si iudex reductionis laudem expressâ causâ confirmabit, quia iustum dixerit, si agatur ad pœnam pars victa iniquitatem laudi opponere non poterit, quoniam contra sententiam dicto venisset, si verò reum, nulla causâ expressâ, absoluit, quando pœna petitur, de laudi iniquitate opponi poterit, quoniam sententia non impugnatur.

Vbi cuncta. *Ex decisione Collegij Pisani 7. Doctoris Martæ, & decisione Cappellæ Tholosanæ 66. parte 2. Gerardii Maynardi.*

Pœna conuentionalis quando debetur fisco.

Cap. LXXXV.

Si iudo pacto commentum est, vt fisco pœna debeatur, tunc nihil fisco quaeritur, sicut vltra extra vin-

colum stipulationis deberi non potest, at si stipulatio intercesserit, & vnus alteri promittit, fisco nihil quaeritur, quia alteri stipulari nemo potest. Vbi notatur: fisco stipulatur pœnam eidem acquiri in Regia Audientia conclusum est.

Si iudo. *Ex decisione Regni Neapolitani 59. Francisci Vinij.*

Pœna non imponitur, nisi probata qualitate requisita. Cap. LXXXVI.

Nunquam pœna specialis constitutionis committitur, nisi eius qualitates doceantur, atq; verificentur, quando qualitas est causâ, factum probare non sufficit, vt teneatur de pace publica nuptiâ doli probandus est, aliâ res absolucendus est, etiam si de alia violentia probatur.

Nunquam. *Ex decisione Camera Imperialis 80. par. 4. Ioachimi Nitsyngery.*

Pœna nouæ legis non imponitur, nisi dolus verus probetur, præsumptum non sufficit.

Cap. LXXXVII.

Pœnæ locus esse non potest in regno, à pragmaticis impositæ, nisi dolus probetur, nimirum euidens, quia vbi de corporali agitur, præsumptus nō sufficit, fisco igitur hanc qualitatē à lege requisitam probare tenetur, aliter inquisitus absoluitur: Cum igitur Aurelius re vera bannitus esset, & à fisco non probetur Ramirum receptantem, illius scientiam habuisse, nihil officit. Pragmatica de receptatoribus, atque fautoribus banni notitiam habentibus intelligenda est, ignorant autem nullus dolus imputari potest. Banni publicatio Bari factâ Ramirū nō allicit, qui illo tpe in patriâ cōm rabaat. Item Ramirus excludendus est, qui post dimissâ conuersationē habita banni notitiâ, illius capturam nō procuratur, nō cum ille simul, varijs, incognitisq; hominibus continuō incederet, & facili mortem incurrere potuisset, instantis periculi metus à capitali pœna excusat. Illa suspicio, quæ contra eundem remanere posset, iuramento præstato, tollitur, atque absolucendus est. Vtrum Ramirus à principio sentiri debuisset, nō Aurelius bannitus esset, dolum, nō inferit, sed culpam, quæ ad pœnam Pragmaticarum non sufficit, superfluum atque inutile pariter inuestigare fuisse, cū & ipsi negassent, ac ceteri, cum de pœna euitanda ageretur. Nec Ramirus Aurelio fuisse dicitur, si militibus curiæ illi bannim minime esse dixerit, cum vite periculū immineret, atque facillimè perniciēs inter eos fieri potuisset: Illa verborum inter prelatio facienda est, ex qua dolus excluditur, atque pœna euitatur.

Pœnæ locus. *Ex decisione Regni Neapolitani 483. Francisci Vinij.*

Pœna ordinaria non inferitur reiteratis tormentis non confesso. Cap. LXXXVIII.

Inquisitus de pluribus homicidijs, furtis, atque alijs delictis, qui vltra tres vices questionibus ac tormentis suppositus, semper perseverando negauit, ad remigandum in regis trahentibus, eius vita durante, cōdemnatus fuit, licet enim in tormentis perseverando negauit, nihilominus etiam damnari potest, quia per torturam iudex vere probationi derogare non potest, neque liberatâ occasione capere. Probationes per torturam enatae, atque elisæ sint, ergo pœna ordinaria imponenda non est.

Inquisitus. *Ex decisione Consilij Neapolitani 8. Thomæ Grammatici.*

De

De poena Birtuatorum vulnerantium fugientem.
Cap. LXXXIX.

Tres satellites delinquentem fugientem persequantur, & licet alter ex eis fugientem impune percussit, eum tamen percussus ceciderit, alter in terra ipsum vulnerare non potuit; Quamobrem, ne tanta impunitate vilissimi homines fiant audaces, vulnerans duntaxat a remigandis in tricenibus per quinque annos condemnatus fuit.

Tres. *Ex decisione eiusdem 41. Thoma Grammatici.*

Poenam ordinariam non euadit is qui aspectu maiore atque apparet. Cap. XC.

Si ex inquisiti confessione, aut ex aspectu, vel corporis factionibus, & physiognomia excedere viginti annos appareat, in minore aetate allegare e minimè proderit, ad se a poena ordinaria exonerandum. Abiudum esset, quinquagenarium ad hoc probandum admittere; Neque probabit, si corporis aspectus aliud euidenter demonstraret, & si deposuisset, iudex testibus fidem adhibere non debet, maxime accedente consuetudine falsorum testimonium, nam enim iura transgredi licitum est.

Si ex inquisiti. *Ex decisione Magnae Curiae Picariae, ut in Poto 14. Thoma Grammatici.*

A poena mortis, quomodo quis liberetur.

Cap. XCII.

Condemnatus ad furcas, si in actu suspensionis, reitis rumpitur, viuis in terram cadens, sicut pluries euenit, consulto Principe liberandus est. Aliquando a poena mortis ad petitionem alicuius puella, siue meretricis liberatur, quae in matrimonium ipsum consulari pluries in Curia nostra seruatum est ius canonici in puella desponsante raptorem, quod petenti, propter aliam causam condemnatum, denegatum est.

Condemnatus. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 217.*

Nicolas Boerij.

De poena iudicis, qui per sordes iudicauerit.

Cap. XCIII.

Quia nullum est officium tam sanctum, atque tam solenne, quod auaritia commuere, atque violare non solet, operæ pretium fuit in legnes, atque avaros magistratus, qui alicuius dati, vel promissi ratione, sententiam dederit, aut pronunciaré distulerit, siue appellationi non detulerit, multipliciter animaduertere. Si innocentem pecunia dolose, & malitiose damnauerit, capite plecti oportere. Itē si calore ductus, quem punire non debebat, interllexerit, aliquando in insulam deportari consuevit. Ita variè in Galliae tribalibus obseruatum est. Ioannes Locumtenens Senescalli Agenens in sede Codomen, quia sic dignum morte dānauerat, appellationem veto non admitterat, ad poenam ducenturum librum Turonens. exitit condemnatus. Bontier Marecallorum Praepositus, quia non obstante appellatione, eum qui prouocare non poterat, neque sua iurisdicitione exstebat, suspēdi fecerat, trecentis libris Turonens. alijque emendis penitus est. Iacobus Marecallorum in Senecallia Praepositus, quia septem mulieres de sortilegio accusatas, iniuste, atque dolose notori fecerat, earumque aliquas cōburi, quibus nec praesse poterat, decapitatus fuit. Guido Locumtenens Praepositus Marecallorum in Xantonis, quia iniuste plures sine processu innocētes condemnauerat, ultimo supplicio, auctus est, atque Liburnie decapitatus. Ioannes Marecallorū Praepositus, qui toris Dominus Originarius, & nihil adulterij confessis suspēdi fecerat Baldarem, officio priuatus, atque ad eandem condēna-

tus exiit. Si generales promissiones iudex acceperit, quae in amicitiam fieri solent, & poenitentia ductus aucter sententiam, ritē cum peritorum Consilio promouuerit, æquior opinio vasa est, vt non teneatur: sed quia Ioannes probet Locumtenens Senecalli Lemouicens. in Sede Lemonicarum, ratione generalis promissionis, iustitiam denegando, partem audire noluit, nec eius testis recipere. Ideo in emēdam partis, centum librum Turonens. condemnatus fuit.

Quia nullum. *Ex decisione Senatus Burdegalesis 153.*

Nicolas Boerij.

PRÆVARICATIO.

Iudex qui fungitur officio aduocati, committit prævaricationem. Cap. I.

Si Praefectus iudicis, & aduocati officio fungatur, in crimen prævaricationis incidit. Imò calumniatoris, & proditoris, quia iudex aduocatus esse prohibetur, cum officia incompatibilia sint. In Praefectis Praetorio tria principaliter requiruntur, industria singularis, fides explorata, & maxima morum grauitas. Is qui parti consuluit, in iudicio de interesse non debuit.

Si Praefectus. *Ex decisione Parliamenti Delphinalis 696. parte 1. Francisci Marci.*

Decodem.

Cap. II.

Proderet esse vnum quod ostenderet, & aliud in mente gerere, quando igitur iudex alteri parti consulit, & iudicis officio vniur, proditor appellandus est, cum modus esse debeat, & non ab aliqua partium declinare.

Proderet. *Ex decisione eiusdem 708. parte 1. Francisci Marci.*

PRODITOR.

Proditor quot modis dicatur. Cap. I.

Is qui veritatem non defendit, sed tam tacet, proditor dicitur. Quando quis sit molitionem contra Principem, & probare non potest, semetipsum proderet non debet, item si rem sibi commissam, hostibus exponat, aut secretum reuelat. Cum quis Principis consilium reuelat, suspendendus est, contra credentiam reuelantem, poena suspensionis officij imponitur.

Is qui. *Ex decisione Parliamenti Delphinalis 772. parte 1. Francisci Marci.*

PUBLICATIO BONORVM.

Cap. I.

In crimine laesae Maiestatis bona non confiscantur ipso iure, sicut in crimine heresis.

In crimine. *Ex decisione Rota Romana 690. Egidij Bellamera.*

Cap. II.

Nisi esset crimen laesae Maiestatis in primo capite, & ita conclusum fuit.

Nisi esset. *Ex decisione eiusdem 67. parte 1. Pauli Emiliij Teralli.*

Confiscatio in contumaciam, etiam per statutum hodie fit, sub forma iuris antiqui. Cap. III.

Decreto anriquo Sabaudiae cauetur, quod testis falsarius pugni amputatione, bonorumque confiscatione puniatur, & cum dubitaretur de dispositione iuris

ris authenticis, in contrariam sententiam itum est. Nimirum quod detecta filiorum, aut ascendentium in legiti-
giam, publicatio fiat: Nam cum per statum bona publicantur, res ad terminos iuris antiqui reducitur, quod
prosumum erat, ut bona pro parte liberis referantur, & con-
fessionem decreta, filij legitima non priuabantur, & cum
hac opinione tanquam veriore, atque benigniore Senatus transiit.
Interdum debitum est, ad idem in bonorum annotatione, propter accusari contumaciam
facta, dicendum si sit, Et Senatus ita congregatus clausibus
vnanimiter iudicauit.

Decreto. *Ex decisione Senatus Pedemontani 198. Antoni Thessari.*

In confiscatione bonorum sententia expressa opus est, & non veniunt bona futura. Cap. IV.

Cum Aemilius de rapto virginis in pena capitis dē-
natus esset abique tamen bonorum publicatione, & amissione, eius matre mortua, alijque filijs dotem re-
petebat, pars illius a quida denegata est, mox per gra-
tiam Principis restituta fuisset, & portionem dotis ma-
træ in pecunijs consensientem repetisset. Visum est,
eiusdem desiderio succurrendum esse, dotemque præ-
dictam, neque iure publicationis, neque indignitatis au-
ferri potuisse. Confiscatio à iudice, vel à lege non inflig-
da, siliere debet, non enim bona eius publicanda sunt, qui
simpliciter damnatur. Item ad bona futura non exten-
ditur. Item fidei neque legitima ratione, neque alia
quouis causa in bonis paternis post sententiam delatis,
nullum ius habet, etiā si de præterito causam haberet.
Nullibi iure cautionem reperitur, indignum simplicem,
& bannium esse, & ab eo velut ab indigno bona aufen-
denda esse, siue beneficia retineant, siue commoda intra
fines loci banni subacta sint. Nec erat bona consequen-
tia, Aemilius poterat impune offendi, ergo & eius bona
publicati.

Cum Aemilius. *Ex decisione Rote Florentina 99. Hieronymi Alagoni.*

In confiscatione propter homicidium non venit feudum ex pacto. Cap. V.

Feudum ex pacto, & prouidentia in confiscationem
non venire, visum est, sed illud ad agnatos pertine-
re, etiam quod ad proprietatem, quia illa dispositio, ut ad
fiscum durante vita rei pertineat, non in feudis, sed in
fideicommissis tantum locum habere certius iudica-
tum est.

Feudum. *Ex decisione Senatus Pedemontani 167. Antoni Thessari.*

De confiscatione bonorum feudaliū.

Cap. VI.

Etiā criminaliter condemnatus propter quodcon-
que delictum, vel in confiscationis poenam, aut al-
terā, propter quam in Curia Domini honeste stare non
possit, neque officia, & iura vassalli implere, feudū amit-
tit. Post publicationem bonorum incipax ad retinendū
feudum factus est, nam delinquendo, quantum ad se in
aliam personam alienauit, id est in Fiscum, ideo merito
ab eo auferendum est. Si feudum non sit, id est de no-
uo delinquenti concessum, in ipsius persona initium ha-
bens, cuius scō que inuēlitur extiterit, semper ad Domi-
nū reuertitur, tam in filiū, quā in inuēlitura voca-
torum præiudicium, etiam si delictum non in Domini
commisissum fuerit. Neque ad feudū consequutionem,
mors vassalli delinquentis expectanda est, quia etiam,
eo viuente, feudum, illiusque fructus ac commoditates
Dominus acquirit, dominium vile statim est directo
consolidatur. Si feudum est antiquum, siue paternum,

id est patri, aut alteri ascendenti delinquentis concessū
sit, & est verē hereditarium, in fiscum transiit feudū,
qui liberē alienari possunt, propter delictum in confiscationem
veniunt. Quando fidei non est idem qui Domi-
nus, & delictum domini personam attinet, vique &
Dominus fidei præferatur, si verō in alium peccatū suc-
cessit, ad fiscum, exclusio domino transibit perpetuū, est
onere tamen feruiri directo domino debiti. Si feudum
est ex pacto, & prouidentia, nūquam in fiscum transire
potest, sed vel ad Dominiū pertinet, vel ad alios in in-
uestitura comprehendens, atque vocatus, & nunquam
lex, vel statum quantuncumque generaliter de con-
fiscatione loquens, illud comprehendere dicitur, quia
in extraneos transire non potest, & prouide neque in fi-
scum, qui extranei loco est.

Etiā criminaliter. *Ex resolutione criminali 182. Petri Caballi.*

Annotatione bonorum etiam feudaliū, an sit facien-
da ante confiscationem. Cap. VII.

Cum quidam Barones ita peccauerint, & ad bono-
rum confiscationem deueniri potuissent, dubitandū
est, vtrum in eorum contumaciam, interim ad fisci in-
stantiam commissarijs delinendus sit, ad eorum ca-
stra regenda, in iusticiamque subditis ministranda, bonaque
eorum mobilia pro tertia parte capienda, reliqua vero
cum fructibus sequēstranda, bona absentis citati deseri-
buntur, ut copiam sui præstet, & si infra annum venerit,
res suas recuperet, si infra annum comparuerit, in pæ-
te poterit, ne publicentur, sicut in casu missio fit in bo-
nis, ut tadio affectus eorum max responsus veniat, ita
in criminali bannimis in persona afficitur, ut eius nomē
inter reos describarur, atque bona auocentur, & sicut
ibi, relictis expensis comparando recuperata, ita & in cri-
minali. Item in feudalijs, si vassalli tercio ad Domi-
ni instantiam, de eo conquerentis citatus non compa-
reat, & post annum in cōmuni casibus proprietatem amittit.
Cum hæc magnam in omnibus diffi-
cultatem facerent, cumque in similibus casibus prouision-
es factas fuisse appareat, super captura terrarum,
quod ad iusticiæ administrationem, ita pariter fieri debe-
re conclusum est.

Cum quidam. *Ex decisione Consilij Neapolitani 131. Antonij Caprej.*

Hæretici bona etiam alienata publicantur à die com-
missi delicti. Cap. VIII.

Hæretici bona ipso iure publicantur, qui à die cō-
missi criminis dominium perdit, propterea alie-
nationem, post hæresim commissam, factam nullo
modo sustinet Senatus iudicauit, cum enim fidei
dominium in fiscum transierit, mala fides vendi-
toris emptorem bonæ fidei dominum facere nō potuit.
Nemo dat, quod non habet, ideo fidei absque pretio reuo-
cat, etiam si res absque ignorante sine fraude emptæ sit.
In acquirendis fructibus, titulis, etiam iuris errore que-
situs insitit, cum autem de dominio agimus, secus est,
quoniam maioris præiudicii existit: bona fides excusat
a fructibus consumptis, à rei vero restitutione non ex-
cusat. Cum quis hæresis diu in mente, ac voluntate occul-
tē retentus constituitur, hæreticus occultus esse desi-
nit, atque legalis poena à die, qua hæresis amplexus est,
infligitur. Hæreticus mentalis, si confessionem emittit,
puniendus est. Sed an confessi emissi tercio præiudiciū
facere possint, cui exceptione ius quæsitū fuerat? Propter
delicta atrocitatem, toleranda est, licet favore animæ, ut pœ-
nitore homines ab hæresi aberrantur. Cū hæc con-
fessio omni suspitione careat, ideo cogitari non potest,
quod nocendi animæ emanaret.

Hæretici. *Ex decisione Senatus Mantuani 147. Io. Petri Serdi.*

Publicatio

Publicatio an, & quando trahatur ad bona in alterius territoria sita. Cap. I X.

Si confiscatio non iure communi fiat, sed de iure speciali, & proprio in diebus confiscantis, vt quia vigore statuti bona publicanda veniant, ad bona in alieno territorio, & sub alterius iurisdictione, & fisco sita, non extenditur. Imò etiam si bursa fiscalis eiusdem domini existeret, sed territoria, atque iurisdictiones distinctæ sunt, idem dicendum est, si non eadem statuta nullo modo ratione publicatio facta est. Constitutio Marchie ad Ducatum non extenditur, etiam si hic simile statutum vigeret, & omnes in eodem statu ecclesiastico sint. At si vigore legis generalis Principis fieret, secus dicendum est, si in toto eius statu obferuaret. Si vigore iuris communis bonorum confiscatio fieret etiam ad bona in alio territorio sita extenditur, quia sunt iurisdictiones, & burse fiscales distinctæ, & separatae essent, tunc alter fiscus boni sui territorij occupabit, & ideo fiscus Florentie occupauit bona eius, qui Romæ pro hæresis crimine damnatus fuerat, pariter eius qui in Lunigiana pro crimine læsæ maiestatis contra Marchiones Malaspinas punitus fuerat, quod multo magis procedit, si territoria diuisa sunt, sed vna, eadem que bursa fiscalis existat. Quando verba sententiæ publicationis ad bona in eius territorio sita, restringuntur, tunc in altero, nouus processus fabricandus est, & noua sententia opus est.

Si confiscatio. Ea resolutione criminali 138. Petri Cabbelli. & decisioe Rota Romanae 417. parte 3. Jacobi Turci.

Publicatio bonorum spectat ad illum, cuius tempore delictum commissum est. Cap. X.

In Ciuitate Panormi poenæ condemnationes, bonorumque publicationes Capitaneo, & Iustitiano applicantur, qui singulis annis a Rege eliguntur, cum que euenerint, vt sub vniuerso tempore delictum publicatioe dignum, patrum in effect, & sub alterius condemnatio subsequuta fuerit, conclusum est, ad primum confiscationem pertinere, in delictis initium spectandum est, ideo statim ius quaesitum dicitur, & obligatio ad poenā orta est: Quæ sententia, cum saepius in iudicando canonizata esset, ideo eandem multo magis amplecti conclusum est, quoniam etiam primi tempore sententia banni emanata fuit, per quam, ipso iure, elapso quadrimetro, eodemque ad publicationem facta fuerat, quamobrem condonatio purificatio, quia infra illud tempus non fuit præsentia, ad tempus sententiæ retrotrahitur, & perinde habetur, ac si purè, & simpliciter lata esset, atque illa prouiso, per quam bona incorporantur, primæ sententiæ executio dicitur.

In ciuitate. Ex decisioe Regni Siciliae 12. Garzia Marcelli.

Statuta de publicandis bonis naufragium passi sunt reprobata. Cap. XI.

Ille consuetudines, siue statuta, quod naufragio facta bona, quæ in nauis erant, ad Dominum loci, cuius est flumen pertinet, nullatenus valent, quoniam & per constitutionem Federici Imperatoris sublatæ fuere, & de iure canonico excommunicati sunt, qui naufragia passos spoliati, his stipulatur ordinatio, siue Constitutio Imperatoris Caroli Quinti, vbi huiusmodi consuetudines tanquam corruptelæ, atque irrationabiles annullantur, cassantur, atque in perpetuum tolluntur. Male consuetudines ex longo tempore non confirmantur, sed quid rogis rationi contrarium esse potest, quàm calamitatem addere, & afflictionem afflicto, & ex tunc lucuosa compendium sectari. In huiusmodi

casibus iudex à præcepto inchoare potest, neque partis presentia, aut citatione opus est.

Illz. Ex decisioe Camera Imperialis 18. parte 1. Andreae Gailli.

Publicatio bonorum comprehendit aduentitia, cuius vfusfructus ad partem pertinet.

Cap. XII.

Si filius tuus, cum esset in tua potestate, pro læsa Maiestatis crimine condemnari meruit, peculium, cuius vfusfructus ad te pertinebat, reiecta aliter sententium opinione, ad fiscum applicandum esse, omnibus Senatoribus visum est. Sancita enim poena naturalis mortis, atque omnibus bonorum confiscationis delinquentes omnes, siue sui, siue alieni iuris fuerint, affecti, omniaque bona indistinctè comprehenditur. Si contra naturalem rationem, filius propter patris crimen, quibusque bonis, hæreditate, & successione priuatur, quanto magis aduentitiorum proprietate, si ipse deliquit, priuandus est. Si bona quæ in extraneos heredes transire possunt, in bonorum confiscationem veniunt, aduentitia vtique quæ ad fratres, eorumque filios transiunt, veniunt debent. Nec desuere, qui in specie, aut à simili hoc asserunt, publicationem bonorum filijfamilias, vxoribus publicationi equiparantes, sicut iurati venit dos, ita & peculium aduentitium venire ascendendum est. Hodie pater aduentitia, peculij iure non occupat, sed in eis succedit, vt hæres, sed in hoc crimine fiscus etiam post mortem eripit à manu cuiuslibet que successoris, vel hæredis in maiestatem ipsam delinquentis, ergo potest vendicare, cum etiam criminis læsæ Maiestatis diuine æqui paratur, vbi fiscus contra patrem eripere valer. Nullum patri sit præiudicium, qui nullum ius præter vfusfructum retinet, neque spe succedendi filio probabilis, sed contra rationem, atque naturalem ordinem existit. Speciale est in hoc crimine, vt filij damnati bona, neque descendentes, vel ascendentes, aut transuersales, sed fisco duntaxat ob criminis enormitatem applicentur.

Si filius. Ex decisioe Senatorum Pedemontani 94. Ossauini Cacerbarani.

Cap. XIII.

Sub liciti prætextu, illicitum committi non debet. Quamobrem is, qui res licitas cum illicitis in nauem trahi facit, si scierit, omnia publicari debere placuit.

Sub liciti prætextu. Ex decisioe Parliamenti Desphinalis 168. par. 1. Francisci Marti, & decisioe Gratiopolitana 172. Guidonis Papa.

Bona prohibita obligari, an veniant in confiscatione bonorum. Cap. XIV.

Prohibitio realis facta dicitur, quod bona concessa neque in hypothecam, neque in obligationem transferant, nam cum verba ad personam non dirigantur, realis dicenda est, & ideo etiam legalis alienatio includitur, ergo emphyteusis, quantum minus priuati, sub hoc pacto concessa, confiscari non potest, etsi legitimi hæresis tunc ex testamento, quàm ab intestato successionem non impedit, tamen confiscationem impedit, quæ non necessaria, sed voluntaria alienatio dicitur. Prohibitio, quæ per vniuersalia verba aliquo modo, facta est, omnes casus, res, atque personas comprehendit, itaque etiam necessaria interdicta videtur, & ad fiscum transire non potest. Quando pactum siue prohibitio hominis obcurrit cum prohibitione legis, nunc dominij translatio impeditur, atque etiam in casibus de iure licitis prohibitio facta censetur, multòque magis do minui transferri impeditur, cum etiam statuti dispositio concurrat. In delictis intellectus imbecillitas non consideratur, sicut in con-

contractibus, sed non creditur statum voluisse, quod delictum minoris imputum sit, sed in contractu cadē ratio prohibendi fuit in casu delicti, quā in alienatione pro contractu im ferret, quare dispositio in utroque casu locum habere debet, & quod ad hominem prohibentem, nihil refert siue in fisco, siue in alium alienetur, Imo respectu fisci maior prohibitionis ratio inesse dicitur, quia potentior est, & emphyteusis in potentior alienari non potest. Senatus cēnit ad directum domini peruenire debere.

Prohibitio. Ex decisione Senatus Mantuani 154. Ioan. Petri Sardi.

Alienari prohibita non veniunt in confiscationem. Cap. XV.

Cum Sarmatum ad primogenitum pertineat, ideo tanquam alienari prohibuitur, in confiscationem non venit, nec est verum, Iacobum maiestatis reum esse, ita vt eius filius, pater Odolici, castri incapax fuerit, quia licet dicat sententia, reuocasse verba Ducis, tamen quod reuelatum datum, atque infamiam Duci attulit, nullo modo constat, & tunc maiestatis reus non est. Et si verba reuelata, magni momenti fuissent, utiq; sententia expressisset, atque in capitis pena condemnasset, neque legitimam ascendunt, & descendunt operari possent. Nec confiscatio quod ad possessionem operari potuit, quoniam Iacobus tunc spoliatus fuerat, sed actio spoli in fisco non transit, sed dominum sequitur. Nec illae proclamationes obstat possunt, quod ius in bonis Iacobi praecedentes, infra tot menses compareant, quoniam ius in castro non est in bonis Iacobi, cum ad primogenitum pertineat, & licet actio esset Iacobi, tamen post condemnationem statim ad primogenitum pertransit.

Cum Sarmatum. Ex decisione Rota Rgmana 910. parte 3. lib. 3. in Nouissimis Tholomai.

A bona confiscatis prius detrahenda sunt aliorum crediti, quā m expensis litis factae per fisco. Cap. XVI.

Bona, aere alieno delicto, dicuntur, quibus igitur confiscatis, quae alijs debita sunt, non veniunt, quia in bonis delinquentis non existant, aliqui alter pro alterius delicto puniretur. Cum fisco fiscalis prosequi teneatur, atque curare, vt delinquentes puniantur, ideo litis expensis in creditorū anteriorum prauidicium detrahere non debet, quia ad eundem confiscationis, mulctae, & poenae pecuniariae pertinet, si in aliquibus sentit commodum, in alijs incommodum sentire oportet. Expensis litis ita temere litigantibus exigi conseruerunt, sed nemo ex creditoribus deliquit, nemo litem habuit, quatuor in discussionibus de expensis primo gradu collato fiat, hoc tamen instantibus creditoribus fieri conseruit, atq; ad eorum commodum, fecus est, solo fisco accusante, qui alijs nocere non potest. Fisco iure priuati vtitur, & quasi haeres occipat, licet proprie haeres oō existat.

Bona. Ex decisione Rota Auenionensis 121. Hieronymi Laurentij.

De publicandis bonis mortem sibi inferentis. Cap. XVII.

Bona inferentis sibi mortem sico applicat, si peccati conscientia id egerit, at si doloris impatiencia, secus est, & ita Regia Audiencia, haeredes dolorem ferre non valens, seruatis seruandis absoluit. Si quis post confessionem in tortura factam, venenum sibi propinauerit, & res ad eius interitum, atq; exitum deuenerit, quāvis terminus ad defendendum haeredibus cōcedendus sit, nihilominus ad publicationem bonorum procedendum est.

Bona inferentis. Ex dec. Regni Neap. 244. Franc. Pinij.

Cap. XVIII.

Ita tamen bona, mortem sibi inferentis, publicanda sunt, si pro delicto detinebatur, pro quo bonorum confiscatio quoque danda esset, quoniam ita faciens, pro confesso haberi debet, etiā si nulla delicti probatio plena intercesserit: sed cum experientia docet multos innocentes carceratos se occidere, iudex omnes circumstantias considerare debet, atque equum eos pro confessis habere, nam ex hoc solo eo iudex non debet, vt verē confessos punire, si tamen de delicto constet, fisco fundatam pro confiscatione, intentionem habet: nisi haeredes, siue ab intestato venientes, aut delincent innocentiam, vel impunitatē delicti probent, sine directō de fisco non deliquisse probent, siue praesumptiue, ostendentes vehementissimam doloris causam animi, vel corporis illum habuisse, propter quam potius, quā propter delictū se interfecisse videatur. Nisi igitur delictum prius bonorum publicationem meruisset, ex ipsa sola sui ipsius occisione molestari non debet, quoniam per mortem delictum, accusatio, siue inquisitio, & poena extincta sunt. Ex fisco confiscatio plus tenere non debet, quā ex vera, ideo bona amittere non debet, nisi praecedens delictum in confiscatione dignum existeret. Quid si ignoretur an voluntarie, an facto suo mortuus sit, Nimirum si in terram praecipitatus apparuit, aut in puteum deiectus, siue in flumine submersus sit: His & similibus potius aliorū factis, vel casu, aut superueniente subito morbo, quā voluntarie mortuum esse, cum nemo carnem suam odio habere praesumatur, ideo nisi fisco probabit, bonorum confiscationem cōsequi non potest.

Ita tamen. Ex resolutione criminali 137. Petri Caballi, & decisione Rota Auenionensis 123. Hieronymi Laurentij.

Confiscatio declarata ob contumaciam, contra heredem exequitur. Cap. XIX.

Quando confisio facta transit, in cōdemnationem, poena propter seruentiam ad haeredes transmittitur, quamobrem confiscatio propter contumaciam declarata contra haeredes exequi potest. Aliquando contumacia non transsit haeredes, vt illius innocentiam purgare possint.

Quando. Ex decisione Senatus Pedemontani 106. Obisiani Taccherani.

R A P I N A.

Dominus territorij quando teneatur resarcire rapinam. Cap. I.

Mexcator dum ad onudas Francosurdenses sub publica fide, & securitate Principis loci proficisceretur, in itinere, praesentibus eductoribus securitatis, rapinam passus, & rebus suis depredatus est, ideo dñm territorij, vbi rapina facta est, damni depredato resarcire debere, conclusum fuit, qñ ad officij Principis pertinet, & absque reuera publica securitatis, siue saluconductu, prouinciam suam purgare malis hominibus, atq; dispositos milites stationarios habere ad tuendam popularium quietē, resarcendūq; sibi quid vbiq; agatur. Ideo n. ab Imperatore Regalia hēt, vt ijs pp excellentiam dignitatis, regaliter viatur, hoc est manu Regia, vias publicas securas, & purgatas latronibus suis sumptibus renear, Vias autem publicas inter Regalia cōputari, norum est, Item publice vtile est, sine metu, & periculo per itinera cōmeari, idque oīum maxime procedit, si a peregrinantibus aliquam pensionē, & tributum accipiant. Vbi Dominus territorij sedagium exigunt, itinera ita cōseruare debent, adeo, vt si damni iurancantibus a prada toribus inferatur, ipsi ad emē-

L. dario.

datiōē teneant. Data tessera publice securitatis, antea
to diplomate, securitate transiunt. dedisti intelligitur.
De predatus damniū testibus probare dēt, & hoc verius
est: licet in spolio damniū, & in re esse iūro probetur, tū
pōdum dāniū, tū propter probationis difficul-
tatem, hoc tamen non procedit, si nō agatur contra de-
linquentem, sed contra alium, qui dolo nō deliquit, sed
tantum in culpa est, sicut dominus territorij, qui tantū
ex quasi delicto tenetur, ob culpam, quod territorium
suum nūlis hominibus non purgauerit. Cum quis ex
alterius dolo veniatur, per iuramentum probatio nō
admittitur. Vbi mercator per viam insolita profectus
esset, territorij domini nullatenus tenetur.

*Mercator. Ex decisione Camera Imperialis 64. parte 2.
Andrea Gaili, & decisionibus eiusdem 76. parte 3. Ioachim
Nitsygerij.*

R A P T V S.

Raptus non committitur, nisi cum violentia.

Cap. I.

Qui mulierem honeste vite de loco ad locum, li-
bidinis causa conduxerit, is raptum commisit,
se, videbatur. Sed re vera vis in rapto ne-
cessaria est, vt ipsius pena dari possit, cum igitur Isabel-
la vxor Cai de eius domo exiens ad alteram cum Titio
a. altero. h. iudius exercebat gratia, greffa esset, nec villa
visci, vel eiusdem merito illata fuerit, Titium de rapto
puniendum non esse, visum est. Quando a principio
non iussit, vt mulier volens, vel coacta rapta fue-
rit, ne post delictum, ea potest excusare, lex raptū præ-
sumit. At si constet de voluntate a principio, de adulte-
rio puniendus est.

*Qui mulierem. Ex decisionibus Palatij Apostolici Ve-
netiarum 17. & 40. par. 2. Thoma Trisiani.*

Osculum capiens mulieriniuite, qua poena pu-
niendus sit. Cap. II.

Si quis virginem viri potentem, siue eius consensu in
platea publica oscularis fuerit, eius pudicitiam at-
tentasse dicitur: & propterea multis poena mortis poni
debeere videbatur. Sed re discussa mitius placendum
esse placuit, iniuriam poena relegationis a Ciuitate, quo-
niam cum ad osculum tantum deuentum fuerit, neque
corporis, neque mentis virginitas maculata fuit, & ideo
cessante poena ordinaria, mitius ad arbitrium condēnandus
est. Aliquando diuersae poenae assignantur.

*Si quis. Ex decisione Consilij Neapolitani 276. Matthai
de Affiliis, & resolutione criminali 96. Petri Caballi.*

Raptus copula non secuta non puniatur.

Cap. III.

Finis raptus est libidinem exercere, quo cessante, de-
lictum tollitur, quia spectatur effectus. Nec repen-
tius iure cautum, vt raptus absque copula puniatur.
Quomobrem raptorem attentantem ordinaria poena
nequaquam puniendum esse, conclusum fuit.

*Finis. Ex decisione Palatij Apostolici Venetiarum 41.
par. 2. Thoma Trisiani.*

Raptus non est punibilis, quando abducitur puella vo-
lens, & aequalis, & fuit nuptias.

Cap. IV.

Si tractato matrimonio, puellam volentem pater, &
filius abduxerunt, vt cum filio nuptiae fierent, rap-
tus punibilis nullatenus est. & multo minus, matri-
monio cum solemnitatibus Ecclesiae, exploratione vo-
luntatis puellae, decretoque Archiepiscopi, auditis con-
sanguineis, subséquuto. Hodie lex civilis, inter rapto-
rem, & raptam nuptias prohibens, poenis sublati est.

Raptus subséquutus nuptijs nulla iure punibilis est, si
inter contrahentes adit aequalitas.

*Si tractato. Ex decisione Consilij Pisani 19. Doctoris
Marta, & decisione Extraneanti 96. Petri Garfia &
Toketo.*

Cap. V.

Meretricis raptus punibilis non existit, In honestam
autem mulierem, quae vnum tantum amatum
admittebat, extra ordinem puniendus est.

*Meretricis. Ex decisione Palatij Apostolici Venetiarum
33. par. 2. Thoma Trisiani.*

Coitus violentus cum meretrice aliquando est pu-
nibilis. Cap. VI.

Aliquando coitus violentus cum meretrice puni-
bilis est, non poena raptus, sed alia extra ordinem,
iudicis arbitrio, & ita plures obsecratum est, Tenens
clausam meretricem libidinis causa, de priuato carcere
non punitur, sed non ideo sequitur, quin alia mitiori pe-
na pro motu iudicis puniendus sit, cum ad eum illicitum
exerceat, Meretrix etiā mortaliter peccat, ideo nō absque
absoluitur diceretur, quod peccare cogenda esset. Quid
si meretrix maritum habuerit? raptus cessat, sed poena
omnino infligenda est.

Aliquando. Ex resolutione criminali 179. Petri Caballi.

Attentans concubere cum puella nondum viri poten-
te, quomodo puniatur. Cap. VII.

Si quis puellam nondum viri potentem carnaliter co-
gnoscere attentauerit, in crimen raptus incidisse
non dicitur, quia delictum perfici non poterat; Itaque
capite puniri non debet, si vilis fuerit, in metallum dam-
nabitur, honestior vero in insulam relegabitur.

*Si quis puellam. Ex decisione Gratiopolitana 555.
Guidonis Papa.*

Cap. VIII.

Non est verisimile, quod raptus consilium cum fer-
nitore communicetur, qui dominum sequi te-
netur, quocunque vadit, quamobrem poena contra
auxilantes, contra ipsum locum non habere placuit.

*Non est. Ex decisione Rota Romana 408. parte 3. Jaco-
bi Tutei.*

Crimen raptus spondae ad quem pertineat.

Cap. IX.

Quando agitur inter laicos, crimen sponsae civile est,
& ad indicem secularem pertinet. Itero propter
poenae genus, quia poena raptus corporalis est,
atque bonorum perditionis, licet sponsa de iure cano-
nico raptori nubere possit, quando matrimonij tracta-
tus praecessit, atque dissensus in consensum transiit, ta-
men bonorum publicatio remanet.

*Quando agitur. Ex decisione Parlamenti Delphinalis
2. parte 1. Francisci Marci.*

R E B E L L I S.

Rebellio non probatur per narratiuam Papae.

Cap. I.

Rebellio est materia valde praedicialis, & sine ma-
xima culpa fieri non potest, Ideo ex narratiua Pa-
pae, cōcedentis immunitatem certis castris Comitatus
Bononiae, vbi Bononiam rebellem esse assererat, rebel-
lionem non probatur.

*Rebellio. Ex decis. Rota Romana 6. De probationibus Mar-
celli Crescentij, & decis. 7. de probationibus Ioan. Molendani.
Nar-*

autem Roiz de furto non accusetur, sed quia causa immediata fuit, vt pyratæ nauem Antonij meritis spoliare, ergo nō videtur casus remissionis, à quo cōmentions verba remouentur. Quando lex, vel statutu penale de persona delinquentis loquitur, tunc mādans illud fieri, non cōprehenditur, multo minus, qui solam delicto occasionem præstitit, neq; cōstitabat eum lēpham propriam pyratæ acco. nōnulli: ad effectum lēquutum spoliandi nauē, ideo crumē nō probari viliū est: Indicia, & cōiecturæ non sufficiunt, nisi in casibus à iure expressis, sed ad remittendū criminolū non sufficere, cōcludim fuit, quoniam leges immunitatē regnorum auferentes, exorbitantes sunt, atq; odiose, cum contra ius gentium exstent, atque eōdem ratiōis orbi Chastiani praxim. Ideo plures in Senatu decisiū est, vt nisi plene de delicto cōstet, remissio nullo modo fiat. Nisi probatio per testes idoneos, vel apertissimū documentū facta sit, de delicto cōstare non dicitur, summa igitur testib; in Galicia interrogatorum, sine partis citatione processum non facit, per quem de delicto clarissime appareat. Nisi igitur de delicto clarissime cōstet, remissio de regno ad regnum faciendi non est.

Inter Reges. *Ex decisione Senatus Regni Lusitanie 363. Antonij Gama.*

Lex de remittendis carceratis pro vno delicto, an extendatur ad simile. Cap. III.

IN Senatu saepe super hac lege sēderis circa delinquē tū remissionē, dubitāt est, an illa loquēs de eo, qui sagitta hominem occidit, ad eum, qui selopo necat, extendatur, & post multam discussionem ita obtinuit, vt ad hoc genus armorum, tanquam aequē ac balistæ in Republica perniciosum amplietur, & ita lege Regia postea decisiū fuit, in casu remissionis plerissimē de delicto cōstare debet, præsumpta probatio non sufficit.

In Senatu. *Ex decisione eiusdem 279. Antonij Gama.*

Remissio delinquentis est facienda ad iudicem delicti, vel originis. Cap. IV.

IN vna domiciliū, neque inquirere, neque de delicto alibi commissio cognoscere valet, quoniam eius Respublica offensa nō est, nec illius foro aliquo modo reus subiicitur. Et licet contrarium videatur, quia iste delinquens ad suam patriam nunquam rediret, neq; ad delicti locum, & ita impunitum remaneret, si tamen cōtra ipsū inquisitio facta fuerit, atque processus, à delicti, siue originis iudice, captus alibi, ad iudicem perentem remittendus est: Quamuis secundum aliquos huiusmodi remissiones fieri nō cōsueuerint, criminofus autem vbi repositus iudicari debet, si ex aliquo capite domiciliū sortiat, vel vagabundus existat.

Iudex. *Ex decisione Consilij Napolitani 26. Thome Grammatici.*

Reus an remittendus ad locum delicti, & quibus concurrentibus denegatur. Cap. V.

Maximē Reipublice conuenire videtur, scelera eō loci puniri, in quo fuerint perpetrata, vt sic illius iurisdictionis satisfactio fiat, quæ offensa est, magistratus ipse offenditur, cuius interest prouinciā malis hominibus expurgari, Item quia ibidem testes facilius reperiuntur ad probandum, & reddita pœna solatium sit damnum patris cognatis, affinitibusq; eorum, ideo delinquentium remissiones conuenire fieri dispositū est, sed postquam Regna, & Ciuitates diuersorum Principum esse ceperunt, consuetudo in contrariū introducta a vñ, dem Regis diuersa Regna obtrinit. At si delictū adeo atrox existeret, vt totius vniuersalis Reipublice interesset, crimen impunitum non relinqui, tunc omnino re-

nissio faciēda est. Delictum autem per Beldam in personam Regij officialis commissum, inter atrocita cōmune mandandum non videtur, quoniam Regem officialem offendit, non animo rebellandi contra Regem, aut eidē iniuriā irrogandē, de quo nullatenus constat, sed ex odio particulari, prouocatus ab illo, ergo crimen lætē maiestatis non est, nec inter atrocita numerandum, sed neq; pro leuibus, neque pro atrocibus quando ciuilitate agitur, remissio fieri cōsuevit, idem dicendum esset, si cōsuetudo inter regna eiūsdē Regis non obtrineret, vt Beldam ad Regnum Valentie remittendus non sit, qm̄ à iudice dicti loci solemiter petita non fuit, & cōmunitate non seruata, reus propria libertate spoliatus, restituendus est, Itē iudex requirens iurisdictionē in resdē hīc, & de delicto plene cōstare cōstet dēt. Cū de violentia iudicis requirentis timetur, remissio denegatur, prout Beldam remitti denegandum esse, cōcludim fuit.

Maximē. *Ex decisione Consilij Castellanie 62. Ludouici Teguera.*

In Regno Francie remissiones fiunt. Cap. VI.

IN terris quæ sunt sub Domino Rege Francie, eiusque iurisdictioni subalternantur remissionem fieri debere cōcludim fuit, atque ita arrestum latum fuit.

In terris. *Ex decisione Senatus Burdegalensis 29. Nicolai Boerij.*

De eodem. Cap. VII.

Cum autem iudex domicili, vel originis de delicto alibi commissio cognoscere possit, ideo in sui præiudicium remittere nō tenetur, ideo cum in Curia Graysinodani Petrus de Iodomia cum equa, siue potius bestialitate inquireretur, & ab officialibus ad locū Nucireti remitti instabat, vbi delictum commissum fuerat, ordinatū est, qd iudex Graysinodani assisteret indice Caliente, loci delicti, processum cōpleat, & quod ad locum executionis fiende, vbi condemnatione opus esset, per Curiam deliberabatur.

Cum autem. *Ex resolutione Parlamenti Delphinalis 331. parte 1. Francisci Marci.*

Cap. VIII.

Si iudex loci, vbi delictum commissum est, delinquentē ad se remitti petat, & delictū nō leue, sed atrox existat, nec ciuilitate, sed criminaliter agatur remissio faciēda est, vt crimina publice puniantur, atq; vindicentur, siq; alijs præcidatur materia, vel occasio delinquendi, iudex autē, à quo remissio petitur, summum prius cognoscat, utrū reus in delicti loco contra max fuerit: Hæc remissio non vrbaniitate, sed ex necessitate faciēda est, vique adeo, vt iudex eadem facere detrectans, malē faciat. At si remissio non petatur, iterum iudex facere nō cogitur, sed licet cognoscere, ac delinquentem punire poterit, vbi deprehensus fuerit, cum igitur in hoc casu nulla remissio petatur, ab eo iudice in cuius ditione fur tum commissum est, & quæ hoc H. tanquam iudex loci, in quo homicidium patratum erat, eum duntaxat in casum, quo captiuus propter furta summo supplicio afficiendus non veniret, eum ad se remitti perierat. Iccirco N. furti nomine, de eo supplicium sumptū fuit.

Si iudex. *Ex decisione Collegij Lipsiensis 1. Iacobi Thomingij.*

Consuetudo de non remittendis carceratis obtinet inter diuersa dominia. Cap. IX.

Remissio delinquentis à nullo alio iudice fieri potest, quam originis, vel domicili, ad loci delicti magistratum, si igitur nullam iudex iurisdictionem habet, ab eodem remissio peti nullo modo potest, ne vrbane quidem agendo exequi potest. Inter iudices autem, qui sub eodem Principe, vel dominio sunt, secus est, nam ab ipso solo Principe, vel domino iurisdictione in om-

in omnes emanat, & propterea inter eos, ubi crimine in punctum remaneret, remissio facienda est, & consuetudo in contrarium, tanquam irrationabilis non valeret. Cum igitur dominia Baroniarum in Cathalonia distincta sint, nam Barones veluti Reguli sunt, & unusquisque eorum aliam iurisdictionem habet, ita ut unus alteri obedire non teneatur, conclusum est, remissionem fieri non potuisse, obstante consuetudine generali, quæ inter diversâ dominia approbata est.

Remissio. *Ex decisione Consilii Cathalonie a Ludovico Tercera.*

Cap. X.

Criminosus condemnatus ad iudicem, ad quem appellavit, remittendus est.

Criminosus. *Ex decisione Rota Romana 4. De appellacionibus in Antiquis.*

Iudex delicti consummati petit remissionem a iudice loci mandari. Cap. XI.

Si in patria Delphinali delictum fieri mandavit, & in provincia perpetratum est, officarii provincie super remissione magistratum Delphinalem requirere possunt, quoniam non ubi mandatum est, sed in loco consummati delicti iudicandum est: sed quia locus contentiosus prope fines patrie Delphinalis existit, nec est sufficienter probatum in provincia perpetratum esse: ideo processus definitus non fuit.

Si in patria. *Ex decisione Gratianopolitana 104. Guidonis Papa.*

Iudex ad quem remittitur, novum processum facere debet. Cap. XII.

Ex confessione coram iudice remittente facta, delatorum condemnari non potest, quoniam coram non suo iudice facta, non valet. Novum processum iudex facere debet, & secundum quod ei videbitur delatum punire, & ita servatur in Curia Parliamenti, quam in cæteris Curis Delphinalis.

Ex confessione. *Ex decisione eiusdem 420. Guidonis Papa.*

Remissio non habet locum in contrahibus, nec in delictis si civiliter agitur. Cap. XIII.

Quidam de Narbona iniuriam aduersus me fecit, Tholose commorantem, quem cum Tholose, actione iniuriam conuepirem, Narbonensem excipit, & non propterea ibi forum sortitus fuisset, cum inibi neque regulari, neque armatum, aut domicilium habere, sed conclusum fuit, neque trahi, neque conueniri posse, nisi ubi reperiri, quia sicut in contrahibus remissio locum non habet, ita nec in delictis cum civiliter agitur.

Quidam. *Ex decisione Cappella Tholosana 320. Ioannis Corserij.*

In contrahibus, an, & quando remissio facienda sit. Cap. XIV.

Ad locum contractus remissio non fit, quia foris ratione contractus, vel rei sitæ personam non attingit, cum ex accidenti fiat. Nisi fori privilegio renuncietur esset. Aut alterius Curie, quæ se submitteret, tunc enim verbo tantum, non autem re, facienda est. In remissione facienda, partis vocatio necessaria est.

Ad locum. *Ex decisionibus Parlamenti Delphinalis. 400. par. 1. & 244. par. 2. Francisci Marci.*

REPRÆSALIE.

De repræsalis, & earum origine, & quando concedendæ. Cap. I.

Represalia est potestas impignorandi contra quemlibet de terra debitoris, data creditori pro iniurijs, atque damnis: Ex repræsalium usum non nouissima receptum esse consuetudine, notum est, quod Bartolus voluit, sed à vetustissimis Romanis legibus dicem sumpsit, tametsi non negatur, vocabulum illud sœdum, ac barbarum esse, sed tamē apud iurisperitos nunc usurpatum. Multis autem casibus à iure permixti sunt, ut si quis iustitiæ administrare neglexerit, vel recuaserit, & superioris copia haberi non possit. Item qui iudex alterius arbitros dare renuit, aut iudices delegatos, extra locum, ubi quis aduersarius potentius perhorreuit, vel ipse aduersarius, iurisdictionem iudicis non suspecti, pro rogationem denegat. Possunt tum peti repræsalie, quando iniustitia sit à populo, tanquam ab aliquo Tyranno, vel populo ceruicem exigente, ac superiorem non agnoscente. Etiam ob iniustitiam illaram repræsalie indulgentur aduersus iudices, si per viam iuris nequeant conueniri, veluti si quis iniuste cõdemnatus, soluere cogatur, si enim repræsalie contra talem iniustitiam impetrare possit, cum alio remedio consilium esse non possit. Sed & propter delictum, si quod iudex commisit, pro quo omnes ciues puniuntur, repræsalie concedi possunt. Is qui causam repræsalis dedit, siue cõmunis aliqua sit, siue priuatus quispiam, damnum ex illis passio, omne rescindere tenetur, idque indubitatum est, quod tamē non procedit, cum iniuste, & contra æquum, ac bonum ille concessit argueretur.

Repraesalia. *Ex decisione Camera Imperialis 1. parte 6. Ioachimi Nysingery.*

Repraesalia exequuntur contra bona existentia in territorio concedentis. Cap. III.

Marca, siue Præsalia contra res, & bona sita in territorio concedentis licet exequi potest, quoniam est debite laxata, & intimata iniustitiæ defectu. At si huiusmodi bona pro usu necessario incolarum, & habitantium in territorio concedentis, deseruirent, ut in animalibus cõditis ad equitandū, vel mercantibus vehendum, secus est. Quamobrem cum usus Anticus ad utilitatē, & necessitatē subditorum presentis patrie tendat, pro pascuis certorum montium, qui alias inutiles essent, per Curiam deliberatum, atque ordinatum est, quod sacra prius deliberatione, atque estimatione ipsius sub cautione idonea restitueret Arbellis, donec aliter prouisi fuerint.

Marca. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 332. parte 2. Francisci Marci.*

Repraesalia à quo concedendæ sint. Cap. III.

Per alium repræsalie concedi non possunt, quam per eum, qui superiore non recognoscat. Nisi copia superioris haberi non possit, aut ex forma statuti, vel consuetudinis quilibet index laxare possit. Curia autē Parlamento pro executione eius arresti, in defectu iustitiæ repræsalias cõcedere potest, quoniam via militari procedere potest, sicut quilibet index pro executione sententię, bellicum indicere posset, maxime atterea prerogatiua Curie præfectorum pratorio, à quorum sententijs non appellatur. Et cū recursum ad Regem habitus esset, licet atque suspensionis concessisset, pendente remissione, præstita cautione, executioni demandatur. Ei qui repræsalia abutitur, quadrupli poena imponitur.

Pet alii. *Ex decisione eiusdem 358. par. 2. Francisci Marci.*

L 3 Cap.

NEquē in Nundinis Lugdunensibus, quæ legis auctoritate introducæ sunt, neque in alijs repræsentatis fieri conuenit, sed p. iura, iure dispositū non reperitur. Legati autem ubique nri esse debent, quoniam eorum officium necessarium est, sed per priuilegiū Regis omnes ad Nundinas accedentes, cundo, ac redeundo securi esse debent, ne pro marca præfaliæ, vel tepræfaliæ capi aut denneri possint.

Neque. *Ex decisione eiusdem 415. parte 2. Francisci Marci.*

Repræfaliæ quo iure, & causis, & a quo conceduntur.

Repræfaliæ, quæ iure communi pignorationes vocantur, nullo alio iure, quam diuino permixtæ reperiuntur, sed & illud incorrectum remanet: & cū nulli sibi dicere fas sit, superioris auctoritas, & iusta causa ad illas concedendas necessaria sunt; vt si Princeps, vel dominus loci iustitiam facere, neglexerit, vel denegauerit, quibus iudicis, homines illius capi possunt, atque bellum contra omnes gentes, totamque terram iudici, nolo libello opus est, sed sola causa dicitur, vtrum iusta sit, & ita Curie Parlamenit stylus est.

Repræfaliæ. *Ex decisione Gratiopolitana 32. Guidonis Papæ.*

Superior illius, qui iustitiā denegat, aut negligit, prius adeum ius est, quā repræfaliæ concedatur, sed noster stylus contrarium obierat.

Superior. *Ex decisione eiusdem 33. Guidonis Papæ.*

Repræfaliæ propria auctoritate faciens, quomodo puniendus. *Cap. VII.*

Di iuriā igitur subito illata, atque recurrit ad superiores eorum, qui dānum intulerunt, prius cōstiti & dēi, item de neglecta, siue denegata iustitia, vt repræfaliæ cōcedantur, si quis sit nō iemans iurandis, de facto ius sibi dicens, pro damno quod in alieno territorio passus est, aliarum personarum merces accepit, quas in territorio Domini ipsius patientis inuenit, in crimen punibile, iudicis arbitrio incidit, vltra ablatarum, atque retentarum rerum restitutionem.

De iniuria. *Ex resolutione criminali 122. Petri Caballieri.*

Et ideo rei per biennium a Principam Cathalonie banniti fuerit.

Et ideo. *Ex consilio Cathalonie 11. Ludonici Pegneræ.*

Committens repræfaliā in libris publicis, propter non habitam iustitiā, an, & quomodo sit puniendus. *Cap. IX.*

Franciscus impatiētia ductus, q. magistratus Reipublicæ Genuensis nunq. ad finē deueniret, sibi ius, & iustitiā administrandi, super interesse quodā aduersus Rempublicam prætenso, abstulit per vim, non tamen aram itā, liberos ex Archivio publico, in quibus nomina debitorum Reipublicæ continebātur, eo animo, & consilio, vt magistratū ad iustitiā administrationē incitaret, & notariū officij liberos, vt partim videret, sibi exhibere fecit, & accepto cartulario, super humeros vnus ex illis, qui cum eo erat, exposuit, q. & abstulit, & violenter manualia cartularij cō pandecta ciuē accepit quib. accēptis fugiēdo currebat, notariū autem acclamādo currebat, eosdē prosequens vix ad Ripam, & neminem ulterius vidit, quæritur igitur, quā p. p. puniendus

sit, & circumscripita illa iuris parte, in qua de vi publica, & priuata agitur, item de peculatus crimine, statuto Genue dispositum est, quod si robata facta sit, vltra decem libras, vltimo supplicio puniri debeat, librorū autē estimatio secundum papirum faciēda non est, sed significatiue ad nomina in eis contenta, quanti vendi possent. Sed cum non animo, & intentione furandi, cōmissum fuerit, cum idem Franciscus literas ad magistratū scripserit, se paratū esse restituere, si iustitia sibi mini strata fuerit, ex quibus a principio resiliendi animi habuisset apparet, & quilibet causā quantumuis iniusta, excusare potest, præsertim quia creditor, quando aliter non potest, rem debitoris auferre potest, etiam si debitor esset Rex. Nec est nouum, vt quis propria auctoritate sibi ius dicat, in dubio autē iuris proprii conseruandū causa, non autem iniuriarum interdictū, fecisse præsumitur. At si causā iustificari non possit, quia in facto verum non esset, iustitiā sibi denegatā fuisse, prout ita præsumendum est, sed solum sibi persuaserit iustitiā denegatam esse, & ita a culpa non excusaretur, tunc quidē arbitrarīa p. p. puniendus esset. Magistratus igitur allegatam causā considerare debet, nā & Principes ius fori conscientie, non autem cōmune rigorosum attendere debent. Cū ex eo solum puniri possit, ne res transeat in malum exemplum potius arbitrarīa secundum eius conscientiam declarare debet.

Franciscos. *Ex decisione Foti Firizgen. 15. parte 5. Borghini Canalicari.*

REVS CRIMINIS.

Nomen accusati quando inter reos receptum sit. *Cap. I.*

An te litis contestationem accusati nomen inter reos receptū dicitur, si accusatio in actis redacta est, accusatus quoque citatus, & datus ad respondendum terminus, qui si comparcat, dilatorias, opponat, & iudex illa non obstantibus, ad vltiora procedendi esse iubeat, accusati nomen inter reos, receptū dicitur, idem si non compareat, & accusatore instante, iudex ad vltiora procedat.

Ante. *Ex decisione Parlamenti Delphinalis 723. part 1. Francisci Marci.*

Reus an debeat personaliter comparere, & libello respondere. *Cap. II.*

Personaliter citatus, cum ciuilitate in causā criminali agitur, libello respondere tenetur, & si non cōpareat, excōmunicari potest, ne dum propter p. p. ordinariā, sibi pro crimine infligendam, vel causā, in qua procurator interuenire non potest, sed etiā propter criminis, vel scandali, in paribus exoriri, enormitatē, aliorumq. terrorem, ne similia perpetrentur, forte, quia ita per testes constare non potest, & ideo ad respondendum libello iuxta mandatū Papæ personaliter venire debuit. Ex quacunque causā quis personaliter citatur, procuratorem mittere non sufficit.

Personaliter. *Ex decisione Rota Romana 2. de libellorū oblatione in Nquis.*

Reus qui in tortura purgavit, diffinitiuē absoluentis est. *Cap. III.*

Probationes, & indicia per torturam adeo purgantur, vt torto vltieris non noceant, etiam si essent vehementissima, tortura repeti non potest, quandoq. huiusmodi reū diffinitiuē absoluentis esse, cōclusum fuit, Probationes. *Ex decisione Consilij Cathalonie 70. Ludonici Pegneræ.*

RESISTENTIA.

Judici, an, & quando resistendum. Cap. I.

Vbi iudex de facto, extrajudicialiter contra ius procedit, cuiuslibet, etiā priuato resistere licet, quamuis grauamen reparabile sit: At si seruato iuris ordine, valde refert, vtrum damnum irreparabile existat, iuxta quā specie resistere licitum est. Idem si reparable, & de iniuria euidenter constet: Aliter magistratui obtemperandum est, cum appellatio permilla sit.

Vbi iudex. *Ex decisione Camera Imperialis. 18. parte. Joachimi Muffingeri.*

Resistens Curie qua pœna puniatur.

Cap. II.

Quando iudex officium suum exercet, eidem resisti non potest, semperque officij ratione facere p̄sumitur, quando eo facit, quæ sine iurisdictione exerceri non possunt. Non licet igitur cuiquam in actu capturæ officialibus, vel executoribus iustitiæ resistantiam facere, Aliter facientes, puniendi sunt, & cum pœna sancita non fuerit, iuxta facti, personarumq; qualitatem arbitratia erit, aliquando vsque ad mortem arbitrium extēdere posse, certum est. Quid si cum armis resistantiam fecerit? Quid si iustitiæ ministrum vulnerauerit? Quid si occiderit?

Quando. *Ex decisione Consilij Caribali onia 59. Ludouici Tegeræ.*

R I X A.

Author rixæ an sit de omnibus condemnandus.

Cap. I.

Cum Vincentium, autorem rixæ fuisse non p̄betur, Neque testes pro rixæ examinari p̄cedit, deponunt, quismodo ex inquisitis Scraphium vulnerauerit, propter incertitudinem, omnes absoluentur esse, conclusum fuit: propter incertitudinē actus fauorabilis, vti sunt, hæredis institutio, tutoris datio, libertatis largitio vitantur, multò magis cōsilia, & restitutiua citari debent. Cum igitur ex pluribus interuenientibus, quis nā vulnus intulerit, ignoratur, omnes absoluiendi sunt: Aliter dicendum est, quādo cuiuslibet agitur, actione legis aequilæ pro damno dato, seruoque occiso, ex p̄sumptionibus autem criminaliter, nullus damna ridet. In pœnalis promptiores iudices in absoluent, quā in condemnando esse debent.

Cum Vincentium. *Ex decisione Rota Bononiensis, 413. Casaris Barzj.*

Mediatorem rixæ occidens, an teneatur.

Cap. II.

Si quis aggressus rixæ mediatorem casu occiderit, nō tenetur, nam cum gladio, & baculo simul venerit, ad offendendum venisse p̄sumitur: Præsertim cum aggressi balistam ceperit in strepde sine stipendio, quā dimittere nolebant. Nisi enim aggressus mediatorem percussisset, per quem vires aggressoris prauale uidebatur, ipse aggressus interfectus esset, ergo illum occidēs de homicidio non teneri, visum est. Pro homicidio absque dolo commissio exilij siue relegationis pœna imponitur, Mediatorem rixæ percutiens, neque iniuriarum actione, neque lege Comata tenetur, sed pro motu iudicis tantum, si culpam commiserit, si verò nullam, absoluentur est. Aggressus solum de defensione cogitur, & cum mediatorem telo, & baculo armatum vidit,

in maiori vitæ discrimine constitutus resistebat, non teneatur. Melius est aduerus iniuriam se preparare, quam se in discrimine coarctare.

Si quis. *Ex decisione Senatus Burdegalenfis, 83. Nicolai Boery.*

Cap. III.

Iudex, qui aliquos rixari uidet, illosque non impedit, atque ad eisdem separandum non se interponit, ab officio remoueri debet, & ita arrestum latum fuit.

Iudex qui. *Ex decisione eiusdem 83. Nicolai Boery.*

RESTITVTVS.

Restitutus plenariè, quid recuperet.

Cap. I.

Quod Papa plenariè restitutus est, etiam ad bona in alium translata, & per illum possessa restitutus intelligitur, & ita conclusum est.

Quia Papa. *Ex decisione Rota Romana, 118. parte 1. Jacobi Putei.*

Restitutus non intelligitur ad ea bona, quæ propter incapacitatem capere non poterat.

Cap. II.

Cum quis restitutus est, postquam hereditas per institutos adita est, Ideo ad ea bona, quæ sibi obuenire potuissent, si incapax non extitisset, restitutus non intelligitur, Quando patris hereditas filio, ante incapacitatem delata est, per restitutionem, ius adeundi recuperat, si verò in capacitatis tempore delata fuerit, nō recuperat. Restitutus omnia bona recuperat, quæ alteri per sententiam condemnatoriam quæ sita fuerant, sed ius petendi legitimam in bonis matris, hæredibus institutis, & ex dispositione matris, cuiusque morte tempore in capacitatis superueniente, quæ situm fuit, condemnatio hunc effectum operari nō potuisset, nisi mater mortua fuisset. Hoc ius petendi legitimam, quod quæritur dici non poterat, quoniam in confiscatione bona futura non veniunt.

Cum quis. *Ex decisione eiusdem 515. parte 2. in Regis finis Bubali.*

Restitutus ad famam non intelligitur, qui soluit compositionem pro condemnatione.

Cap. III.

Si quis per gratiam Principis de cōdemnatione, quæ infamiam irrogat, cancellatus fuerit, etiam ad famam restitutus intelligitur, quia beneficia Principis latissimè interpretanda sunt, sed quando cællatur, quæ aliquid soluit, ad famam restitutus non intelligitur: solutio banni vim restitutionis non habet, ideo soluit penam condemnationis à iudice, sed infamiam à iure irrogatam nō abluat, solutio pœnæ non tollit factū, ex quo infamia sequitur, pecunia non tollit infamiam. Quamobrem cum quidam notarius propter cōdemnationem de matricula abrasus esset, vigore statutorū collegij, p̄ solutionem pœnæ in pecunia, cōdemnationem redimentem, aduerus abrasionem restitutus non intelligitur, neque ad infamiam ex delicto incursum. Quamuis in precibus compositionis, etiam super derogatione supplicari possit. Nihilominus quia scriptum nihil dicit, & clausula derogatoria apposta non fuerat, Ideo ad matriculam restitutus non esse iudicatum fuit, Ideo ex noua clementissimi Principis gratia postea restitutus est.

Si quis. *Ex resolutione criminali 174. Petri Caballi.*
Cap.